

وزارت آموزش و پرورش
شورای عالی آموزش و پرورش

پژوهشکده مطالعات توسعه

گزارش:

بررسی کارکردهای آشکار و پنهان تنوع

و چندگونگی مدارس

(باتوجه به اهداف مصوب)

جلد اول

کارفرما:

شورای عالی آموزش و پرورش

مجری:

پژوهشکده مطالعات توسعه سازمان جهاد دانشگاهی تهران

گروه پژوهشی علوم تربیتی

مدیران علمی طرح:

بهروز نظری، امیر نوری زاده

ناظران علمی طرح:

دکتر ابراهیم طلایی، دکتر سید محمد بطحایی

۱۳۹۳

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مدیران علمی:

- ✓ بهروز نظری
- ✓ امیر نوری زاده

ناظران علمی:

- ✓ دکتر ابراهیم طلایی
- ✓ دکتر سید محمد بطحایی

همکار اصلی:

- ✓ مسعود احمدزاده

همکاران پیاده سازی مصاحبه‌ها و متون گفتاری:

- ✓ مرضیه کیا
- ✓ آذر احمدی
- ✓ اکرم حجری
- ✓ منیره السادات حسینی

همکاران ستادی طرح:

- ✓ دکتر مریم صداقت
- ✓ وجیهه جوادی نیا
- ✓ افسانه مرادی
- ✓ محمد رشیدی

تقدیر و تشکر

جای دارد در این پژوهش از زحمات بی دریغ همکاران طرح که کمک شایانی در انجام این مطالعه داشتند تقدیر و تشکر به عمل آید:

جناب آقای دکتر ابراهیم طلایی، استاد محترم دانشگاه تربیت مدرس و جناب آقای دکتر سید محمد بطحایی معاون محترم وقت شورای عالی آموزش و پرورش که زحمت نظارت کار را بر عهده داشتند. جناب آقای مجید رعنائی معاون فعلی شورای عالی آموزش و پرورش که در تکوین و مراحل مختلف انجام کار از هیچ حمایتی دریغ نکردند.

سرکار خانم دکتر مریم صداقت مدیر محترم گروه پژوهشی علوم تربیتی پژوهشکده مطالعات توسعه جهاد دانشگاه تهران که با حضور در جلسات و ارزیابی‌های موثر برغنای کار افزودند.

جناب آقای دکتر پور کریمی استاد محترم دانشگاه تهران که در نمونه‌گیری مطالعه همکاری داشتند. جناب آقای ابوذر قاضی همکار محترم پژوهشکده مطالعات توسعه که در روش‌شناسی مطالعه یاری کردند. جناب آقای دکتر گودرزی همکار محترم گروه پژوهشی علوم تربیتی که در انجام مصاحبه‌ها کمک کردند. جناب آقای کاوس حیدری معاون آموزشی و پژوهشی پژوهشکده مطالعات توسعه جهاد تهران که با ارزیابی‌های خود واقع‌بینی را در کار بیشتر کردند همچنین از پشتیبانی اداری ایشان تقدیر می‌شود.

سرکار خانم وجیهه جوادی‌نیا کارشناس محترم گروه علوم تربیتی و سرکار خانم افسانه مرادی مسئول محترم دفتر پژوهشکده مطالعات توسعه که در تعامل برای اجرای جلسات کانونی کمک در خوری داشتند. جناب آقای محمد رشیدی که زحمت پیگیری و مراودات مالی و اداری پژوهش را عهده‌دار بودند. جناب آقای مسعود احمدزاده که در انجام مصاحبه‌ها و اجرای جلسات کانونی و پیاده‌سازی متن مصاحبه‌ها کمک بسیار قابل توجهی داشتند.

خواهران گرامی، مرضیه کیا، آذر احمدی، اکرم حجری و خانم منیره السادات حسینی که زحمت پیاده‌سازی متن جلسات مصاحبه‌ها و جلسات کانونی را عهده‌دار بودند و از دقت نظر و بردباری‌شان تقدیر می‌شود.

پیش گفتار

در مدارس کشورهای توسعه یافته این امکان فراهم شده است که به اقسام مختلف تنوع، در یک مدرسه پاسخ دهند و دانش آموز نابینا، ناشنوا، دارای اختلال حسی - حرکتی و با بهره هوشی مرزی و حتی عقب مانده آموزش پذیر را در کنار دانش آموز عادی قرار دهند و در مسیر تحقق عدالت آموزشی قدم های جدی بردارند. استدلال این است که این دانش آموزان در جامعه از یکدیگر جدا نیستند و بر این اساس در مدارس هم نباید آنها را از یکدیگر جدا کرد. امکانات و شرایط آموزشی کشور ما البته در حال حاضر چنین اقتضائاتی ندارد و اگر چه در طرح تلفیق و ادغام بخشی از دانش آموزان کم شنوا در فضای مدارس عادی قدم های خوبی برداشته شده است، تسری آن به همه اقسام گوناگون تنوع در فضای آموزشی نیاز به بضاعت گسترده تر و زمینه سازی های جدی تری دارد که آموزش و پرورش ما تا رسیدن به آن راه درازی در پیش رو دارد.

چندگانگی مدارس کشور علی رغم وجود برنامه متمرکز در نظام آموزشی کشور، ناظر بر تنگناهایی است که آموزش و پرورش برای خروج از آن لاجرم به مدارس متنوع روی آورده است.

وزیر محترم آموزش و پرورش دولت دهم، از مسائلی که در دوران مسئولیت خود مورد توجه قرار داد این بود که:

- برای اجرای برنامه آموزشی متمرکز در کشور، چرا باید ۱۲ نوع مدرسه متفاوت وجود داشته باشد؟
- اگر وجود مدرسه خاصی در شرایطی خاص وجوب داشت، چرا نباید امروز که این اضطرار رفع شده است، این مدارس برچیده شوند؟

- تبعات و عواقب این تنوع و گوناگونی مدارس در شرایط آموزش و پرورش امروز چیست؟

این سوالات در قالب اولویت پژوهشی در فراخوان شورای عالی آموزش و پرورش در سال ۸۹ مطرح و پژوهشگران گروه پژوهشی علوم تربیتی جهاد دانشگاه تهران در خلال سال ۱۳۸۹-۹۰ پیشنهاد پژوهشی خود را به قرارداد تبدیل کردند و برای پاسخ به سوالات فوق، "کارکردهای آشکار و پنهان آموزشی و تربیتی در مدارس متنوع" مورد بررسی قرار گرفت.

با توجه به ابهامات در تعیین چارچوب کار، مجریان درصدد بودند گروه نمونه ای معرف انتخاب شود که به تمام اقسام تنوع در تمام مقاطع آموزشی در کل کشور پاسخ دهد ولیکن با توجه به محدودیت های مختلف طرح، مقرر شد مطالعه در مدارس متوسطه شهر تهران در ۱۱ نوع مدرسه (عادی- دولتی، غیردولتی، وابسته به مدرسه عالی شهید مطهری، استثنایی، شاهد، ایثارگران، راه دور غیر دولتی، بزرگسالان، هیات امنایی، استعداد های درخشان، نمونه دولتی) به انجام رسد. در اثنای کار و بعد از آماده شدن سوالات پرسشنامه های سه گانه برای

مدیران و معلمین، والدین و دانش‌آموزان که از ادبیات مطالعه و ۲۲ مصاحبه با دست‌اندرکاران اجرایی عموماً در حوزه ستادی وزارت آموزش و پرورش و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت کشور تهیه شده بود، ناظران محترم تاکید کردند که لازم است روش انجام پژوهش تغییر کند و به جای استفاده از روش پیمایش که در پروپوزال مصوب شده بود از روش اجرای جلسات کانونی استفاده شود تا اهداف تحقیق تامین گردد و در نهایت اجرای گردآوری اطلاعات پژوهش با روش اجرای جلسات کانونی در زمستان ۱۳۹۲ و با تشکیل ۲۵ جلسه کانونی با مدیران و معلمان، والدین و دانش‌آموزان ۱۱ مدرسه ذکر شده به انجام رسید و از ۶۲ کارکرد احصاء شده، ۳۰ کارکرد آشکار و پنهان آموزشی و تربیتی بین مدارس فوق مورد بررسی قرار گرفت.

موضوع دیگری که در فرایند اجرای این پژوهش رخ داد این بود که در زمستان ۱۳۹۱ و در خلال انجام مصاحبه با دست‌اندرکاران اجرایی که در موضوع تنوع مدارس در آموزش و پرورش منشا اثر بوده‌اند، فرصت مصاحبه با آقای دکتر علی اصغر فانی که در آن زمان در دانشگاه تربیت مدرس به تدریس مشغول بودند، حاصل شد و مصاحبه اول در قالب ۱۰ مصاحبه تعقیبی دیگر با ایشان ادامه یافت و مقرر بود بخشی از تجارب ایشان که از آغاز انقلاب اسلامی در بسیاری از تحولات آموزش و پرورش حضور داشتند در قالب مطالعه دیگری برای دست‌اندرکاران اجرایی آتی آموزش و پرورش مستند شود تا از دوباره کاری‌های معمول احتراز شود و فلسفه بسیاری از تصمیمات برای کسانی که امروز دست‌اندر کار نظام تعلیم و تربیت کشور می‌گردند تبیین شود.

به هر روی مطالعه با احصاء ۳۰ کارکرد آشکار و پنهان آموزشی و تربیتی در ۱۱ نوع مدرسه به جمع بندی رسید و در این جمع‌بندی نمایندگان انواع مدارس در جلسه آخر کانونی محققان را یاری دادند که امید است برای دست‌اندرکاران آموزش و پرورش خصوصاً مسولین محترم شورای عالی آموزش و پرورش راهبردهای اثربخشی داشته باشد.

بهر روز نظری - امیر نوری زاده

فهرست موضوعات

۱۰	چکیده
۱۱	فصل اول
۱۲	مقدمه
۱۳	بیان مسئله
۱۵	اهمیت و ضرورت مسئله
۱۹	فصل دوم
۲۰	مباحث نظری درباره کارکردهای مدارس
۲۰	کارکرد از منظر جامعه‌شناسی
۲۲	نقد کارکردگرایی
۲۳	کارکردهای مدرسه
۲۹	الف: کارکرد اجتماعی
۳۰	ب: کارکرد اقتصادی
۳۲	پ: کارکرد جنسیتی و نژادی
۳۲	د: کارکرد مشروعیت بخشی
۳۳	ذ: کارکرد کنش ارتباطی
۳۴	ر: کارکرد بازتولید فرهنگی
۳۴	م: کارکرد بازتولید اجتماعی
۳۵	ن: کارکرد انتخاب عقلانی- فردی
۳۵	و: کارکرد سرمایه اجتماعی
۳۶	تاریخچه اجمالی از تاسیس مدارس جدید در ایران
۳۸	روزنامه‌ها و گسترش مدارس جدید
۴۰	نوآوران و پیشگامان مدارس جدید
۴۱	آموزش فنی و حرفه‌ای
۴۲	تاریخچه مختصر فعالیت مدارس غیردولتی در ایران
۴۲	۱- قبل از تاسیس دارالفنون
۴۴	۲- وضعیت سیر گسترش مدارس در ایران از دارالفنون تا پیروزی انقلاب اسلامی
۴۸	محورهای استدلال مدافعان خصوصی سازی آموزش و پرورش
۴۸	محورهای استدلال مخالفان خصوصی سازی
۴۹	پیشینه مختصر تاسیس مدارس اسلامی
۵۱	تاسیس دبیرستان علوی (به عنوان یک نمونه مبرز از مدارس اسلامی)
۵۱	هدف تاسیس مدرسه علوی

۵۲	کارکردهای آشکار و پنهان مدارس ایران
۵۳	ملاحظات مربوط به کارکردهای مدارس
۵۸	اهداف تنوع و چندگونگی
۵۹	پیشینه تحقیق
۵۹	الف: پیشینه داخلی
۶۵	ب: پیشینه خارجی
۷۰	جمع بندی
۷۱	فصل سوم
۷۲	مقدمه
۷۲	روش تحقیق و روند اجرای کار
۹۹	الف. جامعه:
۱۰۰	ب. روش نمونه گیری:
۱۰۰	الف: مصاحبه
۱۰۱	جدول ۱۰-۳-لیست صاحب نظران و دست اندرکاران اجرایی مدارس مورد مصاحبه
۱۰۲	ب- اجرای جلسات کانونی
۱۰۴	فصل چهارم
۱۰۵	مقدمه
۱۰۵	۱- مدارس استثنایی
۱۱۲	۲-مدارس ایثارگران
۱۲۲	۳-مدارس بزرگسالان
۱۳۵	۴- مدارس آموزش از راه دور
۱۴۱	۵- مدارس استعداد های درخشان(سمپاد)
۱۵۰	۶- مدارس شاهد
۱۵۷	۷- مدارس عادی دولتی
۱۷۴	۸- مدارس غیر دولتی
۱۸۳	۹- مدارس نمونه
۱۹۹	۱۰- مدارس وابسته به دستگاههای دولتی
۲۰۹	۱۱- مدارس هیات امنایی
۲۳۱	فصل پنجم
۲۳۲	مقدمه

محور اول: تحلیل و جمع بندی نتایج هر یک کارکردهای مثبت و منفی آشکار و نهان آموزشی و تربیتی در

مدارس ۱۱ گانه ۲۳۲

محور دوم: جمع بندی نتایج بر اساس جلسه تلفیقی ۲۴۸

محدودیت های پژوهش: ۲۵۲

پیشنهادات تحقیقات آتی ۲۵۴

فهرست منابع ۲۵۵

پیوست های تحقیق ۲۶۱

چکیده

این پژوهش که از نوع توصیفی است و با روش برگزاری جلسات کانونی به انجام رسید و در صدد بود کارکردها و آثار و نتایج پیدا و نهان تنوع و چندگونگی در مدارس را با توجه به اهداف مصوب تشکیل چنین مدرسی که در اساسنامه ایجاد و مقررات این مدارس مندرج است، با هدف بررسی اثرات تنوع و چندگونگی مدارس بر عملکرد آنها و شناسایی آثار و تبعات منفی این چندگونگی مورد بررسی قرار دهد، لذا با انجام مطالعه اسنادی و بررسی ادبیات پژوهش و مصاحبه اکتشافی با صاحب نظران و دست اندرکاران این مدارس متنوع، سوالات مناسب برای احصاء کارکردهای آشکار و نهان در جلسات کانونی تدوین گردید که روی مدیران، اولیاء مدارس، والدین و دانش آموزان پسر و دختر مدارس عادی، غیر دولتی، استعدادهای درخشان، شاهد، ایثارگران، راه دور، بزرگسالان، نمونه دولتی، هیات امنایی، مدارس وابسته و مدارس استثنایی در کلیه مدارس متوسطه عمومی در آموزش و پرورش شهر تهران در خلال ۲۵ جلسه با گروه‌های کانونی مربوطه به شرح زیر اجرا شد:

۱۱ جلسه کانونی با مدیران و دست اندرکاران ۱۱ نوع مدرسه

۸ جلسه کانونی با والدین دانش آموزان مدارس متنوع

۵ جلسه کانونی با دانش آموزان مدارس متنوع

۱ جلسه کانونی تلفیقی با حضور نمایندگان (مدیران و دست اندرکاران) ۱۱ نوع مدرسه

۳۰ کارکرد آشکار و پنهان آموزشی و تربیتی در بین ۱۱ مدرسه مورد مقایسه قرار گرفت و نتایج و راهبرد

های حاصله از آن که ناظر بر تقویت نقاط قوت و کاستن از نقاط ضعف و پیشنهاد ادغام یک نوع مدرسه بود

برای تصمیم‌گیران آموزش و پرورش ارائه گردید.

فصل اول

مقدمه

نظام اسلامی ما، به مثابه دیگر نظام ها، سعی بر آن دارد تا فرهنگ خود را به نسل آینده اش انتقال دهد. یکی از بهترین مجراها برای انتقال فرهنگ، آموزش و پرورش رسمی هر کشور است. برای نائل شدن به هدف مذکور، در کشور ما مدارس با عناوینی نظیر عادی - دولتی، غیر دولتی، وابسته، استثنایی، شاهد، استعدادهای درخشان، راه دور غیر دولتی، هیات امنایی، نمونه دولتی و غیر دولتی تاسیس گردیده اند. این مدارس به عنوان نهاد اجتماعی - آموزشی به صورت های مختلف تحلیل می گردند یعنی به عنوان موقعیتی که در آن ها عمل انتقال شناخت در قالب روابط اجتماعی انجام می گردد (محمد یمنی دوزخی سرخابی، ۴۴۸). یکی از تحلیل های موجود در نظام های آموزشی، تحلیل مدارس بر اساس کارکرد گرای می باشد. توضیح بیشتر این که، نظام آموزش و پرورش دارای کارکردهای آشکار و پنهان است. کارکرد های آشکار همان برنامه درسی و چهارچوب های آموزشی تعریف و تصویب شده هستند. در حالی که کارکرد های پنهان (برنامه درسی پنهان) تصویب شده نیستند (ستوده و همکاران، ۱۳۸۷: ۷۹) برای نمونه الگوبرداری فراگیر از معلم، یک برنامه درسی پنهان است (ستوده و همکاران، ۱۳۸۷: ۷۹) که به عنوان یک کارکرد عمومی در همه مدارس تلقی می گردد. از طرف دیگر، مدارس - با نظر داشت تنوع و چند گونه‌گی مدارس - هر کدام کارکرد های پنهان و آشکار ویژه و خاص خود را دارند. از اهداف مورد نظر مؤسسين مدارس هدایت مدارس در راستای کارکردهای شان می باشد.

با وجود این، زمانی که مدارس را از منظر کارکرد های پنهان و آشکار مورد تحلیل قرار می دهیم بر آنیم تا نتایج (کارکرد) عناصر اصلی تشکیل دهنده مدارس گوناگون را شناسایی و تاثیرات هر کدام را بر این کارکرد ها مطالعه کنیم زیرا کارکرد یک عنصر در مفهوم عملیاتی خود، به معنای نتایج آن عنصر است (رابرتسون، ترجمه حسین بهروان، ۱۳۷۷: ۳۷). از عناصر اصلی مورد مطالعه مدارس می توان به مواردی چون معلم، فارغ التحصیلان، کفایت منابع و جو حاکم بر مدرسه اشاره کرد. مهمترین راهنما (معیار) در این مطالعه، بررسی تبارشناختی این عناصر، از منظر نوع نیازی هایی است که مدارس برآورده می کنند. یعنی هر کدام از این عناصر در مدارس مختلف چه نیازهایی را و چگونه برآورد می کنند، آیا نوع نیازی که هر کدام از این عناصر در مدارس مختلف برآورده می کنند با هم متفاوت است؟ آیا این عناصر همان نیازی را برآورده می کنند که مورد نظر است؟ یا این که نتایجی را رقم می زنند که مورد نظر نیست؟ زیرا که

کارکرد هر عنصر یا نهاد، در اصلی ترین معنای خود، مجموعه فعالیت هایی است که در جهت برآورده شدن یک نیاز یا نیازهای نظام انجام می گیرد (روشرز، به نقل از ریتزر، ترجمه ثلاثی، ۱۳۸۹، ۱۳۱).

از طرف دیگر، همه نظام ها و عناصر، چهار کارکرد ضروری دارند: تطبیق (مربوط به ارگانسیم زیست شناختی-رفتاری)، دست یابی به هدف (مربوط به نظام شخصیتی)، یکپارچگی (مربوط به نظام اجتماعی)، (د سکون یا نگهداشت الگو) (مربوط به نظام فرهنگی) (پارسونز، به نقل از ریتزر، ترجمه ثلاثی، ۱۳۸۹: ۱۳۲-۱۳۱). زمانی که مدارس مختلف را از منظر کارکردهای آشکار و نهان مورد مطالعه قرار می دهیم، بر آنیم تا بررسی کنیم که عناصر اصلی آن در کارکرد های عمومی خود چگونه عمل نموده اند. به عبارت روشن تر، این که عناصر اصلی هر کدام از مدارس مختلف در زمینه تطبیق، دست یابی به هدف، یکپارچگی، سکون یا نگهداشت الگو چه کارکرد های آشکار و نهانی داشته اند.

بیان مسئله^۱

شورای تغییر بنیادی نظام آموزش و پرورش با تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی از فروردین ۱۳۶۵ آغاز به کار کرد (گلشن فومنی، ۱۳۸۰: ۸۷). از اهداف بنیادی این شورا، تقلیل دادن کارکرد هایی در آموزش و پرورش بود که با نظام جمهوری اسلامی در تعارض بود.

نتایج تحقیقات مبنی بر آن است که: وجود تنوع مدارس می تواند مزایای متعددی داشته باشد و سطح کیفیت یادگیری را در مدارس تعالی بخشد؛ به شرطی که برنامه های آن دقیق اجرا شود (Harr, ۲۰۰۹, bailey).

در جامعه های ساده ابتدایی، آموزش و پرورش جدا از بقیه زندگی، و به صورت یک نهاد اجتماعی خاص مطرح نبود اما امروزه برای مدرسه کارکردها و اهداف فراوانی ذکر کرده اند. از جمله کارکردهای پنهان مدارس می توان به مواردی چون مراقبت از کودکان در غیاب والدین، ایجاد فرصت های بهتر برای گذراندن فرصت ها، و آموزش انضباط (رابرتسون، ترجمه حسین بهروان، ۱۳۷۷: ۳۵۳)، ایجاد رقابت بین دانش آموزان، گسترش نگاه تبعیض آمیز و طبقاتی، احساس تافته جدا بافته بودن به دلیل نوع خاص مدرسه و..... اشاره نمود. از جمله کارکردهای آشکار مدارس نیز می توان به مواردی چون انتقال فرهنگ، جامعه پذیری، تربیت حرفه ای و تخصصی، نوآوری و تغییر، یگانگی و انسجام، رشد شخصی اشاره نمود (علاقبند، ۲۱-۲۸). رشد شخصی در آموزش و پرورش رسمی نگرش ها، ارزش ها، انطباق ذهنی، رفتار و سلوک و

۱. در بیان مسئله، موضوع تحقیق با توجه به نتایج تحقیقات موجود مستند گردد.

مهارت هایی را در فرد ایجاد می کند که شاید در زمینه های اجتماعی دیگری غیر از مدرسه میسر نباشد از این رو غالباً مدارس را به عنوان جایگاهی برای گذر از یک دنیای شخصی به دنیای غیر شخصی تصور می کنند (علاقبند، ۲۷).

حال در این گذر از دنیای شخصی، به دنیای غیر شخصی، هر طیف از مدارس کشورمان، برای دانش آموزان خود هدف های گوناگونی در نظر گرفته اند. این مدارس در فرایند نائل شدن به اهداف خودشان، تصمیمات خاصی را اتخاذ نموده اند برای مثال مدارس غیرانتفاعی با استفاده از متخصصین بهتر در امر آموزش، و منابع آموزشی جانبی سعی در شایسته تر نمودن دانش علمی ارائه شده خود بر متریبان می باشند. از سوی دیگر در مدارس شاهد با تاکید بر ارزش های دینی - انقلابی^۱ سعی در درونی نمودن این ارزش ها برای متریبان می نمایند. لذا، در این میان، می توان کارکرد های آشکار و پنهان مدارس را به گونه های متفاوت، در این مدارس مشاهده نمود.

کارکرد آشکار و نهان دو اصطلاح متقابل برای بیان نقش و منظور عملی اعمال، عادات و رسوم و نهادهای اجتماعی در جامعه است و دو قطب پدیده های آشکار و نهان پدیده های اجتماعی همیشه یکسان نیستند و در مواردی هم اختلاف شان چندان بارز نیست (استالی براس و آلن، ۱۹۸۲، ترجمه ع. پاشایی، ۱۳۶۹: ۶۰۸). برای مثال، بسیاری از اعمال و رفتارهای دانش آموزان را در مدرسه می توان در زمره کارکرد های پنهان که دارای تاثیرات عمیقی هستند دانست که می توانند در شیوه پرورش فراگیران بسیار تاثیر گذار باشند با توجه به هدف هایی که برای آموزش و پرورش در نظر گرفته شده است، برنامه درسی پنهان می تواند در تحقق بسیاری از این هدف ها تاثیر مثبت داشته باشند (ستوده و همکاران، ۱۳۸۷: ۷۸-۸۰).

با وجود این، فلسفه تاسیس مدارس چندگانه، در نظر گرفتن، کارکردهای مورد نظر موسسین، و تصمیم گیرندگان این مدارس است^۲. از یک طرف این امکان بالقوه وجود دارد که نگرش های مثبت یا منفی درباره تاسیس این مدارس شکل گیرد. برای نمونه، قاسمی پویا و حاضری در تحقیقات خود عمده ترین نگرش منفی به مدارس غیرانتفاعی و مدارس منتخب^۳ را پیامدهای نامناسب اجتماعی - فرهنگی ذکر کرده اند؛ اما نتایج پژوهش گلپور چنین نتایجی را مورد تردید قرار می دهد (گلپور، ۱۳۸۳: ۲۹۳-۳۱۸). از طرف دیگر،

۱- در این مدارس تاکید خاصی بر ارزش های انقلاب اسلامی ایران می شود.

۲- قابل ذکر است که این کارکرد ها مورد نظر موسسین، نشات گرفته از باورداشت ها، انتظارات، تصورات و نگرش هایی است که رفتار آنان را به طور

۳- نهان و آشکار در مقابل پدیده های مختلف از خود متاثر می سازند (گلپور به نقل از برم و کازین و همکاران، ۱۳۸۲: ۵۸).

۳- قابل یادآوری است که حمید رضا عریضی نیز در پژوهش های خود بر چنین نتایجی تاکید می نماید (عریضی، ۱۳۸۲: ۲۸-۲۶).

طبیعی به نظر می‌رسد که با گذشت زمان، این مدارس چندگانه، کارکردهای پنهان و آشکاری داشته باشند که نیاز به تبیین و بررسی دارد تا از جهت گیری منفی این کارکرد ها کاسته، و به جهت گیری مثبت آنها افزوده گردد.

در مدارس کشورهای دیگر نیز تنوع وجود دارد، برای مثال در کشور آمریکا، مدارس با رویکرد دینی فعالیت می‌کنند در سال‌های اخیر، در این کشور تعداد و تنوع مدارس با جهت گیری و ارتباطات مذهبی رشد کرده است. در این مدارس رویکردهای دینی معلمان در حال افزایش است و در چندین ایالت، علاقه فزاینده در تمرکز بر تجربیات فرهنگی گروه‌های مسلمانان، یهودیان، ارتدکس یونانی، انگلیسی و اخیراً کاتولیک دیده می‌شود. در این مدارس علاوه بر محتوای مصوب آموزش و پرورش، فوق برنامه‌های مورد نظر موسسین نیز تدریس می‌شود و ارزش‌هایی که مورد نظر موسسین است نیز تدریس می‌شود اما رویکرد کلی آن مطابق دکترین متمم اول مصوب آمریکا یعنی جدایی کلیسا از دولت است. بودجه این مدارس گاه بوسیله کمیته‌های دولتی و گاه بوسیله خیرین، اتحادیه‌ها و افراد خاص تامین می‌شود (Harr bailey: ۲۰۰۹).

لذا، در این پژوهش بر آنیم تا با تبیین کارکردهای آشکار و پنهان مدارس چندگانه کشور، ضمن بررسی زمینه‌های به وجود آمدن این کارکرد ها، مشخص نماییم در هر یک از مدارس از کدامیک از کارکردهای مثبت و متناسب با اهداف تاسیس بروز کرده است و کدامیک از انواع مدارس با توجه به کارکردهایشان در بوجود آوردن تفاوت با سایر مدارس توفیقی نداشته‌اند و یا از حیث محتوایی مشکل دارند که می‌توان برای ادغام آنها پیشنهاداتی داشت؟ همچنین با ارائه راهکارهایی در انتهای این پژوهش، سعی بر افزوده شدن کارایی و توانمندی مدارس چندگانه- با در نظر داشت کارکرد های پنهان و آشکار مدارس است.

اهمیت و ضرورت مسئله

در خصوص وجود رابطه بین چندگونگی مدارس با کیفیت آموزشی مدارس دولتی بین صاحب‌نظران اتفاق نظر نیست. با توجه به شواهد آماری مذکور که حاکی از کاهش کیفیت آموزشی بین سالهای ۶۷ تا ۷۵ است و از آنجا که از این سال به بعد در مجموع مدارس غیر انتفاعی در سطح کشور گسترش یافته‌اند؛ می‌توانیم احتمال دهیم که از جمله عوامل موثر و تاثیر گزار در کاهش کیفیت آموزشی در مدارس دولتی اعمال سیاست چندگونگی مدارس در ۱۵ سال اخیر باشد (مفتی زاده، ۱۳۷۶). لذا، این قبیل سوالات (یا نگرش‌ها) در بین مسئولین آموزش و پرورش و مدارس چندگانه بوجود آمده که: چه رابطه‌ای بین

چندگانگی مدارس و عدالت اجتماعی وجود دارد؟ (عریضی، ۱۳۸۲: ۲۷) از طرف دیگر نظریه پردازان کارکردگرایی معتقدند که نابرابری اجتناب ناپذیر است و آموزش و پرورش نقش مهمی در فرآیند قشربندی دارد، کارکرد مهم مدرسه، انتخاب افراد بر حسب سطوح توانایی آنها برای موقعیت های مختلف سلسله مراتبی است. بر اساس نظریه کارکردگرایی، بخشی از جامعه در ارتباط با دیگر اجزاء و بخش ها است (شارع پور، ۱۳۸۳: ۲۶۲).

مطالعه آموزش و پرورش نیز این امر را اثبات می کند که رفتارهای دانش آموزان در مدارس بیشتر در حیطه کارکردهای پنهان است تا کارکرد آشکار (ستوده و همکاران، ۱۳۸۷: ۸۱-۸۲)؛ لذا، مسئولین مربوطه بایستی برای موفقیت در امر هدایت صحیح رفتار های دانش آموزان، سعی در تبیین دقیق این کارکردها نموده؛ تا در نتیجه در حل مسائل رفتاری-شناختی دانش آموزان موفق شوند. بسیاری از کارکردهای پنهان آموزش و پرورش در کشور ما به گونه ای است که یکی از نتایج آن ایجاد تعارض در بدنه آموزش و پرورش می باشد. از نمونه کارکردهای پنهان آموزش و پرورش بدین قرار می باشد: ۱) عقب ماندگی نظام آموزشی از تحولات و پیشرفت ها (۲) کهنگی برنامه درسی (۳) تکنولوژی ارتباطات و ساختار آموزش و پرورش (۴) نقش نیروی انسانی (ستوده و همکاران، ۱۳۸۷: ۸۱-۸۲).

از دلایلی اصلی بوجود آمدن چنین کارکردهایی در مدارس، ناهماهنگی بین مدارس مختلف کشور - بالاخص مدارس غیر انتفاعی - می باشد که موجب چند قطبی شدن نگرش های افراد جامعه به این مدارس شده است (گلپور، و همکاران، ۱۳۸۳: ۲۹۳-۳۱۸). چند قطبی شدن نگرشها نیز باعث تنزل کارکرد های مثبت این مدارس گردیده است.

لذا، در این پژوهش با توجه به این که مهم ترین انگیزه در ایجاد مدارس متنوع، پاسخگویی به ویژگی ها و نیازهای متفاوت دانش آموزان بوده است، ابتدا سعی در شناسایی دقیق کارکرد های آشکار و پنهان مدارس چند گانه ایران خواهد شد، و در ادامه نیز سعی در ارائه راهبردهایی برای مدارس چند گانه کشور، با در نظر داشت کارکرد های آشکار و پنهان آنها و با هدف، بالا بردن سطح کیفیت آنان می باشد. جهت گیری دیگر پژوهش نیز بررسی امکان ادغام بعضی از مدارس چند گانه با یکدیگر است.

در صورت کاربردی و یا توسعه ای بودن پژوهش به سؤالات زیر پاسخ دهید:

الف. نتایج طرح پاسخگویی کدامیک از مسائل جامعه در زمان حال و آینده می باشد؟

- پاسخ به این سوال اساسی که تنوع مدارس چه اثراتی بر عملکرد مدارس داشته و آیا در مجموع به نفع جامعه بوده است یا نه؟
- تحلیل وضعیت موجود کارکرد های تنوع مدارس
- کمک به سطوح کلان مدیریت آموزش و پرورش جهت سیاست گذاری و تصمیم گیری های کلان در مورد مدارس چندگانه
- فهم دقیق موسسین مدارس از کارکرد های آشکار و پنهان مدارس
- اهتمام در جهت تعدیل نگرش های منفی ایجاد شده که کارکردهای پنهان مدارس چندگانه موجب آن است.
- کمک به بررسی، و حل مسائل دانش آموزانی که منشا آن کارکردهای پنهان منفی مدارس بوده است.
- به منصفه ظهور گذاشتن کارکردهای پنهان و آشکار مدارس، برای مسئولین آموزش و پرورش، برای داشتن استراتژی شایسته تر در هدایت مدارس
- پیشنهاد برای تحدید کردن کارکردهایی از مدارس، که با مبانی اسلامی مدارس در تعارض هستند.
- کمک به متحد الشکل نمودن مدارس که دارای کارکرد یکسان هستند
- استفاده مدارس از کارکردهای مثبت یکدیگر برای تعالی بخشیدن به کیفیت آموزشی و تربیتی موجود
- ب. کدامیک از مؤسسات دولتی و غیردولتی می توانند از نتایج طرح استفاده کنند؟
- مدارس مختلف کشور برای سیاست گذاری بهینه در مدارس مربوطه
- آموزش و پرورش برای سیاست گذاری بهینه در مدارس
- خانواده های دانش آموزان برای آگاهی از اهداف و جهت گیری های تربیتی مدارس فرزندان شان
- معاونت پرورشی آموزش و پرورش جهت سیاست گذاری تربیتی در مدارس
- موسسین مدارس جهت سرمایه گذاری شایسته تر مدارس خود
- و.....
- ۴-۱۲- اهداف تحقیق (اهداف کلی و اهداف اختصاصی طرح):
- ۱- شناخت کارکردها و آثار و نتایج آشکار و پنهان مدارس چندگانه با توجه به اهداف مصوب
- ۲- شناخت زمینه های لازم برای ادغام بعضی از انواع مدارس با در نظر گرفتن کارکرد های مشترک

۳- ارائه راهکارهایی در جهت، افزایش کارکردهای مثبت (آشکار و نهان) و تقلیل کارکردهای منفی (آشکار و نهان) مدارس

۱۲-۵ - سئوال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق (همراه با دلایل توجیهی در زمینه فرضیه‌های تحقیق)

۱- کارکردهای آشکار و پنهان مدارس چندگانه (عادی دولتی، غیر دولتی، استعدادهای درخشان، نمونه دولتی، هیات امنایی، شاهد، ایثارگران، راه دور، بزرگسالان، مدارس وابسته و مدارس استثنایی) در کلیه مدارس متوسطه شهر تهران چیست؟

۲- با در نظر داشتن کارکرد های آشکار و پنهان مدارس، کدامیک از مدارس با هم قابلیت ادغام را دارند؟

۳- با چه راهکارهایی می توان آثار و کارکردهای مثبت (اعم از آشکار و نهان) را تقویت کرد و آثار و کارکردهای منفی (اعم از آشکار و نهان) را کاهش داد؟

۱۲-۶- تعیین متغیر های تحقیق (مستقل - پیش بین / وابسته - ملاک)

با نظر بر این که در پژوهش حاضر سعی در تبیین کارکرد های آشکار و پنهان مدارس چند گانه می باشیم لذا، کارکرد های آشکار و کارکرد های پنهان به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته می شوند؛ و ماهیت هر مدرسه که در اساسنامه آن مورد توجه قرار گرفته به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته می شود.

فصل دوم

مباحث نظری درباره کارکردهای مدارس

واژه Function از ریشه لاتینی Functio به معنای انجام یک وظیفه گرفته شده است. در فارسی معادل‌هایی چون نقش، عمل، خدمت، شغل یافته است. در زبان ریاضی به معنای تابع است. در علوم اجتماعی نقشی را می‌رساند که یک جزء از کل تقبل کرده و به انسجام می‌رساند (ریتزر، ترجمه ثلاثی ۱۳۸۲). خلاصه اینکه کارکرد به مجموعه فعالیت‌هایی گفته می‌شود که در جهت برآوردن یک نیاز یا نیازهای نظام انجام می‌گیرد (اسکید مور، ۱۳۸۵)

نظر به این که در این مطالعه به کارکردهای آموزشی و پرورشی (چه پنهان و چه پیدا) در هر نوع مدرسه مورد مطالعه نگاه شده است لازم بود مفهوم کارکرد که پایگاه جامعه‌شناختی دارد توصیف گردد. شاید بتوان گفت مسلط‌ترین نگرش در جامعه‌شناسی معاصر در غرب، نگرش اصالت کارکرد (فونکسیونالیسم) است که ریشه‌های فکری آن نخست به امیل دورکیم و سپس به تالکوت پارسونز باز می‌گردد. از نظریه پردازان بزرگ کارکردگرایی می‌توان به افرادی نظیر دورکیم^۱، رادکلیف براون^۲، مالینوسکی^۳ و کروبر^۴ (که جزو کارکردگرایان ساختاری می‌باشند)، و پارسونز^۵، و .. اشاره کرد (روزنامه فرهیختگان، دوره جدید، شماره ۵۸۱، ۹۱/۳/۲۱، ص ۱۰). نظریه متغیرهای الگویی پارسونز، از مشهورترین نظریات در جامعه‌شناسی است. از نظر پارسونز متغیرهای الگویی، واقعیت‌هایی هستند که جنبه عمومی و جهانی دارند و نشانگر تاثیر ویژگی‌های ساختی هر نظام اجتماعی بر رفتار فردند.

کارکرد از منظر جامعه‌شناسی

در اینجا لازم است بین کارکرد که به نتیجه و اثر مربوط می‌شود و علت و نیز انگیزه که عوامل شرکت کننده را شکل می‌دهد، تمایز قائل شویم. دورکیم در تقسیم و قواعد روشن جامعه‌شناسی برای تقسیم بندی تأکید می‌کند لیکن کارکرد گرایان جدید با صراحت بیشتری در صدد تفکیک آنها از یکدیگر هستند.

دورکیم در کتاب تقسیم کار اجتماعی نتایج و آثار جدید تقسیم کار، کارکرد را که به علت تخصص هرچه بیشتر مطرح است، از علل آن متمایز می‌کند. به نظر او علت تقسیم کار، رشد و «تراکم جمعیت» همراه با

۱ - Durkheim

۲ - Radcliffe-Brown

۳ - Malinowski

۴ - Kroeber

۵ - Parsons

«تراکم اخلاقی» است که برخی آن را به چگالی تعبیر کرده اند. او معتقد است هنگامی که این تراکمها افزایش یابد بحرانی به وجود می آید و انسان خود را در یک رقابت غیرقابل اجتناب می یابد، رقابتی که تهدیدی علیه همه کس و در عین حال علیه نظام اجتماعی به شمار می رود.

این تهدید گرچه برخاسته از رقابت نامحدود در عصر جدید است لیکن مسأله ای قدیمی است که خاصه توسط صاحب نظرانی مانند توماس هابز و دیگر نظریه پردازان قرار داد اجتماعی مطرح و بررسی شده است. در حالی که راه حل هابز، برای این مسئله استمداد از عقل به عنوان یک خصیصه ی فردی و انگیزه شخصی منطقی مستدل است، دورکیم برخلاف نظر او دیدگاه جانشینی را که در شیوه تفکر کارکردی به کار می رود، پذیرا شده است.

دورکیم معتقد است که واقع بینانه تر آن است که از افراد انتظار داشته باشیم راه حلی را بپذیرند که ذهنی بودن آن کمتر باشد و به بینش و درک سیاسی نیاز نداشته باشد. و همچنین او کاملاً معتقد به انفکاک و جدائی مقاصد فردی از نتایج عملی آنها است. مقاصد و اهداف ممکن است خودخواهانه و به خود آنها مربوط باشد، لیکن دورکیم به گمان خود در آن، نتیجه ای را که از لحاظ اجتماعی مفید است، می بیند، نتیجه ای که هیچکس به دنبال آن نبوده است، چرا که درباره ی آن نیندیشیده است. این اثر و نتیجه ی ناخواسته، توسعه نوع جدیدی از انسجام اجتماعی را باعث شده که با هرج و مرج ناشی از خود پرستیهای انفرادی و متراکم شده مقابله می کند.

در اینجا نتایج ناخواسته مورد نظر دورکیم را می توان کارکرد نامرئی از تقسیم کار اجتماعی تلقی کرد. نظریه ی کارکردی از این فکر کمک می گیرد که نیازها با نظام در ارتباط است. صرف نظر از بحث مربوط بر سرچشمه این نیازها، ما نظامی را در نظر می گیریم که به سوی هدف ارضای نیازها تحویل و تحول می یابد. بنابراین فکر نیازهای یک جامعه و یک نظام با مفهوم تطور اجتماعی مرتبط می شود. این مفهوم اساساً جنبه ی مکانیکی دارد و تا حدودی همانند خط کشی است که تعادل، آن را بر نوک انگشتانتان حفظ می کند: خط کش همین که در جایش قرار می گیرد. گرایش دارد که در همان حال باقی بماند و تعادل حفظ شود، چرا که پیرامون خط کش (یعنی انگشت شما) و خود خط کش هر دو برای یک هدف که همان حفظ تعادل است، عمل می کنند. به نظر می رسد که تعادل چیزی شبیه این باشد.

عده ای از کارکرد گرایان که اساساً با تطور اجتماعی توافق ندارند یا اختصاصاً با آن سر و کاری ندارند، محور بحثشان فعل و انفعالات داخلی و تأکید شان به کارکردهای درونی نظام است، بی آنکه به مرحله نهایی تعادل یا به محیط توجه کنند.

در این صورت تأکید اساساً بر انطباق و سازگاری است در حالی که در مورد اول تأکید بر هدف یا وضعیت محیطی و تعادل پویاست، در این دیدگاه وضعیت نظام در لحظه معین در رابطه با جهت گیری های کلی نظام اجتماعی مورد بررسی قرار می گیرد.

با توجه به آنچه گفته شد، معلوم می شود که از دیدگاه عده ای از کارکرد گرایان تطور و دگرگونی اجتماعی در رابطه با فرآیند تعادل تبیین می شود. و اگرچه منقدان نظریه کارکرد گرایی معتقدند که این مکتب قادر نیست دگرگونی های اجتماعی را توضیح دهد. در واقع یکی از اصول تفکر کارکرد گرایان تطور گرا این است که دگرگونی هایی را به عنوان پاسخی به محیط تلقی می کنند و به این ترتیب حفظ تعادل همواره تحقق می یابد.

نقد کارکرد گرایی

برخی از ناقدان، کارکرد گرایی را دنباله گرایی - اندام گرایی - دانسته اند و همان انتقادات وارد بر آنها بر این هم وارد می دانند. از آنجا که تبیین کارکردی دورکیم را می توان نقطه ی عزیمت کارکرد گرایی دانست، کارکرد گرایان همانند بنیانگذاران مثبت گرایی و اندام گرایی، جامعه را به صورت تمامی در هم آمیخته و ساخت یافته می نگرند که اجزاء و عناصر سازنده خود را به صورت هماهنگ و متعادل فراگرفته است.

به چنین بینش کل گرایی که اراده فرد در آن جایی ندارد از دیدگاههای مختلف انتقاد شده است که برخی از این انتقادات را در دیدگاههای مکاتب دیگر نیز می توان ملاحظه کرد.

اولین انتقاد بر کارکرد گرایی همواره این بوده است که بسیار کل گراست و چرا که در آن جز به تعادل کلی نظام که در اثر نیازهای متقابل و کارکرد اندام و نهادها تحقق می پذیرند، به چیز دیگری توجه نمی شود و در نتیجه برداشتی ناقص و موهوم از روابط واقعی جامعه و کنشهای اجتماعی ارائه می شود.

تضاد گرایان معمولاً نقد خود را متوجه اصل وفاق و تعادل نظام یافته و عدم تحریک و پویایی درونی این بینش کرده، معتقدند که در کارکرد گرایی تضادهای اجتماعی جامعه و کشمکشها و برخوردهای طبقاتی آن نادیده گرفته می شود و توجیه «ضرورت وجود طبقات» جای تضاد و تخاصم را می گیرد و سرانجام، به نظر

آنها آنچه کارکرد گرایی به عنوان نظام و ساخت اجتماعی ارائه می دهند، بسیار کلی و ابهام آمیز است و نتایج ناچیزی می توان از آن استنباط کرد.

انتقاد دیگر متوجه شیوه تحلیل کارکردی است. در این شیوه تحلیل، برای نظام اجتماعی موجودیتی مستقل و جدا از اعضایش تصور می کنند چه اینها مانند اندام گرایان بر وحدت اجتماعی و قدرت مستقل از ارزشها و مکانیزم کنترل اجتماعی تأکید دارند.

بعلاوه هرگونه تغییر و تحول جزئی را حاصل نیاز کارکردی جامعه می دانند. به عبارت دیگر به نظر آنها جامعه به صورتی عمل می کند و پیش می رود که پاسخگویی احتیاجات کارکردی خود باشد و به ساز و کارهای وحدت و انسجام تعادل آن را حفظ کند و به حیات و بقاء آن کمک کند. یعنی جامعه به صورتی عمل می کند که نیازهای کارکردی خود را برطرف سازد همین و بس.

یکی دیگر از مکاتبی که کارکردگرایی را مورد نقد قرار داده، مکتب تضاد است. صاحب نظرانی همچون رکس و دارندرف معتقدند که نقش کنش گرایان اجتماعی در دگرگونیهای اجتماعی به فعالیتهای آگاهانه عاملان اجتماعی مربوط است.

به اعتقاد این دسته از جامعه شناسان کارکرد گرایان هم مسأله دگرگونی را در معنای واقعی نادیده گرفته شده است، و هم بر انطباق و سازگاری تأکید می ورزند و این دو مفهوم را به هم مربوط می سازند. برعکس از نظر مکتب منازعه، وفاق اجتماعی و هنجارها و موازین و ارزشهای مشترک جامعه ممکن است به دو گروه متخاصم و متضاد که بر سر منافع گروهی منازعه دارند تقسیم می شود و نیازهای مشترک و عام را که منافع همه را تأمین کند، نمی توان مشخص ساخت و این توجیه کننده مبارزه طبقات و حتی جنگهایی است که صورت می گیرد.

دیدگاه دورکیم و کارکرد گرایان برای این نوع تحلیل نقش درجه دوم قائلند و بیشتر به شیوه نظام یافتن بالقوه جامعه صنعتی جدید و هماهنگی و وحدت آن فکر می کنند تا به تضادها و این اختلاف نظر کلی است که بین دو دیدگاه وجود داشته است.

کارکردهای مدرسه

تا سال ۱۹۶۰ بر طبق دیدگاهی که بر آموزش و پرورش حاکم بود، کارکردهای مدرسه بر تربیت انسان اجتماعی مناسب برای جامعه تأکید داشت. از سال ۱۹۶۰ به بعد در اثر رشد و رواج دیدگاه های انتقادی در مورد کارکردهای مدرسه، انتقادات زیادی مطرح شده است که آیا مدارس قادرند نابرابری های اجتماعی را

در جامعه کاهش دهند؟ آیا مدارس رهایی بخش اند؟ اخیراً نظریه پردازان این چنین انتقاد می کنند که در شرایط حاضر، دختران در مدارس، فرو دستی را فرا می گیرند و مدارس به تداوم تبعیض و نابرابری های جنسی در جامعه کمک می کنند (اعزازی، ۱۳۸۱).

سیستم مالکیت و مدیریت در کشورهای مختلف یکسان نیست. در کشورهای پیشرفته، بخش خصوصی به اشکال متعدد تحت قوانین و آیین نامه های خاص اقدام به راه اندازی و اداره مدارس می کند. یعنی، در اکثر کشورها در کنار مدارس دولتی اجازه تاسیس مدارس خصوصی به افراد داده و گروه های اجتماعی داده می شود. برای مثال مدارس اینتردیستریک^۱ مدرسی در آمریکا هستند که بر اساس این رویکرد ایجاد شده اند که هر دانش آموزی در هر ناحیه و منطقه شهری خود، فارغ از جایگاه اقتصادی و فرهنگی و نژادی لازم است به مدرسه رود (Rinzulli: ۲۰۱۱). امروزه مشارکت مردم و همکاری های بین مدرسه و خانواده و دیگر نهادهای اجتماعی امری لازم برای پیشرفت آموزش و پرورش محسوب می شود. در ایران شیوه مدیریت و مالکیت مدارس دارای تنوع و گسترده ای است هر چند هنوز مدارس دولتی بالاترین تعداد را دارند (تیموری، ۱۳۹۰: ۷۲). در مدارس کشورهای پیشرفته نظیر آمریکا، نقش و مسئولیت برنامه ریزی و تصمیم گیری جنبه مشارکت بین خانواده، مدرسه و مسئولین آموزش و پرورش را یافته است. در این مدارس، ارزش های مورد نظر والدین بایستی در قوانین اجرایی مدرسه لحاظ شود و دولت فقط ناظر نهایی بر نوع تربیت و فرآیند آن در این گونه مدارس است (Rinzulli: ۲۰۱۱).

در ایران نیز آموزش و پرورش پیشینه ای کهن دارد. ولی تاسیس مدارس ملی که نمونه ای از مدارس خصوصی است (و تا اندازه ای هم با مدارس غیر انتفاعی امروزی شباهت هایی دارد) به اواخر دوره قاجار بر می گردد به هر حال، از بدو تاسیس مدارس خصوصی از پیش از انقلاب اسلامی، فراز و نشیب های زیادی در افزایش و کاهش استقبال آحاد جامعه از این مدارس وجود داشته است. پیش از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، سهم اصلی آموزش را مدارس دولتی برعهده داشتند از اواخر دهه ۲۰ شمسی به تدریج تعداد مدارس غیر دولتی توسط اشخاص و موسسات فرهنگی با اهداف متفاوت ایجاد گردید. در سال های پیش از انقلاب دو نوع مدرسه در کنار مدارس دولتی ایجاد شدند (۱) مدرسی با رویکرد علمی که توسط شخصیت های علمی و فرهنگی تاسیس شده بود نظیر مدرسه هدف و مدرسه خوارزمی، که آموزش برتر دروس مدرسه و تربیت دانش آموزانی که از نظر علمی برجسته بودند مورد تاکید آنها بود. (۲) مدرسی با

۱ Interdistic

رویکرد علمی - دینی که به تقویت مبانی دین در کنار آموزش می‌پرداختند. در واقع دغدغه اصلی موسسان مدارس اسلامی نظیر دین و دانش، علوی، نیکان، و کمال .. تربیت دینی کودکان و نوجوانان بود (تیموری، ۱۳۹۰: ۷۲).

خانواده‌هایی فرزندان خود را به مدارس ملی و اسلامی می‌فرستادند که از توانایی برخوردار بودند (تیموری ۱۳۹۰، ۷۳). پس از پیروزی انقلاب اسلامی تا سال ۱۳۶۷ بحث‌هایی بر سر ضرورت یا عدم ضرورت تشکیل مدارس غیر دولتی در گرفت و در نهایت، در این سال ۱۳۶۷ مجلس شورای اسلامی وقت، قانون تاسیسی و راه اندازی مدارس غیر دولتی را در قالب مدارس غیر انتفاعی به تصویب رساند (حاضری، ۱۳۷۷) این مدارس بر اساس مصوبه مجلس شورای اسلامی، به عنوان مدارس معرفی شدند که برای تامین بخشی از هزینه های خود و تهیه امکانات، از دانش آموزان شهریه دریافت می‌کنند (محسن گلپور، حمید رضا عریضی، ۱۳۸۲: ۱۲۹).

بعد از انقلاب اسلامی و تحولات اجتماعی ناشی از آن، نهاد آموزش در ایران، مانند سایر نهادهای اجتماعی، دچار دگرگونی گردید و بر اساس کارکردهایی که ذکر شد، تا مدت‌ها جایگاه خود را در کل نظام پیدا نکرد، زیرا که ارزش‌ها، منزلت، و نقشهای اجتماعی تغییر کرد و این نهاد می‌بایست خود را با چهارچوبهای نظام جدید منطبق و متعادل می‌نمود.

بدیهی است که نهاد آموزش، ابزار تحقق اهداف نظام اجتماعی است، بنابراین نقشهای شغلی، ارزشها، منزلتها، و روابط اجتماعی در فرایند آموزش مشخص می‌شود. نهاد آموزش، تنها کار آماده سازی، قدرت تطبیق، و آشناسازی افراد را انجام می‌دهد، اگرچه، وظیفه بالاتر این نهاد، تعلیم و تربیتی عملی است که توسط نسلهای قدیمی‌تر بر آنان که هنوز آماده زندگی اجتماعی نیستند صورت می‌گیرد.

بارزترین کارکرد نهاد آموزش، فراهم آوردن تغییر و پیشرفت در جامعه از طریق پژوهشهای علمی است. با نگاهی گذرا، شاید این طور گمان شود که، در مقطع آموزش عالی، به این عمل پرداخته می‌شود، اما، پاشیدن تخمهای تغییر و پیشرفت، قطعاً در دوران ابتدایی و متوسطه آموزشی صورت می‌گیرد. روحیه پژوهشی، و تغییر ساخت ذهنی، یکی از مبانی توسعه به شمار می‌رود. اگر بپذیریم که توسعه اقتصادی نیازمند باورهای فرهنگی مناسب و سازگار با توسعه است، صرف نظر از اینکه، این باورها چگونه انتخاب می‌شوند و چه هستند، این مدارس ابتدایی و راهنمایی هستند که، این باورها را تقویت می‌کنند و در جامعه نهادینه می‌سازند. پس تخصیص منابع را نباید برای این مقاطع به صورت محدود عرضه کنیم.

پس از سال ۵۷، در ایران بحث یکسان سازی مدارس مطرح گردید و جهت جلوگیری از نظام طبقاتی در آموزش و پرورش، کلیه مدارس ملی بر اساس تصمیم شورای انقلاب فرهنگی منحل، و مسئولیت برنامه ریزی آموزشی کشور و نظارت بر اجرای این گونه برنامه ها مستقلا به دولت واگذار شد (تیموری، ۱۳۹۰: ۷۳). مدارس دولتی با نگاه عدالت جویانه در تمام شهرها و روستاها گسترش یافت اما بودجه دولتی برای هزینه های رو به افزایش آموزش و پرورش کفایت نمی کرد و دیری نپایید مشکلات خود را نشان دادند و در این میان مهمترین چالش مدارس دولتی کمبود فضای آموزشی و معلمان آموزش دیده بود. جهت توسعه عدالت اجتماعی و توجه به آموزش و پرورش خانواده های مستمند نیز از سوی بنیاد های خیریه، مدارس ملی و مدارس خصوصی جداگانه ای مانند مدارس خیریه، مدارس ملی و ... از قبل وجود داشت که در خدمت این قشر از دانش آموزان قرار گرفته بود (تیموری، ۱۳۹۰: ۷۳). از سوی دیگر، این مسئله بدیهی است که زمانی ایده های اقدام به تاسیس مدرسه های نوع جدید صورت می پذیرد که احساس شود مدارس کنونی در برطرف نمودن نیاز های خاصی از فرآیند تربیت دچار کاستی هایی هستند یا این که، از ظرفیت های کنونی آموزشی - تربیتی می توان به نحو شایسته تر استفاده نمود. به عبارت دیگر، تاسیس نوع خاصی از مدارس با هدف برطرف نمودن نیازهای جدید و یا جامه های عمل پوشاندن به نوع خاصی از ایده ها و تفکرات در زمینه جنبه های مختلف (نظیر جنبه اقتصادی، آموزشی، پرورشی، جامعه شناختی و ...) تربیت و آموزش می باشد.

به مرور زمان و با تاسیس مدارس متنوع با توجه به نیازمندی های مختلف آموزشی - تربیتی جامعه، بایستی به مسائل متفاوتی نیز پاسخ داشت تا این تنوع در راستای کارکردهای "تعریف شده" حرکت نماید، در غیر اینصورت امر تربیت با کارکرد منفی همراه خواهد بود که شاید اثر بخشی تنوع و چندگونگی مدارس را به کمترین حد ممکن تنزل دهد. از جمله مسائلی که در زمینه تنوع مدارس مطرح می شوند می توان به موارد ذیل اشاره نمود: در چه بخش هایی از سیاست گذاری و در بین چه تعدادی از مدارس تداخل وجود دارد؟ مدارس تا چه میزان به کارکرد های تعریف شده نائل شده اند؟ کدام کارکردهای تعیین شده برای مدارس بایستی بازنویسی و تجدید نظر شوند؟ کدام یک از مدارس دارای قابلیت تعریف کارکرد جدید می باشند؟ با توجه به کارکرد های کنونی تنوع مدارس، آموزش پرورش بایستی رویکرد تنوع بیشتر را پیش روی خود قرار دهد یا رویکرد همسان سازی (یکسان سازی) بیشتر مدارس را؟ دانش آموز، معلم (نیروی انسانی)، محتوای برنامه درسی چه جایگاهی در این تنوع دارند؟ و

تحقیقات و نظریات موجود برای پاسخگویی به سوالات این چینی در داخل کشور محدود می‌باشد و این امر بر کسی پوشیده نیست. از دیگر سوی، تکیه نمودن بر مبانی موجود در مورد مسئله تحقیق، به خاطر بومی بودن مبانی تنوع و کارکردهای مختلف مدارس محققان را از میان مبانی موجود تحقیق بسوی رویکرد "واسازگرایانه یا ساختن گرایانه" سوق می‌دهد. در ادامه به نظریات موجود در زمینه موضوع مورد نظر پرداخته می‌شود.

در میان تنوع مدارس در قالب مدارس دولتی و غیرانتفاعی در کشورهای مختلف، نظریات، ایده‌ها و نگرش‌های متعددی نیز نسبت به عملکرد مدارس مختلف وجود دارد. مدارس خصوصی (در خارج از ایران) و مدارس غیر انتفاعی (در داخل ایران) تقریباً در اغلب کشورهای با اشکال مختلف واکنش‌هایی را برانگیخته است (پیس سیوتا به نقل از گلپرور و همکاران، و قاسمی پویا، ۱۳۸۲: ۱۳۲). این گونه نگرش‌ها که به اشکال مختلف در نظریات و نگرش‌های آحاد و طبقات مختلف جامعه منعکس شده است نشان می‌دهد که خوشه‌های نگرش مثبتی نسبت به وضعیت آموزش مدارس خصوصی وجود دارد (اپلی و رومانو به نقل از گلپرور و همکاران، ۱۳۸۲، ۱۳۲). نتایج پژوهش‌ها حاکی از آن است که اعتماد مردم به دولت کم شده است. از طرف دیگر اعتماد به بخش خصوصی زیاد شده است. از سوی دیگر، اعتماد به نفس دانش‌آموزان در مدارس دولتی پایین است. مدارس دولتی نیز مشکلات فراوانی نظیر کمبود امور بهداشتی، کمبود کتاب، کلاس‌های پر جمعیت، نبود امکانات رفاهی را دارند. نتایج آزمایشات میلوآکی حاکی از آن است که خصوصی سازی در آموزش و پرورش باعث بهره‌وری می‌شود و کیفیت یادگیری بالا می‌رود (greene: ۱۹۹۷). البته بنا بر گزارش‌های تحقیقی متفاوت، حتی در خارج از ایران نیز از نظر عملکرد آموزشی تنوع وسیعی در میان مدارس خصوصی وجود دارد (فردکین و توماس ۱۹۹۷، موریس و ستر، ۲۰۰۱، اسکیدلزکی ۲۰۰۳).

دیدگاه‌های نظری مرتبط با محیط (خانواده، جامعه) و نحوه نگرش افراد از دیگر مولفه‌های مورد بررسی در مبحث تنوع و چندگونگی مدارس است و بررسی جایگاه رابطه با محیط (خانواده، جامعه) با در نظر گرفتن کارکردهای مثبت و منفی تنوع مدارس، یکی از پایه‌های نظری مورد بررسی در این مطالعه است.

به طوری که نظریه‌های افراد چون مید، بلومر، زیمل، وبر، اتوکلاین برگ، کاتز و گلاس و استونزل^۱ در این زمینه مورد بررسی قرار می‌گیرد (نصیری، ۱۳۸۵).

مید به وجود رابطه میان ابعاد عینی و ذهنی یک پدیده تأکید می‌کند. به نظر او اندیشه یک فرد، شناخت، تفکر، آگاهی و نگرش نسبت به امور و واقعیت‌های اجتماعی که مبنای رفتار و کنش فرد را نسبت به موقعیت معینی تشکیل می‌دهد، حاصل تقابل بین دو بعد عینی و ذهنی است. از نظر مید، شرایط محیطی نقش مهمی در شکل‌گیری طبیعت آدمی و رفتار و شخصیت او دارد، اما این تأثیر یک جانبه نیست. انسان موجودی منفعل و صرفاً پذیرنده شرایط محیطی نیست، بلکه در پیوند متقابل با شرایط اجتماعی و محیطی، در ابتدا به خود می‌نگرد، با خود به گفتگو می‌نشیند، از خود موضوعی با معنا و قابل اشاره می‌سازد، سپس دست به کنش می‌زند. انسان به مدد خود، قادر است نوع رابطه‌اش را با محیط پیرامون دگرگون ساخته، توانایی کسب تجربه در زندگی درونی را یافته، در ماهیت کنش انسانی تغییر ایجاد نماید. مید نتیجه می‌گیرد انسان به اعتبار وجود خود می‌تواند موقعیت کنونی را که در آن قرار گرفته است درک کند، بدون آن که در بند محدودیت‌های محیط و زمان باشد، و آزادانه در مورد مسائل و شرایط زندگی خود و آن چه در محیط اطرافش می‌گذرد بیندیشد و به آگاهی دست یابد. او با درک فلسفه حال و رسیدن به آگاهی، آماده عمل برای برطرف نمودن مشکلات می‌شود. بلومر نیز معتقد است که ساختارها، هنجارها، و ارزش‌های اجتماعی نقش تعیین‌کننده‌ای در انتخاب و هدایت کنش انسانی ندارند، بلکه آنچه در این فرآیند مهم است و تفکر و ذهنیت خود کنشگران است. کنشگران با تعریف موقعیت‌هایی که با آن درگیر هستند، به کنش معنی‌دار می‌پردازند. بلومر به رابطه متقابل بین اندیشه و کنش فردی معتقد است. به نظر زیمل، در مدل کنش متقابل، جامعه‌پذیری به مثابه جریانی سازگار مطرح است و فرد در برابر موقعیت جدید، به وسیله منابع شناختی‌اش و نیز به وسیله گرایش‌های هنجاری که در نتیجه جریان جامعه‌پذیری است، هدایت می‌شود. همچنین موقعیت جدید در نهایت، او را برای بسط منابع شناختی و اصلاح گرایش‌های هنجاری رهبری می‌نماید. از موضوعات اساسی مورد توجه پارادیم تعاملی، رفتار مطلوب و رفتار متعادل است. فرد تمایل به یافتن راه‌حلی دارد که طبق منابع گرایش‌ها و موقعیت خاصی، به نظر او بهترین است. به اعتقاد وبر، رفتار انسان زمانی کیفیت اجتماعی می‌یابد که آشکارا متضمن نیت یا مقصودی باشد. بدین معنا که افراد عامل باید برای عملی که انجام می‌دهند، معنایی قایل باشند و به نوبه خود، رفتارشان را به سوی رفتار مشابه دیگران جهت‌گیری کنند.

^۱ Mead, Blumr, Simmel, Weber, Atuklayn leaves, Katz and glass and Astvnzl-

رفتار درون گرایانه محض، یا رفتاری که معطوف به اشیاء و وضعیت‌های مادی است، رفتارهای غیر اجتماعی هستند. از نظر وبر، انسان خردورز، مفسر، دریابنده معانی، در موقعیت‌های گوناگون براساس معانی گوناگون، رفتار و کنش متفاوتی از خود بروز می‌دهد. بنابراین، کنترل رفتار او به طور کامل امکان‌پذیر نیست (نصیری، ۱۳۸۵).

در مجموع، در زمینه کارکردهای مدارس از سوی صاحب‌نظران توافق و همسویی وجود ندارد در مواردی نیز نقطه اشتراکی بین این نظریات آنها قابل تشخیص است. لذا، هر صاحب‌نظری با در نظر گرفتن مبانی نظری خویش اقدام به تبیین کارکرد خاص برای مدارس نموده است، صاحب‌نظران برای مدارس کارکردهای متفاوتی از جمله کارکرد اجتماعی، اقتصادی، جنسیتی و نژادی، مشروعیت بخشی، کنش ارتباطی، بازتولید فرهنگی، انتخاب عقلانی، سرمایه اجتماعی و ... تعریف نموده اند که در ادامه به طور اختصار به آنها پرداخته می‌شود.

الف: کارکرد اجتماعی

پارسونز^۱ (۱۹۵۹)، دربین^۱ (۱۹۶۸) و جکسون^۲ (۱۹۶۸) معتقدند که مدرسه مکان آموزش هنجارها، ارزش‌ها، و مهارت‌های اجتماعی است، ادوارد راس^۳ (۱۹۰۶) جوامع آینده بیشتر بر کنترل درونی یا روانی تکیه خواهند کرد تا صورت‌های بیرونی دستکاری اجتماعی. به نظر او در جوامع سنتی کنترل کودک بر عهده خانواده و کلیسا بود که از طریق آموزشهای اخلاقی و مسئولیت‌های اجتماعی برای کودکان، ثبات و همبستگی اجتماعی را تضمین می‌کردند. اما، در قرن بیستم با ورود جوامع به دوره صنعتی - و رشد فزاینده شهرنشینی - که آمریکا نمونه خوبی از آن بود، کارکردهای نهاد خانواده، دین و اجتماع در حفظ همبستگی اجتماعی با افول مواجهه شد. به نظر راس وسایل ارتباط جمعی، تبلیغات و آموزش و پرورش صورت‌های جدیدی از کنترل اجتماعی هستند که به تدریج قوت گرفتند. راس کاربرد این ابزارها را ویژگی ممتاز جامعه آمریکایی می‌داند. مدارس بتدریج جای خانواده و کلیسا را گرفتند. آموزگار در ارائه خدمات عمومی

۱ - Deerben

۲ - Jackson

۳ - Ross

جانشین کشیش شد. لذا، نوعی توازن راسی بین کلیسا و مدرسه بوجود آمد و طلوع مدرسه آغاز گشت. مدرسه با ارائه محتوای یکسان نظم و اطاعت از قوانین خارجی را برای دانش آموز یادآور می شود. معلم با اقتدار ظریف خود کنترل اجتماعی را تزریق می نماید. یکی از راه های کنترل اجتماعی در قرن ۲۰ که نابرابری های اجتماعی را مشروعیت بخشید استفاده از آزمون های هوشی بود که دانش آموزان را دسته بندی می کرد. اسپرینگ^۱ (۲۰۰۲) اعتقاد دارد که آزمون هوش فقط با دانش آموز فرمانبردار مطابق است. دانش آموز فرمانبر مانند یک سرباز خوب است بنابراین ساختار مدرسه جدید تا اندازه ی زیادی با ساختار ارتش مطابقت دارد. سلسله مراتب نظامی در آن دقیقاً رعایت می شود. دانش آموزی خوب است که قوانین را بخوبی رعایت کند (صفا حیدری، ۱۳۸۳: ۸۱).

از جمله کارکردهای اجتماعی نهاد آموزش و پرورش می توان به موارد ذیل اشاره نمود: ۱- ایجاد آمادگی در افراد برای قبول نقشهای اجتماعی و شغلی،^۲ ایفای نقش به عنوان وسیله انتقال میراث فرهنگی،^۳ فراهم آوردن مبنای ارزیابی و فهم منزلت های اجتماعی،^۴ فراهم آوردن تغییر و پیشرفت در جامعه از طریق پژوهشهای علمی،^۵ تقویت قدرت تطبیق افراد با ارزش های اجتماعی، و تسهیل روابط اجتماعی (مهر نوری، ۱۳۸۴: ۱۵).

ب: کارکرد اقتصادی

نظریه پردازان انتقادی همچون گیروکس^۲ (۲۰۰۲) بویلز^۳ (۱۹۷۷) و جین تیز^۴ (۱۹۷۷) ریشه نابرابری های اجتماعی را در مناسبات اقتصادی جامعه و تأثیری که این نابرابری ها بر مدارس می گذارند، می دانند. به نظر این دسته از نظریه پردازان، نهادهای آموزشی در جوامع سرمایه داری به بازتولید و حفظ مناسبات چیرگی، استثمار و نابرابری طبقاتی می پردازند. به عنوان نمونه بویلز و جین تیز برآنند که میان ساختار و مناسبات اجتماعی کار و مناسبات اجتماعی نظام آموزشی نوعی انطباق وجود دارد. بنابر توصیف آنها نظام مدارس عمومی برای این بوجود آمده است که کودکان را با قواعد و هنجارهای جدیدی که نیروی کار تولیدی در سرمایه داری صنعتی بدان نیاز دارند، آشنا سازد. مناسبات اجتماعی آموزش و پرورش آگاهی های لازم را برای مناسبات کار، باز تولید می کند. برای نمونه این کار را از طریق تقسیم سلسله مراتبی کار میان

۱ - Spring

۲ - Giroux

۳ - Bowles

۴ - Gintis

آموزگاران و دانش‌آموزان، بیگانه کردن دانش‌آموزان از کاری که خود انجام می‌دهند و رتبه بندی و در نتیجه شقاقی که میان دانش‌آموزان بر اساس نمره گذاری و ارزشیابی به وجود می‌آورند، انجام می‌دهند. علاوه بر این، نظام آموزشی از طریق سطوح مختلف آموزش، نیروی کار لازم را برای سطوح مختلف ساختار شغلی فراهم می‌سازد. به نظر هارنت^۱ اصلاحات نوین آموزشی در کشورهای سرمایه‌داری به دنبال آن است تا ایدئولوژی رقابتی بازاری را به جای ارزش‌های دموکراسی اجتماعی بنشانند. این ایدئولوژی اساساً به آموزش و پرورش بر حسب کارکرد اقتصادی می‌نگرد، یعنی نقشی که در تولید نیروی کارآمد، تولید فرهنگ کارآفرینی و فعالیت و پروراندن دیدگاه مثبت به صنعت و تولید ثروت ایفا می‌کند. مدارس نه تنها مناسبات اقتصادی را بازتولید می‌کنند، بلکه، به بازتولید مناسبات اجتماعی نیز می‌پردازند. به عنوان نمونه بوردیو^۲ و پاسرون^۳ (۱۹۶۷) معتقدند که جریان یاددهی و یادگیری در مدارس در دورن عادت‌های خاصی رخ می‌دهد، یعنی اینکه مدارس به اشاعه و انعکاس نوعی خاص از نظام فکری، ادراکی، ارزشیابی، و کنش که حافظ منافع مادی و سمبلیک گروه‌ها یا طبقات غالب در جامعه است، می‌پردازد. به نظر مهران^۴ (۲۰۰۳)، و کیدی^۵ (۱۹۷۱) نحوه‌گزینش دانش، سازماندهی و ارزیابی آنها در مدارس، ایدئولوژی و منافع گروه‌های قدرتمند را در جامعه منعکس می‌سازد. به عنوان نمونه این پرسش مطرح می‌شود که چرا دانش‌آموزان نوع خاصی از محتوای درسی را می‌آموزند و چرا بعضی از موضوعات درسی اهمیت بیشتری دارند. کیدی نیز اشاره می‌کند که تصور آموزگاران از دانش‌آموزان، خود در نوع دانشی که آنها ارائه می‌کنند تاثیر می‌گذارد. به نظر او دانش‌آموزان طبقه کارگر موضوعات ساده و پیش‌پا افتاده را می‌آموزند و یاد می‌گیرند که به آنها حقایق شک‌ناپذیر بنگرند. در حالی که دانش‌آموزان طبقه متوسط مطالب انتزاعی‌تری را می‌آموزند و از آنها انتظار می‌رود نسبت به چیزی که می‌آموزند دیدگاه انتقادی داشته باشند. بر این اساس کیدی نتیجه می‌گیرد که دانش‌آموزان طبقه کارگر از دسترسی به سطح عالی‌تر از دانش علمی منع می‌شوند و همین کار پیشرفت تحصیلی آنها را در آینده محدودتر می‌کند (صفار حیدری، ۱۳۸۳).

۱ Harnt

۲ - Bourdiou

۳ - passeron

۴ - Mehran

۵ - Keddie

ب: کارکرد جنسیتی و نژادی

نظریه پردازانی نظیر مک روی^۱ (۱۹۷۸)، مک دونالد^۲ (۱۹۸۰) نشان داده‌اند که گرچه مدارس مدعی اند که از برابری های جنسی حمایت می‌کنند، با این همه هنجارها، ارزش‌ها، انتظارات و فعالیت های مدارس به تقویت کلیشه های جنسی می‌پردازند و از این رو، نوعی برنامه درسی پنهان را شکل می‌دهند ماهیت جنسیت‌گرای چنین برنامه درسی‌ای به تولید مناسبات مردسالارانه در جامعه منتهی می‌گردد. با توجه به مطالعات کم در زمینه جنسیت‌گرایی، اما، نتایج نشان می‌دهد که نوعی دوگانگی تلویحی در جریان آموزش و پرورش - یعنی تقسیم بندی علمی / بدنی - وجود دارد که سلسله مراتب مردانگی را حفظ و تولید می‌کند. اسکلتن^۳ (۱۹۹۷) نیز نشان داده است که چگونه مراکز تربیت معلم در خدمت تولید دوباره صورت های مردانگی در جامعه و فعالیت تربیت محدود قرار می‌گیرند. نتایج پژوهش‌های کشور ما نیز نشان از بازآفرینی نقش غالب مردان در محتوای کتب درسی می‌باشد (صفا حیدری، ۱۳۸۳). در مطالعه‌ای که گروه پژوهشی علوم تربیتی جهاد دانشگاه تهران در سال ۱۳۸۱ تحت عنوان "تحلیل و بررسی کیفیت برنامه ریزی درسی و آموزشی کشور با توجه به نیازهای زنان و ضرورت ایفای نقش مؤثر در توسعه کشور و ارائه راهکارها در دوره آموزش عمومی" برای مرکز امور مشارکت زنان ریاست جمهوری به انجام رسانید، مولفه‌های جنسیتی در کتاب‌های درسی پایه دوم و چهارم ابتدایی، اول و سوم راهنمایی برحسب اسامی کلمات و تصاویر تحلیل محتوا شدند که نتایج نشان دهنده نسبت ۲۱,۷ زنان به ۷۱,۸ مردان بود. توزیع مولفه های جنسیتی در کتاب علوم و فارسی پنجم ابتدایی و حرفه و فن و اجتماعی دوم راهنمایی نیز نسبت ۲۰,۳ زنان به ۷۵,۶ مردان را نشان می‌داد. در مجموع، عوامل جنسیتی بر عملکرد مدرسه و باز تولید نابرابری‌ها بسیار مؤثر است، از سوی دیگر، آموزش و پرورش اغلب نابرابری های جنسیتی را تشدید می‌کند (زنجانی زاده، ۱۳۸۶).

د: کارکرد مشروعیت بخشی

در سالهای اخیر نوشته‌های پست مدرن‌هایی نظیر لیوتار، بودریلار، رورتی، جیمس و فوکو تاثیر قابل ملاحظه‌ای بر علوم اجتماعی داشته است در این میان نوشته های لیوتار^۴ و فوکو^۱ زمینه ساز فراهم آمدن

۱ - Mc Robbie

۲ - Mc Donald

۳ - Skelton

۴ - Lyotard

بینشی ژرف درباره کارکردهای مدارس جدید بوده است. لیوتار معتقد است علم و دانش در دوره مدرن در خدمت سرمایه‌داری قرار دارد و هدف عمده نهاد های آموزشی برآوردن نیازهای فنی و اقتصادی صنایع و شرکت‌های بزرگ است. در دوران مدرن نهادهای آموزشی مشروعیت خود را از طریق تامین نیاز های مذکور فراهم می‌سازند و خود نیز زمینه مشروعیت بخشی به آرمان‌های مدرنیته را چون: پیشرفت، رفاه، و سعادت نوع انسان فراهم می‌سازند. در این وضعیت به آموزش و پرورش به عنوان یک حق عمومی برای کسب رفاه، تحت مدل والگویی دموکراتیک اجتماعی نگریسته نمی‌شود بلکه، خرده نظامی است که نقش برجسته‌ای را در جامعه پیشرفته اقتصادی و پسا صنعتی بازی می‌کند. از آنجایی که آرمان‌های انسان‌گرایی مدرن مشروعیت خود را از دست داده است، نهادهای آموزشی نیز با بحران مشروعیت مواجهه گردیده‌اند و از این رو قادر به ایفای نقش‌های گذشته خود نیستند. فوکو بر آن است که مدارس نهادهای انضباطی هستند که به تولید قدرت - دانش می‌پردازند. مدارس به همراه نهادهای دیگر چون بیمارستان، محل کار، ارتش توانایی‌ها، رفتار، نگرش‌ها و دانش آدمیان را درباره خود شکل می‌دهد. مدارس از طریق راهبرد های نظارتی نظیر آزمون، مشاهده و ثبت استعدادها و عواطف شخصی، رفتار مطلوب و مورد نظر را تقویت می‌شوند. با تن دادن به چنین ملاحظاتی، دانش آموزان به تدریج منفعل می‌شوند و تصویری که سازمان از آن‌ها و توانایی‌های‌شان ارائه می‌دهند، می‌پذیرند و در نتیجه از لحاظ سیاسی به موجوداتی سر به زیر تبدیل می‌شوند. به نظر فوکو مدارس با هویت‌سازی برای افراد است که برای خود مشروعیت به وجود می‌آورند. از این روست که از منظر فوکو نهادهای آموزشی آن نوع انضباطی را ترغیب می‌کنند که در نهایت آدمی را به اطاعت از قدرت ناچار می‌سازد و این قدرت از طریق گفتمان جریان می‌یابد. اما، امکان ایستادگی افراد در برابر نیروهای نهادی وجود دارد (صفار حیدری، ۱۳۸۳).

ذ: کارکرد کنش ارتباطی

هابرماس^۲ (۱۹۸۷) در حالی که به ضعف های کارکردهای نهاد های مدرن و از جمله مدارس آگاه است، با این همه امیدوار است که با جانشین کردن کنش ارتباطی بجای کنش ابزاری^۳ که ویژگی جوامع سرمایه‌داری مدرن است، بتوان با حفظ دستاوردهای تمدن مدرن، به دگرگون کردن آن اقدام کرد. مدارس

۱ - Foucault

۲ - Habermas

کنش ابزاری (وسیله‌ای) به کنش‌گر واحدی راجع است که به گونه‌ای معقولانه و حسابگرانه مناسب‌ترین وسایل را برای رسیدن به یک هدف برمی‌گزیند. این نوع کنش به‌طور مستقیم با طبیعت ارتباط می‌یابد و درک متقابل از طریق آن امکان‌پذیر نمی‌باشد^۳.

با اصلاح معرفت‌شناسی دانش‌آموزان، ارتباطی انسانی را برای دستیابی به حقیقت که به نظر هابرماس خود نیز حاصل کوشش جمعی است به وجود آورند. گفتگو محور کنش ارتباطی است و آموختن چگونگی بکارگیری آن شرط برقراری ارتباط انسانی است. گفتگویی که هابرماس از آن سخن می‌گوید، وضعیتی است که در آن طرفین گفتگو بر اساس معیاری معتبر که مورد قبول آنهاست، با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند تا از این طریق به فهم متقابل دست یابند. چنین کوششی به رشد و شکوفایی خرد که دارای ارزشی برجسته و ذاتی است منجر می‌شود. برای هابرماس ارتباط تربیتی که هدف آن چیزی نیست جز ایجاد فهم آنچه که به طور عقلانی میان آموزگار و دانش‌آموزان جریان دارد، اساساً باید کنش‌های زبانی را در برگیرد. از این طریق است که آموزش، خرد را غنا می‌بخشد، به استقلال عقلانی آدمی امکان می‌دهد و احترام متقابل را، قوام می‌بخشد (صفار حیدری، ۱۳۸۳).

ر: کارکرد بازتولید فرهنگی

نقطه عزیمت نظریه بازتولید اجتماعی، تبعیت نهاد آموزش و پرورش از ساختار نظام سرمایه‌داری و مشروعیت بخشیدن به آن است. بدین لحاظ، توزیع نابرابر سرمایه اقتصادی، به توزیع نابرابر دانش منجر می‌شود. اما نظریه بازتولید فرهنگی که متأثر از دیدگاه ماکس وبر در باب نابرابری است، با طرح کلید واژه سرمایه فرهنگی، توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی را مبنای نابرابری‌های آموزشی و نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی قرار می‌دهد. پیر بوردیو از حامیان این نظریه است. نظریه بازتولید فرهنگی صرفاً توجه خود را به ساختارهای کلان اجتماعی - اقتصادی معطوف می‌کند و از انتخاب و کنش‌های افرادی که در بطن این ساختارها قرار دارند، غفلت می‌کنند. جیمز کلمن و پیروان نظریه سرمایه اجتماعی نیز نظر به نقش سرمایه اجتماعی در فرایندهای تحصیلی و تعیین جایگاه‌های اجتماعی افراد، کلید واژه سرمایه اجتماعی را در کنار سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی مطرح می‌کنند و ابعادی را که در نظریه بازتولید اجتماعی و فرهنگی نادیده گرفته شده است، مورد نظر قرار می‌دهند (نوغانی، ۱۳۸۲).

م: کارکرد بازتولید اجتماعی

نظریه پردازان بازتولید اجتماعی و بازتولید فرهنگی، نابرابری‌های آموزشی را سرمنشا اساسی نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی می‌دانند. منتها، در نظریه بازتولید اجتماعی، سرمایه اقتصادی در جهت‌دهی به فرایند بازتولید نابرابری‌های آموزشی و اجتماعی نقش اساسی دارد، اما، در نظریه بازتولید فرهنگی، این سرمایه فرهنگی است که عمدتاً از طریق تاثیر بر شیوه‌های جامعه‌پذیری، موفقیت‌های تحصیلی و در نتیجه

موفقیت‌های شغلی و اجتماعی را تحت تاثیر قرار می دهد(دوکراف و کرای هامپ، به نقل از نوغانی، ۱۳۸۲).

ن: کارکرد انتخاب عقلانی - فردی

این نظریه در مقابل نظریه های بازتولید اجتماعی و فرهنگی قرار دارد. نظریه انتخاب عقلانی توجه خود را معطوف به کنش‌ها، تصمیمات و انتخابات فردی می کند. به عبارت دیگر، پدیده های اجتماعی پیچیده را می توان بر حسب کنش‌های فردی و اولیه تبیین کرد این نقطه نظر "فردگرایی روش شناختی" نام دارد. بودون^۱ یکی از حامیان این نظریه است. او معتقد است که نظریه های کلان‌نگر در تبیین موفقیت های تحصیلی، فقط به اثرات اولیه توجه دارند. بر اساس مفهوم اثرات اولیه، پایگاه اجتماعی پایین تر به محرومیت های فرهنگی بیش تر و سپس به پیشرفت تحصیلی کم تر منجر می شود، در واقع مفهوم اثرات اولیه بودن به این معناست که تفاوت و توانایی های تحصیلی ناشی از دسترسی نابرابر به سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی است که به ترتیب در کانون توجه به بازتولید اجتماعی و بازتولید فرهنگی قرار دارد. اما انتقاد بودون این است که بازتولیدی‌ها، به اثرات ثانویه، یعنی اثراتی که بر انتخاب های تحصیلی دانش آموزان و خانواده هایشان در مراحل انتقالی دوران تحصیلی اثر می گذارد، توجه نمی کنند. زیرا که، مراحل انتقالی (مثلا از دبیرستان به دانشگاه) جایگاهی است که انتخاب اجتماعی در آن وارد عمل می شود و این انتخاب ها باید بر اساس کنش‌ها و تصمیم‌های فردی و محاسبه‌گرانه افراد در نظر گرفته شود و نه صرفا ساختار های کلان اجتماعی - اقتصادی(نوغانی، ۱۳۸۲).

و: کارکرد سرمایه اجتماعی

جیمز کلمن^۲ سرمایه اجتماعی را در موفقیت تحصیلی مهم قلمداد کرده و نحوه برخورداری از این سرمایه را بر موفقیت تحصیلی و دستیابی به موقعیت های اجتماعی، اقتصادی تاثیرگذار می داند. ایشان تاکید می کند که تحقیقات قبلی در زمینه نتایج تحصیلی، بر اهمیت منابع مادی و انسانی تاکید کرده‌اند؛ حال آن‌که، تاثیر منابع اجتماعی را نادیده گرفته‌اند. سرمایه اجتماعی معطوف به روابط حمایتی است که در درون و بیرون خانواده برقرار می شود. بنابراین، نابرابری‌ها در میزان و نحوه برخورداری از سرمایه اجتماعی نیز به نوبه خود می تواند نتایج تحصیلی را و بالمال موفقیت‌های اجتماعی - اقتصادی را تحت تاثیر قرار دهد. یافته های

۱ - Boudon

۲ - James Coleman

پژوهشی نیز موید اهمیت سرمایه اجتماعی در فرایند تحصیلی است. تیچمن^۱، پاخ^۲ و کاروی^۳ (۱۹۹۶) دریافته اند که سرمایه اجتماعی شانس به اتمام رساندن دوره متوسطه را افزایش داده است. اسمیت^۴ و دیگران (۱۹۹۵) بین سرمایه اجتماعی و دستیابی به دانشگاه رابطه مثبتی را مشاهده کرده اند (نازک تبار و ویسی، ۱۳۸۷: ۱۳۶).

تاریخچه اجمالی از تاسیس مدارس جدید در ایران

تاسیس مدارس جدید در ایران به کلی با نظام مدارس حوزوی و مکتب خانه های سنتی تفاوت داشت و طی ۴ مرحله از اوج بیگانگی به خودی نزدیکتر شده که این ۴ مرحله عبارت است از:

۱- مرحله اول، تاسیس و مدیریت مدارس توسط عوامل و وابستگان بیگانه که شروع آن با کشیشان و میسیون های مذهبی بوده است.

۲- مرحله دوم، تاسیس و مدیریت مدارس توسط ایرانیان همسو و همفکر با گروه اول یا کسانی که لاقلاً در خود تضاد و تراحمی با گروه اول استنباط نمی کرده اند.

۳- مرحله سوم، تاسیس و مدیریت مدارس توسط ایرانیان و متدینینی که بیگانه را منحصراً در چهره اعتقادی آن می شناختند و حفظ اصول اعتقادی جامعه و جوانان خود را در مواجهه با تهاجم دین زدایان یا دین آوران و پیامبران دروغین، وجهه همت قرار داده از ملاحظه دست آشکار و نهان سیاست و استعمار در دین زدائی و دین تراشی غفلت داشتند.

۴- مرحله چهارم، تاسیس و مدیریت مدارس توسط متدینین روشن بین که بیگانه ستیزی را در همه ابعاد آن، شرایط اجتناب ناپذیر تحقق و بالندگی خود می دانستند (حاضری، ۱۳۷۷).

پیدایش و گسترش مدارس جدید اگرچه رسماً متوجه زمان مشروطه است که به دوران قاجاریه برگشت دارد و به دلیل ازدیاد مسافرت های بارزگان و ماموران حکومتی و بعد از آن اعزام محصلان به فرنگ و آشنایی ایرانیان با تمدن غرب است ولی زمان عمده ارتباط ایران با غربیان از دوره صفویان بود. به دلیل قدرت گرفتن دولت عثمانی، دولت صفوی برای تقویت نیروی نظامی خود در ایران لازم می دید پیوندهایی را با اروپائیان

۱ - Tychmn

۲ - Pakh

۳ - Caravan

۴ - Smith

برقرار کند. در دوره قاجار و از اواسط سلطنت فتحعلی شاه (۱۳۱۲-۱۳۵۰ ق / ۱۷۹۸-۱۸۳۴م) به بعد بود که آشنایی ایرانیان با تمدن و فرهنگ اروپائی گسترش چشمگیری یافت و آمدوشد ایرانیان با اروپائیان و کشورهای همسایه بیشتر شد. مسافران، بازرگانان، ماموران حکومتی که به هندوستان یا کشورهای اروپائی می رفتند و نیز ارامنه ایران و عثمانی و قفقاز که سالها در مالک اروپائی مانده و به آموختن چند زبان موفق شده بودند به بسط پاره‌ای از اصول تمدن جدید اروپایی در ایران کمک کردند (قاسمی پویا، ۱۳۷۷، ص ۱۱۹) از سفرنامه‌های افرادی که با پدیده‌های نوین آن روزگار در مسافرت به غرب آشنا شده بودند گزارش از تاسیس مدارس جدید و دست آوردهای نوین آموزشی برجسته است. در زمان عباس میرزا نایب السلطنه (۱۲۰۳-۱۲۴۹ ق / ۱۷۸۹-۱۸۳۳ م) که فردی روشنگر و هوادار تمدن و فرهنگ نوین بود اولین گروه محصلان ایرانی به اروپا اعزام شدند و نخستین روزنامه ایران تاسیس شد و کتابخانه‌ای از آثار مولفان فرانسوی و انگلیسی و روسی گرد آمد (قاسمی پویا، ۱۳۷۷، ص ۱۲۱).

از میان عواملی که در نفوذ فرهنگ غربی در ایران مطرح شد هیچ یک به اندازه اعزام محصل موثر نبوده است و از این راه بود که دولت به صورت رسمی مظاهری از تهران جدید را پذیرا شد و پس از برگشت دانش آموختگان خارج از کشور بود که آثار و تمدن جدید رفته رفته در کشور رخنه کرد. می دانیم نخستین مدرسه جدید ایران یعنی دارالفنون توسط معلمان اروپائی و ایرانیان فرهنگ دیده آغاز به کار کرد. در پی جنگ ایران و روس، عباس میرزا و میرزا بزرگ به زودی دریافتند که با وسایل ساده و از کار افتاده‌ای که ایشان در اختیار دارند نمی توانند از عهده توپ و تفنگ و نظام رسیه و وسایل دیگری که در دست آنان است برآیند و برای مقابله با ایشان جز اخذ همان وسایل و اقتباس همان نظام چاره‌ای دیگر نیست. به دنبال این احساس نیاز بود که علاوه به دعوت از کارشناسان فرانسوی و انگلیسی به ایران تصمیم گرفته شد گروهی محصل و کارگر و صنعت آموز نیز به ممالک خارجه فرستاده شود تا با رموز کار تمدن اروپایی و علوم و فنون و زبان آنها آشنا گردند (قاسمی پویا، ۱۳۷۷، ص ۱۲۴-۱۲۳).

تحول و توسعه آموزش و پرورش در ایران را می توان از آغاز حکومت مشروطه دانست چون پس از صدور فرمان مشروطیت در سال ۱۳۲۴ ق و تنظیم قانون اساسی و متمم آن در سال ۱۳۲۵ ق به تدریج به آموزش و پرورش توجهی مبذول شد. اصل نوزده متمم قانون اساسی، مرکزی بودن آموزش و پرورش و مسئولیت دولت مرکزی در اداره مدارس را تصریح کرده است و مسئولیت تعیین خط مشی و رهبری سیاست آموزش

و پرورش کشور و اداره مدارس و اجرای تعلیمات عمومی اجباری را به عهده وزارت علوم و معارف آن زمان محول نموده است (وفادار، ۱۳۵۲، ص ۵۴).

تصویب قانون اساسی فرهنگ در سال ۱۲۹۰ شمسی که از جامع ترین قوانین عهد مشروطیت به شمار می رود و پس از آن قانون شورای عالی فرهنگ در سال ۱۳۰۰ شمسی اداره امور عموم سازمان های فرهنگی و امور فنی مدارس، مراحل و تنظیم برنامه های تحصیلی و امتحانات و ارزش تحصیلات و اصلاح برنامه های تربیتی را بعهده این شورای مرکزی محول نمود. همین طور اجرای تعلیمات اجباری در سال ۱۳۲۲ شمسی با توجه به قانون اساسی فرهنگ مبنی بر آغاز تعلیمات اجباری از هفت سالگی تصویب شد. به موجب ماده ۲۳ قانون متمم بودجه سال ۱۳۱۲، آموزش ابتدایی (۶ ساله) در تمام دبستان های دولتی مجانی اعلام شد (وفادار، ۱۳۵۲، ص ۵۴). اما آموزش متوسطه ایران، یک پدیده تازه اجتماعی و تربیتی بود که به تقلید از برنامه های درسی و مقاطع تحصیلی در کشورهای اروپایی غربی مخصوصاً کشور فرانسه تعمیم و توسعه یافته است (وفادار، ۱۳۵۲، ص ۵۵).

مطابق تصمیم شورای عالی فرهنگ مورخ دی ۱۳۳۳ از آغاز سال تحصیلی ۱۳۳۴-۱۳۳۵ دبیرستان پس از دوره ۶ ساله ابتدایی به دو دوره سه ساله تقسیم شد. سه سال اول برای تمام دانش آموزان یکسان ولی از سال چهارم تحصیلات متوسطه به چند شعبه تقسیم می شد: ادبی، ریاضی، طبیعی، خانه داری (برای دختران)، کشاورزی، حرفه ای، بازرگانی و امور دفتری. کسانی که دوره دبیرستان را به پایان می رساندند و مستعد بودند، متناسب با رشته تحصیلی خود وارد مدارس عالی می شدند.

در آبان ۱۳۴۳ در شورای عالی آموزش و پرورش طرحی در مورد نظام جدید آموزش و پرورش تهیه و به معرض قضاوت و اظهار نظر صاحب نظران گذاشته شد تا آن که نظام جدید با هدف ها و اصول مشخصی تدوین شود. این طرح از سال ۴۶-۱۳۴۵ ابتدا از اولین پایه تحصیلات ابتدایی در دبستان ها به اجرا گذاشته شد و در سپس در مهرماه ۱۳۵۳ اولین گروه کودکانی که تحصیلات ابتدایی خود را در نظام جدید گذرانده و از مدارس راهنمایی فارغ التحصیل شدند در دوره متوسطه ثبت نام نمودند (وفادار، ۱۳۵۲).

روزنامه ها و گسترش مدارس جدید

نخستین روزنامه ایران از سال ۱۲۳۵ ق (۱۸۳۷م) توسط میرزا صالح شیرازی در روزگار قاجاران انتشار یافت. روزنامه ها نیز مانند مدارس جدید راه پرفراز و نشیبی پیمودند. هر زمان تحولی در جامعه پدید می آمد و چندی قلم ها آزاد می شد، بیشتر روزنامه های ملی می کوشیدند قلم را در راه روشنگری و گسترش اندیشه

های نو به کار گیرند. بیشتر افکار آزادی خواهانه و اندیشه های علمی و تربیتی در صفحات جراید و مجلات منتشر می شد و در مقایسه با کتاب ها، شمار و نفوذ آن ها به مراتب بیشتر از کتاب ها بود (قاسمی پویا، ۱۳۷۷، ص ۱۳۸).

روزنامه های عهد قاجار در عرصه های گوناگون اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی به روشنگری می پرداختند و بسیاری از آنان ضمن بحث درباره موضوع های مختلف از لزوم و ضرورت تاسیس مدارس جدید و اهمیت و تاثیر آن در پیشرفت اجتماعی سخن گفته و از دست آوردهای کشورهای پیشرفته نمونه می آوردند تا برای آگاهی و بیداری مردم انگیزه ای بیابند. از این رو بود که دشمنان علم و آزادی هر زمان که فکر برچیدن بساط ترقی خواهی و فرهنگ پروری در سر می پروراندند نخست بر روزنامه ها و مدارس یورش می بردند. زمانی در تبریز ریختند و مدارس ها را ویران کردند و به همراه آنها روزنامه ها و چاپخانه ها غارت شد و این دو در کنار میخانه ها و مهمان خانه ها ویران شدند (قاسمی پویا، ۱۳۷۷، ص ۱۳۸).

روزنامه ها برای کارکنان و دانش آموزان مدارس ارج فراوانی قائل بودند و برای آنها تخفیف قابل توجهی لحاظ می کردند حتی گاهی روزنامه را رایگان در اختیار مدارس قرار می دادند و آگاهی های آنان را نیم بها یا مجانی چاپ می کردند. روزنامه آزادی ستان یا صدای ایران و روزنامه سعادت نمونه هایی از این دست بودند. مدیر مسئول روزنامه سعادت، سعیدزاده که خود ناظم مدرسه سعادت تبریز بود، ضمن اعلام آمادگی برای چاپ علمی مقالات علمی مربوط به مدارس نوشته بود که "اعلانات دایر بر امورات معارف مجاناً قبول می شود". برخی از روزنامه ها مختص مسائل تربیتی بود و هدف آنان آشنا کردن خوانندگان به اصول و فنون آموزش نوین بود. اکثر روزنامه های آن روزگار خبر گشایش مدرسه در سراسر کشور را با شوق و ستایش فراوان به آگاهی مردم می رساندند و گروه های گوناگون اجتماعی را برای گسترش مدارس جدید فرا می خواندند، همان گونه که برخی از فرهنگ دوستان به منظور گسترش مدارس کمک های مالی فراوانی به این مدارس می رساندند. حاجی زین العابدین تقی اف از راد مردان آن روزگار که در بادکوبه زندگی می کرد، برای گسترش مدارس ایران کمک های فراوانی کرد. وی از طریق انجمن معارف تهران علاوه بر کمک های نقدی، نقشه های بزرگ دیواری و نوشت افزار و برخی کتاب ها برای استفاده دانش آموزان می فرستاد. وی چهارهزار منات برای دبستان رشديه و پانصد منات برای دبستان سادات فرستاد. وی همین کار را در مورد روزنامه ها انجام می داد. یک بار پول ششصد شماره از روزنامه حبل المتین را یک جا پرداخت کرد تا آن ها را رایگان برای علما بفرستند. این اقدام وی سبب شد شیخ حسن ممقانی، مرجع تقلید وقت، از روزنامه حبل-

المتین ستایش‌ها کند و مردم را به خواندن آن فرا خواند (کسروی، ۱۳۱۹). روزنامه حبل‌المتین از جمله روزنامه‌هایی بود که درباره لزوم گسترش مدارس مقالات متعددی می‌نوشت. درباره این روزنامه گفته‌اند که «نامه ملی حبل‌المتین یکی از پایه‌های کاخ مشروطیت و عامل موثر در پیدایش نهضت آزادی طلبی در ایران است. حبل‌المتین در تشویق مردم ایران به فرهنگ و تاسیس مدارس مساعی بسیار به کار برد (قاسمی پویا، ۱۳۷۷).

نوآوران و پیشگامان مدارس جدید

شاید برجسته‌ترین فردی که با تاسیس دارالفنون پیشگام مدارس علوم و فنون امروزی میرزاتقی‌خان امیرکبیر است که قبل از صدرات، در دستگاه قائم مقام فراهانی منشی بود و پرورده شدن درخاندان قائم مقام فراهانی و آشنا شدن وی با افکار قائم مقام، خدمت در دستگاه حکومت عباس میرزا نایب السلطنه، رابطه با خبرنگاران نظامی و دیگر ماموران اروپائی در تبریز، سه ماموریت خارج از کشور وی (دو سفر به روسیه و یک سفر به عثمانی)، دیدار از روسیه و مشاهده ترقی آن کشور و به یاد آوردن شکست‌های سهمناک ایران از روسیه و ملاحظه پاره‌ای از اصلاحات در قفقاز، سرزمین تازه جدا شده از ایران، سفر به عثمانی و آشنایی با برنامه‌های اصلاحات ترک‌ها که تحت عنوان تنظیمات انجام می‌شد، آشنایی با اصلاحات محمدعلی پاشا، خدیو مصر و کتاب‌هایی که به دستور وی ترجمه یا تالیف گردید، تجربه‌های عینی و آموزگاران امیر در آشنایی با علم و سیاست و نظام و فرهنگ نوین ایران بودند (قاسمی پویا، ۱۳۷۷، ص ۱۷۳-۱۷۲).

نوآوران در این خصوص می‌توان به میرزا فتحعلی آخوندزاده (۱۲۲۸-۱۲۹۷ / ۱۸۱۲-۱۸۷۸م) اشاره کرد. وی از متفکرانی است که در بیداری اجتماعی و رشد علوم جدید در ایران سهم قابل توجهی داشته و در زمینه‌های مختلف از جمله مسائل تربیتی قلم زده و اظهار نظر کرده است. محور اساسی اندیشه تربیتی وی اصلاح و تغییر «الف بای اسلامی» است و برای گسترش علوم و فنون و ریشه‌کن کردن بیسوادی باید الفباء اسلامی را تغییر داد (قاسمی پویا، ۱۳۷۷، ص ۱۸۴-۱۸۳).

میرزا ملکم خان (۱۲۴۹-۱۳۲۶ق / ۱۸۳۲-۱۹۰۸م) از جمله شخصیت‌هایی است که در بیداری اجتماعی و تاکید بر پیشرفت علوم و فنون و نظام آموزشی نوین سهم بسزائی داشته و تاثیر وی در روشنگران و مردم آن روزگار غیرقابل تردید است. وی نظم و قانون را پایه‌های بنیادین پیشرفت می‌دانست. ملکم خان ضمن پیشنهاد قوانین مربوط به هر موضوع و نهاد اجتماعی، در مورد تربیت و تعلیم نیز قوانینی پیشنهاد می‌کند و

برای هر وزارت خانه یک اداره تعلیم را ضروری دانسته و شاید بتوان گفت وی نخستین کسی است که به اهمیت آموزش در کلیه نهادهای اجتماعی تاکید دارد (قاسمی پویا، ۱۳۷۷، ص ۱۹۴-۱۹۳).

از دیگر نوآوران این عرصه می توان به میرزایوسف خان مستشار الدوله، عبدالرحیم طالبوف، میرزاتقی خان کاشانی، سیدجمال الدین اسدآبادی، میرزا علی خان امین الدوله، حاج میرزا یحیی دولت آبادی، میرزا حسن رشديه، حاج زین العابدین مراغه‌ای، سید جمال‌الدین واعظ، میرزاعلی‌اکبر صابر طاهرزاده و میرزا محمدعلی مکرم حبیب آبادی اشاره کرد.

آموزش فنی و حرفه ای

بحث از تاسیس مدارس جدید ارتباط محکمی با آموزش فنی حرفه‌ای می یابد و نمی توان اهمیت آن نادیده گرفت. آموزش فنی و حرفه ای در جهان و خصوصاً در ایران در پی انقلاب صنعتی به مدارس کشورها راه یافت. در ایران این موضوع معمول چند علت بوده است: شکست های نظامی ایران از روسیه در دوره قاجار و لزوم سازمان دادن ارتش و مجهز کردن آن به سلاح و فنون نظام جدید، مسافرت بانیان مدارس اولیه فنی و حرفه ای کشور به اروپا و مشاهده مراکز آموزش فنی، نظامی و تخصصی آنجا و نیز ورود و اشاعه تکنولوژی غرب و توسعه صنایع مونتاژ از عوامل عمده ایجاد مدارس اولیه فنی و حرفه ای و گسترش و جهت گیری این نوع آموزش در کشور می باشد. نتایج تحقیق (مرجانی، ۱۳۷۰) نشان می دهد که آموزش فنی و حرفه ای در ایران هم سو با جهت گیری صنعت و کشاورزی و به طور کلی اقتصاد کشور نبوده و ارتباط فنی و حرفه ای با بخش های اقتصادی کشور ضعیف بوده و بین آموزش و بازار کار تلفیق مناسبی وجود ندارد.

از مطالعه و بررسی سیر تاریخی آموزش فنی و حرفه ای می توان چنین نتیجه گرفت که اگر چه همواره نوعی توازی و هم گامی بین حرکت های اقتصادی جامعه و رشد آموزش فنی و حرفه ای وجود داشته ولیکن به طور کلی رابطه مستقیمی بین سیاست کلی اقتصاد کشور و آموزش فنی و حرفه ای برقرار نبوده است. به این آموزش ها در کشور ما همواره با خصلت بیگانه نگاه شده، با نیازهای جامعه هم سو قرار نگرفته و با برنامه ریزی دقیق و منسجمی حرکت نکرده است. به طور کلی در هیچ زمانی ارتباط آگاهانه و حساب شده‌ای بین بخش آموزش و صنعت و کشاورزی وجود نداشته، به عبارت دیگر آموزش های فنی حرفه ای در طی تاریخ خود هیچگاه در خدمت کلی اقتصاد کشور نبوده و نمی باشد. برای نمونه علی رغم تاکید دولت در امر کشاورزی در سالهای پس از پیروزی انقلاب اسلامی، رشد این بخش از آموزش در طی این سالها بین ۳ تا ۴ درصد بوده که متناسب با سیاست های اقتصادی کشور نبوده است همین طور علی رغم نیاز کشور به نیروی

انسانی متخصص و ماهر تا سال ۱۳۷۰ حدود ۱۲ درصد دانش آموزان دوره متوسطه را هنرجویان مراکز فنی و حرفه ای تشکیل می دهند که بررسی عوامل موثر در عدم موفقیت آموزش فنی و حرفه ای کشور و نیز بررسی عوامل موثر در عدم گرایش دانش آموزان به رشته های فنی و حرفه ای می تواند گامی اساسی در جهت شناخت علل ناکامی های این آموزش ها تلقی شود (مرجانی، ۱۳۷۰).

سنگ بنای آموزش فنی و حرفه ای در ایران با تاسیس دارالفنون گذاشته شد. پس از آن اقدامات دیگری در ارتباط با گسترش صنایع صورت گرفت. نخستین هنرستان فنی در سال ۱۳۰۳ ه. ش با کمک دولت آلمان در دو رشته درودگری و فلزکاری در تهران آغاز به کار کرد. در پی گسترش صنعت و تکنولوژی جدید در کشور مراکز آموزش فنی و حرفه ای در سطوح و رشته های مختلف به تدریج افزایش یافت و بالاخره با تغییر نظام آموزشی در سال ۱۳۴۴-۴۵ این آموزش ها در سه بخش صنعت، خدمات و حرف روستائی ارائه شد. اشاعه تکنولوژی و فرهنگ کشورهای استعماری و نیز حضور متخصصان خارجی و عدم توجه به تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جامعه در سالهای گذشته موجب بی توجهی به این گونه آموزش ها بود و سهم ناچیزی از امکانات کشور در خدمت این نوع آموزش قرار داشت. در سال ۱۳۵۶ کل اعتبارات اختصاص یافته به فنی و حرفه ای ۸/۷۶ درصد اعتبارات آموزش و پرورش و ۸۳٪ درصد اعتبارات کل کشور بوده است. بعد از انقلاب با تغییر در محتوای برنامه ها، کتب درسی و رشته های تحصیلی به منظور توسعه کیفی، رشته کمی آموزش فنی و حرفه ای تا سال ۱۳۶۲ متوقف شد اما پس از آن توسعه کمی نیز مورد توجه قرار گرفت (مرجانی، ۱۳۷۰).

تاریخچه مختصر فعالیت مدارس غیردولتی در ایران

۱- قبل از تاسیس دارالفنون

به طور کل تعلیم و تربیت در این مرز و بوم تا قبل از تاسیس دارالفنون^۱ در مساجد، مکاتب و مدارس بوده و دولت به طور مستقیم هیچ نقشی در تعلیم و تربیت مردم نداشته است و لذا نمی توان مرزی میان مدارس خصوصی و دولتی قائل شد.

از صدر اسلام تا قرن دوم و سوم هجری برخی مساجد بزرگ در شهرهای بزرگ آن زمان مثل بخارا، نیشابور و بلخ مرکز تعلیم و تربیت افراد بودند. اساتید در این مساجد حلقه های درس تشکیل داده و به تعلیم علوم اسلامی مانند حدیث، قرآن، فقه و... می پرداختند. و مسجد نیز موقوفه ای داشت که از درآمد آن به پیش نماز،

۱- به لحاظ اهمیتی که تاسیس دارالفنون در آموزش های جدید ایران داشته است در بسترهای مختلف ناگزیر از اشاره به آن بوده ایم.

مدرسین، واعظین و گاهی طلاب حقوق داده می‌شد و حتی در بعضی از مساجد برای سکونت محصلین حجره بنا می‌کردند و مکانی برای تعلیم یتام و اطفال در آنجا معین می‌کردند.

از قرن ۴ به بعد مدارس متعددی به فرقه‌های اسلامی تعلق یافت و مباحث فقهی و کلامی مطابق با آن فرقه دایر بود و سایر مباحث مثل طب و فلسفه در منازل به طور خصوصی تدریس می‌شد.

از قرن ۵ مدارس بزرگی تحت عنوان نظامیه ایجاد گردید. نظام الملک وزیر دولت سلاجقه در بلاد مهم آن زمان مثل بغداد، نیشابور و اصفهان به تاسیس آنها اقدام کرد که این مدارس نیز از محل اوقاف اداره می‌شدند و در همین زمان ماهانه مبلغی کمک به طلاب ساکن نظامیه پرداخت می‌شد.

مکتب از دیگر مراکز تعلیم و تربیت آن زمان بوده است که ویژه تعلیم الفبا و کلام است. بوده و بر خلاف دو مرکز قبل یعنی مساجد و مدارس جای مشخصی نداشته است و در مکان‌های مختلفی مانند مساجد، خانه یا دکان مکتب دار یا در گوشه‌ای از مدرسه تشکیل می‌شد و عموماً به تناسب توانایی مالی و استعداد ذاتی کودکان ۵ الی ۱۵ ساله به تعلیم آنان می‌پرداختند (مقدس، ۱۳۷۳).

معلم مکتبی که در مسجد و یا مدرسه قرار داشت معمولاً از عایدات اوقاف حقوق می‌گرفت و مستمندان و یتیمان در آنجا رایگان تحصیل می‌کردند و در سایر مکاتب معلم ماهیانه مبلغ جزئی از کودک می‌گرفت. گاهی نیز معلم برخی از اطفال را به کارهای خصوصی خویش می‌گماشت. همین‌طور در آخر هر مرحله از تعلیم، چون خواندن سوره فاتحه یا ختم قرآن یا به مناسبت پیش آمد اعیاد، معلم هدایایی را از اولیا انتظار داشت و به دلیل این که با همه این کمک‌ها باز هم گذران او تامین نمی‌شد، به کارهای دیگری چون تحریرات شرعی و استنساخ کتب و رقعہ نویسی و دعانویسی و مانند آن نیز می‌پرداخت (رواندی، ۱۳۶۴ ص ۱۴-۷).

وضعیت تعلیم و تربیت تا حدود اواخر زندیه و اوایل عهد قاجار این چنین بود البته به مرور زمان که برنامه درسی مدارس تغییر می‌کرده دروس غیر دینی مثل ریاضیات و حکمت هم در آنها آموخته می‌شد. شاهزادگان، امرا و توانگران نیز عموماً معلم سرخانه داشتند و به تدریس خصوصی فرزندان خود می‌پرداختند. از این زمان به بعد عوامل مختلفی موجب شد تا شکل تعلیم و تربیت در ایران تغییر کند به وضعیت کنونی نزدیک گردد. ارتباط ایرانیان با اروپائیان، نفوذ افکار تجدد خواهی در ایران که ناشی از سفرهای خارجی پادشاهان و مردم به خارج و ورود خارجیان به ایران بود، همچنین عقب افتادگی علمی صنعتی ایران از غرب و شکست‌های ایران در جنگ با روسیه و نیز گشایش مدارس خارجی در ایران از عواملی بودند که

موجب جدایی مدارس علمیه دینه و گشایش مدارس به سبک جدید برای تربیت افرادی که بتوانند امور کشور را عهده دار گردند گردید (راوندی، ۱۳۶۴ ص ۸۷-۱۰۳). تاسیس مدارس خارجی یا بین المللی یکی دیگر از عوامل تغییر وضعیت تعلیم و تربیت در ایران بود. نخستین مدرسه خارجی، مدرسه پسرانه امریکایی بود که ۱۷۷ سال پیش یعنی در سال ۱۲۱۴ ه. ش (۱۲۵۲.ه.ق) در ارومیه و دو سال بعد نخستین مدرسه آمریکایی دخترانه در همان شهر بوجود آمد که تاسیس این دو مدرسه نتیجه سفر هیات امریکایی به سرپرستی مسترباست در ۱۲۱۲ ش (۱۲۵۰ قمری) به ایران بود. این هیات در ۱۲۵۴ ش (۱۲۹۲) عرصه کنونی دبیرستان البرز کنونی را خریداری و ساختمان مرکزی آن را در ۱۲۶۴ ش (۱۳۰۳ قمری) تاسیس کرد که به نام کالج آمریکایی‌ها معروف شد. در زمان رضاخان این کالج از امریکایی‌ها خریداری و به نام البرز نامگذاری شد (مقدسی، ۱۳۷۳).

فرانسویان در ۱۲۱۸ ش (۱۲۵۶ قمری) در تبریز، جلفا، ارومیه و سلماس و در سال ۱۲۳۹ ش (۱۲۷۷ قمری) مدرسه سن لویی را در تهران دایر کردند. در سال ۱۲۷۰ ش (۱۳۰۹ قمری) تعداد این مدارس در شهرهای بزرگ ایران به ۶۵ باب مدرسه می رسید. در آئین نامه این مدارس هم اتباع خارجی معجز به تاسیس آموزشگاه های اتباع خارجی شده‌اند و موافقت نامه های فرهنگی بین دولت ایران و سایر دول منشا تاسیس این مدارس ذکر شده است که البته این مدارس کلا بعد از انقلاب اسلامی تعطیل شدند (مقدسی، ۱۳۷۳).
نوع دیگر مدارس در همین سالها مدارس اقلیت های مذهبی در ایران است. اولین مدرسه در سال ۱۲۲۹ ش توسط یک تاجر ارمنی مقیم هندوستان در جلفای اصفهان برای ارامنه بنا شد. همچنین ارامنه تبریز در سال ۱۲۳۰ ش از ناصرالدین شاه تقاضای احداث مدرسه‌ای برای ارامنه تبریز را نمودند. پس از انقلاب اسلامی مدارس اقلیت های مذهبی مطابق با شرایطی که آموزش و پرورش برای آنها در نظر گرفت به کار خود ادامه دادند (اکرمی و همکاران، ۱۳۶۵).

۲- وضعیت سیر گسترش مدارس در ایران از دارالفنون تا پیروزی انقلاب اسلامی

با تاسیس دارالفنون در سال ۱۲۳۰ ش (۱۳۱۸ قمری) به زعم بسیاری از مورخین نقطه عطفی در تاریخ آموزش و پرورش در ایران شکل گرفته و از این تاریخ به بعد دولت رسماً در اداره امور مدارس وارد شده و اداره آنها را عهده دار می گردد و مبنایی برای تمایز و جدائی مدارس دولتی و غیردولتی که تا آن زمان شامل مدارس خارجی، مدارس اقلیت های مذهبی، مکاتب و مدارس علمی مذهبی بود می گردد.

تاسیس مدارس غیردولتی به سبک جدید توسط مردم ۴۵ سال پس از تشکیل دارالفنون به ظهور می رسد.

دبستان در ایران از سال ۱۲۷۵ش (۱۳۱۴قمری) توسط امین الدوله و با دست میرزا حسن رشديه نخست در تبریز و سپس در تهران آغاز به کار کرد. در سال ۱۲۷۹ تعداد این مدارس در کشور به ۲۱ مدرسه رسید، ۱۷ مدرسه در تهران و ۴ مدرسه در تبریز، بوشهر، رشت و مشهد و تا سال ۱۲۸۵ که قانون مشروطیت به امضاء مظفرالدین شاه رسید کمتر شهری بود که یک یا دو دبستان در آن نباشد (کسروی، ۱۳۵۳، ص ۳۸-۳۹).

در سال ۱۲۳۰ش (۱۳۶۸قمری) مدارس خصوصی در تهران یکی پس از دیگری توسط بخش خصوصی تاسیس شدند مدارس شرف، علمیه، سادات، افتتاحیه، اقدسیه، ادب، کمالیه، تربیت، دانش و مشیریه، به تدریج البته بعضی از این مدارس دولتی شدند (نوذری، ۱۳۵۵، ص ۱). مدرسه مشیریه توسط حسین خان سپهسالار در ۱۲۵۲ برای تدریس زبان های خارجی در تهران ایجاد شد. میرزا علی خان امین الدوله مدرسه رشديه، احتشام السلطنه موسس مدرسه علمیه، حاج یحیی دولت آبادی موسس مدرسه ادب، محمودخان مفتاح الملک موسس مدرسه افتتاحیه و منتظم الدوله فیروزکوهی موسس مدرسه خیریه بودند.

در سال ۱۲۵۵ (۱۲۹۳) دومین مدرسه دولتی در تبریز با معلمین ایرانی و اروپائی تاسیس شد (راوندی، ۱۳۶۴ ص ۱۰۶).

بعد از مشروطیت (۱۲۸۵ش) برای اولین بار نظارت دولت در امر آموزش به صورت یک اصل در متمم قانون اساسی مطرح و نظارت دولت بر تاسیسات آموزشی جنبه قانونی یافت. در ۱۲۸۹ش وزارت معارف رسمیت یافت و نظارت بر سازمان های آموزشی و توسعه آنها را عهده دار گردید. آبان ۱۲۹۰ قانون اساسی فرهنگ تصویب شد و این نقطه عطفی است که مدارس ملی و دولتی رسمی از هم متمایز گردیدند و دولت مدارسی به هزینه خود تاسیس کرده و دانش آموزان را از رفتن به مدارس خارجی منع نمود (فرهت، ۱۳۵۱ ص ۱۸).

طبق ماده هشتم این قانون مدارس از نظر بودجه به دو دسته تقسیم شدند: رسمی و غیررسمی. رسمی مدرسه- ای است که از طرف دولت و از وجوه عمومی تاسیس و نگهداری می شود. مدارس غیر رسمی مشتمل است بر مکتب خانه ها، مدارس خصوصی (که به مدارس ملی معروفند) و مدارس علوم دینی^۱. مطابق ماده دوم

۱- قابل یادآوری است که در کشورهای دیگر مدارس کشور های پیشرفته نیز مدارس دینی وجود دارد برای مثال در کشور آمریکا، مدارس مذهبی با هدف انجام مأموریت های فرهنگی و اجتماعی خاص در این کشور ایجاد شده است. بسیاری از این مدارس دینی- فرهنگی آموزش و پرورش تاکید بر صلح، درک ادیان، زبان های مانند یونانی مدرن همونگ، یا عبری، و درک از ارزش های از همسایه دنیوی خود را دارند. دانش آموزان این مدارس در انجام مناسک مذهبی آزاد هستند به شرطی که به دیگران آزاری (مزاحمت) نرسانند. مدرسه طارق ابن زیاد آکادمی یکی از مدارس مذهبی اسلامی در آمریکا است. در این آکادمی به دنبال پرورش ارزش های ذاتی انسان برادری، برابری، عدالت، شفقت و صلح می باشند (Harr bailey: ۲۰۰۹).

این قانون کلیه برنامه‌ها و دستور تحصیلات از طرف آموزش و پرورش معین می‌شود (صدیق، ۱۳۵۴). در ماده ۲۴ آمده است که مخارج مدارس غیر مجانی دولتی از محل حق‌التعلیمات که از شاگردان اخذ می‌شود تامین می‌شود و چنانچه کسری باشد برعهده دولت است. در ماده ۲۷ آمده که مکاتب و مدارس مجانی که به خرج دولت اداره می‌شوند فقط برای تمتع اطفال فقرا و اشخاصی است که رسماً بضاعت آنها از طرف مامورین رسمی محل تصدیق شده باشد (امیری، ۱۳۴۵).

از این زمان به بعد روند افزایش مدارس دولتی و ملی در کنار هم ادامه یافت و شماره آنها فزونی گرفت ولی بررسی روند توسعه تعلیمات ابتدایی در طول ۴۰ سال بعد یعنی از ۴-۱۳۰۳ تا ۴۴-۱۳۴۳ نشان می‌دهد که سهم سرمایه‌گذاری خصوصی در تعلیم و تربیت کشور بر اثر افزایش تعداد مدارس دولتی رفته رفته تقلیل یافت. در سال ۴-۱۳۰۳، ۳۶٪ نوآموزان ابتدایی و ۶۵٪ دانش‌آموزان دبیرستانی در مدارس غیردولتی تعلیم دیدند ولی در سال ۴۴-۱۳۴۳ نرخ تحصیل در مدارس غیردولتی در ابتدایی ۷ الی ۷/۵٪ و در متوسطه ۱۷- الی ۱۸٪ بوده است (امیری، ۱۳۴۵) ولیکن به دلیل تراکم کمتر دانش‌آموز در مدارس غیردولتی، جذب معلمین زبده، کیفیت بالاتر این مدارس و البته تسهیلاتی که دولت به این مدارس اعطا می‌کرد (تا اندکی کمتر از نصف هزینه یک محصل بود) تا سال ۵۲-۱۳۵۱ مدارس غیردولتی نرخ رو به افزایش داشته است (امیری، ۱۳۴۵).

به دلیل وجود بعضی دیدگاه‌های نسبتاً منفی در مورد مدارس خصوصی و این که علی‌رغم تامین حدود نصف هزینه‌های هر محصل نظارت صحیح و ارزنده‌ای از طرف آموزش و پرورش بر نوع فعالیت، میزان شهریه و چگونگی تخصیص اعانه وجود نداشت، همین طور لزوم توزیع امکانات عادلانه آموزشی میان همه اقشار مردم، فرمان آموزش رایگان در اسفند ۱۳۵۲ صادر شد و آموزش و پرورش در سطوح ابتدایی، راهنمایی و متوسطه رایگان اعلام شد که البته چندان موفق نبود و مشکلات عدیده‌ای را برای وزارت آموزش و پرورش بدنبال داشت، از جمله کاهش کیفیت آموزشی در سطح عمومی و فقدان انگیزه رقابت پس از دولتی شدن و به تبع انفعال در افزایش کیفیت، جمعیت زیاد مدارس دولتی و از دست رفتن مزایای خوبی که این نوع مدارس در اعتلای کیفیت تحصیلی ایجاد شده بود.

قبل از انقلاب ما مدارس غیرانتفاعی داشتیم مانند دبیرستان البرز که در حقیقت دولتی بودند و کلیه هزینه‌های خود را از محل دریافت شهریه از دانش‌آموز تامین می‌کردند و طبق آئین‌نامه مصوب شورای عالی آموزش و پرورش توسط هیات امنای اداره می‌شدند، روسای آنها در تهران توسط وزیر آموزش و پرورش و در

شهرستان‌ها توسط معاونین منطقه‌ای تعیین می‌شدند. با ظهور انقلاب اسلامی بساط مدارس خصوصی در ایران برچیده شد و فعالیت مدارس غیرانتفاعی نیز با افت و خیزهای فراوان همراه گشت که دلیل آن مطابق مصوبه شورای انقلاب مورخ ۵۸/۱۲/۲ و اصل ۳۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی توزیع عادلانه امکانات آموزشی و بهره‌گیری صحیح از تحصیل رایگان می‌باشد. در مهر ۵۹ ستاد انقلاب فرهنگی، نحوه مدیریت کادر آموزشی و عملکرد مالی موسسات زیر را اسلامی غیرانتفاعی تشخیص داده و مجوز داد تا آنها به فعالیت خود ادامه دهند. مدارس مانند پسرانه علوی، پسرانه نیکان، راهنمایی و دبیرستان احمدیه و مدرسه دخترانه دوشیزگان اسلامی (مقدسی، ۱۳۷۳). در واقع مدارس غیر انتفاعی در ایران، پس از انقلاب اسلامی عناصری نو به شمار می‌آمدند. فعالیت این مدارس پس از یک وقفه ۱۰ ساله با هدف استفاده از مشارکت‌های مردمی در آموزش و پرورش مجدداً از سر گرفته شد. سیاست‌گذاران نظام آموزشی ایران با تمسک به آراء صاحب‌نظران اقتصاد آموزش و پرورش بر این عقیده متفق شدند که وزارت آموزش و پرورش بدون یاری جستن از مشارکت‌های مردمی نمی‌تواند بار گران نظام آموزشی را بر دوش گیرد. بدین لحاظ در راستای سیاست‌های خصوصی‌سازی و با تصویب قانون مدارس غیرانتفاعی توسط مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۶۷ مردم (افراد حقیقی یا حقوقی) امکان یافتند که اقدام به تاسیس موسسات آموزش غیر انتفاعی بنمایند. از طرفی دولت سیاست خود را توسعه این مدارس قرار داده است.

دو عامل در نزول کیفیت فعالیت مدارس غیرانتفاعی موثر بود، اول صدور فرمان آموزش رایگان در سال ۱۳۵۲ و متعاقب آن ظهور انقلاب اسلامی که به فعالیت این مدارس به مدت ۱۰ سال خاتمه داد.

در مورد مدارس غیر دولتی عده‌ای معتقد بودند که اخذ هزینه تحصیلی از دانش‌آموز موجب می‌شود فرزندان افراد پردرآمد، امکانات تحصیلی بالاتری در این مدارس را داشته باشند و البته این مدارس هم با جذب امکانات آموزشی بهتر و معلمین با تجربه‌تر، پیشرفت تحصیلی بهتری را برای دانش‌آموزان خود ایجاد می‌کنند، بدین ترتیب موجب امکان دستیابی بهتر به تحصیلات عالی و در نتیجه درآمد بالاتر افراد متمول را موجب می‌گردند. عدم نظارت کامل دولت بر کار این مدارس نیز موجب بروز تاثیرات نامطلوب در نظام آموزشی کشور است (بازرگان، ۱۳۷۲). در مقابل عده‌ای نیز معتقد بودند که با توجه به مشکلات فزاینده آموزشی کشور، آموزش و پرورش مانند دیگر کشورها چاره‌ای جز تمسک به این نوع مدارس نخواهد داشت، ثانیاً با ایجاد این مدارس به علت کم شدن فشار تقاضا بر مدارس دولتی، آموزش و پرورش می‌تواند منابع آزاد شده را در جهت پوشش کامل جهت لازم‌التعلیم به کار گیرد و اگر دولت سیاست‌های تکمیلی را

در این خصوص استفاده کند نه تنها موجب طبقاتی شدن آموزش نخواهد شد بلکه عاملی در جهت عدالت نیز خواهد بود (محمدبیگی، ۱۳۷۰). میلتون و رز فریدمن کتابی تحت عنوان "آزادی انتخاب" نگاشته‌اند که توسط حسین حکیم زاده جهرمی (۱۳۶۷) ترجمه شده است. در این کتاب دیدگاه‌های مدافع آموزش و پرورش دولتی آمریکا مورد نقد قرار گرفته و از نظام خصوصی سازی آموزش و پرورش شدیداً دفاع شده است. اغلب استدلال‌های موافقین مدارس یا دانشگاه‌های خصوصی نوعی ترجمان کامل یا ناقص نظرات فریدمن‌ها است.

محورهای استدلال مدافعان خصوصی سازی آموزش و پرورش

- دسته اول تحلیل‌ها به موسسات و دستگاه‌های تعلیم و تربیت از منظر یک بنگاه اقتصادی نگاه می‌کنند و مدعی‌اند خصوصی‌سازی انگیزه مدیریت‌ها و معلمان را برای به حداکثر رساندن بازده و کاهش هزینه‌ها افزایش می‌دهد.
- در مدارس غیرانتفاعی مشارکت و نظارت خانواده‌ها به عنوان سرمایه مادی و معنوی آموزش و پرورش افزایش می‌یابد در حالی که در مدارس دولتی چنین مشارکتی متصور نیست.
- مدارس غیرانتفاعی امکانات و توان بالقوه جامعه را به بخش آموزش و پرورش جذب می‌کنند در حالی که مدارس دولتی قادر نیستند این امکانات را جذب کنند.
- خارج شدن بار دانش‌آموزان غیرانتفاعی از دولتی دولت سبب تخصیص امکانات مطلوب‌تر به مدارس دولتی و ارتقاء کیفیت آنها می‌شود (حاضری، ۱۳۷۷).

محورهای استدلال مخالفان خصوصی سازی

- ۱- با وجود مدارس غیرانتفاعی امکانات و توان بالقوه مدارس دولتی جذب مدارس غیرانتفاعی شده و مدارس دولتی تضعیف می‌گردند.
 - ۲- وجود مدارس غیرانتفاعی موجب دو قطبی شدن جامعه و تشدید نابرابری فرصت‌های آموزشی است.
 - ۳- محرومیت فرزندان اقشار کم‌درآمد از امکانات مطلوب آموزشی در بلندمدت کار اداره مملکت بدست طبقات مرفهی خواهد افتاد که از توان کارشناسی و تخصصی بالاتر برخوردارند (حاضری، ۱۳۷۷).
- در ۶۷/۳/۵ قانون تاسیس مدارس غیرانتفاعی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در مصوبه‌ای که در مورد این مدارس در ۶۷/۷/۱۹ به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام رسید آمده است، مدارس

غیرانتفاعی مدارس هستند که از طریق مشارکت مردم مطابق اهداف ضوابط و برنامه ها و دستورالعمل های عمومی وزارت آموزش و پرورش تحت نظارت آن وزارت خانه تاسیس و اداره می شود و منظور از غیرانتفاعی برای آن است که درآمد حاصله صرفا صرف هزینه های جاری و توسعه آنی مدارس گردد. در تاریخ ۱۳۸۷/۵/۶ قانون اصلاح تاسیس مدارس غیر انتفاعی با عنوان " قانون تاسیس و ادراه مراکز دولتی و مراکز پرورشی غیر دولتی " به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و در ۱۳۸۷/۶/۶ این قانون توسط ریاست جمهوری جهت اجرا و بهره برداری، ابلاغ به استان ها و تدوین آئین نامه ها و ضوابط اجرایی ارسال گردید و از این تاریخ بعد بجای عبارت مدارس غیر انتفاعی، عبارت مدارس غیردولتی مورد استفاده قرار می گیرد.

پیشینه مختصر تاسیس مدارس اسلامی

بعد از شکست از روس ها اقشاری از ایرانیان با اعزام محصل به خارج، تاسیس دارالفنون و گسترش آموزش همگانی سعی کردند تخصص و توانمندی های لازم برای غلبه بر مشکلات کشور را فراهم کنند اما گروه های سنتی متدینی که از حوزه های علمیه تبعیت می کنند تنها بعد از سقوط رضا شاه با تاسیس مدارس نوین اسلامی وارد این حوزه از فعالیت های سازنده اجتماعی شدند. جعفریان (۱۳۸۶) این فعالیت ها را به ۴ شاخه تقسیم نمود:

- ۱- انجمن ها و تشکل های مذهبی_سیاسی مثل انجمن تبلیغات اسلامی، اتحادیه اسلامی، اتحادیه مسلمین، جامعه تعلیمات اسلامی و ...
- ۲- مطبوعات دینی مانند نشریه اسلام، نشریه خرد، نشریات انجمن تبلیغات اسلامی، آئین اسلام، پرچم اسلام و مجلات حوزوی دهه ۴۰ مثل مکتب اسلام، مکتب تشیع
- ۳- موسسات فرهنگی - آموزش مثل دارالتبلیغ اسلامی، موسسه در راه حق، مدرسه حقانی و ...
- ۴- مدارس اسلامی علم روز

از بین این فعالیت ها تاسیس مدارس علم روز اهمیت ویژه دارد چرا که نه تنها در روش، بلکه در محتوا نیز متفاوت از سنت ها و فرهنگ های پیشین است. اولین گامی که در این مسیر برداشته شد و هدف خود را تربیت متدینین متخصص و آگاه نسبت به علوم روز قرار داد، جامعه تعلیمات اسلامی است که در دهه ۲۰ توسط حاج شیخ عباسعلی اسلامی فعالیت خود را شروع کرد. پس از تولید این موج در دهه ۳۰ مدارس دیگری مثل علوی، کمال، دین و دانش و ... تاسیس شد. روحیه و کار فرهنگی آقای اسلامی در جامعه

تعلیمات اسلامی و علامه کرباسچیان در مدرسه علوی تا حد زیادی در اصلاحات حوزه و روحیات مرحوم آیت ... بروجردی ریشه داشت (ضیایی موحد، ۱۳۹۰).

حوزه علمیه قم هم با وضعیت کنونی از ۱۳۰۱ ه. ش (رجب ۱۳۴۰ ه. ق) آغاز شد و زمانی که آیت اله حائری به درخواست علمای قم به آن شهر مهاجرت کرد و حوزه را تاسیس نمود. ضرورت این اقدام پیش تر از سوی برخی مطرح شده بود: شیخ اسداله ممقانی ۸ سال قبل از تاسیس حوزه علمیه قم گفته است: «لازم است مرکز دینی امامیه به مشهد رضوی یا قم (که به مناسبت قرب قم به مرکز انطباق است) منتقل گردد و حوزه علمیه با اصول صحیح و پروگرام منظم در آنجا تشکیل شود... فوائد مرکزیت ایران محتاج به توضیح نیست. اولاً توجه مسلمین جهان را به آنجا معطوف می سازد، ثانیاً از نفوذ اجانب مصون می ماند. ثالثاً میلیون ها ثروت ایران که از بابت وجوه شرعی به خارج فرستاده می شود در ایران می ماند و رابعاً هر گونه اصلاحات در حوزه علمیه امکان پذیر است (ضیایی موحد، ۱۳۹۰، ص ۳۵)». آیت اله حائری با برگزاری دروس خارج فقه و نیز با اعمال تدابیری ویژه در سامان دادن به امور حوزه، زمینه های مرکزیت یافتن آن را فراهم آورد. با روی کار آمدن رضاخان و حکومت پهلوی اول به مرور تعارض میان حکومت و روحانیون شدت گرفت و این امر موجب سخت گیری حکومت بر روحانیون و برحوزه قم در نتیجه افول حوزه و کاهش کمی طلاب بود. با فوت آیت اله حائری در سال ۱۳۱۵ ه. ش اداره حوزه علمیه تحت مرجعیت آیات عظام خوانساری، صدر و حجت ادامه یافت. زعامت این سه تن در حوزه را ریاست مراجع ثلاث می گویند. یکی از دلایل دعوت آیت اله بروجردی از بروجرد به قم وجود مرکزیت در زعامت حوزه در این زمان بود. بدین ترتیب با تلاش بسیاری از علمای از جمله امام خمینی، آیت اله بروجردی در سال ۱۳۲۳ به قم آمدند و ریاست حوزه و مرجعیت عامه شیعه را عهده دار شدند. پس از رضاخان در فاصله ۴۱-۱۳۲۳ امر مرجعیت به صورت متمرکز در دستان آیت اله بروجردی قرار گرفت، به این ترتیب حوزه قم قوام و سازمان تازه ای یافت و در مسیر نوینی قرار گرفت. ایشان تلاش فراوانی برای تمرکز مالی حوزه علمیه قم و تقویت برون مرزی در مسیر انسجام درونی و پیگیری مسائل تشیع در سطح جهان اسلام انجام دادند از جمله این که از مدارس جدید که در آنها علوم طبیعی همراه با تعلیمات دینی تدریس می شد حمایت می کردند (ضیایی موحد، ۱۳۹۰). برای آشنایی با مدارس اسلامی مختصراً در خصوص دبیرستان علوی که از مدارس اسلامی شاخص محسوب می گردد اطلاعاتی را برای این طرح مناسب دیدیم.

تاسیس دبیرستان علوی (به عنوان یک نمونه مبرز از مدارس اسلامی)

در سال ۱۳۳۵ دبیرستان علوی توسط علامه کرباسچیان با مدیریت استاد روزبه و کمک چهار خیر بازار تهران تاسیس شد کمک های مالی عمدتاً مربوط به تهیه مکان بود و تمام امور جاری بر عهده مرحومه علامه بود و در مورد گزینش دانش آموزان و معلمان مرحومه علامه حرف آخر را می زد (ضیایی موحد، ۱۳۹۰، ص ۲۴). اولین اساس نامه رسمی مدرسه در ۱۳۳۵/۶/۲۶ در ۱۸ ماده تدریس شد که می توان به روشن بودن اهداف (پرورش علمی، دینی اخلاقی مطابق برنامه رسمی کشور و مذهبی حق شیعه)، تفکیک وظایف و اختیارات واحدهای مجموعه و اصرار بر تقوی مدیران اشاره کرد.

مدتی بعد از انقلاب قانون دولتی کردن مدارس در ۵۸/۱۲/۲ تصویب شد (حاضری، ۷۷) که با مخالف مدارس اسلامی تهران (علوی و نیکان) مواجه شد. دولت از ۵۹/۵/۲۰ قانون کلی را برای اصلاح مصوبه پیشین تصویب کرد و مصادیق و آئین نامه اجرائی آن را به شورای عالی انقلاب فرهنگی برد. این شورا در جلسات مورخ ۱۹ و ۵۸/۶/۲۹ مدارس علوی، نیکان، احمدیه و دوشیزگان اسلامی را «اسلامی غیر انتفاعی» تشخیص داد و از لایحه ۵۸/۱۲/۲ مستثنی کرد. این مصوبه تا تصویب قانون تاسیس مدارس غیر انتفاعی در ۱۳۶۷/۳/۵ مورد استناد این مدارس برای ادامه فعالیت بود. شورای عالی انقلاب فرهنگی در ۷۷/۴/۳۰ لایحه ای تصویب کرد که این مدارس دیگر نمی توانند مطابق مصوبه ۵۹/۶/۲۲ ستاد انقلاب فرهنگی عمل کنند و باید خود را با قانون مدارس غیر انتفاعی تطبیق دهند.

هدف تاسیس مدرسه علوی

هدف علامه کرباسچیان از تاسیس دبیرستان علوی تربیت افرادی بود که علاوه بر ایمان و اخلاق فردی، بتوانند با تسلط بر علوم روز هم از نظر مادی و معیشتی رافع نیازهای جامعه مسلمانان باشند و نیز مبلغی برای تشیع باشند. ایشان در عمل از نوعی نخبه گرائی حمایت می کردند و معتقد بودند برای تحقق هدف تاثیرگذاری در جامعه لازم است دانش آموزان با استعداد بدون در نظر گرفتن وضعیت مالی شان گزینش شوند. مرحوم کرباسچیان به دنبال طرحی برای اصلاح کلی نظام تعلیم و تربیت نبودند ولی در طولانی مدت، آرزو و خواسته شان این بود که فارغ التحصیل علوی هر کدام منشا اصلاحی در تعلیم تربیت شوند و بدین ترتیب به صورت تصاعدی مریبان ذی صلاح در کشور به حدی خواهند رسید که بتوانند نظام را در وضع مطلوب اداره کنند (ضیایی موحد، ۱۳۹۰). در حال حاضر اهداف مسئولان فعلی دبیرستان در مجموع تعقیب همان اهداف گذشته است و به دنبال تربیت دانش آموزانی هستند که از نظر اعتقادی مستحکم و با اخلاق و

وارسته باشند. در گذشته هدف بعدی خدمت مادی فارغ التحصیلان به جامعه بود اما امروز هدف این است که فارغ التحصیلان وارد جریان فرهنگی و فرهنگ سازی برای تبلیغ دین شوند اگر چه در عمل چنین اتفاقی نمی افتد و بیشتر این افراد جذب کارهای درآمدزا می گردند. مرحوم علامه کرباسچیان بر سلامت اخلاقی - اعتقادی معلمان همچنین تاکید بسیار داشتند و بر انحدار علمی آنان پافشاری داشتند و معتقد بودند اگر چنین معلمی را پیدا می کردند برای جلب همکاری ایشان تلاش های خاصی مبذول می داشتند (ضیایی موحد، ۱۳۹۰، ص ۵۲).

کارکردهای آشکار و پنهان مدارس ایران

با مرور تاریخچه آموزش و پرورش جدید در ایران، تا وقوع انقلاب اسلامی غیر از مدارس دولتی می توان به مدارس خصوصی که توسط افراد نخبه و شاخص دایر شده اند و مدارس اسلامی اشاره کرد که البته بعد از انقلاب اسلامی تنوع چشمگیر و قابل ملاحظه ای را شاهد هستیم که به واقع با هدف مشارکت مردم در امر تربیت، کاستن از مشکلات دولت در امر تربیت و ارتقای سطح سواد و آگاهی افراد به انجام رسیده است. در واقع تنوع مدارس کارکردهایی را ایجاد کرده که ای بسا ناخواسته است و مورد نظر دایر کنندگان مدارس مورد نظر نبوده یا اساسا با اساس نامه تدوین شده آنان مغایرت دارد. در این مطالعه درصدم با مرور اساس نامه هر کدام از این انواع مدارس، مرور تحقیقات انجام شده مرتبط و مصاحبه اکتشافی با دست اندرکاران و مسولین این مدارس، کارکردهای آشکار و پنهان هریک از این مدارس را احصاء کرده و فاصله آنها تا اساس نامه مصوب را رصد کنیم و امکان ادغام آنها را با یکدیگر مورد بررسی قرار دهیم. از جمله کارکردهای آشکار مدارس می توان به موارد زیر اشاره نمود.

در مدارس غیرانتفاعی مهم ترین کارکردها، جلوگیری از افت تحصیلی، ایجاد زمینه مطلوب برای تدریس مطلوب، ممانعت از خروج نخبگان از مملکت، تهیه تجهیزات آموزشی کامل و کیفیت آموزشی بالا، جذب دانش آموزان مستعد، کاهش هزینه های دولت، ایجاد اشتغال در جامعه، کاستن از تراکم دانش آموزان در کلاس ها، بالابردن استانداردهای کیفیت آموزشی کشور، تفویض مسئولیت ها، تعطیلی کلاس های خصوصی در منازل، حساس کردن والدین به امر تربیت فرزندان، اجرای بهتر وظایف در مدرسه، بالابردن کیفیت بهداشت فردی، ایجاد رقابت سالم بین مدارس و دانش آموزان، ایجاد توسعه و پیشرفت کیفی دانش -

۱- انحدار به معنای فراز و نشیب است و فرو ریختن آبشاری در مقابل باریکه آبی نحیف است و معتقد بودند معلم باید در سطح عالی علمی باشد و به داشتن لیسانس و دکترا اکتفا نکند و جنبه های علمی او هر روز از روز پیش قوی تر شود

آموزان، تامین بخشی از نیازمندی‌های کارکنان توسط والدین، بالا بردن کیفیت تقویم اجرایی آموزشی، پاسخگویی بهتر در مقابل مردم، کاستن از رجوع والدین به آموزش و پرورش، شرکت هدفمند در کلاس‌های فوق برنامه، حل شکاف‌های موجود در مدارس دیگر و غیره اشاره کرد.

در مدارس غیرانتفاعی به بعضی کارکردهای پنهان به شرح زیر می‌توان اشاره کرد.

تشدید فاصله طبقاتی^۱، ایجاد استرس به خانواده‌ها در انتخاب از بین مدارس برای فرزندان خود، تبعیض جنسیتی^۲، ایجاد رقابت منفی در بین دانش آموزان مدارس مختلف، نزول کیفیت آموزشی و امکانات مدارس دولتی، پایین آمدن عزت نفس و احساس خود کم بینی دردانش آموزان مدارس دولتی. این که دانش آموزان مدارس غیر انتفاعی، بدون در نظر داشتن استعداد و ظرفیت‌های خود بعضاً اقدام به انتخاب رشته مورد علاقه خود و البته مورد نظر خانواده‌های خود بنمایند که امری خطرناک است و شاید باعث شکست آنها نیز شود. افزایش احتمال اعمال قدرت و نفوذ طبقه‌ای خاص در تصمیم‌گیری‌های تربیتی و از طرف دیگر، استفاده طبقه توانگر از معلمان توانمند و افزایش افت تحصیلی مدارس دولتی و در نتیجه تضعیف حقوق افراد مستضعف در تصمیم‌گیری‌های تربیتی که این امر مخالف آرمان‌های انقلاب است.

ملاحظات مربوط به کارکردهای مدارس

وقتی قرار است کارکردهای متنوعی که از تنوع در مدارس کشور ناشی می‌شود را بررسی کنیم حساسیت و سختی کار زیاد است و ملاحظات زیر در این مطالعه مورد نظر محققان این مطالعه بوده است:

الف: از اصلی‌ترین مولفه‌ها در زمینه تنوع و چندگونگی مدارس مبحث پوشش آموزشی و کیفیت آموزشی و نسبت آن با عدالت می‌باشد. مقصود از پوشش آموزشی میزان فراگیری ذی‌نفعان واجب‌الشرایط آموزشی است. در اینجا مسئله "عدالت آموزشی" جایگاه خاص خود را نیز دارد. این که ما توانسته‌ایم به نحوی عادلانه برای همه افراد واجب‌التعلیم با شرایط خاص امکانات لازم را تامین نماییم و چه کسانی در

۱- یکی از دلایل تنوع رویکرد عدالت مدارانه است با این وجود، به دلیل روی آوردن افراد توانگر به سوی مدارس خاص، فاصله طبقاتی از این مجراییش از پیش می‌شود

۲- از تبعیض جنسیتی در کتاب‌های درسی نمونه‌هایی آورده شد ولی در خانواده‌ها هم به شکل‌های مختلفی این تبعیض‌ها رخ می‌دهد. برای مثال، خانواده‌ای که هم فرزند پسر دارد و هم دختر، در شهرهایی که مرد سالاری شیوع دارد، بر آن است تا برای فرزند پسر خود بیشتر از فرزند دختر خود هزینه خرج کند مثلاً پسر خود را به مدرسه غیرانتفاعی می‌فرستد و دختر خود را به مدرسه دولتی.

برخورداری از آموزش و تربیت مناسب همچنان دچار محرومیت هستند؟ و چگونه می‌توان آنان را نیز از این مواهب خاص بهره‌مند کرد؟

کیفیت آموزشی نیز مولفه‌های متفاوتی را در برمی‌گیرد: از جمله این که در گروه‌های متنوعی نظیر کودکان استثنایی، فنی حرفه‌ای، عشایر، فرزندان زندانیان، و دیگر نمونه‌های این‌چنینی چگونه می‌توان با شکل متداول آموزش برای همه ذی‌نفعان عدالت آموزشی برقرار کرد؟ آیا کیفیت آموزشی متفاوت ناقض عدالت آموزشی نیست؟

ب: نگرش‌ها به "تنوع مدارس و کارکرد آنها" در هر جامعه‌ای با فرهنگ مردمان آن مرز و بوم مرتبط است. برای مثال یکی از انواع مدارس موجود در جوامع مختلف تحت عنوان "مدارس کودکان استثنایی" شناخته شده است. نگرش مردم به این مدارس می‌تواند پیچیدگی و تنوع کارکرد این مدارس را بیشتر نمایان سازد. در پاره‌ای از کشورها، افراد جامعه نسبت به معلولین به چشم موجوداتی عجیب می‌نگرند و این موضوع عموماً در جوامعی است که افراد با معلولیت‌های مخالف را از جامعه اصلی دور کرده و آنان را تحت پوشش مراکز آموزشی خاص قرار می‌دهند. چنین مواجهه‌ای مبنای این داوری‌ها و تصور عمومی جامعه از معلولیت را تحت تاثیر قرار می‌دهد و توانایی‌های آنان را ندید می‌کند. در چنین جوامعی معلولین را افرادی ناتوان می‌دانند که این نگرش احساس افراد معلول را جریحه دار می‌کند به طوری که او تمام تلاش خود را معطوف به دور شدن از واقعیت معلولیت می‌نماید و در نهایت اعتماد به نفس خود را از دست می‌دهد (نصیری، ۱۳۸۵).

ج: تنوع مدارس یک پیچیدگی مختص خود دارد که می‌تواند در دوطیف متفاوت هم توصیف نمود: نخست، طیفی که سازنده بودن آن را تضمین می‌نماید؛ دیگر، طیفی که مانع بودن آن را تضمین می‌کند. برای مثال اگر مسئله محرومیت را از یک مدرسه یا امکانات خاصی را به عنوان یک متغیر در نظر بگیریم، آیا این متغیر باعث زاینده‌گی و تحول در امر تربیت فرد می‌شود و کیفیت‌ها تعالی می‌دهد، یا اینکه به عنوان امری بازدارنده تلقی می‌شود؟ مثلاً، اگر دانش‌آموزی از ورود به مدرسه تیزهوشان ممانعت می‌شود، آیا این امر باعث سرخوردگی دانش‌آموز می‌شود یا این که، این دانش‌آموز تلاش‌های خود را افزون می‌نماید؟ لذا، در این طیف می‌توانیم کارکرد‌های مثبت و منفی را از هم متمایز نماییم.

چ: تنوع مدارس موجود چقدر با مبانی اسلام سازگار دارد؟ به عبارت دیگر، رابطه کارکرد تنوع مدارس با مبانی اسلام چیست؟

ح: مدیریت ناکارآمد مدارس چه کارکردهایی را ایجاد می‌کند؟ مسلم است که بخشی از کارکردهای پنهان و آشکار در زمینه مدیریت نیروی انسانی شکل می‌گیرند. به عبارت دیگر، ممکن است برای ایجاد این نوع مدرسه هدف درست باشد ولیکن به خاطر مدیریت ناکارآمد به هدف مورد نظر نرسیم. در واقع جایگاه مدیریت، تخصیص متوازن امکانات و ... مولفه‌هایی هستند که می‌تواند هم نقش کارکرد آشکار را داشته باشند و هم به عنوان کارکرد پنهان نقش ایفا نماید.

خ: یکی از کارکردهای پنهان تنوع مدارس در کشور ما، بی‌توجهی به متنوع ساختن مهارت‌های نیروی انسانی مدارس (نظیر توانمندسازی معلم) بجای تفکیک دانش‌آموز و مدرسه است. گاهی نیز تنوع مدارس و دانش‌آموزان با توجه به موقعیت‌های اقتصادی و اجتماعی دانش‌آموزان و خانواده‌های آنها رقم خورده است نه نیازهای واقعی آنها.

د: تبیین کارکردهای آشکار و پنهان مدارس با نظر داشتن چهار مولفه اصلی (آموزشی، تربیتی، اجتماعی، اقتصادی)، در آموزش و پرورش.

ز: گاه تشخیص کارکرد آشکار و پنهان مدارس، به نگاه افراد مختلف بستگی دارد و یک حالت پیچیدگی مشاهده می‌شود که به ایدئولوژی خاص حاکم بر جامعه متوجه است. خوب است بررسی شود که آیا تاسیس مدارس خاص ارزش مقابله با نگاه‌های منفی را دارد؟ به عبارت دیگر، ما با تاسیس نوعی خاص از مدارس آیا تاب تحمل (ظرفیت) نگاه‌های منفی را داریم؟ و آیا می‌توانیم دلایلی اقامه کنیم که وجود این نوع مدرسه را عقلانی و قابل توجیه سازد؟

ژ: کارکرد پنهان مدارس در طولان‌زمان مشخص می‌شود. به عبارت دیگر کارکرد پنهان مدارس در طول زمان دگرگون می‌شود مثلاً زمان طولانی طی گردیده است که دانش‌آموزان مدرسه غیر انتفاعی که سال‌های پیشتر با عناوینی نظیر "بچه سوسول و پول دار" شناخته می‌شدند با مرور زمان برایشان عبارات بهتری مورد استفاده قرار گیرد، امروز به کسانی که در مدرسه غیر انتفاعی درس می‌خوانند "بچه‌های با فرهنگ و هدف دار" گفته می‌شود.

ز: نظر سیاسیون نیز در تنوع موجود مدارس موثر است. در واقع با تغییر سیاستگذار در جامعه، ممکن است پرونده تعدادی از مدارس بسته شود؟

ز: ایجاد شخصیت کاذب و عدم مطابقت با واقعیت و یا منیت محوری در شخصیت دانش‌آموزان: مثلاً دانش‌آموز مدرسه تیزهوش خود را بالاتر از دیگر دانش‌آموزان می‌داند که این توهم می‌تواند امری خطرناک برای وی محسوب شود.

ژ: تنوع باید از سویی باعث رقابت مفید شود اما، از کارکردهای منفی آن رقابت منفی، و سعی در تخریب یکدیگر است.

س: آموزش اگرچه توانسته است جمعیت فراوانی را باسواد کند، اما نتوانسته است، به آنها بگوید چه بخوانند، یا چه بنویسند و یا این که، چگونه بخوانند و این مسئله با تنوع مدارس هم رفع نمی‌گردد.

ش: در مدرسی که توجه آموزشی - تربیتی، اقتصادی و نیروی انسانی لازم را ندارند، چندگونگی باعث هدر رفتن امکانات و توانایی‌ها می‌شود.

ص: گاه موسسات و مجموعه‌هایی که رسانه قوی دارند مدارس خاصی را تبلیغ می‌کنند. این امر ممکن است باعث شود که یک اندیشه تربیتی ضعیف، در کشور بلوغ پیدا کند و جایگزین اندیشه تربیتی اصیل شود.

ض: از میان مدارس متنوع، مدارس غیرانتفاعی مدرسی هستند که جهت کاسته شدن از هزینه‌های دولت تاسیس شده است.

ک: از میان مدارس متنوع، مدارس شاهد مدرسی هستند که عامل تبلیغ ارزش‌های خاص انقلاب اسلامی هستند.

گ: برخی مدارس مثل مدارس استثنایی و مدارس تیزهوش به دلیل مشکلات خاص و یا توانمندی‌های خاص دانش‌آموزان شکل گرفته است.

ف: بعضی مدارس به دلیل توسعه مبانی نظری افراد خاص، صاحب‌نظر و متخصص شکل گرفته است. مثلاً مجموعه مدارس قرآنی امام هادی(ع) برای حرکت در راستای تربیت قرآنی، یا مدرسه علوی که با اندیشه‌های مرحوم علامه کرباسچیان فعالیت خود را آغاز کرد و یا مدرسه نیکان که سال ۱۳۴۷ توسط سید یوسف شالچیان، به راهنمایی مرحوم علامه کرباسچیان در شمال شهر پایه‌گذاری شد و ۵ نفر از افراد باتجربه‌ی دبستان علوی، به مدرسه‌ی نیکان رفتند و آن‌جا را شکل دادند.

ق: در مبحث تنوع و گوناگونی مدارس باید معلوم گردد هر مدرسه به چه اهدافی تاسیس شده و درصدد بوده به چه نیازی از جامعه پاسخ دهد و آیا مدارس متفاوت طبق اساسنامه خود حرکت می‌کنند. مثلا در یکی از بندهای اساسنامه مدارس نمونه دولتی آمده است که این مدارس در "اماکن کمتر برخوردار تاسیس شوند". به نظر می‌رسد که این مدارس از اساسنامه خود انحراف‌هایی داشته‌اند. لذا، بررسی شکاف یا تطبیق اساسنامه با مسائل واقعی مدرسه مهم است که در ضمن این مطالعه مرور خواهد شد.

ل: با توجه به مفهوم "تنوع مدارس"، تنوع نظریاتی در زمینه کارکرد های آشکار و پنهان (منفی یا مثبت) نسبت به مدارس مختلف وجود دارد. طیفی که تنوع را امری نامطلوب انگاشته، در صدد حذف تنوع می‌باشند و تنوع را مغایر با عدالت آموزشی می‌دانند اما، طیفی دیگر تنوع را در موقعیت فعلی آموزش و پرورش ستوده و اشاره دارند که در حالت فعلی تنوع جزء بهترین رویکردها است.

م: شاید تنوع بتواند افت تحصیلی را تنزل دهد. مسئله این است که با توسل به چه راهکارهایی می‌توان به هدف کاهش افت تحصیلی رسید؟ تاکید بر کیفیت آموزشی راه کاری است که شاید در مدارس متنوع سهل الوصول تر باشد و بتواند پاسخ انکار کیفیت، روی آوردن به روابطمداری و دادن نمره های غیر واقعی به دانش آموز باشد.

ن: در گذشته، تاسیس مدارس متفاوت بر اساس نیازهای واقعی جامعه بوده است. مثلا مدرسه ناشنوایان مرحوم باغچه بان و.. این افراد (موسسین) در واقع برای حل مسایل موجود در جامعه خود اقدام به تاسیس مدرسه می‌نمودند. حال، مدارس متنوع کنونی چقدر با نیازهای واقعی جامعه مرتبط می‌باشند؟ و اگر جهت گیری اصلی کسب درآمد است، انحراف جدی است که باید برای آن چاره اندیشی شود.

و: در مورد کودکان استثنایی هم با مروری بر تاریخچه مطالعات مرتبط، به دو دیدگاه اصلی در این زمینه برمی‌خوریم: در دیدگاه اول افراد دارای ناتوانی و افراد بدون ناتوانی جدا از یکدیگر در نظر گرفته می‌شوند، دیدگاه دوم تفاوت افراد بدون ناتوانی و افراد دارای ناتوانی را کمی و روی یک پیوستار در نظر می‌گیرد و رویکرد فراگیرسازی آموزشی را مطرح می‌کند، در این رویکرد همه دانش آموزان و کودکان صرف نظر از تفاوتها و سطوح توانمندیهای خود، تحت آموزش یکسان قرار می‌گیرند به این معنا که آموزش همه کودکان بدون توجه به وضعیت جسمانی، هوشی، عاطفی، زبانی و یا سایر ویژگی‌های آنها صورت می‌گیرد. چنین آموزشی الزاما "همه کودکان اعم از کودکان دارای ناتوانی ذهنی، کودکان

تیزهوش، کودکان خیابانی، کودکان مناطق دور افتاده، اقلیت‌های زبانی، فرهنگی، قومی و کودکانی با سایر محرومیتها را شامل می‌شود (یونسکو، ۲۰۰۱).

اهداف تنوع و چندگونی

آیا انتظار از تنوع مدارس این است که باید به عدالت اجتماعی ختم شود؟ واقع این است که تنوع مدارس نباید فقط صرفاً در راستای ارزش‌های اخلاقی - عدالت - باشد بلکه دیگر ارزش‌های تربیتی نیز در آن باید لحاظ گردد.

وجود تنوع چشمگیر در کیفیت خدمات آموزشی و تربیتی مدارس ایران، مانند مدرسه‌هایی با کلاسهای چند پایه، مدرسه‌های کپری، روستایی و عشایری و استفاده از سرباز معلمان در برخی از این مدرسه‌ها، حاکی از آن است که نمی‌توان از تمامی مدارس انتظاری یکسان داشت و برای آنان نسخه‌ای یکسان پیچید.

بر اساس مصوبه کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی، آموزش و پرورش مکلف شده از تنوع و تعدد مدارس خاص از جمله استعدادهای درخشان و نمونه دولتی به منظور رفع تبعیض و برقراری عدالت آموزشی بکااهد. از سوی دیگر، برای نائل شدن به اهداف آموزش و پرورش تنوع یکی از گزینه‌ها است. و حتی ممکن است تنوع مدارس باعث انعطاف پذیری بیشتر در مسائل آموزشی باشد.

حاضری (۱۳۷۷) و قاسمی پویا (۱۳۸۰) در خصوص مدارس غیر انتفاعی اذعان دارند که عمده‌ترین نگرش منفی به این مدارس، متوجه پیامدهای نامناسب اجتماعی و فرهنگی و عدم وجود تناسب آن با جامعه عدالتخواه امروزی ایران است و پیشنهاد می‌کنند به جای گزینه حذف این نوع مدارس، سطح مدارس دولتی به حدی از استاندارد برسد که تمام مدارس به لحاظ کیفیت آموزشی در یک سطح باشند. چرا باید امکانات و کیفیت آموزشی در مدارس دولتی چنان پایین باشد که مردم برای جبران این نقیصه تمایل به استفاده از سایر مدارس را داشته باشند؟ بعضی پیشنهادات هم مطرح است از جمله این که بهتر است آموزش و پرورش به جای یکسان سازی مدارس، ذهن خود را به سمت رقم قابل توجه کودکانی ببرد که از تحصیل باز مانده‌اند و در طول سالهای تحصیل به عنوان کودک کار، کودک مزرعه و یا متکدیان کودک در جامعه فعالیت می‌کنند و یا مشکلات جدی که در گوشه گوشه نظام گسترده تعلیم و تربیت کشور وجود دارد و اولویت بیشتری برای مورد رسیدگی قرار گرفتن دارند. در دیگر کشورها هم چنین مشکلاتی قابل تشخیص است که این کشور با توجه به موقعیت‌ها و ظرفیت‌های موجود اقدام به تصمیماتی خاص برای رفع این مشکلات می‌نمایند. برای نمونه، در آمریکا با تصویب قانون فدرال مقرر شد "هیچ کودکی نباید عقب بماند"

و کودکانی که در مدارس ناکارآمد و بی کیفیت تحصیل می کنند امکان می یابند تا مدارس عمومی را تجربه کنند، مدارس که رقابت برای دانش آموزان، انگیزه‌ای خواهد بود که در سطح و کیفیت یادگیری مدارس عمومی به موفقیت بالاتری برسند. آنها افزایش تاسف بار و بی رویه تعدادی از مدارس دارای مجوز در کارولینای شمالی، را بررسی کردند و مشخص شد که چگونگی معرفی و انتخاب مدرسه‌ی منتخب (برگزیده) درون ایالت، بر عملکرد مدارس عمومی سنتی در آزمون سراسر ایالت تاثیر می گذارد. آنها با این مطالعه دریافتند که رقابت برای مدارس ممتاز، تقریباً باعث افزایش درصدی از امتیازات می شود که این میزان، یک چهارم رشد متوسط سالانه را تشکیل می دهد (Holmes, ۲۰۰۳).

پیشینه تحقیق

در موضوع طرح، و همچنین برای اطلاع از کارهای صورت گرفته در زمینه، و ارائه یک کار نو، خلاقانه و جامع در موضوع مورد پژوهش لازم است، محقق از کارهای صورت گرفته در حد توان خود اطلاع حاصل کند. مطالعات صورت گرفته در خصوص پیشینه بیانگر آن است که اکثر پژوهش‌های انجام شده که به نوعی با کارکردهای مدارس (اعم از آشکار و پنهان) مرتبط بود، بیشتر جنبه توصیفی داشته، و کمتر پژوهش تحلیلی، استنباطی و یا میدانی انجام شده است^۱. لذا برای سهولت در بررسی پیشینه پژوهش، آن را به دو محور تقسیم می کنیم:

الف: پیشینه داخلی

مقاله‌ای تحت عنوان بررسی انتقادی کارکردهای مدارس در دوران نو توسط حجت صفار حیدری (۱۳۸۳) نگاشته شده است. در این مقاله اشاره شده است که، در دیدگاه انتقادی کارکرد اساسی مدرسه بازتولید مناسبات تبعیض آمیز اجتماعی - اقتصادی است. بر اساس این دیدگاه دگرگونی‌های کارکرد مذکور بدون تغییر بنیادی جوامع از لحاظ اجتماعی - سیاسی امکان پذیر نیست. با این حال متفکرانی چون هابرماس برآنند که می توان به اصلاح کارکرد تبعیض آمیز مدارس در جوامع جدید پرداخت. برای انجام این کار او نظریه کنش ارتباطی را برای اصلاح کارکردهای مدارس جدید مطرح می کند.

مقاله ای تحت عنوان مدارس غیر انتفاعی کمکی به توسعه ملی توسط محمد رضا برنجی (۱۳۶۷) ارائه گردید. از نتایج این مقاله می توان به مواردی نظیر: اثر بخشی تاسیس مدارس غیرانتفاعی در اقتدار اداری و

۱ بررسی پژوهش‌های صورت گرفته شده در زمینه کارکردهای مدارس توسط پژوهشگر بیانگر این نتیجه است.

مدیریت تمرکز نظام آموزش و پرورش، بالا رفتن میزان اثربخشی مدارس غیر انتفاعی با بالا رفتن میزان تفویض اختیار به این مدارس، برآورده نمودن نیازهای جدید آموزش و پرورش به عنوان عامل مهم موفقیت مدارس غیر انتفاعی، توجه به بومی سازی مدارس غیر انتفاعی برای موفقیت بیشتر اشاره نمود.

مقاله ای تحت عنوان رابطه نحوه نگرش به مدارس غیر انتفاعی با رویکردهای عدالت اجتماعی، توسط محسن گل پرور و سیدحمیدرضا عریضی سامانی (۱۳۸۳) نگاشته شد. نتایج حاکی از آن بود که: در بعد نگرش اجتماعی به مدارس غیر انتفاعی، با رویکرد برابری و عدالت اجتماعی، هم چنین نگرش اجتماعی به مدارس غیر انتفاعی و رویکرد برابری و نیاز (به طور مشترک)، رابطه معکوس معنادار وجود دارد. هم چنین تحلیل مسیر نشان داد که نگرش های آموزشی، پرورشی و اقتصادی در خصوص مدارس غیر انتفاعی با رویکرد برابری و برابری و نیاز (به صورت مشترک) به عدالت اجتماعی، به طور غیر مستقیم، و از طریق نگرش اجتماعی به مدارس غیر انتفاعی تبیین شدنی است.

مقاله ای تحت عنوان بررسی نگرش افراد جامعه نسبت به مدارس غیر انتفاعی در شهر اصفهان توسط محسن گل پرور و سیدحمیدرضا عریضی سامانی (۱۳۸۲) نگاشته شده است. از جمله نتایج حاکی از آن بود که: وضعیت آموزشی در این مدارس نسبت به مدارس دولتی بالاتر نیست.

مقدسی (۱۳۷۳) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود برخی از ویژگی های مدارس غیرانتفاعی با مدارس دولتی مقطع متوسطه شهر اهواز مورد بررسی و مقایسه قرار داده است. در این مطالعه طی بیست و یک شاخص مدارس غیر انتفاعی و دولتی مقایسه شده اند شامل ویژگی های معلمان، امکانات و تجهیزات مدرسه، زمینه های خانوادگی دانش آموزان، میزان مشارکت دانش آموزان با مدرسه، نحوه گزینش، وضعیت تحصیلی، رضایت دانش آموزان از مدرسه. نمونه در این مطالعه از ۶ دبیرستان غیرانتفاعی و ۶ دبیرستان دولتی انتخاب شد: شامل ۲۸۳ نفر دانش آموز، ۱۰۰ نفر دبیر و ۱۲ نفر مدیر (جمعاً ۳۹۵ نفر) که هر یک به پرسشنامه مخصوص خود جواب دادند. نمونه ها بر اساس جنسیت، رشته تحصیلی، منطقه جغرافیایی و نوع تدریس معلمان همتا شدند.

نتایج بدست آمده در زمینه درونداد مدارس شامل وضعیت اقتصادی، سطح تحصیلات اولیاء، وضعیت دوره های آموزشی ضمن خدمت معلمان، وضعیت اخذ شهریه، و نسبت شاگرد به کلاس به نفع مدارس غیر انتفاعی با حداقل ۹۵ درصد اطمینان معنی دار بود. فقط در نسبت کتاب به دانش آموز به نفع مدارس دولتی

تفاوت معنی دار بود. نتایج در زمینه فرآیند نظام مدارس هیچ تفاوتی را بین مدارس دولتی و غیرانتفاعی در هیچ شاخص نشان نداد.

نتایج در زمینه برونداد مدارس تفاوت معنی داری را بین مدارس دولتی و غیرانتفاعی در شاخص های نمرات تحصیلی، میزان رضایت دانش آموزان از مدرسه و تا حدودی رضایت دانش آموزان از معلمان نشان داد.

شاخص هایی که در این مطالعه ساخته شد به عبارت زیر بود:

الف- درونداد:

۱- زمینه های خانوادگی دانش آموزان شامل وضعیت اقتصادی والدین و سطح تحصیلات

آنهاست

۲- میزان مشارکت اولیاء با مدرسه

۳- معلمان شامل میزان معلومات، سطح تحصیلی، تناسب مدرک تحصیلی با نوع تدریس و

دوره های ضمن خدمتی که معلم گذرانده است، همین طور سنوات کاری معلم.

۴- امکانات و تجهیزات مدرسه شامل نسبت شاگرد به کلاس، نسبت کتاب به دانش آموز

(کتابخانه مدرسه) وضعیت کارگاه و آزمایشگاه و امکانات فوق برنامه است.

۵- نحوه گزینش دانش آموز شامل ضوابط ثبت نام است.

ب- فرایند: شامل مهارت ها و فنون تدریس و استفاده از طرح درسی، روش تدریس مناسب، میزان و

نحوه استفاده از وسایل کمک آموزشی و تعداد و نوع ارزشیابی های انجام شده است.

ج- برونداد: شامل ۱- وضعیت تحصیلی دانش آموز و وضعیت نمرات آنها

۲- میزان رضایت دانش آموز از مدرسه و اولیاء مدرسه و در نهایت میزان رضایت از خود تحصیل است

(مقدسی ۱۳۷۳).

حیدری چروده (۱۳۷۶) در طرح بررسی تطبیقی کارآمدی سازمانی مدارس غیرانتفاعی و دولتی دوره

متوسطه شهر مشهد، به بررسی تطبیقی کارآمدی مدارس غیرانتفاعی و دولتی پرداخته است. سوال اصلی

تحقیق حاضر عبارت بود از این که: آیا بین میزان کارآمدی مدارس غیرانتفاعی و دولتی تفاوت معنی داری

وجود دارد؟ در این تحقیق با اتکا به چارچوب نظری نظام اجتماعی پارسونز در پاسخ به عوامل موثر بر

کارآمدی مدارس غیرانتفاعی و دولتی دو فرضیه مطرح شد که عبارتند از: ۱- اگر کارآمدی یک مدرسه

بیشتر از مدرسهء دیگر باشد لازم است یکپارچگی و حفظ الگو در آن مدرسه بیشتر از مدرسهء دیگر باشد. -
۲ اگر یکپارچگی در یک مدرسه بیشتر از مدرسهء دیگر باشد لازم است حفظ الگو در آن مدرسه بیشتر از
مدرسهء دیگر باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه مدارس متوسطه غیرانتفاعی و دولتی نواحی ۳ و ۴ مشهد
بود که دارای پایه دوم تجربی در نظام جدید آموزش متوسطه باشند. نتایج حاصله نشان می دهد که میزان
کارآمدی مدارس غیرانتفاعی بیشتر از مدارس دولتی است و متغیرهای جنسیت ، انطباق با محیط و
یکپارچگی به ترتیب بیشترین تاثیر را بر کارآمدی مدارس متوسطه گذاشته اند. تاثیر مستقیم حفظ الگو بر
یکپارچگی نیز حکایت از پذیرفته شدن فرض دوم تحقیق حاضر می کند. تفاوت وضعیت اقتصادی و فرهنگی
خانواده های دانش آموزان مدارس غیرانتفاعی با دولتی از یافته های دیگر تحقیق حاضر بود. تحلیل مسیر روابط
بین متغیرهای تحقیق حاضر نشان داد که بیشترین تاثیر مدارس غیرانتفاعی بر کارآمدی بطور غیرمستقیم (از
طریق جذب دانش آموزان دختر و یکپارچگی) بوده است .

قدیری (۱۳۸۰) در مطالعه ای در شهر تهران به بررسی عوامل موثر در انتخاب مدارس غیر انتفاعی توسط
والدین بر اساس موقعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده ها پرداخت. در چهار چوب نظری این پژوهش ابتدا
ضمن روشن کردن معانی مفاهیم آموزش و پرورش به کارکردهای نهاد آموزش و پرورش از جمله جامعه
پذیری و گزینش و تخصیص به موقعیت های اجتماعی مختلف و نیز به امتیازات مدارس خصوصی که از
انگیزهای انتخاب این نوع مدارس می باشند اشاره شد. در بخش دوم در بررسی رابطه بین قشر بندی اجتماعی
و آموزش و پرورش از دیدگاههای کارکرد گرایی، تضاد، باز تولید فرهنگی و اجتماعی استفاده گردید.
روش مورد استفاده در این پژوهش، روش پیمایشی است که داده های پژوهش از طریق پرسشنامه جمع
آوری شده است. جامعه آماری تحقیق کلیه والدین دانش آموزان دبیرستانی مدارس غیر انتفاعی شهر تهران
بودند که سه منطقه ۳ و ۱۱ و ۱۸ بعد از نمونه گیری برای پژوهش انتخاب شدند. نتایج پژوهش به شرح زیر
بوده است: ۱- رابطه معناداری بین موقعیت اقتصادی خانواده ها با جنبه آموزشی مدارس غیر انتفاعی بعنوان
یکی از علل انتخاب مدارس غیر انتفاعی وجود نداشت. ۲- رابطه معناداری بین موقعیت اجتماعی خانواده ها
با جنبه فرهنگی و تربیتی مدارس غیر انتفاعی وجود داشت. ۳- خانواده های قرار گرفته در موقعیت اقتصادی
و اجتماعی پایین نسبت به دو قشر متوسط و بالا بیشتر دچار فشار هنجاری بودند و در نتیجه در انتخاب
مدارس غیر انتفاعی، فشار هنجاری بعنوان یکی از علل انتخاب برای قشر پایین نسبت به دو قشر دیگر متوسط

و بالا تاثیر بیشتری داشت. ۴- صرف نظر از موقعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده ها، جنبه آموزشی مدارس غیر انتفاعی بیش از دو عامل دیگر (فرهنگی و تربیتی و فشار هنجاری) در انتخاب مدارس غیر انتفاعی توسط والدین برای فرزندان نقش داشته است.

رفعت جاه (۱۳۷۶) در طرح "بررسی عوامل مؤثر در عملکرد تحصیلی دانش آموزان مدارس غیرانتفاعی" نشان داد که پیشینه تحصیلی، نوع مدرسه، تسهیلات مدرسه، جنس، پایگاه اجتماعی، عزت نفس و آرمان تحصیلی سهم بیشتری در تبیین و پیش بینی عملکرد آموزشی افراد دارند.

مقاله ای تحت عنوان بررسی نقش اخلاق تحصیلی، عدالت و بی عدالتی آموزشی در رفتارهای مدنی - تحصیلی دانشجویان، توسط محسن گل پرور (۱۳۸۹) نگاشته شده است. نتایج حاکی از آن بود که: ۱. اخلاق تحصیلی با عدالت آموزشی، بی عدالتی آموزشی و پای بندی به قواعد (یکی از زیر مقیاس های رفتار مدنی - تحصیلی) دارای رابطه معنادار است. عدالت آموزشی نیز با بی عدالتی آموزشی، پای بندی به قواعد و روابط صمیمانه (یکی دیگر از زیر مقیاس های رفتار مدنی - تحصیلی) دارای رابطه معنادار بود. بی عدالتی آموزشی با پای بندی به قواعد و یاری رسانی و مشارکت اجتماعی دارای رابطه منفی و معنادار بود. ۲. تحلیل رگرسیون واسطه ای نشان داد که اخلاق تحصیلی فقط برای رابطه بین بی عدالتی آموزشی با پای بندی به قواعد به عنوان یکی از ابعاد رفتار مدنی - سازمانی نقش متغیر واسطه ای پاره ای را بازی می کند. به این معنی که بخشی از اثرات بی عدالتی آموزشی بر پای بندی به قواعد از طریق اخلاق تحصیلی به صورت غیر مستقیم اعمال می گردد.

پایان نامه ای تحت عنوان مقایسه کیفیت آموزشی مدارس دولتی با مدارس هیات امنایی توسط بهنام اسحق تیموری (۱۳۹۰) نگاشته شده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که، کیفیت آموزشی مدارس راهنمایی هیات امنایی از دیدگاه دبیران، مدیران و دانش آموزان بالاتر از مدارس دولتی است. از دیگر سوی، مولفه هایی نظیر امکانات آموزشی، فوق برنامه، رسالت تربیتی، ارزشیابی مستمر، راهبرد های نوین تدریس، مهارت های اجتماعی بین دو نوع مدارس از نظر دبیران و مدیران تفاوت معنی دار ندارد ولی از نظر دانش آموزان تفاوت معنی دار دارد.

پایان نامه ای تحت عنوان بررسی کیفیت آموزشی مدارس غیر انتفاعی و دولتی توسط میترا آقا جان نشتایی و مینا خاکسار (۱۳۷۳)، نگاشته شده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که در مدارس راهنمایی دولتی چون تعدادی از معلمان مدرک دیپلم دارند لذا، کیفیت آموزش پایین است، تراکم دانش آموز در

مدارس دولتی زیاد است ارتباط اولیاء با مدارس دولتی، و استفاده معلم از وسایل کمک آموزشی، میزان تحصیلات والدین کم است، درصد قبولی در خرداد ماه در مدارس دولتی زیر ۵۰ درصد است، اما در مدارس غیر انتفاعی بالای ۵۰ درصد است و کلاس‌های تقویتی در مدارس غیر انتفاعی بیشتر است.

پایان‌نامه‌ای تحت عنوان بررسی مسائل آموزشی مدارس غیر انتفاعی شهرستان ساری توسط شهنازگوران (۱۳۷۷)، نگاشته شده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که، اهداف آموزشی، فضای آموزشی، جدول زمان بندی زمانی، فوق برنامه درسی، مشاوره، تخصص دبیران در مدارس غیر انتفاعی در حد انتظار می باشند، اما محتوای آموزشی و تجهیزات آموزشی در حد انتظار نیست.

پایان‌نامه‌ای تحت عنوان نظام حقوقی حاکم بر مدارس غیرانتفاعی، توسط اشرف السادات حسینی (۱۳۸۹) نگاشته شده است. در بخشی از پایان‌نامه به مبحث کارکردهای مدارس غیرانتفاعی پرداخته شده است. از جمله کارکردها می توان به مشارکت مردم در امر تربیت اشاره نمود.

طرح پژوهشی تحت عنوان مقایسه بهره هوشی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر مدارس نمونه دولتی، نمونه مردمی و غیر انتفاعی دوره راهنمایی مازندران توسط علامرضا خلیلی، با نظارت قاسم پوریا در ۱۳۷۴ نگاشته شده است. نتیجه پژوهش حاکی از آن است که، هیچ کدام از مدارس سه گانه (نمونه دولتی، نمونه مردمی و غیر انتفاعی) در هیچ یک از پایه های تحصیلی با هم از نظر هوشی تفاوت معناداری ندارند اما، در پایه سوم راهنمایی وضع نمرات مدارس نمونه دولتی و نمونه مردمی بهتر از مدارس غیر انتفاعی است از سوی دیگر، تفاوت معناداری بین وضع نمرات مدارس نمونه دولتی و نمونه مردمی نیست.

توکلی (۱۳۷۸) در مطالعه ای که پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دچار نقص شنوایی در مدارس تلفیقی و مدارس استثنایی را مقایسه می کرد نشان داد تلفیق باعث ملاقات و کنش و واکنش بین دانش آموزان استثنایی و عادی می گردد و نگرش افراد عادی به طور واقع بینانه شکل می گیرد و در جهت مثبت تغییر می کند. اصلی ترین هدف تلفیق یا فراگیر سازی ایجاد امکان متقابل بین افراد عادی با افراد دارای معلولیت و از بین بردن فاصله بین معلولیت و جامعه است. در این راستا مدارس تلفیقی نیز فرصت تحصیل را برای دانش آموزان دارای معلولیت در کنار دانش آموزان عادی و در محیطی با حداقل محدودیت فراهم می آورند (ادیب سرشکی، ۱۳۸۳).

بر طبق آمارهای بین المللی، در هر جامعه بین ده تا پانزده درصد کودکان تفاوت‌های فردی محسوسی با سایر کودکان دارند، به طوری که نیاز به آموزش ویژه برای آنها احساس می شود. این گروه از کودکان با

عنوان «کودکان با نیازهای ویژه» مورد توجه مسئولان تعلیم و تربیت همه کشورها قرار گرفته‌اند و تاکنون برای آموزش و پرورش آنان، برنامه‌های خاصی، تدوین شده است (افروز، ۱۳۷۷).

همانطور که مشهود است در کشور ما، پژوهش دقیق و مرتبط در زمینه تنوع و چندگونگی مدارس صورت نپذیرفته است و بیشتر پژوهش‌ها در زمینه نگرش سنجی یا جایگاه مدارس - بالاخص در بررسی مدارس غیرانتفاعی - می باشد. از سوی دیگر، در زمینه کارکرد آشکار و پنهان مدارس تحقیقی صورت نپذیرفته است، لذا خلاء انجام چنین پژوهش‌هایی احساس می شود و مطالعه اخیر در نوع خود با توجه به کارکردهایی که مورد بررسی قرار می‌دهد و دامنه گسترده‌ای که همه مدارس متنوع کشور را مورد بررسی قرار می دهد منحصر به فرد است.

ب: پیشینه خارجی

تحقیقاتی توسط پژوهشگران در زمینه کیفیت مدارس در ایالت متحده آمریکا و انگلستان در اواسط دهه ۱۹۶۰ به عمل آمد که حاکی از آن است که اختلاف کیفیت مدارس پس از منظور شدن زمینه‌های خانوادگی و اجتماعی افراد، تفاوت ناچیزی در تبیین و توضیح سطح پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ایجاد می‌کند (کولمن و همکاران، ۱۹۹۶؛ و پیکر، ۱۹۹۶، به نقل از تیموری، ۱۳۹۰: ۳۲). این تحقیقات بر اساس الگوی تابع تولیدی می باشد و به کلاس درس به عنوان محلی نگریسته می‌شود که در آن "درون‌داد های آموزشی" دریافت می‌شوند و این مواد به طریقی با هم ترکیب می‌شوند و یادگیری تولید می‌شود.

تحقیقات بسیاری به بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت برنامه‌های فراگیرسازی پرداخته‌اند و پذیرش دانش-آموزان استثنایی از طرف دانش آموزان عادی را به مثابه یکی از عوامل مؤثر برشمرده‌اند. برای مثال واقن^۱، ایلوم و اسشام^۲ (۱۹۹۶) و فیلدز^۳ (۱۹۹۵) نشان داده‌اند که دانش آموزانی که به وسیله دوستان خود در مدارس فراگیر پذیرفته نمی‌شوند، بیشتر در معرض اخراج شدن از مدرسه هستند و در نتیجه برای کسب مهارت‌ها و اعتبار اجتماعی لازم، در مراحل بعدی زندگی فرصت کمتری خواهند داشت (ادیب سرشکی و همکاران، ۱۳۸۶: ۲۴۹).

۱- Vaqn

۲- Assham Aylbum

۳-Fields

لینچ^۱ و بارکر^۲ (۲۰۰۵) در تحقیقی به بررسی فرصت های آموزشی و فاکتورهای مورد موثر در آن پرداختند. محققان از فرصت های برابر آموزشی که باید در دسترس همه باشد صحبت می کنند. فاکتورهای مورد استفاده در این تحقیق برای بررسی فرصت های آموزشی برابر، دسترسی، منابع آموزشی، برابری در توجه، قدرت، مواظبت و انسجام می باشند. محققان عنوان می کنند که توجه به هر یک از این مولفه ها به صورت یکسان مورد نیاز است. برای مثال برخورداری از شرایط تحصیلی برای همه باعث کاهش در منابع و امکانات می شود. در زمینه قدرت، افراد تصمیم گیر در آموزش می باید قدرت خود را تقسیم کرده امکان تصمیم گیری به همه دانش آموزان بدهند. در زمینه احترام و بازسازی، محققان عنوان می کنند که در مدارس می باید به تمام فرهنگ ها و قومیت ها احترام گذاشته شود. در زمینه مواظبت و انسجام عنوان می کنند که مراکز آموزشی باید امکان ابراز احساسات، علایق و تقسیم تجربیات آموزشی و افزایش ظرفیت های هیجانی را برای همه فراهم کند.

آستین^۳ (۱۹۹۰) در تحقیقی با عنوان ارزیابی ارزیابی و فرصت های برابر آموزشی به بررسی نقش ارزیابی های مناسب دانش آموزان در عدالت آموزشی پرداخت. تحقیق وی به شیوه کیفی و در میان گروه های مختلف ذی نفع آموزشی انجام شده است. نتایج تحقیق وی بیان کننده ضعف ابزارهای سنجش یادگیری و توانایی یادگیری دانش آموزان و کمک به آنها در ورود به مقاطع دیگر تحصیلی می باشد.

روسو در کتاب قرارداد اجتماعی توضیح می دهد که "فطرتاً" تمامی افراد، مساوی به دنیا آمده اند و از حقوقی مشابه برخوردارند. "برابری فطری" از طریق "قرارداد اجتماعی" به صورت برابری اخلاقی و قضایی ظاهر می گردد. او همچنین، به مشکلات ناشی از اختلافات مادرزادی در بین افراد اشاره می کند. این اختلافات تا زمانی که جامعه به معنای واقعی، از شایستگان تقدیر می کند و به ثروت و تبار واقعی نمی نهد، برابری را با مخاطره مواجه نمی سازد. "اشرافیت فطری" زمانی ناگزیر در جامعه استقرار می یابد که امتیازات "اشرافیت تصنعی" از آن محو گردد (استجاسرد، ۱۹۷۳).

عقیده برابری روسو طی دو قرن بعدی بر اندیشه اجتماعی تاثیر گذاشته است. آزادی و برابری، به صورت "اصول اساسی" تفکر تربیتی غرب درآمد که تا زمان حاضر نیز به قوت خود باقی است. آثار این طرز تفکر

۱-lynch

۲-Baker

۳-Astin

در قانون اساسی چندین کشور مشهود است و به صورت جنبشی ظاهر شد که برابری در سیاست را با هدف " یک فرد، یک رای " تعقیب می کرد. اما همزمان، جنبش دیگری که از انگیزه های اقتصادی الهام می گرفت، در حال تکوین بود و هدف آن اعطای حقوق برابر به مردم برای نیل به موقعیت والا در جامعه بود. روحیه سوداگری موجود در اوایل قرن هجدهم، به زودی شناخت قابلیت ها را نه تنها در زندگی سیاسی و امور عمومی بلکه در تجارب و صنعت ممکن ساخت. تفکر " گزینش با استعدادترین " به آسانی در بین طبقه جاه طلب و پرتحرک کارمندان، صنعتگران، بازاریان و دانشگاهیان اروپای قرن هجدهم پذیرفته شد. در واقع شناسایی و ترویج استعدادهای از عوامل تقویت توان اقتصادی و سیاسی ملتها به شمار می رفت (ادلاند^۱، ۱۹۷۴). در سال ۱۹۶۶ بحث هایی در زمینه گزارش کلمن که بر اساس درخواست کنگره آمریکا تنظیم شده بود، راجع به برابری فرصت در آموزش انجام گرفت و تحلیل نظری جدید از مفهوم برابری ارائه شد. کلمن خود نیز در این بحث ها شرکت کرده. او توجه خود را به تفکیک مفهوم " برابری فرصت ها و برابری نتایج " که قبلاً بدان اشاره کردیم، معطوف ساخت. جان راولز^۲ (۱۹۷۰) در کتابی به نام نظریه عدالت در زمینه موضوع عدالت، قدری فراتر رفته و قایل به دو نوع تفکیک دیگر با عناوین " برابری اصلاحی " و " برابری رهایی بخش " شده است، این اصطلاح از سوی یکی از منتقدان به نام شارل فرانکل^۳ (۱۹۷۳) وضع شده بود و اشاره به این مطلب دارد که برخی از افراد که متولد می شوند حامل ژنهای مساعد در مقایسه با دیگرانند، در حقیقت، ثمره یک " بخت آزمایی طبیعی است که از نظر اخلاقی قابل قضاوت است. آزادیخواهان در صدد برآمدن تا اعلام کنند که باید تصمیمات اصلاحی از نظر اقتصادی برای آن عده از افراد که از استعدادهای فطری برخوردارند و در عین حال مرفه نیستند، اتخاذ شود. اما وظیفه اصلی و مشکل اساسی اخلاقی از نظر راولز " جبران " وضعیت افرادی است که با ژنهای نامساعد در محیط اجتماعی نامساعد متولد شده اند (هوسن، ۱۹۴۸). دانشمندان علوم اجتماعی قبل از سال های ۵۰ به مطالعات تجربی وسیعی دست زدند تا این مطالب روشن شود که تا چه حد برابری در فرصت های آموزشی به دست آمده است. فلود^۴ و همکاران (۱۹۶۵) آثار قانون آموزش و پرورش بریتانیا، مصوب سال ۱۹۴۴ در مورد نظام گزینش به منظور ورود به مدارس متوسطه^۵ کلاسیک (گرامراسکول) را مورد مطالعه قرار دادند.

۱-Edlund

۲- John Rawls

۳- Charles Franke

۴-Floud

کلمن و همکاران بنا به درخواست کنگره آمریکا تحقیقی را از طریق نظر خواهی در سال ۱۹۶۶ انجام رساندند. تحقیقاتی نیز به منظور ارزیابی مخازن استعدادها در سوئد در پایان سالهای ۴۰ و حدود اواسط سالهای ۵۰ انجام شد (هارینوست^۱، ۱۹۵۸، هوسن^۲، ۱۹۴۸). به طور کلی در کشورهای غربی، مدت زمانی طولانی، آموزش متوسطه و عالی برای دودسته از شهروندان که دسته ای از فرزندان مشاوران و دسته ای دیگر وابسته به صاحبان حرف و مقاطعه کاران کوچک شهری بودند، از اساسی ترین عوامل دستیابی به ارتقای اجتماعی بود. انقلاب فرانسه دسته دیگری را نیز که متشکل از روحانیون، اشراف و طبقه محروم بود، به وجود آورد که پس از گذشت زمان کوتاهی بر مؤسسات آموزش عالی حاکم شد و طی نسل های متعددی به این حاکمیت ادامه داد. مثال مشخص آن مدارس بزرگ فرانسه است که متخصصان برجسته امور اداری و تکنولوژی را برای دولت تربیت می کرد. در این مدارس دسترسی طبقات پایین به مراتب بالا بسیار محدود بود و گاهی نیز از طریق تحصیلات عالی امکان پذیر می شد. اما داشتن موقعیت هایی در سطح پایین برای کسانی که از این مدارس خارج می گردیدند، عملاً منتفی بود (هوسن، ۱۹۷۵).

جامعه اروپا در قرن بیستم کماکان جامعه ای با دو نظام آموزشی موازی بود که یکی خاص نخبگان و دیگری برای توده مردم، توصیف می گردید. دستیابی دسته اخیر به آموزش رسمی پایه، تا اواسط قرن نوزدهم که قانون تحصیلات اجباری برای غالب کشورهای اروپای شمالی و غربی برقرار گردید، میسر نبود. در بین نمونه های برجسته این توازی و یا این تقسیم بندی می توان از "مدارس دولتی" بریتانیا که خاص پسران جوان طبقه بالای اجتماعی بود و مدارس تکمیلی سوئیس برای دختران جوان که رهبران اروپا نیز فرزندان خود را به این مدارس می فرستادند نام برد. در سطح تحصیلات عالی، این مدارس بزرگ بودند که دوره ناپلئون تاسیس گردیدند و یک طبقه نخبه اداری و فنی را تربیت می کردند که به نحو قابل ملاحظه ای در حفظ برتری خود در طول نسلها توفیق یافتند. (بورديو^۳ و پسون^۴، ۱۹۷۰). از اواخر قرن نوزدهم، تعداد قلیل اما رو به رشدی از محصلان طبقه پایین موفق گردیدند تا از موانعی که بر سر راه دستیابی به تحصیلات عالی وجود داشت، بگذرند و خود را در شمار نخبگان قلمداد کنند. آزادیخواهان به پیروان نظریه راه

۱-Harnqvist

۲- Husen

۳-Bourdieu

۴-Passeron

باز برای با استعدادترین گرویدند که بعدها به صورت منشا فلسفهٔ برابری فرصت ها در آمد (هوسن^۱، ۱۹۷۵). آزادیخواهان بویژه احزاب سیاسی اروپای غربی و شمالی، به جنبش کارگری ملحق شدند و "مردمی" ساختن آموزش را مطرح کردند. به عبارت دیگر با گسترش فرصت های آموزشی، افزایش امکانات دستیابی به تحصیلات عالی برای توده دانش آموزان را بدون توجه به وضع خانوادگی و جغرافیایی آنان در اولویت برنامه های سیاسی خود قرار دادند (هوسن، ۱۹۷۵). پژوهش در مورد برابری، موجب پیدایش تحقیقات اجتماعی جدیدی گردید که نتایج تحقیقات عظیم در زمینهٔ آموزش عالی و پیشینهٔ اجتماعی و "استعدادهای را کد نگهداشته شده" را در دسترس قرار داد.

شیفلین^۲ و فارل^۳ (۱۹۸۲) در پی مطالعاتی که به مدت ۸ سال بر روی گروه نمونه ای از دانش آموزان سال هشتم مدرسه ای در شیلی انجام دادند، به یک الگوی نابرابری در آموزش دست یافتند. آنان ضمن اثبات این امر که "مدرسه نقش ابزاری را در گزینش اجتماعی" ایفا می کند چهار مرحله اساسی از فرآیند گزینش را تفکیک کردند که عوامل مرتبط به تبار اجتماعی در بین آنها نقش مهمی ایفا می کنند.

۱- نابرابری در "دستیابی به تحصیلات" که از طریق معیارهای پذیرش، کمک مالی و مکان یابی جغرافیایی و غیره مشخص می شود.

۲- نابرابری در "ادامهٔ تحصیلات" که از طریق نسبت دوساله ها، ترک تحصیل کنندگان و فارغ التحصیلان تعریف می شود.

۳- نابرابری در محصول و یا به عبارت بهتر، نتایج فوری، که از طریق تشخیص قابلیت ها از طریق نتایج امتحانات، آزمونها و غیره.

۴- نابرابری در نتایج و یا بهتر بگوییم، نابرابری در "مفید بودن نتایج" که از طریق موقعیت و وضعیت اجتماعی بعد از پایان تحصیلات رسمی تعریف می شود.

سه مورد اول، مربوط به گزینش در سطح آموزش رسمی است و مورد چهارم نیز در زمینه ارتباط بین آموزش و پرورش و زندگی روزمره است.

۱- Husen

۲- Schiefelbein

۳- Farrell

جمع بندی

چنان که گزارش پیش رو نشان می دهد در این گزارش سعی شد مفاهیم کارکرد در فرایندهای آموزشی و تربیتی توصیف شوند و ناگزیر مفاهیم جامعه شناختی مرتبط و نظریه کارکردگرایی مختصرا تبیین شد. نگاهی به تاریخ تعلیم تربیت نوین در کشور داشته ایم که مبدا گونه گونه شدن مدارس از آنجا ناشی می شود. در مرور تحقیقات انجام شده بیشتر به مدارس غیر انتفاعی پرداخته شد ولی بررسی های انجام شده در این مطالعه همه مدارس متنوع از جمله عادی-دولتی، شاهد، ایثارگران، نمونه مردمی، هیات امنایی، استعدادهای درخشان، مدارس استثنایی، بزرگسالان، راه دور و مدارس وابسته به مدرسه عالی شهید مطهری را نیز در بر دارد. همچنین در مطالعات خارجی مفاهیم تنوع مدارس با آنچه در مطالعات داخلی دنبال می کردیم تفاوت دارد. کشورهای پیشرفته توفیق داشته اند خیلی از سنخ های دانش آموزی را که ما ناگزیر مدرسه شان را جدا می کنیم در یک مدرسه قرار دهند. نهایتا این که برای جمع آوری اطلاعات لازم این مطالعه با توجه به تنوع مدارس و خاستگاه متفاوت این مدارس، نیاز به بررسی و تدقیق کارکردهای انواع مدارس بود که در ادامه گزارش چگونگی رسیدن به کارکردهای مثبت، منفی، آشکار، پنهان، آموزشی و تربیتی انواع مدارس و بررسی این کارکردها در مدارس متنوع توصیف گردیده است.

فصل سوم

مقدمه

در این فصل روش‌شناسی تحقیق موردنظر قرار گرفته است و روش تحقیق، جامعه آماری، حجم نمونه، روش نمونه‌گیری، ابزارهای مورد استفاده و روش‌های تجزیه و تحلیل آماری مورد استفاده توصیف گردیده است.

روش تحقیق و روند اجرای کار

با توجه به پیشینه و نحوه گردآوری داده‌های این پژوهش که از نوع توصیفی است، از روش تحقیق اجرای جلسات کانونی (focus group) برای بررسی سوالات تحقیق استفاده شد.

قابل ذکر است که در پروپزال نهایی که برای انجام کار به تایید شورای عالی آموزش و پرورش رسیده بود قرار بود برای جمع‌آوری داده‌ها از پیمایش برای بررسی اثربخشی تاثیرات متغیرها استفاده شود که در متن کار با صلاحدید ناظران محترم طرح، روش جلسات کانونی جایگزین شد. برای استخراج اطلاعات مورد نیاز از مدارس، پرسشنامه‌هایی تدوین و تنظیم شد که از ادبیات تحقیق و انجام ۲۲ مصاحبه انجام شده طرح در خلال زمستان ۱۳۹۱ بدست آمد که البته به دلیل عوض شدن شیوه اجرای تحقیق، ناگزیر کنار گذاشته شدند و در نهایت سوالات جلسات کانونی نیز با توجه به پایه‌ای که پرسشنامه‌ها فراهم کرده بودند با بازنگری پرسشنامه‌ها به دست آمد و در دستور کار قرار گرفت. لذا ضروری است پرسشنامه‌های آماده شده که فرایند استخراج کارکردها در آن ملحوظ است مورد توجه قرار گیرد. ضمناً در فراز و فرود کار، مطابق جهت‌دهی ناظران، کارکردهای به دست آمده براساس ۶ ساحت سند تحول تنظیم گردید. سوالات دیگری هم که در مطالعه موضوعیت داشت ولی لزوماً جزو کارکردها نبود نیز در پرسشنامه آمده است. در ادامه کارکردهای به دست آمده براساس ۶ ساحت سند، سپس پرسشنامه‌های کدگذاری شده قابل آورده شده است.

ردیف	ساحت‌های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار		کارکرد پنهان	
		آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی
۱	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	وجود برنامه های آموزشی غیر درسی برای تقویت بنیه اعتقادی مخاطبین+	اخلاق مداری + وجود جهت گیری های دینی ارزشی + اهمیت داشتن ادای فرائض + فضاسازی مناسب برای برگزاری نماز+	وجود معلمان دینی و قرآن مقبول و مطلع +	سطحی سازی ارزش های دینی - التزام به ارزش های نظام + وجود علاقه به نماز و شعایر دینی +
۲	اجتماعی - سیاسی	وجود شوراهای فعال دانش - آموزی +	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران) + مشارکت دانش آموزان در فعالیت های اجتماعی (درون و بیرون مدرسه مثل صبحگاه ، اردوها، راهپیمایی ها) +	وجود فضای رقابتی + عدالت آموزشی +	وجود احساس غرور کاذب - وجود احساس خود کم بینی - همکاری در پذیرش دانش آموزان خاص + تکریم معلمان + وجود احساس تفاوت طبقاتی - گرایش به فعالیت های اجتماعی +
۳	زیستی - بدنی	وجود برنامه های آموزشی بهداشت جسمی + اهمیت داشتن زنگ ورزش + وجود پرونده های بهداشت روانی و جسمی +	ارجاع به مراکز درمانی و کلینیک های مشاوره + اهمیت داشتن سلامت جسمی -روانی دانش آموزان +	اهمیت داشتن شرکت در مسابقات ورزشی + وجود معلمان ورزش مقبول و مطلع +	گرایش به ورزش +
۴	زیبایی شناختی - هنری	وجود کلاس های فوق برنامه هنری +	اهمیت داشتن شرکت در مسابقات هنری + توجه به مهارت های هنری در مدرسه + اهمیت یافتن آراستن محیط پیرامونی (کلاس-مدرسه) +	وجود معلمان هنر مقبول و مطلع +	توجه به آراستگی ظاهری و فردی + گرایش های زیبایی شناسانه + گرایش به فعالیت های هنری +
۵	اقتصادی - حرفه ای	وجود کلاس های آموزش مهارت حرفه ای +	وجود تعاونی یا فروشگاه دانش آموزی در مدرسه + آشنایی دانش آموزان با مشاغل مختلف +	ایجاد مهارت حرفه ای در دانش آموزان +	سودانگاری مسئولین مدارس - توانایی مدیریت هزینه + ایجاد باور مطلوبیت استقلال مالی +
۶	علمی - فناوریانه	مهارت و دانش افزایی معلمان + مهارت و دانش افزایی مدیر و معاونین + نظارت و ارزیابی فعالیت های آموزشی +	نظارت و ارزیابی فعالیت های تربیتی +	تعالی کیفیت فعالیت های آموزشی +	باور خود در توانایی های علمی + تعالی کیفیت فعالیت های تربیتی +
	مشترک	موفقیت گرایی + استعدادیابی و شناسایی و کشف شایستگی ها +	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگی ها + اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی +	ارتقاء توانایی ها، شایستگی ها و استعداد های فردی + نتیجه گرایی - ایجاد شبکه های یادگیری + وجود انگیزه تحصیلی +	حمایت خانواده + انتظار پاداش بدون تلاش _ فرار مغزها - ایجاد احساس شکست تحصیلی _

(کارکردهای آشکار و پنهان آموزشی و پرورشی براساس ۶ ساحت سند تحول مورد مطالعه)

سوالات الحاقی در ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی

- در مدرسه شما برای تقویت بنیه اعتقادی دانش آموزان تا چه میزان برنامه‌های آموزشی غیردرسی وجود دارد؟
- فوق برنامه‌های مذهبی در مدرسه شما تا چه میزان است؟
- در مدرسه شما دانش آموزان تا چه میزان اخلاق مدارند؟
- دانش آموزان فارغ التحصیل مدرسه شما تا چه میزان اخلاق مدارند؟
- در مدرسه شما دانش آموزان تا چه میزان جهت گیری‌های دینی و ارزشی دارند؟
- دانش آموزان فارغ التحصیل مدرسه شما تا چه میزان جهت گیری‌های دینی و ارزشی دارند؟
- در مدرسه شما برای برگزاری نماز تا چه میزان فضا سازی مناسب است؟
- دانش آموزان در مدرسه شما تا چه میزان به نماز و مناسک دینی مقیدند؟
- دانش آموزان فارغ التحصیل مدرسه شما تا چه میزان به نماز و مناسک دینی مقیدند؟
- رفتار و برخورد معلمان دینی و قرآن در مدرسه شما تا چه میزان معرف موضوع درس‌شان است؟

سوالات الحاقی در ساحت اجتماعی - سیاسی

- در مدرسه شما تا چه میزان شوراها یا فعال دانش آموزی وجود دارد؟
- در مدرسه شما تا چه میزان تعامل و برخورد دانش آموزان با یکدیگر مطلوب است؟
- در مدرسه شما تا چه میزان برای شرکت در فعالیت‌های اجتماعی مانند راهپیمایی‌ها و مناسبت‌ها برنامه ریزی وجود دارد؟
- در مدرسه شما مشارکت دانش آموزان برای شرکت در فعالیت‌های اجتماعی مانند راهپیمایی‌ها و مناسبت‌ها تا چه میزان است؟
- در مدرسه شما در مقایسه بین دانش آموزان تا چه میزان عدالت رعایت می‌شود؟
- در مدرسه شما تا چه میزان بین دانش آموزان فضای رقابتی وجود دارد؟
- در مدرسه شما تا چه میزان بین دانش آموزان قوی تر احساس غرور کاذب دارند؟
- در مدرسه شما تا چه میزان بین دانش آموزان ضعیف تر احساس خود کم بینی دارند؟
- در مدرسه شما تا چه میزان بین دانش آموزان احساس تفاوت طبقات اجتماعی و اقتصادی وجود دارد؟
- در مدرسه شما معلمان تا چه میزان مورد تکریم و احترامند؟
- به نظر شما در استفاده از امکانات، منابع آموزشی، اعتبارات مالی، امکان استفاده از معلمان خبره و..... بین مدرسه شما و دیگر مدارس تا چه میزان عدالت رعایت شده است؟

سوالات الحاقی در ساحت زیستی - بدنی

در مدرسه شما برای آموزش مسایل بهداشتی به دانش آموزان تاچه میزان اقدامات لازم انجام شده است؟
در مدرسه شما تاچه میزان دانش آموزان به کلینیک های درمانی و مشاوره ارجاع می شوند؟ (معلمان و والدین)
آیا برای بررسی وضعیت جسمی دانش آموزان از پزشک در محیط مدرسه استفاده می شود؟ بله خیر
آیا برای بررسی وضعیت روحی عاطفی دانش آموزان از روانشناس در محیط مدرسه استفاده می شود؟ بله خیر
در مدرسه شما اهمیت زنگ ورزش تاچه میزان است؟
در مدرسه شما گرایش به ورزش بین دانش آموزان تاچه میزان است؟
برای شرکت در مسابقات ورزشی در مدرسه شما تاچه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟
سلامت جسمی و روحی دانش آموزان مدرسه شما در چه سطحی است؟
تا چه میزان از معلم ورزش خود رضایت دارید؟ (دانش آموزان)

سوالات الحاقی در ساحت زیبایی شناسی - هنری

فوق برنامه های هنری مثل موسیقی، نقاشی و..... در مدرسه شما تا چه میزان است؟
برای شرکت در مسابقات هنری، در مدرسه شما تاچه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟
در مدرسه شما آراستن محیط کلاس و مدرسه تا چه میزان اهمیت دارد؟
در مدرسه شما آراستگی ظاهری دانش آموزان تا چه میزان اهمیت دارد؟
در مدرسه شما گرایش های زیبایی شناسی مثل توجه به آثار هنری، معماری و..... در دانش آموزان تا چه میزان اهمیت دارد؟
تا چه میزان از معلم هنر خود رضایت دارید؟ (دانش آموزان)

سوالات الحاقی در ساحت اقتصادی - حرفه ای

در مدرسه شما برای آموزش های حرفه ای و مهارتی دانش آموزان تا چه میزان برنامه ریزی غیردرسی وجود دارد؟
دانش آموزان مدرسه شما در اداره بوفه یا دیگر تعاونی های مدرسه ای تا چه میزان مشارکت دارند؟
برای آشنایی با مشاغل مختلف در مدرسه شما برنامه ریزی تا چه میزان است؟
دانش آموزان مدرسه شما تا چه میزان با مدیریت هزینه و اعتبارات آشنا می شوند؟
دانش آموزان مدرسه شما تا چه میزان به مطلوب بودن استقلال مالی باور دارند؟

سوالات الحاقی در ساحت علمی - فناورانه

برای شرکت در مسابقات و جشنواره‌های علمی، در مدرسه شما تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟

دانش آموزان مدرسه شما تا چه میزان توانایی‌های علمی خود را باور کرده‌اند؟

فعالیت‌های آموزشی در مدرسه شما تا چه میزان تحت نظارت است؟ (معلمان والدین)

فعالیت‌های تربیتی در مدرسه شما تا چه میزان تحت نظارت است؟ (معلمان والدین)

سوالات دیگر تحقیق

سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه:

پرسشنامه همکاران: سوالات ۲ - ۳۸-۴۸-۵۷-۵۸-۶۰-۶۸-۶۹-۷۰-۷۴

سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین:

پرسشنامه دانش آموزان: سوال ۷-۳۰

پرسشنامه همکاران: سوالات ۳-۶۲

نظرخواهی در مورد ادغام مدارس:

پرسشنامه دانش آموزان: سوال ۳۳

پرسشنامه همکاران: سوالات ۸۴-۶۶

سوالات الحاقی به پرسشنامه دانش آموزان:

سوال ۸ سوال از ملاک‌های انتخاب مدرسه:

- نزدیکی به محل سکونت
- کیفیت بالای فعالیت‌های آموزشی و پرورشی
- امکانات بالاتر مدرسه
- شهریه مناسب
- فرهنگ بالاتر اخلاقی مدرسه
- نرخ قبولی کنکور برحسب رشته محل
- معلمان ماهر
- کادر اجرایی مطلوب
- رشته مطلوب
- ویژگی‌های ارزشی - دینی مدرسه
- آوازه و شهرت مدرسه
- تبلیغات
- توصیه‌های نزدیکان

سوال ۱۴ سوال از آشنایی با انواع مدارس

سوالات الحاقی به پرسشنامه همکاران:

سوال ۱ سوال از آشنایی با انواع مدارس

سوال ۶ سوال از نحوه ارتقاء صلاحیت هاب عمومی دانش آموزان

سوال ۳۱-۶۰-۶۵-۶۷-۷۲-۷۵ سوال از موافقت با توسعه مدارس

سوال ۳۳ سوال از بررسی وضعیت موجود مدارس

سوال ۳۵ سوال از دلایل رشد موسسات و انتشارات آموزشی موازی

سوال ۵۳ سوال از تغییر مقاطع

سوال ۵۵ سوال از مفید بودن تنوع مدارس

سوال ۵۶ سوال از حذف مردودی سال اول متوسطه

الف- پرسشنامه کدگذاری شده دانش آموزان (فرایند به دست آوردن کارکردها)

دانش آموز گرامی با سلام

پرسشنامه‌ی حاضر مطالعه‌ای علمی است که تنوع و گوناگونی مدارس را بررسی می‌کند. ضمن تشکر از مشارکت شما در این

مطالعه، خواهشمند است با پاسخ‌های دقیق خود به تمامی سوالات، محققان را در گردآوری درست اطلاعات یاری فرمایید.

سن:..... سال جنسیت: دختر - پسر کلاس:..... مقطع تحصیلی: راهنمایی - متوسطه نام مدرسه:..... رشته

تحصیلی:..... معدل ترم قبل:..... استان:..... شهرستان:..... بخش / روستا:.....

نوع مدرسه: عادی دولتی - غیردولتی - استعدادهای درخشان - شاهد - هیات امنایی - نمونه دولتی -

ایثارگران - وابسته به دستگاه‌ها - راه دور - بزرگسالان

ردیف	سوال	پاسخ	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	اطلاع ندادم
۱-	هر کدام از عوامل ذکر شده، تا چه میزان در موفقیت‌های شما موثر بوده‌اند؟ (کارکرد آشکار آموزشی موفقیت‌گرایی +)	توانایی و تلاش خودم (کارکرد پنهان آموزشی توانایی و استعداد فردی +)				
	استعداد خودم (کارکرد پنهان آموزشی توانایی و استعداد فردی +)					
	حمایت خانواده (کارکرد پنهان تربیتی حمایت خانواده +)					
	معلمان ماهر و توانمند (کارکرد آشکار آموزشی توانمندی معلمان +)					
	رقابت با همکلاسی‌ها یا دانش‌آموزان سایر مدارس (کارکرد پنهان آموزشی فضای رقابتی -)					
جو و امکانات موجود در مدرسه (کارکرد آشکار آموزشی امکانات مدرسه +)						
۲-	در مدرسه شما تعامل و برخورد دانش‌آموزان با یکدیگر تا چه میزان مطلوب است؟					
۳-	در مدرسه شما برای شرکت در فعالیت‌های اجتماعی مانند راهپیمایی‌ها و مناسبت‌ها تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟					
۴-	در مدرسه شما مشارکت دانش‌آموزان برای شرکت در فعالیت‌های اجتماعی مانند راهپیمایی‌ها و مناسبت‌ها تا چه میزان است؟					
۵-	در مدرسه شما در مقایسه بین دانش‌آموزان تا چه میزان عدالت رعایت می‌شود؟					
۶-	در مدرسه شما تا چه میزان بین دانش‌آموزان فضای رقابتی وجود دارد؟					
۷-	در مدرسه شما تا چه میزان شوراهای فعال دانش‌آموزی وجود دارد؟					
۸-	در مدرسه شما تا چه میزان بین دانش‌آموزان احساس تفاوت طبقات اجتماعی و اقتصادی وجود دارد؟					
۹-	به نظر شما در استفاده از امکانات، منابع آموزشی، اعتبارات مالی، امکان استفاده از معلمان خبره و... بین مدرسه شما و دیگر مدارس تا چه میزان عدالت رعایت شده است؟					
۱۰-	در مدرسه شما معلمان تا چه میزان مورد تکریم و احترامند؟					
۱۱-	آیا دانش‌آموزان در مدرسه شما از شیوه‌های رقابت منفی (مثل حسادت، خراب کردن کار همکلاسی‌ها و...) استفاده می‌کنند؟ (کارکرد پنهان آموزشی فضای رقابتی -)					
۱۲-	به نظر شما قبول نشدن در مدارس خاص (برتر) تا چه میزان می‌تواند منجر به کاهش انگیزه تحصیلی، و بی‌علاقگی شما به تحصیل در مدارس دیگر باشد. (کارکرد پنهان آموزشی انگیزه تحصیلی -)					
۱۳-	به نظر شما داشتن برجسب دانش‌آموز تیزهوش یا دانش‌آموز نمونه برای دانش‌آموزان مدارس استعدادهای درخشان یا نمونه دولتی تا چه میزان احساس خودبرتری و غرور کاذب ایجاد می‌کند؟ (کارکرد پنهان تربیتی ایجاد احساس غرور کاذب -)					
۱۴-	دانش‌آموزان مدرسه شما تا چه میزان احساس می‌کنند که بالاتر از دانش‌آموزان سایر مدارس هستند؟ (کارکرد پنهان تربیتی ایجاد احساس غرور کاذب -)					
۱۵-	به نظر شما داشتن برجسب دانش‌آموز استثنائی برای دانش‌آموزان مدارس استثنائی تا چه میزان احساس کمبود و خودکم‌بینی می‌نماید؟ (کارکرد پنهان تربیتی ایجاد احساس خود کم‌بینی -)					
۱۶-	در مدرسه شما تا چه میزان دانش‌آموزان قوی‌تر احساس غرور کاذب دارند؟					
۱۷-	در مدرسه شما تا چه میزان دانش‌آموزان ضعیف‌تر احساس خود کم‌بینی دارند؟					
۱۸-	مدرسه شما تا چه میزان به درخواست‌ها و پیشنهادات شما و والدین‌تان پاسخ خوب و مطلوب می‌دهد؟ (سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)					
۱۹-	هریک از ملاک‌های زیر تا چه میزان در انتخاب مدرسه برای شما و	نزدیکی به محل سکونت				
	کیفیت بالاتر فعالیت‌های آموزشی و پرورشی (مثل برنامه‌های آموزشی و امتحانات بهتر، یادگیری مطلوب، برنامه‌های اردویی خوب و کلاس‌های فوق برنامه و...) (کارکرد					

						خانواده‌تان مهم و موثر بوده‌اند؟ (سوال از ملاک‌های انتخاب- مدرسه: ذیل سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)	آشکار آموزشی کیفیت فعالیت های آموزشی و پرورشی (+) امکانات بالاتر و مطلوب مدرسه (کارکرد آشکار آموزشی امکانات مدرسه +) میزان شهریه پایین تر مدرسه فرهنگ بالاتر دانش آموزان آن مدرسه (مثل رعایت ادب و اخلاق و...) (کارکرد آشکار تربیتی اخلاق مداری +) نرخ قبولی در کنکور بر حسب رشته و محل بهتر (کارکرد آشکار آموزشی موفقیت گرای +) توجه به خلاقیت و توانمندی های معلمان (کارکرد آشکار آموزشی توانمندی معلمان +) توجه به ویژگی های خوب مسولین مدرسه (مدیر و معاون ها) (کارکرد آشکار آموزشی توانمندی کادر اجرایی مدرسه (مدیر و معاونین) +) توجه به رشته مطلوب و مورد نظر توجه به ویژگی های دینی و ارزشی مدرسه مورد نظر (کارکرد آشکار تربیتی تقویت فضای دینی ارزشی +) گوش کردن به توصیه های دوستان و نزدیکان در انتخاب مدرسه
						تا چه میزان با تاکید و برنامه ریزی مدرسه برای قبولی در آزمون های ورودی مدارس برتر موافقت می کنید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرای -)	۲۰-
						تا چه میزان با حذف کنکور موافقت می کنید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرای -)	۲۱-
						تا چه میزان با تاکید و برنامه ریزی مدرسه برای قبولی در کنکور موافقت می کنید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرای -)	۲۲-
						با ورود به دانشگاه بر حسب معدل و کارنامه تحصیلی دانش آموزان، تا چه میزان موافقت می کنید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرای -)	۲۳-
						ایجاد مدارس قرآنی (که با تابلو آبی رنگ کنار تابلو مدرسه شناخته می شوند) را تا چه میزان در ایجاد فرهنگ قرآنی موثر می دانید؟ (کارکرد آشکار تربیتی سطحی سازی ارزش های دینی -)	۲۴-
						در مدرسه شما برای تقویت بنیه اعتقادی دانش آموزان تا چه میزان برنامه های آموزشی غیر درسی وجود دارد؟	۲۵-
						فوق برنامه های مذهبی در مدرسه شما تا چه میزان است؟	۲۶-
						در مدرسه شما دانش آموزان تا چه میزان اخلاق مدارند؟	۲۷-
						دانش آموزان فارغ التحصیل مدرسه شما تا چه میزان اخلاق مدارند؟	۲۸-
						در مدرسه شما دانش آموزان تا چه میزان جهت گیری های دینی و ارزشی دارند؟	۲۹-
						دانش آموزان فارغ التحصیل مدرسه شما تا چه میزان جهت گیری های دینی و ارزشی دارند؟	۳۰-
						در مدرسه شما برای برگزاری نماز تا چه میزان فضا سازی مناسب است؟	۳۱-
						دانش آموزان در مدرسه شما تا چه میزان به نماز و مناسک دینی مقیدند؟	۳۲-
						دانش آموزان فارغ التحصیل مدرسه شما تا چه میزان به نماز و مناسک دینی مقیدند؟	۳۳-
						رفتار و برخورد معلمان دینی و قرآن در مدرسه شما تا چه میزان معرفت موضوع درس شان است؟	۳۴-
						در مدرسه شما به آموزش مسایل بهداشتی در دانش آموزان تا چه میزان پرداخته شده است؟	۳۵-
						در مدرسه شما اهمیت زنگ ورزش تا چه میزان است؟	۳۶-
						در مدرسه شما گرایش به ورزش بین دانش آموزان تا چه میزان است؟	۳۷-
						برای شرکت در مسابقات ورزشی در مدرسه شما تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟	۳۸-
						سلامت جسمی و روحی دانش آموزان مدرسه شما در چه سطحی است؟	۳۹-
						تا چه میزان از معلم ورزش خود رضایت دارید؟	۴۰-
						فوق برنامه های هنری مثل موسیقی، نقاشی و..... در مدرسه شما تا چه میزان است؟	۴۱-
						برای شرکت در مسابقات هنری، در مدرسه شما تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟	۴۲-
						در مدرسه شما آراستن محیط کلاس و مدرسه تا چه میزان اهمیت دارد؟	۴۳-
						در مدرسه شما آراستگی ظاهری دانش آموزان تا چه میزان اهمیت دارد؟	۴۴-

					در مدرسه شما گرایش‌های زیبایی شناسی مثل توجه به آثار هنری، معماری و..... در دانش‌آموزان تا چه میزان اهمیت دارد؟	۴۵-
					تا چه میزان از معلم هنر خود رضایت دارید؟	۴۶-
					در مدرسه شما برای آموزش‌های حرفه‌ای و مهارتی دانش‌آموزان تا چه میزان برنامه‌ریزی غیردرسی وجود دارد؟	۴۷-
					دانش‌آموزان مدرسه شما در اداره بوفه یا دیگر تعاونی‌های مدرسه‌ای تا چه میزان مشارکت دارند؟	۴۸-
					برای آشنایی با مشاغل مختلف در مدرسه شما تا چه میزان برنامه‌ریزی شده است؟	۴۹-
					دانش‌آموزان مدرسه شما تا چه میزان با مدیریت هزینه و اعتبارات آشنا می‌شوند؟	۵۰-
					دانش‌آموزان مدرسه شما تا چه میزان به مطلوب بودن استقلال مالی باور دارند؟	۵۱-
					برای بهتر شدن محیط یادگیری، تا چه میزان مدرسه شما توانسته است با محیط‌های یادگیری مانند پژوهش‌سراها، اردوگاه‌ها، خانه‌های فرهنگ و..... مرتبط باشد؟ (کارکرد پنهان آموزشی ایجاد شبکه‌های یادگیری+)	۵۲-
					تا چه میزان مدرسه شما امکاناتی نظیر کامپیوتر و اینترنت را در دسترس دانش‌آموزان قرار می‌دهد؟ (کارکرد آشکار آموزشی امکانات مدرسه +)	۵۳-
					به اعتقاد شما در مدرسه بجای این که دانش‌آموزان قوی وضعیف را در کلاس‌های مختلف از یکدیگر جداسازیم، قراردادن افراد قوی و وضعیف در یک کلاس تا چه میزان به نفع همه دانش‌آموزان است؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی+)	۵۴-
					انگیزه و تمایل به ادامه تحصیل دانش‌آموزان مدرسه شما تا چه میزان مناسب است؟ (کارکرد پنهان آموزشی وجود انگیزه تحصیلی+)	۵۵-
					به نظر شما نمرات دانش‌آموزان مدرسه شما تا چه میزان نمره واقعی خود آنهاست؟ (معلمان نمره ارفاقی نداده‌اند) (کارکرد پنهان تربیتی انتظارپاداش بدون تلاش_)	۵۶-
					مدرسه خود را تا چه میزان مدرسه‌ای موفق می‌دانید؟ (کارکرد آشکار آموزشی موفقیت‌گرایی+)	۵۷-
					مدرسه شما تا چه میزان سبب رشد و شکوفایی استعدادهای دانش‌آموزان می‌شود؟ (کارکرد آشکار آموزشی استعدادپروری+)	۵۸-
					در مدرسه شما دانش‌آموزان، تا چه میزان به حقوق دیگران اهمیت می‌دهند؟ (مثلا در رعایت نوبت دستشویی، در مودبانه رفتار کردن با هم و.....) (کارکرد پنهان تربیتی فعالیت اجتماعی مطلوب+)	۵۹-
					در مدرسه شما تا چه میزان به مسئولیت‌پذیری و همکاری در فعالیت‌های اجتماعی (مانند انجام فعالیت‌های گروهی، مسولیت دادن به دانش‌آموزان و.....) اهمیت داده می‌شود؟ (کارکرد پنهان تربیتی فعالیت اجتماعی مطلوب+)	۶۰-
					در خانواده شما مسئولیت‌پذیری و همکاری در فعالیت‌های اجتماعی تا چه میزان است؟ (کارکرد پنهان تربیتی حمایت خانواده+)	۶۱-
					در مدرسه شما به مسائل انضباطی و اخلاقی (مثل آزار همکلاسی‌ها، به هم ریختن کلاس و....) تا چه میزان رسیدگی می‌شود؟ (کارکرد آشکار تربیتی توجه به مسایل انضباطی+)	۶۲-
					از کیفیت فعالیت‌های آموزشی مدرسه خود (تدریس خوب معلم، یادگیری خوب دانش‌آموزان، برنامه درسی مناسب و.....) تا چه میزان رضایت دارید؟ (کارکرد آشکار آموزشی کیفیت فعالیت‌های آموزشی+)	۶۳-
					از کیفیت فعالیت‌های پرورشی مدرسه خود (مثل برنامه‌های صبحگاه، برنامه‌های اردویی، فوق برنامه و.....) تا چه میزان رضایت دارید؟ (کارکرد آشکار تربیتی کیفیت فعالیت‌های تربیتی+)	۶۴-
					شرکت در آزمون‌هایی که برای پذیرش در مدارس استعدادهای درخشان و نمونه دولتی برگزار می‌شود تا چه میزان برای شما اهمیت داشته است؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه‌گرایی-)	۶۵-
					شرکت در آزمون‌های ورودی برای پذیرش در مدارس غیردولتی تا چه میزان برای شما اهمیت داشته است؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه‌گرایی-)	۶۶-
					برای شرکت در مسابقات و جشنواره‌های علمی، در مدرسه شما تا چه میزان برنامه‌ریزی وجود دارد؟	۶۷-
					دانش‌آموزان مدرسه شما تا چه میزان توانایی‌های علمی خود را باور کرده‌اند؟	۶۸-

۶۹- در آزمون های ورودی کدام یک از مدارس زیر شرکت نموده‌اید: (سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)

مدرسه استعدادهای درخشان - مدرسه نمونه دولتی - مدارس غیردولتی (غیرانتفاعی) - مدارس هیات امنائی - شاهد

۷۰- آیا شما در آزمون‌هایی مانند آزمونهای قلمچی، گزینه ۲، مرآت و ... شرکت کرده‌اید؟ بلی خیر در صورت بلی بودن جواب، نام آزمون را بیان کنید: نام آزمون؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه‌گرای-)

۷۱- در صورت شرکت در آزمونهای فوق، از چه طریقی در آزمون‌ها شرکت کرده‌اید؟ از طریق مدرسه - از طریق خانواده (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه‌گرای-)

۷۲- آیا برای بررسی وضعیت جسمی دانش آموزان از پزشک در محیط مدرسه استفاده می‌شود؟ بلی خیر

۷۳- آیا برای بررسی وضعیت روحی دانش آموزان از روانشناس در محیط مدرسه استفاده می‌شود؟ بلی خیر

☐	عادی دولتی	☐	نمونه دولتی	☐	۷۴- اگر قرار باشد مدرسه شما با دیگر مدارس ادغام شود به نظر شما بهتر است با کدام مدرسه ادغام شود؟ (فقط یک مورد را انتخاب کنید.) (نظرخواهی در مورد ادغام مدارس)
☐	غیردولتی	☐	وابسته به دستگاه‌ها	☐	
☐	استعدادهای درخشان	☐	راه دور	☐	
☐	شاهد	☐	بزرگسالان	☐	
☐	هیات امنائی	☐	ایثارگران	☐	

ب- پرسشنامه کدگذاری شده معلمان و مدیران (فرایند به دست آوردن کارکردها)

همکارگرامی با سلام

پرسشنامه‌ی حاضر مطالعه‌ای علمی است که تنوع و گوناگونی مدارس را بررسی می‌کند؛ ضمن تشکر از مشارکت شما در این مطالعه، خواهشمند است با پاسخ‌های دقیق خود به تمامی سوالات، محققان را در گردآوری درست اطلاعات یاری فرمایید.

سن: سال سابقه کار: سال جنسیت: زن مرد تحصیلات: دیپلم فوق دیپلم لیسانس فوق لیسانس دکترا

سمت: معلم معاون مدیر استان: شهرستان: بخش / روستا: نوع مدرسه: عادی دولتی غیردولتی استعدادهای

درخشان شاهد هیات امنائی نمونه دولتی ایثارگران وابسته به دستگاه‌ها راه دور بزرگسالان مقطع تحصیلی مدرسه:

ابتدایی - راهنمایی - متوسطه نام مدرسه:

سوال	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اطلاع ندارم
۱- به نظر شما مدرسه شما، تا چه میزان متناسب با اهداف مصوب، اساس نامه و هدف وجودی خود فعالیت می‌کنند؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)						
۲- به نظر شما مدرسه شما، تا چه میزان به انتظارات مخاطبین خود (دانش آموز، خانواده و جامعه) پاسخ مطلوب داده‌است؟ (سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)						
۳- به نظر شما در مدرسه شما، کیفیت فعالیت های آموزشی تا چه میزان مطلوب- است؟ (کارکرد آشکار آموزشی کیفیت فعالیت های آموزشی +)						
۴- به نظر شما در مدرسه شما، کیفیت فعالیت های پرورشی تا چه میزان مطلوب است؟ (کارکرد آشکار تربیتی کیفیت فعالیت های تربیتی +)						
۵- یکی از اهداف نظام تعلیم تربیت کشور رشد و ارتقاء صلاحیت‌های عمومی دانش آموزان در تمام حیطه‌ها و حوزه‌های آموزشی- تربیتی است. مدرسه شما در رسیدن به هدف فوق تا						

					چه میزان موفق بوده‌است؟ (سوال از نحوه ارتقاء صلاحیت های عمومی دانش آموزان)
					۶- به نظر شما در استفاده از امکانات، منابع آموزشی، اعتبارات مالی، امکان استفاده از معلمان خیره و... بین مدرسه شما و دیگر مدارس تا چه میزان عدالت رعایت شده است؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی +)
					۷- تفاوت موجود در سطح آموزشی دانش آموزان مدرسه شما تا چه میزان ناشی از توانمندی خود دانش آموزان است؟ (کارکرد پنهان آموزشی توانایی و استعداد فردی +)
					۸- در مدرسه شما تا چه میزان بین دانش آموزان فضای رقابتی وجود دارد؟
					۹- به نظر شما در مدرسه شما فضای رقابت تا چه میزان باعث شده که دانش آموزان به حذف هم‌کلاسی های رقیب خود فکر می کنند؟ (کارکرد پنهان آموزشی فضای رقابتی -)
					۱۰- در مدرسه شما، فرهنگ نظارت والدین بر عملکرد مدرسه و پاسخگویی مدرسه به والدین تا چه میزان است؟ (سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)
					۱۱- انگیزه و رغبت دانش آموزان (به ادامه تحصیل و انتخاب اهداف مناسب) در مدرسه خودتان، را تا چه میزان ارزیابی می کنید؟ (کارکرد پنهان آموزشی انگیزه تحصیلی -)
					۱۲- در مدرسه شما، نمرات دانش آموزان تا چه میزان به عملکرد واقعی آنها نزدیک تر است؟ (کارکرد پنهان تربیتی انتظار پاداش بدون تلاش -)
					۱۳- مدرسه خود را تا چه میزان در مجموع موفق می دانید؟ (کارکرد آشکار آموزشی موفقیت گزایی +)
					۱۴- در مدرسه شما، تا چه میزان شایسته ترین افراد تربیت می شوند؟ (کارکرد آشکار آموزشی استعداد پروری +)
					۱۵- مدرسه شما، تا چه میزان در شکوفایی استعداد دانش آموزان موفق بوده است؟ (کارکرد آشکار آموزشی استعداد پروری +)
					۱۶- دانش آموزان در مدرسه شما، تا چه میزان به حقوق دیگران اهمیت می دهند؟ (کارکرد پنهان تربیتی فعالیت اجتماعی مطلوب +)
					۱۷- در مدرسه شما، رعایت احترام به جایگاه و شخصیت معلم تا چه میزان است؟ (کارکرد پنهان تربیتی تکریم معلمان +)
					۱۸- ارزش های تربیتی در مدرسه شما، تا چه میزان فدای منافع گردانندگان مدرسه می - شود؟ (کارکرد پنهان تربیتی سودانگاری مسولین مدارس -)
					۱۹- در مدرسه شما برای آموزش های حرفه ای و مهارتی دانش آموزان تا چه میزان برنامه ریزی غیردرسی وجود دارد؟
					۲۰- دانش آموزان مدرسه شما در اداره بوفه یا دیگر تعاونی های مدرسه ای تا چه میزان مشارکت دارند؟
					۲۱- برای آشنایی با مشاغل مختلف در مدرسه شما برنامه ریزی تا چه میزان است؟
					۲۲- دانش آموزان مدرسه شما تا چه میزان با مدیریت هزینه و اعتبارات آشنا می شوند؟
					۲۳- دانش آموزان مدرسه شما تا چه میزان به مطلوب بودن استقلال مالی باور دارند؟
					۲۴- مسائل انضباطی و اخلاقی در مدرسه شما، تا چه میزان نامطلوب و حاد است؟ (کارکرد آشکار تربیتی توجه به مسایل انضباطی +)
					۲۵- در مدرسه شما، برای پذیرش دانش آموزان با مشکلات خانوادگی (نظیر طلاق و...) و اخلاقی (نظیر مسایل انضباطی و...) تا چه میزان همکاری دارند؟ (کارکرد پنهان تربیتی همکاری در پذیرش دانش آموزان خاص +)
					۲۶- یکی از اهدافی که نظام تعلیم تربیت کشور در تاسیس مدارس متنوع دنبال کرده است تربیت نیروهای متعهد و ملتزم به ارزش های نظام جمهوری اسلامی بوده است. در مدرسه

					شما، از نظر تربیت دانش‌آموزان با چنین مشخصه‌ای تا چه میزان موفق عمل کرده- است؟ (کارکرد پنهان تربیتی التزام به ارزش‌های نظام+)
					۲۷- به نظر شما عملکرد مدرسه تان، در القاء احساس خود بر تربیتی کاذب دانش‌آموزان تاجچه میزان نقش دارد؟ (کارکرد پنهان تربیتی ایجاد احساس غرور کاذب -)
					۲۸- به نظر شما مدرسه شما، در القاء احساس تافته جدا بافته بودن دانش‌آموزان تاجچه میزان نقش موثر دارد؟ (کارکرد پنهان تربیتی ایجاد احساس غرور کاذب -)
					۲۹- به نظر شما دانش‌آموزان مدرسه شما، تاجچه میزان طبقه اجتماعی-اقتصادی خود را بالاتر از دانش‌آموزان مدارس دیگر می‌دانند؟ (کارکرد پنهان تربیتی ایجاد احساس تفاوت طبقاتی-)
					۳۰- در مدرسه شما تاجچه میزان بین دانش‌آموزان قوی‌تر احساس غرور کاذب وجود دارد؟
					۳۱- در مدرسه شما تاجچه میزان بین دانش‌آموزان ضعیف‌تر احساس خود کم بینی وجود دارد؟
					۳۲- در مدرسه شما تعامل و برخورد دانش‌آموزان با یکدیگر تا چه میزان مطلوب است؟
					۳۳- در مدرسه شما برای شرکت در فعالیت‌های اجتماعی مانند راهپیمایی‌ها و مناسبت‌ها تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟
					۳۴- در مدرسه شما مشارکت دانش‌آموزان برای شرکت در فعالیت‌های اجتماعی مانند راهپیمایی‌ها و مناسبت‌ها تا چه میزان است؟
					۳۵- در مدرسه شما در مقایسه بین دانش‌آموزان تاجچه میزان عدالت رعایت می‌شود؟
					۳۶- برگزاری آزمون‌های ورودی برای پذیرش دانش‌آموزان در مدارس استعدادهای درخشان و نمونه را تا چه میزان لازم و ضروری می‌دانید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی-)
					۳۷- برگزاری آزمون‌های ورودی برای پذیرش دانش‌آموزان در مدارس غیردولتی را تا چه میزان لازم و ضروری می‌دانید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی-)
					۳۸- برای پذیرش در مدارس استعدادهای درخشان و نمونه ، استفاده از شیوه فرایندی مثل بررسی سابقه موفقیت های تحصیلی، معدل، استفاده از پرونده توانمندی‌ها و استعدادهای خاص فردی را تا چه میزان مناسب می‌دانید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی-)
					۳۹- آزمون هایی که در حال حاضر برای پذیرش در مدارس استعدادهای درخشان و نمونه ، برگزار می‌شود را تا چه میزان تعیین کننده و مناسب می‌دانید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی-)
				استعدادهای درخشان	۴۰- اثرات مدارس ذکر شده در ایجاد تفاوت در سطوح آموزشی دانش-آموزان(جدا سازی دانش‌آموزان بسیار قوی در درس از سایر دانش-آموزان و ایجاد فاصله آموزشی بین مدارس قوی و ضعیف) تا چه میزان است؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی+)
			نمونه		
			غیردولتی		
			شاهد		
				هیات امنایی	
				نمونه دولتی	۴۱- در مدارس ذکر شده، معمولاً درصدی از معلمان زبده و کارآزموده به کار گرفته می‌شوند تا آموزش‌های سطح بالاتری در این مدارس ارائه گردد، این موضوع را تا چه میزان منافی عدالت آموزشی می-دانید؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی+)
				هیات امنایی	
				استعدادهای درخشان	
				عادی دولتی	۴۲- به نظر شما تاجچه میزان هریک از مدارس ذکر شده، در مهاجرت نخبگان موثرند؟ (کارکرد پنهان تربیتی فرارمغزها-)
				استعدادهای درخشان	
				نمونه	
				غیردولتی	

					شاهد		
					هیات امنایی		
					ایثارگران	۴۳-	با توسعه هر یک از مدارس ذکر شده، تا چه میزان موافقت؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)
				وابسته به دستگاه-ها			
				راه دور			
				بزرگسالان			
				استعدادهای درخشان			
					نمونه	۴۴-	به نظر شما دانش آموزانی که در آزمون های ورودی مدارس ذکر شده پذیرفته نمی شوند تا چه میزان با شکست تحصیلی در سال های بعد مواجه خواهند بود؟ (کارکرد پنهان تربیتی ایجاد احساس شکست تحصیلی _)
					غیردولتی		
					انگیزه های تعلیم تربیتی موسسین	۴۵-	دروضعیت موجود هر یک از دلایل ذکر شده تا چه میزان مبین وضعیت مدارس غیر دولتی است؟ (سوال از بررسی وضعیت موجود مدارس)
					کسب درآمد بیشتر و رویکرد تجاری مدارس		
					افزایش نرخ قبولی در کنکور سراسری		
					افزایش دانش و مهارت ها و صلاحیت های فردی دانش آموزان		
					اعتماد خانواده ها به آنها به جهت موفقیت های فرزندانشان	۴۶-	رشد و گسترش موسسه هایی که با برگزاری آزمون یا تولید کتاب های کمک آموزشی فعالیت می کنند را تا چه میزان ناشی از دلایل ذکر شده می دانید؟ (سوال از دلایل رشد موسسات و انتشارات آموزشی موازی)
					ضعف های نظام آموزشی که توسط آنها پوشش داده شده است		
					ناکارآمدی مدارس خوب که به هرحال به خدمات این موسسات نیازمندند		
					تبلیغات پرمایه این موسسات		
					عملکرد آموزشی متناسب این موسسات		
					عملکرد پرورشی متناسب این موسسات		
					عادی دولتی	۴۷-	حضور فرزندان کارمندان غیربومی (مسولین غیر بومی استان ها، شهرستان ها) در هر کدام از مدارس ذکر شده تا چه میزان قابل مشاهده است؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی +)
					غیردولتی		
					استعدادهای درخشان		
					شاهد		
					هیات امنایی		
					نمونه دولتی	۴۸-	تا چه میزان ممکن است فرزندان کارمندان غیربومی (مسولین غیربومی استان ها، شهرستان ها) بدون گذراندن آزمون های ورودی و شرایط عمومی لازم در مدارس فوق پذیرش و مشغول تحصیل گردند؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی +)
					غیردولتی		
					استعدادهای درخشان		
					شاهد		
					هیات امنایی		

نمونه دولتی					
۴۹-					به نظر شما داشتن مدارس متنوع تا چه میزان با پیروی از دستورالعمل متمرکز و برنامه درسی متمرکز تناسب دارد(آیا برای این تنوع موجود مدارس کشور بهتر نیست مدارس دستور العمل و برنامه درسی مخصوص خود را تدوین نمایند)؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۵۰-					بعضی صاحب نظران معتقدند تاکید بیش از حدروی اخذ نتیجه، فرایندهای آموزشی را دچار نقص و کاستی می کند و به پرورش تک بعدی می انجامد. با وجود این موضوع تا چه میزان با تاکید و تمرکز روی آزمون های ورودی موافقت می کنید؟(کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی-)
۵۱-					تا چه میزان با تاکید، تمرکز و برنامه ریزی مدارس برای قبولی در آزمون کنکور موافقت می کنید؟(کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی-)
۵۲-					فکر می کنید مدارس متنوع و گوناگون تا چه میزان سبب شده است که سطوح آموزشی دانش آموزان با هم متفاوت باشد(دانش آموزان به گروه های قوی و ضعیف تقسیم شوند)؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی+)
۵۳-					با استفاده از برچسب تیزهوشی یا نمونه بودن (که در این مدارس به دانش آموزان می خورد) تا چه میزان موافقت می کنید؟(کارکرد پنهان تربیتی ایجاد احساس غرور کاذب -)
۵۴-					تدوین شاخص ها و استانداردهای آموزشی(مثل استاندارد تدریس، ارزشیابی و...) و رتبه بندی مدارس براساس این شاخص ها را تا چه میزان در ارتقاء کارایی و کیفیت مدارس موثر می دانید؟(کارکرد پنهان آموزشی ارزیابی عملکرد آموزشی +)
۵۵-					با معیار قبولی در کنکور (بر حسب رشته و محل تحصیل) تا چه میزان به عنوان ملاک اصلی رتبه بندی مدارس، موافقت می کنید؟(کارکرد پنهان آموزشی ارزیابی عملکرد آموزشی -)
۵۶-					شما با حذف کنکور تا چه میزان موافقت می کنید؟(کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی+)
۵۷-					تا چه میزان با قبولی در دانشگاه به شرط معدل و کارنامه تحصیلی دانش آموزان موافقت می کنید؟(کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی+)
۵۸-					ایجاد مدارس قرآنی(که با تابلوهای آبی رنگ کنار تابلو مدرسه شناخته می شوند) را تا چه میزان در ایجاد فرهنگ قرآنی موثر می دانید؟(کارکرد پنهان تربیتی سطحی سازی ارزش های دینی-)
۵۹-					تا چه میزان مدارس فرهنگ توانسته اند به نیازهای دانش آموزان در حوزه علوم انسانی پاسخ مناسب دهند؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۶۰-					برای غنی تر شدن محیط یادگیری در مدرسه، مدرسه شما تا چه میزان توانسته است با شبکه ای از محیط های یادگیری مانند پژوهش سراها، اردوگاه ها، خانه های فرهنگ و.....مرتبط باشد؟(کارکرد پنهان آموزشی ایجاد شبکه های یادگیری+)
۶۱-					به اعتقاد شما در مدرسه بجای این که دانش آموزان قوی وضعیت را در کلاس های مختلف از یکدیگر جدا سازیم، قراردادن افراد قوی و ضعیف در یک کلاس ناهمگن تا چه میزان به نفع همه دانش آموزان است؟(کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی+)
۶۲-					با طرح تغییر مقاطع تحصیلی و افزایش پایه ششم، به دوره ابتدایی(و حذف پایه اول راهنمایی) تا چه میزان موافقت می کنید؟(سوال از تغییر مقاطع)
۶۳-					دوره ضمن خدمت فرهنگیان را تا چه میزان برای ارتقاء و کارایی معلمان مفید می دانید؟(کارکرد آشکار آموزشی توانمندی معلمان +)
۶۴-					به نظر شما تنوع مدارس تا چه میزان به نفع آموزش و پرورش کشور است؟(سوال از مفید بودن تنوع مدارس)
۶۵-					با حذف مردودی پایه ای دانش آموزان در سال اول متوسطه تا چه میزان موافقت می کنید؟(سوال از

					حذف مردودی سال اول متوسطه)
۶۶-					یکی از اهداف مدارس نمونه دولتی، شناسایی و پرورش استعداد های دانش آموزان مناطق محروم بوده است. به نظر شما این مدارس تا چه میزان در مأموریت خود موفق بوده اند؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۶۷-					مدارس نمونه شبانه روزی موجب جدا شدن دانش آموزان مستعد مناطق محروم از بافت خانوادگی آنان بوده است. با وجود لطماتی که این جداسازی برای این دانش آموزان داشته است؛ آیا آن را به صلاح دانش آموزان می دانید؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۶۸-					تا چه میزان با توسعه مدارس نمونه در مناطق شهری غیر محروم موافقت می کنید؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)
۶۹-					دانش آموزان مدارس نمونه پیش تر از ۶۰٪ مناطق روستایی و ۴۰٪ مناطق شهری انتخاب می شدند. اخیراً سهم بندی در اختیار اداره کل استان ها قرار گرفته و می توانند بر حسب نیازهای احصاء شده دانش آموز جذب کنند، با این اقدام تا چه میزان موافقت می کنید؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۷۰-					تا چه میزان با پرورش استعداد های ویژه و نخبه پروری موافقت می کنید؟ (کارکرد آشکار تربیتی استعداد پروری +)
۷۱-					به نظر شما مدارس استعداد های درخشان تا چه میزان قادر بوده اند دانش آموزان دارای استعداد های درخشان را شناسایی و جذب کنند؟ (کارکرد آشکار تربیتی شناسایی صحیح استعداد ها +)
۷۲-					با توجه به رشد یک بعدی که تمرکز بر المپیادها و جشنواره های داخلی و خارجی در دانش آموزان ایجاد می کنند تا چه میزان با آماده سازی دانش آموزان برای شرکت در المپیادها و جشنواره های داخلی و خارجی موافقت می کنید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی -)
۷۳-					به نظر شما در مورد مدارس استعداد های درخشان فعالیت های پرورشی تا چه میزان کافی و متناسب است؟ (کارکرد آشکار تربیتی کیفیت فعالیت های تربیتی +)
۷۴-					تا چه میزان با توسعه مدارس استعداد های درخشان موافقت می کنید؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)
۷۵-					با ادغام آزمون ورودی مدارس استعداد های درخشان و مدارس نمونه تا چه میزان موافقت می کنید؟ (نظر خواهی در مورد ادغام مدارس)
۷۶-					تا چه میزان با توسعه مدارس هیات امنایی موافقت می کنید؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)
۷۷-					به نظر شما در مدارس هیات امنایی، هیات امناء تا چه میزان نقش خود را مناسب ایفا می کنند؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۷۸-					تا چه میزان آزمون های ورودی برای پذیرش در مدارس غیردولتی را اقدامی مناسب و ضروری می دانید؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۷۹-					حمایت آموزش و پرورش از مدارس غیر دولتی را تا چه میزان کافی و مناسب می دانید؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۸۰-					فرایندهای آموزشی مدارس غیردولتی تا چه میزان توسط آموزش و پرورش نظارت می گردد؟ (کارکرد آشکار آموزشی نظارت بر فعالیت های آموزشی +)
۸۱-					فرایندهای پرورشی مدارس غیردولتی تا چه میزان توسط آموزش و پرورش نظارت می گردد؟ (کارکرد آشکار تربیتی نظارت بر فعالیت های تربیتی +)
۸۲-					تا چه میزان با توسعه مدارس غیردولتی موافقت می کنید؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)
۸۳-					به نظر شما رتبه بندی مدارس غیر دولتی، تا چه میزان قادر بوده تا به درستی مدارس غیر دولتی با کیفیت بالا را از مدارس غیر دولتی با کیفیت پایین متمایز گرداند؟ (کارکرد پنهان

					آموزشی ارزیابی عملکرد آموزشی(+)
					۸۴- با توجه به این که در حال حاضر فرزندان شاهد عمو ماسن مدرسه را پشت سر گذاشته اند، آموزش و پرورش معتقد است حفظ این مدارس مبین حفظ ارزشهای دفاع مقدس است. شما تا چه میزان با این دلیل برای حفظ مدارس شاهد موافق هستید؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
					۸۵- تا چه میزان با توسعه مدارس شاهد موافقت میکنید؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)
					۸۶- در مدرسه شما برای تقویت بنیه اعتقادی دانش آموزان تا چه میزان برنامه های آموزشی غیر درسی وجود دارد؟
					۸۷- فوق برنامه های مذهبی در مدرسه شما تا چه میزان است؟
					۸۸- در مدرسه شما دانش آموزان تا چه میزان اخلاق مدارانند؟
					۸۹- دانش آموزان فارغ التحصیل مدرسه شما تا چه میزان اخلاق مدارانند؟
					۹۰- در مدرسه شما دانش آموزان تا چه میزان جهت گیری های دینی و ارزشی دارند؟
					۹۱- دانش آموزان فارغ التحصیل مدرسه شما تا چه میزان جهت گیری های دینی و ارزشی دارند؟
					۹۲- در مدرسه شما برای برگزاری نماز تا چه میزان فضا سازی مناسب است؟
					۹۳- دانش آموزان در مدرسه شما تا چه میزان به نماز و مناسک دینی مقیدند؟
					۹۴- دانش آموزان فارغ التحصیل مدرسه شما تا چه میزان به نماز و مناسک دینی مقیدند؟
					۹۵- رفتار و برخورد معلمان دینی و قرآن در مدرسه شما تا چه میزان معرف موضوع درس شان است؟
					۹۶- در مدرسه شما برای آموزش مسایل بهداشتی به دانش آموزان تا چه میزان اقدامات لازم انجام شده است؟
					۹۷- در مدرسه شما تا چه میزان دانش آموزان به کلینیک های درمانی و مشاوره ارجاع می شوند؟
					۹۸- در مدرسه شما اهمیت زنگ ورزش تا چه میزان است؟
					۹۹- در مدرسه شما گرایش به ورزش بین دانش آموزان تا چه میزان است؟
					۱۰۰- برای شرکت در مسابقات ورزشی در مدرسه شما تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟
					۱۰۱- سلامت جسمی و روحی دانش آموزان مدرسه شما در چه سطحی است؟
					۱۰۲- برای بررسی وضعیت جسمی دانش آموزان مدرسه شما تا چه میزان از پزشک در محیط مدرسه استفاده می شود؟
					۱۰۳- برای بررسی وضعیت روحی عاطفی دانش آموزان مدرسه شما تا چه میزان از روانشناس در محیط مدرسه استفاده می شود؟
					۱۰۴- فوق برنامه های هنری مثل موسیقی، نقاشی و..... در مدرسه شما تا چه میزان است؟
					۱۰۵- برای شرکت در مسابقات هنری، در مدرسه شما تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟
					۱۰۶- در مدرسه شما آراستن محیط کلاس و مدرسه تا چه میزان اهمیت دارد؟
					۱۰۷- در مدرسه شما آراستگی ظاهری دانش آموزان تا چه میزان اهمیت دارد؟
					۱۰۸- در مدرسه شما گرایش های زیبایی شناسی مثل توجه به آثار هنری، معماری و..... در دانش آموزان تا چه میزان اهمیت دارد؟
					۱۰۹- برای شرکت در مسابقات و جشنواره های علمی، در مدرسه شما تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟
					۱۱۰- فعالیت های آموزشی در مدرسه شما تا چه میزان تحت نظارت است؟
					۱۱۱- فعالیت های تربیتی در مدرسه شما تا چه میزان تحت نظارت است؟
					۱۱۲- دانش آموزان مدرسه شما تا چه میزان توانایی های علمی خود را باور کرده اند؟

سوالات تکمیلی؟ (نظر خواهی در مورد ادغام مدارس)	
۱۱۳-	آیا شما موافق ادغام مدارس شاهد با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس شاهد با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس ایثارگران ☐ مدارس هیات امنایی ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۴-	آیا شما موافق ادغام مدارس ایثارگران با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس ایثارگران با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس شاهد ☐ مدارس هیات امنایی ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۵-	آیا شما موافق ادغام مدارس استعدادهای درخشان با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس استعدادهای درخشان با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس نمونه دولتی ☐ مدارس هیات امنایی ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۶-	آیا شما موافق ادغام مدارس نمونه دولتی با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس نمونه دولتی با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس استعدادهای درخشان ☐ مدارس هیات امنایی ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۷-	آیا شما موافق ادغام مدارس راه دور با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس راه دور با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس هیات امنایی ☐ مدارس بزرگسالان ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۸-	آیا شما موافق ادغام مدارس بزرگسالان با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس بزرگسالان با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس هیات امنایی ☐ مدارس راه دور ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۹-	آیا شما موافق ادغام مدارس هیات امنایی با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس هیات امنایی با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس نمونه دولتی ☐ مدارس راه دور ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۲۰-	آیا شما با احیاء دوباره مدارس نمونه مردمی موافق هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس نمونه مردمی در قالب کدامیک از اقسام مدارس زیر تشکیل شوند؟ مدارس هیات امنایی ☐ مدارس نمونه دولتی ☐ مدارس استعدادهای درخشان ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.

ج- پرسشنامه کدگذاری شده والدین (فرایند به دست آوردن کارکردها)

والدین گرامی با سلام

پرسشنامه‌ی حاضر مطالعه‌ای علمی است که تنوع و گوناگونی مدارس را بررسی می‌کند؛ ضمن تشکر از مشارکت شما در این مطالعه، خواهشمند است با پاسخ‌های دقیق خود به تمامی سوالات، محققان را در گردآوری درست اطلاعات یاری فرمایید.

سن:..... سال شغل:..... سابقه کار:..... سال جنسیت: زن- مرد تحصیلات: دیپلم- فوق دیپلم- لیسانس- فوق لیسانس- دکتری-
استان:..... شهرستان:..... بخش / روستا:..... نوع مدرسه فرزندان: عادی دولتی- غیردولتی- استعدادهای درخشان- شاهد- هیات- امنایی- نمونه دولتی- ایثارگران- وابسته به دستگاهها- راه دور- بزرگسالان مقطع تحصیلی فرزندان: ابتدایی- راهنمایی- متوسطه نام مدرسه فرزندان:.....

ردیف	سوال	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	اطلاع ندارم
۱-	به نظر شما مدرسه فرزند شما، تا چه میزان متناسب با اهداف مصوب، اساس نامه و هدف وجودی خود فعالیت می کنند؟(سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)						
۲-	به نظر شما مدرسه فرزندتان، تا چه میزان به انتظارات مخاطبین خود(دانش آموز، خانواده و جامعه) پاسخ مطلوب داده است؟(سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)						
۳-	به نظر شما در مدرسه فرزندتان، کیفیت فعالیت های آموزشی تا چه میزان مطلوب- است؟(کارکرد آشکار آموزشی کیفیت فعالیت های آموزشی +)						
۴-	به نظر شما در مدرسه فرزندتان، کیفیت فعالیت های پرورشی تا چه میزان مطلوب است؟(کارکرد آشکار تربیتی کیفیت فعالیت های تربیتی +)						
۵-	یکی از اهداف نظام تعلیم تربیت کشور رشد و ارتقاء صلاحیت های عمومی دانش-آموزان در تمام حیطه ها و حوزه های آموزشی-تربیتی است.مدرسه فرزند شما در رسیدن به هدف فوق تا چه میزان موفق بوده است؟ (سوال از نحوه ارتقاء صلاحیت های عمومی دانش آموزان)						
۶-	به نظر شما در استفاده از امکانات، منابع آموزشی، اعتبارات مالی، امکان استفاده از معلمان خبره و....بین مدرسه فرزند شما و دیگر مدارس تا چه میزان عدالت رعایت شده است؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی +)						
۷-	تفاوت موجود در سطح آموزشی دانش آموزان مدرسه فرزندتان، تا چه میزان ناشی از توانمندی خود دانش آموزان است؟ (کارکرد پنهان آموزشی توانایی و استعداد فردی +)						
۸-	در مدرسه فرزند شما تا چه میزان بین دانش آموزان فضای رقابتی وجود دارد؟						
۹-	به نظر شما در مدرسه فرزندتان، فضای رقابت تا چه میزان باعث شده که دانش آموزان به حذف همکلاسی های رقیب خود فکر می کنند؟(کارکرد پنهان آموزشی فضای رقابتی -)						
۱۰-	در مدرسه فرزند شما، فرهنگ نظارت والدین بر عملکرد مدرسه و پاسخگویی مدرسه به والدین تا چه میزان است؟ (سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)						
۱۱-	انگیزه و رغبت دانش آموزان(به ادامه تحصیل و انتخاب اهداف مناسب) در مدرسه فرزندتان، را تا چه میزان ارزیابی می کنید؟(کارکرد پنهان آموزشی انگیزه تحصیلی -)						
۱۲-	در مدرسه فرزند شما، نمرات دانش آموزان تا چه میزان به عملکرد واقعی آنها نزدیک-تر است؟ (کارکرد پنهان تربیتی انتظار پاداش بدون تلاش_)						
۱۳-	مدرسه فرزند خود را تا چه میزان در مجموع موفق می دانید؟(کارکرد آشکار آموزشی موفقیت گرایی +)						
۱۴-	در مدرسه فرزند شما، تا چه میزان شایسته ترین افراد تربیت می شوند؟(کارکرد آشکار آموزشی استعداد پروری +)						
۱۵-	مدرسه فرزند شما، تا چه میزان در شکوفایی استعداد دانش آموزان موفق بوده- است؟(کارکرد آشکار آموزشی استعداد پروری +)						
۱۶-	دانش آموزان در مدرسه فرزند شما، تا چه میزان به حقوق دیگران اهمیت می دهند؟(کارکرد						

					پتهان تربیتی فعالیت اجتماعی مطلوب +)
					۱۷- در مدرسه فرزند شما، رعایت احترام به جایگاه و شخصیت معلم تا چه میزان است؟ (کارکرد پتهان تربیتی تکریم معلمان+)
					۱۸- ارزش های تربیتی در مدرسه فرزند شما، تا چه میزان فدای منافع گردانندگان مدرسه می شود؟ (کارکرد پتهان تربیتی سودانگاری مسولین مدارس-)
					۱۹- در مدرسه فرزند شما برای آموزش های حرفه ای و مهارتی دانش آموزان تا چه میزان برنامه ریزی غیردرسی وجود دارد؟
					۲۰- دانش آموزان مدرسه فرزند شما در اداره بوفه یا دیگر تعاونی های مدرسه ای تا چه میزان مشارکت دارند؟
					۲۱- برای آشنایی با مشاغل مختلف در مدرسه فرزند شما برنامه ریزی تا چه میزان است؟
					۲۲- دانش آموزان مدرسه فرزند شما تا چه میزان با مدیریت هزینه و اعتبارات آشنا می شوند؟
					۲۳- دانش آموزان مدرسه فرزند شما تا چه میزان به مطلوب بودن استقلال مالی باور دارند؟
					۲۴- مسائل انضباطی و اخلاقی در مدرسه فرزند شما، تا چه میزان نامطلوب و <u>حاد</u> است؟ (کارکرد آشکار تربیتی توجه به مسایل انضباطی +)
					۲۵- در مدرسه فرزند شما، برای پذیرش دانش آموزان با مشکلات خانوادگی (نظیر طلاق و...) و اخلاقی (نظیر مسایل انضباطی و...) تا چه میزان همکاری دارند؟ (کارکرد پتهان تربیتی همکاری در پذیرش دانش آموزان خاص +)
					۲۶- یکی از اهدافی که نظام تعلیم تربیت کشور در تاسیس مدارس متنوع دنبال کرده است تربیت نیروهای متعهد و ملتزم به ارزش های نظام جمهوری اسلامی بوده است. در مدرسه فرزند شما، از نظر تربیت دانش آموزان با چنین مشخصه ای تا چه میزان موفق عمل کرده است؟ (کارکرد پتهان تربیتی التزام به ارزش های نظام +)
					۲۷- به نظر شما عملکرد مدرسه فرزندتان، در <u>القاء احساس خود بر تربیتی کاذب</u> دانش آموزان تا چه میزان نقش دارد؟ (کارکرد پتهان تربیتی ایجاد احساس غرور کاذب -)
					۲۸- به نظر شما مدرسه فرزندتان، در <u>القاء احساس تافته جدا بافته</u> بودن دانش آموزان تا چه میزان نقش موثر دارد؟ (کارکرد پتهان تربیتی ایجاد احساس غرور کاذب -)
					۲۹- به نظر شما دانش آموزان مدرسه تان، تا چه میزان <u>طبقه اجتماعی-اقتصادی</u> خود را بالاتر از دانش آموزان مدارس دیگر می دانند؟ (کارکرد پتهان تربیتی ایجاد احساس تفاوت طبقاتی -)
					۳۰- در مدرسه فرزند شما تا چه میزان بین دانش آموزان قوی تر احساس غرور کاذب وجود دارد؟
					۳۱- در مدرسه فرزند شما تا چه میزان بین دانش آموزان ضعیف تر احساس خود کم بینی وجود دارد؟
					۳۲- در مدرسه فرزند شما تعامل و برخورد دانش آموزان با یکدیگر تا چه میزان مطلوب است؟
					۳۳- در مدرسه فرزند شما برای شرکت در فعالیت های اجتماعی مانند راهپیمایی ها و مناسبت ها تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟
					۳۴- در مدرسه فرزند شما مشارکت دانش آموزان برای شرکت در فعالیت های اجتماعی مانند راهپیمایی ها و مناسبت ها تا چه میزان است؟
					۳۵- در مدرسه فرزند شما در مقایسه بین دانش آموزان تا چه میزان عدالت رعایت می شود؟
					۳۶- برگزاری آزمون های ورودی برای پذیرش دانش آموزان در مدارس استعداد های

					درخشان و نمونه را تا چه میزان لازم و ضروری می‌دانید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه‌گرایی -)	
					برگزاری آزمون‌های ورودی برای پذیرش دانش‌آموزان در مدارس غیردولتی را تا چه میزان لازم و ضروری می‌دانید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه‌گرایی -)	۳۷-
					برای پذیرش در مدارس استعداد‌های درخشان و نمونه، استفاده از شیوه‌های فرایندی مثل بررسی سابقه موفقیت‌های تحصیلی، معدل، استفاده از پرونده توانمندی‌ها و استعداد‌های خاص فردی را تا چه میزان مناسب می‌دانید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه‌گرایی -)	۳۸-
					آزمون‌هایی که در حال حاضر برای پذیرش در مدارس استعداد‌های درخشان و نمونه، برگزار می‌شود را تا چه میزان تعیین‌کننده و مناسب می‌دانید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه‌گرایی -)	۳۹-
				استعداد‌های درخشان	اثرات مدارس ذکر شده در ایجاد تفاوت در سطوح آموزشی دانش‌آموزان (جدا سازی دانش‌آموزان بسیار قوی در درس از سایر دانش‌آموزان و ایجاد فاصله آموزشی بین مدارس قوی و ضعیف) تا چه میزان است؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی +)	۴۰-
			نمونه			
			غیردولتی			
			شاهد			
			هیات امنایی			
				نمونه دولتی	در مدارس ذکر شده، معمولاً درصدی از معلمان زبده و کارآموده به کار گرفته می‌شوند تا آموزش‌های سطح بالاتری در این مدارس ارائه گردد، این موضوع را تا چه میزان منافی عدالت آموزشی می‌دانید؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی +)	۴۱-
			هیات امنایی			
			استعداد‌های درخشان			
				عادی دولتی	به نظر شما تا چه میزان هریک از مدارس ذکر شده، در مهاجرت نخبگان موثرند؟ (کارکرد پنهان تربیتی فرامغزها -)	۴۲-
				استعداد‌های درخشان		
			نمونه			
			غیردولتی			
			شاهد			
				هیات امنایی	با توسعه هر یک از مدارس ذکر شده، تا چه میزان موافقت؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)	۴۳-
				ایثارگران		
				وابسته به دستگاه‌ها		
				راه دور		
				بزرگسالان	به نظر شما دانش‌آموزانی که در آزمون‌های ورودی مدارس ذکر شده پذیرفته نمی‌شوند تا چه میزان با شکست تحصیلی در سال‌های بعد مواجه خواهند بود؟ (کارکرد پنهان تربیتی ایجاد احساس شکست تحصیلی -)	۴۴-
				استعداد‌های درخشان		
				نمونه		
				غیردولتی	انگیزه‌های تعلیم تربیتی موسسین	دروضعیت موجود هریک از دلایل ذکر شده تا چه میزان مبین وضعیت مدارس غیر دولتی است؟ (سوال از بررسی)
				کسب درآمد بیشتر و رویکرد تجاری مدارس		

					افزایش نرخ قبولی در کنکور سراسری	وضعیت موجود مدارس)
					افزایش دانش و مهارت‌ها و صلاحیت های فردی دانش آموزان	
					اعتماد خانواده‌ها به آنها به جهت موفقیت- های فرزندانشان	رشد و گسترش موسسه‌هایی که با برگزاری آزمون یا تولید کتاب های کمک آموزشی فعالیت می کنند را تا چه میزان ناشی از دلایل ذکر شده می- دانید؟ (سوال از دلایل رشد موسسات و انتشارات آموزشی موازی)
					ضعف‌های نظام آموزشی که توسط آنها پوشش داده شده است	
					ناکارآمدی مدارس خوب که به هر حال به خدمات این موسسات نیازمندند	
					تبلیغات پر دامنه این موسسات	
					عملکرد آموزشی متناسب این موسسات	
					عملکرد پرورشی متناسب این موسسات	
					عادی دولتی	حضور فرزندان کارمندان غیربومی (مسولین غیر بومی استان- ها، شهرستان‌ها) در هر کدام از مدارس ذکر شده تا چه میزان قابل مشاهده است؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی+)
					غیردولتی	
					استعدادهای درخشان	
					شاهد	
					هیات امنایی	
					نمونه دولتی	تا چه میزان ممکن است فرزندان کارمندان غیربومی (مسولین غیربومی- استان‌ها، شهرستان‌ها) بدون گذراندن آزمون‌های ورودی و شرایط عمومی لازم در مدارس فوق پذیرش و مشغول تحصیل گردند؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی+)
					غیردولتی	
					استعدادهای درخشان	
					شاهد	
					هیات امنایی	نمونه دولتی
					نمونه دولتی	
					به نظر شما داشتن مدارس متنوع تا چه میزان با پیروی از دستورالعمل متمرکز و برنامه درسی متمرکز تناسب دارد (آیا برای این تنوع موجود مدارس کشور بهتر نیست مدارس دستورالعمل و برنامه درسی مخصوص خود را تدوین نمایند)؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)	۴۹-
					بعضی صاحب نظران معتقدند تاکید بیش از حد روی اخذ نتیجه، فرایندهای آموزشی را دچار نقص و کاستی می کند و به پرورش تک بعدی می‌انجامد. با وجود این موضوع تا چه میزان با تاکید و تمرکز روی آزمون‌های ورودی موافقت؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی-)	۵۰-
					تا چه میزان با تاکید، تمرکز و برنامه ریزی مدارس برای قبولی در آزمون کنکور موافقت؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی-)	۵۱-
					فکر می کنید مدارس متنوع و گوناگون تا چه میزان سبب شده است که سطوح آموزشی دانش آموزان با هم متفاوت باشد (دانش آموزان به گروه‌های قوی و ضعیف تقسیم شوند)؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی+)	۵۲-
					با استفاده از برجسب تیزهوشی یا نمونه بودن (که در این مدارس به دانش آموزان می- خورد) تا چه میزان موافقت هستید؟ (کارکرد پنهان تربیتی ایجاد احساس غرور کاذب -)	۵۳-
					تدوین شاخص ها و استانداردهای آموزشی (مثل استاندارد تدریس، ارزشیابی و ...)	۵۴-

					رتبه‌بندی مدارس براساس این شاخص‌ها را تا چه میزان در ارتقاء کارایی و کیفیت مدارس موثر می‌دانید؟ (کارکرد پنهان آموزشی ارزیابی عملکردآموزشی +)
۵۵-					با معیار قبولی در کنکور (بر حسب رشته و محل تحصیل) تا چه میزان به عنوان ملاک اصلی رتبه بندی مدارس، موافقت می‌کنید؟ (کارکرد پنهان آموزشی ارزیابی عملکردآموزشی -)
۵۶-					شما با حذف کنکور تا چه میزان موافقت می‌کنید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی+)
۵۷-					تا چه میزان با قبولی در دانشگاه به شرط معدل و کارنامه تحصیلی دانش آموزان موافقت می‌کنید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی+)
۵۸-					ایجاد مدارس قرآنی (که با تابلوهای آبی رنگ کنار تابلو مدرسه شناخته می‌شوند) را تا چه میزان در ایجاد فرهنگ قرآنی موثر می‌دانید؟ (کارکرد پنهان تربیتی سطحی سازی ارزش های دینی -)
۵۹-					تا چه میزان مدارس فرهنگ توانسته‌اند به نیازهای دانش آموزان در حوزه علوم انسانی پاسخ مناسب دهند؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۶۰-					برای غنی تر شدن محیط یادگیری در مدرسه، مدرسه فرزند شما تا چه میزان توانسته است با شبکه‌ای از محیط‌های یادگیری مانند پژوهش سراها، اردوگاه‌ها، خانه‌های فرهنگ و..... مرتبط باشد؟ (کارکرد پنهان آموزشی ایجاد شبکه های یادگیری+)
۶۱-					به اعتقاد شما در مدرسه بجای این که دانش آموزان قوی و ضعیف را در کلاس‌های مختلف از یکدیگر جدا سازیم، قرارداد افراد قوی و ضعیف در یک کلاس ناهمگن تا چه میزان به نفع همه دانش آموزان است؟ (کارکرد پنهان آموزشی عدالت آموزشی+)
۶۲-					با طرح تغییر مقاطع تحصیلی و افزایش پایه ششم، به دوره ابتدایی (و حذف پایه اول راهنمایی) تا چه میزان موافقت می‌کنید؟ (سوال از تغییر مقاطع)
۶۳-					دوره ضمن خدمت فرهنگیان را تا چه میزان برای ارتقاء و کارایی معلمان مفید می‌دانید؟ (کارکرد آشکار آموزشی توانمندی معلمان +)
۶۴-					به نظر شما تنوع مدارس تا چه میزان به نفع آموزش و پرورش کشور است؟ (سوال از مفید بودن تنوع مدارس)
۶۵-					با حذف مردودی پایه‌ای دانش آموزان در سال اول متوسطه تا چه میزان موافقت می‌کنید؟ (سوال از حذف مردودی سال اول متوسطه)
۶۶-					یکی از اهداف مدارس نمونه دولتی، شناسایی و پرورش استعدادها و دانش آموزان مناطق محروم بوده است. به نظر شما این مدارس تا چه میزان در مأموریت خود موفق بوده‌اند؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۶۷-					مدارس نمونه شبانه روزی موجب جدا شدن دانش آموزان مستعد مناطق محروم از بافت خانوادگی آنان بوده است. با وجود لطماتی که این جداسازی برای این دانش آموزان داشته است؛ آیا آن را به صلاح دانش آموزان می‌دانید؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۶۸-					تا چه میزان با توسعه مدارس نمونه در مناطق شهری غیر محروم موافقت می‌کنید؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)
۶۹-					دانش آموزان مدارس نمونه پیش‌تر از ۶۰٪ مناطق روستایی و ۴۰٪ مناطق شهری انتخاب می‌شدند. اخیراً سهمیه‌بندی در اختیار اداره کل استان‌ها قرار گرفته و می‌توانند بر حسب نیازهای احصاء شده دانش آموز جذب کنند، با این اقدام تا چه میزان موافقت می‌کنید؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)
۷۰-					تا چه میزان با پرورش استعدادها و ویژه و نخبه پروری موافقت می‌کنید؟ (کارکرد آشکار تربیتی استعدادپروری+)

					به نظر شما مدارس استعداد‌های درخشان تا چه میزان قادر بوده‌اند دانش‌آموزان دارای استعداد‌های درخشان را شناسایی و جذب کنند؟ (کارکرد آشکار تربیتی شناسایی صحیح استعدادها+)	۷۱-
					با توجه به رشدیک بعدی که تمرکز بر المپیادها و جشنواره‌های داخلی و خارجی در دانش‌آموزان ایجاد می‌کنند تا چه میزان با آماده سازی دانش‌آموزان برای شرکت در المپیادها و جشنواره های داخلی و خارجی موافق هستید؟ (کارکرد پنهان آموزشی نتیجه گرایی-)	۷۲-
					به نظر شما در مورد مدارس استعداد‌های درخشان فعالیتهای پرورشی تا چه میزان کافی و متناسب است؟ (کارکرد آشکار تربیتی کیفیت فعالیت‌های تربیتی+)	۷۳-
					تا چه میزان با توسعه مدارس استعداد‌های درخشان موافقت می‌کنید؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)	۷۴-
					با ادغام آزمون ورودی مدارس استعداد‌های درخشان و مدارس نمونه تا چه میزان موافقت می‌کنید؟ (نظر خواهی در مورد ادغام مدارس)	۷۵-
					تا چه میزان با توسعه مدارس هیات امنایی موافقت می‌کنید؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)	۷۶-
					به نظر شما در مدارس هیات امنایی، هیات امناء تا چه میزان نقش خود را مناسب ایفا می‌کنند؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)	۷۷-
					تا چه میزان آزمون های ورودی برای پذیرش در مدارس غیردولتی را اقدامی مناسب و ضروری می‌دانید؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)	۷۸-
					حمایت آموزش و پرورش از مدارس غیر دولتی را تا چه میزان کافی و مناسب می‌دانید؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)	۷۹-
					فرایندهای آموزشی مدارس غیردولتی تا چه میزان توسط آموزش و پرورش نظارت می‌گردد؟ (کارکرد آشکار آموزشی نظارت بر فعالیتهای آموزشی+)	۸۰-
					فرایندهای پرورشی مدارس غیردولتی تا چه میزان توسط آموزش و پرورش نظارت می‌گردد؟ (کارکرد آشکار تربیتی نظارت بر فعالیتهای تربیتی+)	۸۱-
					تا چه میزان با توسعه مدارس غیردولتی موافقت می‌کنید؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)	۸۲-
					به نظر شما رتبه بندی مدارس غیر دولتی، تا چه میزان قادر بوده تا به درستی مدارس غیر دولتی با کیفیت بالا را از مدارس غیر دولتی با کیفیت پایین متمایز گرداند؟ (کارکرد پنهان آموزشی ارزیابی عملکرد آموزشی+)	۸۳-
					با توجه به این که در حال حاضر فرزندان شاهد عمو ماسن مدرسه را پشت سر گذاشته‌اند، آموزش و پرورش معتقد است حفظ این مدارس مبین حفظ ارزشهای دفاع مقدس است. شما تا چه میزان با این دلیل برای حفظ مدارس شاهد موافق هستید؟ (سوال از تناسب فعالیت با اهداف مصوب و اساسنامه)	۸۴-
					تا چه میزان با توسعه مدارس شاهد موافقت می‌کنید؟ (سوال از موافقت با توسعه مدارس)	۸۵-
					در مدرسه فرزند شما برای تقویت بنیه اعتقادی دانش‌آموزان تا چه میزان برنامه‌های آموزشی غیردرسی وجود دارد؟	۸۶-
					فوق برنامه‌های مذهبی در مدرسه فرزند شما تا چه میزان است؟	۸۷-
					در مدرسه فرزند شما دانش‌آموزان تا چه میزان اخلاق مدارانند؟	۸۸-
					دانش‌آموزان فارغ التحصیل مدرسه فرزند شما تا چه میزان اخلاق مدارانند؟	۸۹-
					در مدرسه فرزند شما دانش‌آموزان تا چه میزان جهت‌گیری‌های دینی و ارزشی دارند؟	۹۰-
					دانش‌آموزان فارغ التحصیل مدرسه فرزند شما تا چه میزان جهت‌گیری‌های دینی و	۹۱-

					ارزشی دارند؟	
					در مدرسه فرزند شما برای برگزاری نماز تا چه میزان فضا سازی مناسب است؟	۹۲-
					دانش آموزان در مدرسه فرزند شما تا چه میزان به نماز و مناسک دینی مقیدند؟	۹۳-
					دانش آموزان فارغ التحصیل مدرسه فرزند شما تا چه میزان به نماز و مناسک دینی مقیدند؟	۹۴-
					رفتار و برخورد معلمان دینی و قرآن در مدرسه فرزند شما تا چه میزان معرف موضوع درس شان است؟	۹۵-
					در مدرسه فرزند شما برای آموزش مسایل بهداشتی به دانش آموزان تا چه میزان اقدامات لازم انجام شده است؟	۹۶-
					در مدرسه فرزند شما تا چه میزان دانش آموزان به کلینیک های درمانی و مشاوره ارجاع می شوند؟	۹۷-
					در مدرسه فرزند شما اهمیت زنگ ورزش تا چه میزان است؟	۹۸-
					در مدرسه فرزند شما گرایش به ورزش بین دانش آموزان تا چه میزان است؟	۹۹-
					برای شرکت در مسابقات ورزشی در مدرسه فرزند شما تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟	۱۰۰-
					سلامت جسمی و روحی دانش آموزان مدرسه شما در چه سطحی است؟	۱۰۱-
					برای بررسی وضعیت جسمی دانش آموزان مدرسه فرزند شما تا چه میزان از پزشک در محیط مدرسه استفاده می شود؟	۱۰۲-
					برای بررسی وضعیت روحی عاطفی دانش آموزان مدرسه فرزند شما تا چه میزان از روانشناس در محیط مدرسه استفاده می شود؟	۱۰۳-
					فوق برنامه های هنری مثل موسیقی، نقاشی و..... در مدرسه فرزند شما تا چه میزان است؟	۱۰۴-
					برای شرکت در مسابقات هنری، در مدرسه فرزند شما تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟	۱۰۵-
					در مدرسه فرزند شما آراستن محیط کلاس و مدرسه تا چه میزان اهمیت دارد؟	۱۰۶-
					در مدرسه فرزند شما آراستگی ظاهری دانش آموزان تا چه میزان اهمیت دارد؟	۱۰۷-
					در مدرسه فرزند شما گرایش های زیبایی شناسی مثل توجه به آثار هنری، معماری و..... در دانش آموزان تا چه میزان اهمیت دارد؟	۱۰۸-
					برای شرکت در مسابقات و جشنواره های علمی، در مدرسه فرزند شما تا چه میزان برنامه ریزی وجود دارد؟	۱۰۹-
					فعالیت های آموزشی در مدرسه فرزند شما تا چه میزان تحت نظارت است؟	۱۱۰-
					فعالیت های تربیتی در مدرسه فرزند شما تا چه میزان تحت نظارت است؟	۱۱۱-
					دانش آموزان مدرسه فرزند شما تا چه میزان توانایی های علمی خود را باور کرده اند؟	۱۱۲-

سوالات تکمیلی؟ (نظر خواهی در مورد ادغام مدارس)	
۱۱۳-	آیا شما موافق ادغام مدارس شاهد با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس شاهد با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس ایثارگران ☐ مدارس هیات امنایی ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۴-	آیا شما موافق ادغام مدارس ایثارگران با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس ایثارگران با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس شاهد ☐ مدارس هیات امنایی ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۵-	آیا شما موافق ادغام مدارس استعدادهای درخشان با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس استعدادهای درخشان با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس نمونه دولتی ☐ مدارس هیات امنایی ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۶-	آیا شما موافق ادغام مدارس نمونه دولتی با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس نمونه دولتی با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس استعدادهای درخشان ☐ مدارس هیات امنایی ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۷-	آیا شما موافق ادغام مدارس راه دور با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس راه دور با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس هیات امنایی ☐ مدارس بزرگسالان ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۸-	آیا شما موافق ادغام مدارس بزرگسالان با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس بزرگسالان با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس هیات امنایی ☐ مدارس راه دور ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۱۹-	آیا شما موافق ادغام مدارس هیات امنایی با سایر مدارس هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس هیات امنایی با کدامیک از اقسام مدارس زیر ادغام گردد؟ مدارس دولتی ☐ مدارس غیر دولتی ☐ مدارس نمونه دولتی ☐ مدارس راه دور ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.
۱۲۰-	آیا شما با احیاء دوباره مدارس نمونه مردمی موافق هستید؟ بلی ☐ خیر ☐ اگر جوابتان بلی است به نظر شما بهتر است مدارس نمونه مردمی در قالب کدامیک از اقسام مدارس زیر تشکیل شوند؟ مدارس هیات امنایی ☐ مدارس نمونه دولتی ☐ مدارس استعدادهای درخشان ☐ سایر.....لطفا ذکر کنید.

نظر به این که این مطالعه با روش اجرای جلسات کانونی برگزار شد کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی به شرح زیر است: (اصل سوالات جلسات کانونی در پیوست‌های تحقیق آورده شده است)

کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی

ردیف	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی (به انضمام مثبت یا منفی بودن کارکرد و شماره کارکرد)		ساحت‌های تعلیم تربیت		کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	مدیران	والدین	دانش آموزان
		آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی					
۱.	اول			مشترک				▪		
۲.	دوم			مشترک				▪		
۳.	سوم			مشترک				▪		
۴.	سوم			مشترک				▪		
۵.	سوم			مشترک				▪		
۶.	سوم			مشترک				▪		
۷.	سوم			اجتماعی-سیاسی				▪		
۸.	سوم			زیستی-بدنی				▪		
۹.	سوم			زیبایی‌شناختی-هنری				▪		
۱۰.	سوم			زیستی-بدنی				▪		
۱۱.	سوم			زیبایی‌شناختی-هنری				▪		
۱۲.	چهار			اعتقادی، معنوی، اخلاقی				▪		
۱۳.	پنج			اجتماعی-سیاسی				▪		
۱۴.	شش							▪		
۱۵.	هفت			اجتماعی-سیاسی				▪		
۱۶.	هفت			مشترک				▪		
۱۷.	هشت							▪		
۱۸.	اول							▪		
۱۹.	اول							▪		
۲۰.	دوم			علمی فناوریانه				▪		
۲۱.	دوم							▪		
۲۲.	سوم			علمی فناوریانه				▪		
۲۳.	سوم			مشترک				▪		
۲۴.	سوم			مشترک				▪		

								۳مديران)		
۲۵.	سوم	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)+ (تکراری باسوال ۳مديران)	اجتماعی-سیاسی	•						
۲۶.	چهار	وجود احساس غرور کاذب - ۱۶	اجتماعی-سیاسی	•						
۲۷.	چهار	وجود احساس خود کم بینی - ۱۷	اجتماعی-سیاسی	•						
۲۸.	پنج	سودانگاری مسولین مدارس - ۱۸	اقتصادی - حرفه ای	•						
۲۹.	شش	وجود احساس تفاوت طبقاتی - ۱۹	اجتماعی-سیاسی	•						
۳۰.	شش	وجود احساس غرور کاذب - (تکراری باسوال ۳والدین)	اجتماعی-سیاسی	•						
۳۱.	هفت	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگی ها + (تکراری باسوال ۳مديران)	مشترک	•						
۳۲.	هفت	موفقیت گرایی + (تکراری باسوال ۳مديران)	مشترک	•						
۳۳.	هفت	نتیجه گرایی - (تکراری باسوال ۳مديران)	مشترک	•						
۳۴.	هفت	وجود انگیزه تحصیلی + (تکراری باسوال ۳مديران)	مشترک	•						
۳۵.	هفت	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)+ (تکراری باسوال ۳مديران)	اجتماعی-سیاسی	•						
۳۶.	هفت	اهمیت داشتن زنگ ورزش + (تکراری باسوال ۳مديران)	زیستی - بدنی	•						
۳۷.	هفت	وجود کلاس های فوق برنامه هنری + (تکراری باسوال ۳مديران)	زیبایی شناختی - هنری	•						
۳۸.	هفت	اهمیت داشتن سلامت جسمی - روانی دانش آموزان + (تکراری باسوال ۳مديران)	زیستی - بدنی	•						
۳۹.	هفت	توجه به آراستگی ظاهری و فردی + (تکراری باسوال ۳مديران)	زیبایی شناختی - هنری	•						
۴۰.	هشت	غیر کار کردی (سوال از امکان ادغام)								
۴۱.	اول	غیر کار کردی (سوال از ملاک های انتخاب مدرسه)								
۴۲.	دوم	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)+ (تکراری باسوال ۳مديران)	اجتماعی-سیاسی	•						
۴۳.	دوم	فرار مغزها - ۲۰	مشترک	•						
۴۴.	سوم	وجود برنامه های آموزشی غیر درسی برای تقویت بنیه اعتقادی مخاطبین + ۲۱	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	•						
۴۵.	سوم	سطحی سازی ارزش های دینی - ۲۲	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	•						
۴۶.	سوم	اهمیت داشتن ادای فرائض + ۲۳	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	•						

۴۷	سوم	اخلاق مداری + ۲۴	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	•				
۴۸	سوم	وجود علاقه به نماز و شعائر دینی + ۲۵	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	•				
۴۹	چهار	مشارکت دانش آموزان در فعالیت‌های اجتماعی) درون و بیرون مدرسه مثل صبحگاه، اردوها، راهپیمایی‌ها) + ۲۶	اجتماعی-سیاسی	•				
۵۰	چهار	گرایش به فعالیت‌های اجتماعی + ۲۷	اجتماعی-سیاسی	•				
۵۱	پنج	اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی + ۲۸	مشترک	•				
۵۲	پنج	نظارت و ارزیابی فعالیت‌های تربیتی + (تکراری با سوال ۲ والدین)	علمی فناوریانه	•				
۵۳	شش	عدالت آموزشی + ۲۹	اجتماعی-سیاسی	•				
۵۴	هفت	ایجاد احساس شکست تحصیلی _ ۳۰	مشترک	•				
۵۵	هشت	غیر کارکردی (سوال از امکان ادغام)						

۹-۱۲ ابزارهای اندازه‌گیری (ابزارها باید در ارتباط با فرضیه‌ها یا سئوال‌ها بوده و اطلاعات لازم در مورد متغیرها را جمع‌آوری کند).

برای این پژوهش از ۲ نوع ابزار استفاده شد الف؛ سوالات مصاحبه‌ای که از سوالات اصلی پژوهش بدست آمده بود و در مراحل آغازین پژوهش برای مصاحبه با دست اندرکاران اجرایی انواع مدارس متنوع و همچنین مصاحبه با صاحب نظران مورد استفاده قرار گرفت. اصل سوالات مصاحبه‌ها در پیوست‌های تحقیق آورده شده است.

ب؛ با توجه به این که برای این پژوهش از روش اجرای جلسات کانونی استفاده شد ابزار مورد استفاده در جلسات کانونی، سه مجموعه سوال محقق ساخته برای معلمان و مدیران، والدین و دانش‌آموزان بود که از سوالات پرسشنامه‌ای که کارکردهای انواع مدارس از آن استخراج شده بود ساخته به تایید ناظران طرح رسید. اصل سوالات کانونی سه‌گانه برای معلمان و مدیران، والدین و دانش‌آموزان در پیوست‌های تحقیق آورده شده است.

۱۰-۱۲-جامعه مورد بررسی، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه:

الف. جامعه:

جامعه آماری این مطالعه کلیه مدارس (عادی دولتی، غیر دولتی، استعدادهای درخشان، نمونه دولتی، هیات امنایی، شاهد، ایثارگران، راه دور، بزرگسالان، مدارس وابسته و مدارس استثنایی) متوسطه شهر تهران است.

ب. روش نمونه گیری:

نظر به این که این مطالعه با روش کیفی به انجام می رسد برای انجام آن از روش نمونه گیری هدفمند استفاده شد به این ترتیب که برای هر نوع مدرسه از ۱۱ نوع مدرسه مورد مطالعه، مقرر شد جلسه‌ای برای مدیران، جلسه‌ای برای والدین و جلسه‌ای برای دانش آموزان برگزار گردد، لذا در گام اول با اخذ مجوز های لازم به کارشناس مربوطه در اداره کل مراجعه، و درخواست می شد از هر نوع مدرسه اطلاعات و شماره تماس ۱۰ نفر از مدیران را به ترتیب زیر در اختیار محققان قرار دهد. از شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز تهران هر کدام یک دبیرستان متوسطه دخترانه و یک پسرانه به نحوی که مدرسه مورد نظر معرف نوع مدرسه مزبور باشد و حتی المقدور مدارس متوسط (یعنی مدارسسی که نه خیلی بالا و نه خیلی پایین باشند) برای این کار به ما معرفی شوند. سپس ضمن هماهنگی تلفنی مدیران مزبور در جلسه کانونی حاضر شده و به سوالات محققان پاسخ می دادند.

در هر جلسه فرم هایی آماده شده بود و از مدیران حاضر درخواست می شد یک نفر از والدین و یک نفر از دانش آموزان خود را برای جلسات کانونی بعدی معرفی کنند و البته تاکید می شد که والد و دانش آموز از یک خانواده نباشند که ما بتوانیم از نقطه نظرات بیشتری استفاده کنیم. والدین و دانش آموزانی اولویت داشتند که سال بالاتر بودند یا حتی المقدور فرزند یا خواهر و برادر دیگری در این نوع مدرسه داشته اند و از نوع مدرسه ذهنیت بیشتری داشته باشند.

۱۱-۱۲- شیوه‌های تحلیل اطلاعات: (روش‌های آماری با سؤال‌ها و فرضیه‌های تحقیق و اطلاعات جمع‌آوری شده، هماهنگ باشد.)

در این پژوهش با نظر بر اینکه از دو ابزار مصاحبه و اجرای جلسات کانونی استفاده شد؛ لذا، شیوه تحلیل اطلاعات به شرح ذیل می باشد:

الف: مصاحبه

تحلیل اطلاعات مصاحبه با استفاده از شیوه "تحلیل محتوا" می باشد: "در تحلیل محتوا از طرح برآورد پدیده در متن داده ها، که اصلی ترین نوع طرح تحقیق در تحلیل محتواسست استفاده می شود. داده بر حسب فراوانی وقوع، توصیف و کمیت ها، حاصل شمارش فراوانی هستند" (حکیم زاده و دیگران، ۱۳۸۶: ۳۲) و از انواع تحلیل محتوا نیز با توجه به هدف پژوهش از تحلیل محتوای مقوله ای- توصیفی استفاده می شود. در

ضمن واحد ضبط ۱ در روش تحلیل محتوای زیر واحد "مضمون" است. "واحد" مضمون" در مورد بررسی های انگیزش ها، افکار عمومی، نظرات، ارزش ها، باورها و گرایش ها و غیره معمولاً به عنوان واحد ضبط به کار می رود. و متن مصاحبه و پرسش نامه هم جزء مواردی است که به روش واحد "مضمون" تحلیل محتوا می شود. ام. ث. دن روگ واحد "مضمون" را در تحلیل محتوا، این گونه تعریف می کند "واحد معنی دار مرکب که دارای طول متغیر می باشد، واقعیت آن زبان شناختی نیست بلکه روان شناختی است. یک تایید با یک اشاره می تواند تشکیل یک مضمون بدهد و یا برعکس یک مضمون می تواند شامل جملات و تاییدات متعدد باشد و بالاخره یک قطعه هر چه که باشد، می تواند شامل مضامین متعدد باشد (و معمولاً به همین منوال باشد) (لورنس باردن، ترجمه آشتیانی و یمنی دوزخی سرخابی، ۱۳۷۴: ۱۲۱-۱۲۰). در این پژوهش ۲۲ مصاحبه با صاحب نظران و دست اندرکاران مدارس متنوع انجام شد که با ضبط مصاحبه انجام شده، پیاده کردن و تحلیل محتوای آن با در نظر گرفتن کارکرد های آشکار و پنهان مدارس، پرسشنامه نهایی آماده گردید. سوالات کانونی نهایی شده با نظر به همین پرسشنامه نهایی ساخته شد. لیست افرادی که از آبان تا بهمن ۹۱ مورد مصاحبه بودند به شرح زیر است:

جدول ۱۰-۳- لیست صاحب نظران و دست اندرکاران اجرایی مدارس مورد مصاحبه

ردیف	نام	سمت
۱-	مهندس زرافشان	مشاور رئیس سازمان پژوهش و مدیر اسبق دفتر تالیف
۲-	آقای سلیمی جهرمی	رئیس اسبق متوسطه
۳-	آقای معتمدیان	مشاور اسبق معاون آموزشی وزارت آموزش پرورش
۴-	دکتر پناهی	مدیر کل اسبق دفتر شاهد وزارت آموزش پرورش
۵-	مهندس بطحایی	معاون دبیر کل شورای عالی آموزش پرورش
۶-	دکتر فضلی خانی	مدیر کل دفتر راهنمایی وزارت آموزش پرورش
۷-	آقای برقی	معاون مدیر کل دفتر استثنایی وزارت آموزش پرورش
۸-	مهندس نشاسته ریز	مدیر کل اسبق دفتر فنی حرفه ای وزارت آموزش پرورش
۹-	مهندس جعفر آبادی	مدیر کل دفتر فنی حرفه ای وزارت آموزش پرورش
۱۰-	مهندس روحی	معاون مدیر کل دفتر فنی حرفه ای وزارت آموزش پرورش

۱- عبارت است از واحد معنی دار و قابل رمز گذاری، جزئی از محتوا که برای درست کردن مقوله و شمارش بسامدی واحد پایه به حساب می آید. واحد ضبط از نظر ماهیت و اندازه ممکن است بسیار متغیر باشد (لورنس باردن، ترجمه آشتیانی و یمنی دوزخی سرخابی، ۱۳۷۴: ۱۲۱-۱۲۰).

مهندس چهاربندی	مدیر کل دفتر کار دانش وزارت آموزش پرورش	۱۱-
آقای مظفری	کارشناس دفتر استعداد های درخشان وزارت آموزش پرورش	۱۲-
خانم خلیل وند	مدیر کل دفتر شاهد وزارت آموزش پرورش	۱۳-
دکتر شکوهی	معاون مدیر کل دفتر ابتدایی وزارت آموزش پرورش	۱۴-
مهندس افشانی	مدیر کل دفتر متوسطه وزارت آموزش پرورش	۱۵-
آقای شاهمرادی	مدیر کل دفتر آموزش از راه دور وزارت آموزش پرورش	۱۶-
آقای حافظی	مدیر کل دفتر مشارکت های مردمی وزارت آموزش پرورش	۱۷-
آقای اسماعیل پور	کارشناس دفتر مدارس هیات امنایی وزارت آموزش پرورش	۱۸-
دکتر محمود مهر محمدی	استاد دانشگاه تربیت مدرس و صاحب نظر مسایل تعلیم و تربیت	۱۹-
دکتر تاجیک اسماعیلی	استاد دانشگاه تربیت معلم و صاحب نظر مسایل تعلیم و تربیت	۲۰-
دکتر زهرا بازرگان	استاد دانشگاه تهران و صاحب نظر مسایل تعلیم و تربیت	۲۱-
دکتر علی اصغر فانی	استاد دانشگاه تربیت مدرس و صاحب نظر مسایل تعلیم و تربیت - معاون آموزشی اسبق وزرات آموزش و پرورش	۲۲-

ب- اجرای جلسات کانونی

اطلاعات مربوط به آن در بخش معرفی روش تحقیق و روند اجرای کار توصیف شد و سوالات مربوط به آن و نحوه استخراج کار کردها از آن نیز در همان بخش تبیین گردید.

لیست جلسات کانونی برگزار شده در این مطالعه به شرح زیر است:

جدول نشست های طرح چندگانگی مدارس

حضور جلسه			تاریخ جلسه	جلسه
مدیران	والدین	دانش آموزان		
		نمونه دولتی	۹۲دی۲۱	.۱
		هیات امنایی	۹۲دی۲۲	.۲
		عادی دولتی	۹۲دی۲۳	.۳
		بزرگسالان	۹۲دی۲۴	.۴
		وابسته	۹۲دی۲۵	.۵
	نمونه دولتی		۹۲بهمن۱	.۶
	هیات امنایی - حسینی		۹۲بهمن۵	.۷
	عادی دولتی		۹۲بهمن۷	.۸
	بزرگسالان		۹۲بهمن۸	.۹
	وابسته		۹۲بهمن۹	.۱۰
نمونه دولتی			۹۲بهمن۱۴	.۱۱
هیات امنایی			۹۲بهمن۱۵	.۱۲
عادی دولتی			۹۲بهمن۲۰	.۱۳
بزرگسالان			۹۲بهمن۲۱	.۱۴
		غیردولتی	۹۲بهمن۲۸	.۱۵
		شاهد	۹۲بهمن۳۰	.۱۶
		ایثارگران	۹۲اسفند۱۵	.۱۷
		تیزهوشان	۹۲اسفند۱۵	.۱۸
		راه دور	۹۲اسفند۱۶	.۱۹
	غیردولتی		۹۲اسفند۱۷	.۲۰
	شاهد		۹۲اسفند۱۴	.۲۱
		استثنایی	۹۲اسفند۱۷	.۲۲
ایثارگران			۹۲اسفند۱۹	.۲۳
	تیزهوشان		۹۲اسفند۲۱	.۲۴
	جلسه تلفیقی		۹۲اسفند۲۴	.۲۵

فصل چهارم

مقدمه

جمع آوری اطلاعات این طرح با روش اجرای جلسات کانونی به انجام رسید و برای هر نوع مدرسه تلاش شد ۳ جلسه برگزار شود. جلسه اول برای مدیران، جلسه بعدی برای والدین و جلسه سوم برای دانش آموزان. اطلاعات هر جلسه به ترتیب حروف الفبایی مدارس در ادامه، گزارش می گردد و مطابق نظمی که اجرای جلسات داشت به ترتیب اول جلسات مدیران گزارش شده است، بعد والدین و در نهایت دانش آموزان. محتوای هر جلسه مطابق سه سوال اصلی تحقیق تنظیم شده است که شامل: الف- بررسی کارکردهای انواع مدارس که در قالب پاسخ به سوالات آمده است و در پایان جمع بندی انواع کارکردهای جدوال جداگانه برای معلمان و مدیران، والدین و دانش آموزان منظور گشته است، ب- بررسی زمینه ادغام مدارس که عملاً پاسخ به سوال هشتم جلسات کانونی را شامل می شود و ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس است که در انتها آمده است. در آغاز بررسی شرایط هر مدرسه هم وضعیت تناسب فعالیت های هر مدرسه براساس اهداف مصوب اساسنامه ای مورد بررسی قرار گرفته است که این سوال هم در ششمین سوال جلسات کانونی که مربوط به مدیران بود و از همه مدارس ۱۱ گانه مورد کنکاش قرار گرفته و آورده شده است. در ابتدای هر جمع بندی هم لیست افراد شرکت کننده در جلسه و اطلاعات مربوط به آنها آورده شده است. در جلسات معلمان و مدیران، والدین و دانش آموزان بعضی سوالات تکرار شده است مثل سوال از ادغام مدارس، ملاک های انتخاب مدرسه و سوال از بعضی کارکردها، که در جداولی که برای هر جلسه از جمع بندی کارکردهای مورد مطالعه در پایان هر جلسه آمده است سوالات تکراری حذف شده و استنباط حاصل از جلسات متعدد به شکلی واحد و یک دست ارائه شده است.

۱- مدارس استثنایی

اهداف نوع مدرسه: هدف کلی، فراهم آوردن فرصت های مناسب و امکانات آموزشی ویژه به منظور استفاده از حداکثر توانایی های ذهنی و جسمی کودکان با توجه به ویژگی های عقلانی و جسمانی آنها می باشد. هدف جزئی، الف: جبران ناتوانایی های ذهنی - جسمی کودک استثنایی: جبران استفاده از روشهای نوین آموزش و پرورش استثنایی ج: آموزش و پرورش با توجه به نیاز های مختلف با توجه به پایه های تحصیلی. د: کمک به پیشگیری از بروز ناتوانایی های جسمی در مراحل مختلف زندگی فردی

مدیران مدارس استثنایی

لیست حضار: جلسه ۲۲ مورخ ۹۲/۱۲/۱۷

نام دبیرستان	نام دبیرستان	توضیحات
مدرسه دانش آموزان کم توان ذهنی ارشاد	نابینایان دکتر خزائلی	این جلسه با حضور ۲ نفر از مدیران مدارس استثنایی شهر تهران برگزار گردید. قابل ذکر است از همه انواع مدارس استثنایی ۱۰ مدیر از سطح تهران دعوت شدند که علی رغم قول حضور، غیر از دو مدیر فوق، دیگر مدیران در جلسه حاضر نشدند. این مسئله به نوعی از نرخ انگیزه پایین مشارکت مدیران مدارس استثنایی حکایت داشت.

تحلیل هدف: با توجه به اهداف مندرج در اساسنامه مدارس استثنایی که به توانمند شدن دانش آموزان استثنایی نظر دارد کارکرد عمده این نوع مدارس مبتنی بر جبران ناتوانی های نامبردگان است که مستلزم وجود هزینه و اعتبارات کافی است، و در گفتگوی جلسه کانونی برگزار شده مشکلات جدی در بحث سرویس این مدارس وجود دارد که از حداقل امکاناتی است که باید برای این مدارس منظور گردد، همین طور در بخش آموزش دهی، تعداد دانش آموز استثنایی زیاد است و با توجه به تعداد معلم تخصصی اندک و ورود معلمان غیر تخصصی مثل آموزشیاران نهضت سواد آموزی و سایر مشکلات این مدارس، باید گفت به دلیل مشکلات فوق این مدارس از هدف اساسنامه ای شان فاصله دارند و لازم است با تزریق امکانات لازم گرفتن در نظر گرفتن شرایط متناسب باید به آن اهداف نزدیک شوند.

الف - پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

پاسخ سوال ۱: نمرات مدارس استثنایی کاملاً واقعی است چون دغدغه کنکور نیست. پاداش بدون تلاش اصلاً موضوعیتی ندارد.

پاسخ سوال ۲: موفقیت گرایی در این مدارس به شکل واقعی دیده می شود، چون دغدغه کنکور در این مدارس وجود ندارد و هرکس با خودش مقایسه می شود امکان اهمیت یافتن موفقیت های حتی کوچک موضوعیت پیدا می کند. ناگفته نماند دانش آموزان نابینا مثل دانش آموزان عادی کنکور می دهند ولی جو پرفشار کار برای کنکور و سمت گیری کنکور مدار در دستور کار مدارس شان قرار نداشت.

پاسخ سوال ۳: در مناسبت های مختلف برنامه های مناسبی و تدارک لازم در دستور کار است که به ابعاد مختلف رشدی این دانش آموزان پرداخته شود ولی واقعیت حاکی از آن است که علی رغم سعی و تلاش این مدارس، به دلیل ضعف امکانات و محدودیت معلمان تخصصی، شایستگی ها به خوبی ظهور نمی کند. با این وجود انگیزه در مدراس نابینایان پررنگ تر و در سایر ناتوانی ها تحت ثانی امکانات ضعیف تر است. به

دلیل ضعف امکانات و محدود بودن معلمان تخصصی زنگ ورزش و کلاس‌های مختلف هنری ضعیف‌اند و توانمندسازی در ابعاد روحی و روانی کارآمد نمی‌باشد. آراستگی ظاهری معلولان نیز بستگی نزدیک با شرایط فرهنگی و البته توانمندی مالی خانواده‌های دانش‌آموزان معلول داشت.

پاسخ سوال ۴: التزام به ارزش‌های نظام علی رغم این که مدارس تمام سعی خود را می‌کنند در این مدارس خیلی مطرح نیست.

پاسخ سوال ۵: تکریم معلمان در مدارس نابینایان چشم‌گیر و پررنگ بود و لیکن در گروه عقب‌ماندگان، به دلیل مشکلات بلوغ و توان اندک خود کنترلی، معلمان خانم در بعضی موقعیت‌ها در معرض تهدید از سوی دانش‌آموزان قرار دارند.

پاسخ سوال ۶: با توجه به اهداف مندرج در اساسنامه مدارس استثنایی که به توانمند شدن دانش‌آموزان استثنایی نظر دارد کارکرد عمده این نوع مدارس مبتنی بر جبران ناتوانی‌های نامبردگان است که مستلزم وجود هزینه و اعتبارات کافی است، و در گفتگوی جلسه کانونی برگزار شده مشکلات جدی در بحث سرویس این مدارس وجود دارد که از حداقل امکاناتی است که باید برای این مدارس منظور گردد، همین‌طور در بخش آموزش دهی، تعداد دانش‌آموز استثنایی زیاد است و با توجه به تعداد معلم تخصصی اندک و ورود معلمان غیر تخصصی مثل آموزشیاران نهضت سواد آموزی و سایر مشکلات این مدارس، باید گفت به دلیل مشکلات فوق این مدارس از هدف اساسنامه‌ای شان فاصله دارند و لازم است با تزریق امکانات لازم گرفتن در نظر گرفتن شرایط متناسب باید به آن اهداف نزدیک شوند.

پاسخ سوال ۷: فضای رقابتی این مدارس شکل منفی و آسیبی ندارد و هرکسی با خودش مقایسه می‌شود. کنکور فقط برای دانش‌آموزان نابینا و کمی هم برای دانش‌آموزان ناشنوا موضوعیت دارد و خوشبختانه در این مدارس هم رقابت شکلی حساب شده دارد و وجوه آسیبی آن پررنگ نیست.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: پاسخ سوال ۸: ضرورت ادغام و تلفیق بعضی از انواع مدارس

استثنایی مثل مدارس نابینایان و ناشنوایان در مدارس عادی مطرح است. در واقع حق دانش‌آموزان مدارس عادی است که مواجهه با این دانش‌آموزان را بیاموزند و خود را برای آن آماده سازند.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و

تقلیل کارکردهای منفی مدارس

در کشورهای پیشرفته بر روی بچه ها در مدارس عادی کار می شود تا احساس ناتوان بودن به آنها دست ندهد. دانش آموزان نابینا و ناشنوا در صورت وجود امکانات می توانند در مدارس عادی درس بخوانند مانند بچه های مرزی که سابقاً در مدارس استثنایی بودند و امروز در مدارس عادی درس می خوانند اما تحت پوشش خدمات مدارس استثنایی هستند.

معلمان مدارس استثنایی در این زمینه اوتیسم اصلاً آموزش ندیدند و ادغام دانش آموزان اوتیستیک در مدارس استثنایی اشتباه بوده است. برای این کار نیاز به برنامه ریزی، تزریق امکانات و آموزش معلمان آشنا با مسائل این بچه ها بوده که هیچ یک انجام نشده است.

تعداد دانش آموز استثنایی زیاد است و تعداد معلم استثنایی کم و عمده معلمان خانمند و به دلیل حقوق پایین انگیزه کافی برای همکاری ندارند و از طرفی به دلیل نیاز جنسی شدید این دانش آموزان و عدم توانایی خود کنترلی آنان معلمان خانم تامین جانی لازم را ندارند.

در بعضی کشورهای دنیا این بچه را مقطع النسل می کنند و امکان ازدواج بعضی از آنان مثل سندرم داوونى ها هست. در کشور ما افراد متمول چنین امکانی دارند و الباقی برای معلمان خانم تهدید محسوب می شوند. یکی از مشکلات مدارس استثنایی هزینه هاست خصوصاً هزینه سرویس مدرسه. برای تامین هزینه سرویس های مدرسه مصوبه مجلس وجود دارد ولی دولت از پس تامین کار آن بر نمی آید و خانواده ها در این خصوص برایشان توقعی ایجاد شده که واقعی نیست و به نوعی مدیران مدارس را مقصر می دانند که پول را به جیب زده و پرداخت نمی کنند.

مسئله جدی دیگر این است که واحد نابینایان در سازمان استثنایی تعطیل شده است.

خانواده هایی را داریم که با امکانات مالی فراوان بچه شان را پنهان کرده اند و این مسئله ای فرهنگی است و کارکردی منفی ایجاد کرده است که داشتن بچه استثنایی را برای خود ننگ می شمارند و از تمسخر دیگران می ترسند.

در استثنایی نیروی مازاد وجود ندارد و همه نیروها به نوعی استفاده می شود. ۱۲ سال است تربیت معلم ها تعطیل شده و بدترین نیروهایی که در استثنایی به کار گرفته شده اند نیروهای نهضت سواد آموزی اند که حتی برای کار در مدارس عادی انگیزه ندارند چه رسد به استثنایی.

در استثنایی معلم پرورشی و معلم ورزش تخصصی نداریم.

تاسیس مدرسه استعداد درخشان اشتباه بود به دو دلیل اول شما این دانش آموزان را که قوی هستند و ودیعه الهی اند و باید به دیگران هم یاد دهند جدا می کنید، دوم این که وقتی آدم های باهوش در کنار هم قرار می گیرند از هم متنفر می شوند و رقابت منفی بوجود می آید و به هم صدمه می زنند. به دانشمندان دیوانه تبدیل می شوند. توسعه مدارس استعدادهای درخشان و شاهد توسعه نیست فریب است و کارکرد مالی موضوعیت دارد. نخبه پروری اشتباه است و جامعه را متوسط ها می سازند. نظام اجتماعی ما از نبود عدالت و تبعیض در سطوح مختلف رنج می برد.

آموزش و پرورش از رسالت خود فاصله گرفته چرا که ما می گوئیم آموزش تا پایان دوره ی راهنمایی رایگان است. ولی گاهی حتی در مناطق محروم موضوع پول گرفتن مطرح است و چقدر هنوز از افراد لازم التعلیم از تحصیل باز می مانند.

ملاک برای دانش آموز موفق نابینا در وهله اول ورود به جامعه است و این که از عهده حداقل کار شخصی خود برآیند و در اجتماع مورد تمسخر واقع نشوند. با محیط سازگار شوند. احساس ترحم کارکردی منفی است و تلاش مدارس مصروف این است که عزت این دانش آموزان حفظ شود. به همین دلیل عمدتاً دانش - آموزان نابینا و حتی خانواده هایشان از هر کس که از سر ترحم بخواهد برای آنها قدمی بردارد احساس برائت دارند.

هر فرصتی که پیش بیاید سعی بر این است که این دانش آموزان با مبانی دینی و فرهنگی آشنا شوند. یکی از مشکلات هم بچه های چند معلولیتی است چون مرکز جداگانه ای ندارند و جزء اقلیت های محرومند. اینها اگر مریبان آگاه و توانمند و مدارس مخصوص داشته باشند آموزش بیشتری می گیرند. معمولاً ۷ تا ۸ نفر بیشتر از این دانش آموزان برای آموزش نمی توانند بالا بیایند (سن ۷ تا ۸ سالگی). کار با بچه های چند معلولیتی هم سخت تر است و هم این ها مظلومترند.

در مورد حرمت معلم شعار این مدرسه ها این است: احترام به بزرگتر و محبت به کوچک تر. این فرهنگ جا افتاده حتی دانش آموز به دانش آموز دیگر یا رانندگان سرویس ها نیز باید احترام را رعایت کنند. اصلاً بچه های استثنایی مطیع تر از بچه ها عادی هستند. (البته این مسئله در مدارس نابینایان مصداق واقعی دارد) فضای رقابتی سالم است و هر کسی با خودش مقایسه می شود.

به اعتقاد حضار همه عناوین مدارس شاهد، ایثارگر و تیزهوشان باید حذف شود. همه را باید به مدارس نزدیک خانه خودشان بفرستیم. از آن طرف بهترین دبیران لیسانس و فوق لیسانس را برای مدارس ابتدایی بیاورند و حقوق بالا به آنها بدهند. ابتدایی باید تقویت شود. پایه همه آموزش‌ها در ابتدایی و پیش دبستانی است هر چه آنجا زحمت بکشیم در مقاطع بالاتر زحمتان کمتر است.

پیامبر(ص) میوه فروشی را دید که میوه‌ها را طبقه بندی کرده پیامبر(ص) با میوه فروش دعوا کرد که تو مردم را طبقه بندی کردی، همه را با هم بریز قیمت را کم کن.

بچه استثنایی نیاز ندارد که بچه عادی به او کمک کند حق بچه عادی است که بتواند و بداند چگونه به یک بچه استثنایی کمک کند.

جمع بندی کارکردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی مدیران و معلمان	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
۱	منفی	اول	انتظار پاداش بدون تلاش	مشترک				•	استثنایی
۲	مثبت	دوم	موفقیت گرایی	مشترک	•				به شکلی پرننگ مطرح است
۳	مثبت	سوم	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگی ها	مشترک	•				به دلیل ضعف امکانات به طوری ضعیف مطرح است
۴	منفی	سوم	نتیجه گرایی	مشترک			•		مطرح نیست
۵	مثبت	سوم	وجود انگیزه تحصیلی	مشترک			•		در نابینایان مطلوب تر است در دیگر ناتوانی ها تحت تاثیر ضعف امکانات ضعیف تر است
۶	مثبت	سوم	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)	اجتماعی - سیاسی	•				به دلیل تفکیک مدرسه و عدم ارتباط با افراد عادی به شکل ضعیف تر مطرح است
۷	مثبت	سوم	اهمیت داشتن زنگ ورزش	زیستی - بدنی	•				به شکل ضعیف تر مطرح است
۸	مثبت	سوم	وجود کلاس های فوق برنامه هنری	زیبایی شناختی - هنری	•				به شکل ضعیف تر مطرح است
۹	مثبت	سوم	اهمیت داشتن سلامت جسمی - روانی دانش آموزان	زیستی - بدنی	•				به شکل ضعیف تر مطرح است
۱۰	مثبت	سوم	توجه به آراستگی ظاهری و فردی	زیبایی شناختی - هنری				•	عموما تحت تاثیر شرایط مالی خانواده ها قرار داشت
۱۱	مثبت	چهار	التزام به ارزش های نظام	اعتقادی، هیادی، اخلاقی				•	چندان مطرح نیست
۱۲	مثبت	پنج	تکریم معلمان	اجتماعی - سیاسی				•	در نابینایان چشم گیر است در دیگر ناتوانی ها هم البته مطرح است
-		شش	غیر کارکردی (تناسب با اهداف مصوب)						تحت تاثیر ضعف امکانات فاصله با اهداف مصوب زیاد است
۱۳	منفی	هفت	وجود فضای رقابتی	اجتماعی - سیاسی			•		چندان مطرح نیست
-		هشت	غیر کارکردی (سوال از امکان ادغام)						ضرورت ادغام مدارس نابینایان و ناشنوایان در مدارس عادی مطرح است.

۲-مدارس ایثارگران

هدف نوع مدرسه: از آنجا که لازم است برای رزمندگان و جانبازان و آزادگان عزیز (که در این اساسنامه به نام عمومی ایثارگران خوانده می شوند) نظام آموزشی خاصی به وجود آید که با مقتضیات عمومی ایثارگران تناسب بیشتری داشته و از انعطاف لازم برای انطباق با انواع توانائیهها و آمادگیهای آنان برخوردار باشد و امکان تقویت بنیه علمی آنان را برای ادامه تحصیل فراهم آورد، مجتمع های آموزشی خاصی به نام مدارس ایثارگران بر طبق ضوابط مندرج در این اساسنامه تأسیس می شود.

الف-مدیران مدارس ایثارگران		
لیست حضار: جلسه ۱۷ مورخ ۹۲/۱۲/۵		
نام دبیرستان های پسرانه و منطقه	نام دبیرستان های دخترانه و منطقه	توضیحات
شهید رجایی ۶	حضرت زینب (س) ۶	علی رغم این که همه جلسات کانونی طرح در پژوهشکده مطالعات توسعه برگزار گردید، این جلسه به اصرار رئیس اداره شاهد شهر تهران در محل دبیرستان ایثارگران حضرت زینب (س) برگزار شد و تمامی مدیران ایثارگران شهر تهران شامل ۹ مدیر و یک کارشناس شاهد از اداره کل به همراه رئیس اداره شاهد شهر تهران در این جلسه حاضر بودند.
شهید ایمانی ۹	فاطمه الزهرا (س) ۳	
امام حسین (ع) ۴	انقلاب اسلامی ۱۵	
شهید حاج همت ۱۴	الزهرا (س) ۱	
راهیان قدس ۱۲		

تحلیل هدف: به نظر می رسد که عملکرد این مدارس با هدف تأسیسی شان، به دلیل نوع مخاطب خاص مدارس ایثارگر که نیاز به آموزش های ویژه دارند که در مدارس دیگر امکان این نوع آموزش میسر نیست، متناسب است، ولیکن بر اساس اهداف تأسیسی این مدارس قادر نبوده اند بنیه علمی دانش آموزان خود را در سطح انتظار تقویت کنند اگر چه در بخش آموزش معلمان زبده ای به کار گرفته شده اند.

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال ۱: - در مورد نظام نمره دهی و ارزشیابی، مدارس ایثارگران مدارس سخت گیرانه و منضبطند که مطابق مقررات عمل می کنند و پاداش بدون تلاش مطرح نبود. حضار معتقد بودند مدارس راه دور و بعضاً بزرگسالان در باب اخذ نمره واقعی زیر سوال هستند.

سوال ۲: موفقیت گرایی به قوت مطرح بود و دانش آموز موفق دانش آموز غالباً ارزش مدار محسوب می شد ولیکن روی فرایند آموزش هم کاری جدی معمول می گردد به نوعی که رتبه های قبولی مدارس ایثارگران از دانش آموزان طرح شاهد نیز بالاتر است.

سوال ۳: نگاه جامع تعلیم و تربیتی در مدارس شاهد برجسته است در مدارس ایثارگران نیز بازتاب توفیقات درسی دانش آموزان قابل توجه بود. در این مدارس به همه ی ابعاد رشد توجه خاص می شود. قبولی در

کنکور مهمترین مولفه این مدارس نیست و لذا همه چیز در راستای کنکور تعریف نشده است؛ در مدارس ایثارگران، دانش آموزان با برنامه ریزی دقیق مسئولین هویت خود را بدست آورده اند. برنامه ها در راستای موضوعاتی نظیر رابطه اجتماعی، آموزه های دینی، و... است. ضمناً حمایت عاطفی- روانی اولیاء این نوع مدرسه از شرایط ویژه دانش آموزان مورد تاکید است. در مجموع باید گفت استعداد پروری و هدایت صحیح استعدادها و شایستگی ها در این نوع مدرسه مطرح ولیکن تحت تاثیر مشکلات نوع مدرسه ایثارگران قرار داشت. مشکلاتی مانند کمبود تعداد مدرسه و کمبود امکانات و فضای مدرسه ...

نتیجه گرایی مطرح نبود ولی فضای رقابتی مثبتی مشهود بود. انگیزه تحصیلی بالا بود. مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب بود. زنگ ورزش اصلاً مطرح نبود. فوق برنامه هنری مطرح نبود. اهمیت سلامت جسمی ایثارگران مطرح نبود ولی به سلامت روحی آنان و ایجاد امکان ادامه تحصیل برای ارتقاء روحیه آنان توجه شده بود. توجه به آراستگی ظاهری هم چندان مطرح نبود.

سوال ۴: معتقد بودند دانش آموزان ایثارگر پیشقراولان حفظ کیان نظام جمهوری اسلامی هستند؛ ترویج فرهنگ ایثار و شهادت یکی از اهداف است که الان در طرح پراکنده هم این کار حتی در مدارس غیر شاهد و ایثارگر به انجام می رسد.

سوال ۵: تکریم معلمان در جایگاه شایسته و مطلوبی قرار داشت.

سوال ۶: متناسب است؛ به دلیل نوع مخاطب خاص مدارس ایثارگر که نیاز به آموزش ویژه دارد و در مدارس دیگر امکان این نوع آموزش میسر نیست.

سوال ۷: فضای رقابتی نمی باشد.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال ۸: حضار پیشنهاد ادغام بزرگسالان و راه دور و یا حذف مدارس راه دور را داشتند و با ادغام مدرسه خود به هیچ وجه موافق نبودند. به نظر می رسد با توجه به نیاز خاص این خانواده های ایثارگر و اهتمام ارج گذاری به از خود گذشتگی های همسران و خود این عزیزان، حفظ این فضای مدرسه ای لازم باشد و البته تعداد این مدارس هم در کلانشهر تهران ۹ مدرسه بود و تعداد دانش-آموزان این مدارس هم زیاد نیست و به مرور این افراد در بازه زمانی کمتر از ۱۰ سال از فرایند آموزشی فارغ التحصیل شده و خارج می شوند، ولی باید دقت کرد به دلایل مختلف این نوع مدرسه نیز توسعه نیابد.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

حضرار اعتقاد داشتند که، بخش فرهنگی و بخش ارزشی ایثارگران و شاهد با دیگر مدارس یکی نیستند. شاهد و ایثارگران ربطی به تنوع ندارد و نباید با نگاه ادغام یا حذف به آنها نگریست. با توجه به شرایط فرهنگی و ارزشی مطلوب فضای ایثارگران، لازم است شرایطی فراهم شود که بتوانیم اجازه دهیم افراد دیگر نیز وارد این فضا شوند و از فضا و سیستم معنوی فرهنگی و ارزشی استفاده کنند. به زعم محققان این دلایل برای توسعه این مدارس کافی نیست و این شرایط فرهنگی و ارزشی مطلوب باید با تمهیداتی به کل نظام آموزشی وارد شود.

کلا در مدارس شاهد تهران حدود ۱۵۰ نفر از فرزندان شاهد مشغول به تحصیل هستند و چون اعتقاد ما است که دین ما از تعلیم و تربیت ما جدا نیست، تربیت دینی با جدیت مد نظر قرار گرفته است.^۱ ایثارگران افراد خاص هستند و ثبت نام آن ها هم خاص است. کتب درسی ما در وهله اول بحث آموزش را دارند و در لوای آموزش، اعتقادات و ارزش ها باید منتقل شوند. ممکن است به طور مستقیم نمودش کم باشد ولی همه تلاش این است که کتب درسی منطبق بر آموزه های دینی و مبانی انقلاب ما باشد. در قسمت هایی از کتب درسی نمونه های عینی این مفاهیم گنجانده شده است.

نگاه ارزش مدارانه به این خانواده ها وجود دارد. این مدارس برای خانواده های ایثارگران پناهگاه محسوب می شوند. مدارس شاهد و ایثارگران تابلویی از جهت گیری ارزشی آموزش و پرورش در بخش دفاع مقدس دارد، اما انواع مدرسی که تاسیس شده فضای عدالت را مخدوش کرده و نمودی از بی عدالتی آموزش و پرورش است. برای مثال، مدارس نمونه یک فضای رقابتی منفی بوجود آورده است و سعی بر این است که نفر اول همچنان در بالا قرار بگیرد و به این عنوان هر کار غیر اخلاقی را هم ممکن انجام دهد.

فرزند شهید یادگار شهید است. اگر برای فرزند شهید مشکلی پیش آید آبروی نظام ما به چالش کشیده می شود و فرزند شهید احساس امنیت نخواهد کرد. قابل ذکر است که مدرسه شاهد طبق مصوبه مجبور به ثبت نام فرزند جانباز ۴۰ درصد است. در مدارس ایثارگران افراد متأهل و خانم های سن بالا آموزش هایی داده می شود که روحیه بهتری در کنار همسرانشان داشته باشند.

باب مقایسه دانش آموزان شاهد را با دیگران باید کنار بگذاریم چون مخاطبان ما افراد خاص هستند.

۱- به دلیل حضور مسئولین شاهد اداره کل در این جلسه مباحث پیرامون مدارس شاهد نیز در این جلسه مطرح گردید.

تقویت طرح شاهد پراکنده شایعه ای است که پخش شده است.

توسعه در مدارس شاهد اشکال داشته و این اشکال باید برطرف کنیم نه این که مدارس شاهد را از بین ببریم. کشوری که در حال توسعه است مدارس آن هم توسعه پیدا می کند.

امکانات در مدارس شاهد ضعیف است و امکانات موجود هم وقفی است.

رویکرد همه ی دست اندرکاران در مدارس شاهد یک رویکرد معنوی محور همراه با با عشق و علاقه فرزندان شاهد است.

اگر صحبت از توسعه است باید توسعه کیفی باشد. باید این توسعه را در کلان (۱۲/۵ میلیون دانش آموز و یک میلیون معلم در فضای آموزشی) نظام تعلیم و تربیت ببینید؛ این توسعه باید ناظر به تمام شرایط آموزشی ما باشد. اگر بخواهیم فرهنگ ایثار و شهادت را توسعه بدهیم و صرفاً بخواهیم تعداد مدارس را زیاد کنیم آیا توسعه حساب می شود؟

یادواره هایی که در مناطق برگزار می شود همه با حمایت و پیگیری مجموعه شاهد است.

توسعه مدارس سمپاد و نمونه به مدارس شاهد آسیب زده است. اصلاً کیفیت افزایی را با هوشمند سازی مطرح می کنند. هوشمند سازی در مدارس شاهد رتبه دوم شهر تهران را دارد اما رتبه اول ما مدارس غیر دولتی که وجوه مختلفی که از اولیاء دریافت می کنند. تا این لحظه کسی نتوانسته آن ها را کنترل کنند که عدالت آموزشی برقرار بشود.

دغدغه های مدیران و مسئولین مدارس شاهد (نظیر مسائل جاری مدرسه، مسائل اقتصادی، مسائل خانواده ها ی دانش آموزان و...) آنها را از پرداختن به مسائل مهم آموزشی و تربیتی باز داشته است. از برنامه های این مدارس تولید محتوای الکترونیکی است؛ و همین مسئله مردم را جذب مدرسه شاهد کرده چون از نظر تربیتی خیال افراد راحت است.

بهترین تجهیزات و بهترین امکانات باید در اختیار فرزندان شاهد قرار گیرد، مدارس شاهد نقدپذیر هستند و به دنبال رفع نواقص در همه ی امور اعم از خدماتی که برای دانش آموزان می دهند هستند.

مدارس راه دور عملکرد مناسب ندارند چون امتحانات آن ها open Book است و نحوه برگزاری آن ها به صورت های متفاوتی است. مدارس راه دور چون پولی است باید بازخورد بگیرند و به هر ترفندی که شده نمره می گیرند و نمره آن ها به صورت اهدایی است. ولی ایثارگران ما به این صورت نیست به همین دلیل نمره ایثارگران ما پایین است.

در مدارس غیر دولتی به همه نمره می دهند و بی عدالتی صورت می گیرد .

حضار نگرش منفی نسبت به توسعه مدارس سمپاد، نمونه، غیر دولتی و راه دورها داشتند ولی توسعه مدارس شاهد را درست و منطقی ارزیابی می کردند که چون به نوعی ذی نفع آن مدارسند طبیعتاً باید از آن دفاع کنند و معتقد بودند همیشه غرض ورزی هایی با این نوع مدرسه بوده است و آنهایی که در ایثارگران و دفاع مقدس و دفاع از انقلاب نبوده اند ذهنیت مساعدی نسبت به این مدارس ندارند. به زعم محققان وقتی به همه مدارس نگاه می شود تنوع مدارس در کشور ما به ضرر مدارس عمومی تمام شده است و استدلال ذی نفعان که هر تصمیمی در مورد مدارس مربوط به خودشان را به معنی مخالفت با فرهنگ ایثار و ارزش های دفاع مقدس می دانند نادرست است و توسعه مدارس شاهد در ۳ سال اخیر از همین تصمیمات نادرست محسوب می شود.

- توصیه شد از شتابزدگی در تصمیم گیری های حذفی یا ادغامی پرهیز شود، ملاک های علمی به فشارهای مالی در تصمیم گیری تفوق پیدا کند.

- مقایسه مدارس شاهد و غیرشاهد به دلایل ذیل نباید صورت گیرد:

بجای حذف این نوع مدارس سعی شود فرهنگ ارزشی- تربیتی حاکم بر این نوع مدارس را در مدارس دیگر توسعه دهیم.

- در مورد شیوه نامه ثبت نام ایثارگران پیشنهاد اصلاحی مطرح شد به نحوی که جانبازان زیر ۲۵ درصد نیز امکان ثبت نام بیابند، همین طور فرزند رزمندگانی که شرایط ثبت نام در بزرگسالان را دارند نیز امکان حضور در این مدارس را دارند. (به زعم محققان لزومی به توسعه این نوع مدرسه ملحوظ نیست)

- در تجربه سال ۸۵ ادغام مدارس بزرگسالان در قالب مدارس ایثارگران در شهر آران و بیدگل کاشان پس از ۲ سال تجربه ادغام و مشکلات ایجاد شده که منجر به ترک تحصیل ایثارگران شده بود مجدداً مدارس ایثارگران از بزرگسالان تفکیک گردید و تجربه اخیر ناموفق قلمداد می شد.

- ثبت نام سفارشی و از افراد غیرمحق بعضاً وجود دارد که نیاز به نظارت دقیق تر است.

- در مدارس ایثارگران مدیران به نوعی ایثارگر محسوب می شوند از ۱۵ ماه حقوق غیر موظف نگرفتن سخن در میان آمد که حاضر به بحث در مورد آن نبودند چرا که بحث شخصی آنها محسوب می شد.

جمع بندی کارکردها

نوع مدرسه	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	ساحت های تعلیم تربیت	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی مدیران و معلمان	سوالات	نوع کارکرد	کارکرد
اینارگران	تربیتی	آموزشی	تربیتی	آموزشی					
مطرح نیست ونمره واقعی است	•				مشترک	انتظار پاداش بدون تلاش	اول	منفی	۱
به قوت مطرح است				•	مشترک	موفقیت گرایی	دوم	مثبت	۲
مطرح است ولی تحت تاثیر مشکلاتی مثل کمبود مدرسه، امکانات و... است.			•		مشترک	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگیها	سوم	مثبت	۳
مطرح نیست		•			مشترک	نتیجه گرایی	سوم	منفی	۴
به قوت مطرح است		•			مشترک	وجود انگیزه تحصیلی	سوم	مثبت	۵
به شکلی مطلوب مطرح است			•		اجتماعی- سیاسی	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)	سوم	مثبت	۶
اصلا مطرح نیست				•	زیستی - بدنی	اهمیت داشتن زنگ ورزش	سوم	مثبت	۷
اصلا مطرح نیست				•	زیبایی شناختی - هنری	وجود کلاس های فوق برنامه هنری	سوم	مثبت	۸
سلامت جسمی اینارگران چندان مطرح نبود ولی به سلامت روحی آنان و ایجاد امکان ادامه تحصیل برای ارتقاء روحیه آنان توجه شده بود.			•		زیستی - بدنی	اهمیت داشتن سلامت جسمی - روانی دانش آموزان	سوم	مثبت	۹
اصلا مطرح نیست	•				زیبایی شناختی - هنری	توجه به آراستگی ظاهری و فردی	سوم	مثبت	۱۰
به قوت مطرح است	•				اعتقادی، عبادی، اخلاقی	التزام به ارزش های نظام	چهار	مثبت	۱۱
در حد شایسته ای مطرح است	•				اجتماعی - سیاسی	تکریم معلمان	پنج	مثبت	۱۲
دارد						غیر کارکردی (تناسب با اهداف مصوب)	شش		-
مطرح است ولی با شکلی مثبت و مطلوب		•			اجتماعی - سیاسی	وجود فضای رقابتی	هفت	منفی	۱۳
توصیه به ادغام نمی شود						غیر کارکردی (سوال از امکان ادغام)	هشت		-

ب- دانش آموزان مدارس ایثارگران					
لیست حضار: جلسه ۲۳ مورخ ۹۲/۱۲/۱۹					
ردیف	جنسیت	پایه تحصیلی	مقطع	نام دبیرستان	توضیحات
۱.	مرد	سوم	۱۴	شهید همت	۴۲ ماه سابقه حضور در جنگ
۲.	زن	پیش دانشگاهی	۱	الزهر(س)	همسر جانباز
۳.	زن	پیش دانشگاهی	۱	الزهر(س)	همسر جانباز ۷۰٪
۴.	زن	پیش دانشگاهی	۱	الزهر(س)	همسر جانباز
۵.	زن	پیش دانشگاهی	۶	حضرت زینب(س)	مادر آزاده
۶.	زن	پیش دانشگاهی	۶	حضرت زینب(س)	خواهر جانباز
۷.	زن	پیش دانشگاهی	۳	فاطمه الزهرا(س)	همسر جانباز
۸.	زن	پیش دانشگاهی	۳	فاطمه الزهرا(س)	خواهر شهید و خواهر جانباز
۹.	زن	پیش دانشگاهی	۳	فاطمه الزهرا(س)	همسر جانباز
۱۰.	مرد	دانشجو	۴	امام حسین(ع)	جانباز انقلاب، ۵۲ ماه جبهه، ۶ سال اسارت و سال ۹۰ رتبه ۵۳ کنکور

الف - پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

- بیشتر این دانش آموزان به دلیل مشکلات مربوط به موضوع ایثارگری، که با آن دست به گریبان بوده اند مدت ها از درس و مدرسه دور مانده اند و خوشبختانه با حضور در این مدارس انگیزه خود را دوباره بازیافته و ارتقاء داده اند. حضور در این مدارس با همه مشکلاتی که وجود دارد آنان را به ادامه تحصیل ترغیب می کند و به عبارتی به انتظارات آنها پاسخ مثبت داده است و سبب شده در زندگی شخصی نیز به واسطه حضور در مدرسه آرامش بیشتری به دست آورند و کیفیت زندگی خود را افزایش دهند.
- هر آنچه در این مدرسه یافت می شود عبارت است از عشق و علاقه برای یادگیری و کار و عملکرد صحیح، تعهد، فضای معنوی ایثار و شهادت، همیاری و همکاری. همه در این نوع مدارس برای اهداف متعالی نظام کار می کنند و هیچ گونه چشم داشتی هم وجود ندارد. و اصلا نمی توان به نکات منفی در این مدارس اشاره کرد. فرار مغزها اساسا برای این نوع مدرسه موضوعیت نداشت.
- اصلا این مدارس با فضای معنویشان شناخته می شوند دوستی و صمیمیت بین دانش آموزان و کادر آموزشی مدرسه به شدت ملموس است اصلا ظاهر سازی وجود ندارد. وجود مدارس ایثارگران به منزله توجه به ایثار و ارزش های ایثارگری است و با وجود این نوع مدرسه به این نوع نگاه ارزشی توجه ویژه شده است.

۴. برنامه های فرهنگی بسیار پر رنگ است ولی شکل آن به دلیل حضور دانش آموزان خاص در این مدارس متفاوت است. ادای فرائض دینی در این نوع مدرسه برجسته بود. مشارکت در فعالیت های اجتماعی پررنگ بود.

۵. اصلا در این مدارس نیازی به اعمال فشار نیست زیرا انضباط در دانش آموزان این مدارس درونی شده است. اخلاق مداری پررنگ است. اما مدیر و معاونین اصلا از وظایف خود عدول نمی کنند.

۶. معلمان عاشقانه و بدون چشم داشت کار می کنند و از نا عدالتی صحبتی نیست اما نکته ای که قابل تامل است امکانات بسیار پایین در مدارس ما است که اصلا شایسته ما نیست و در مقایسه با سایر مدارس بزرگسالان اصلا قابل قیاس نیست که این نمونه بارز ناعدالتی است و مسئولین بایستی به این مشکلات رسیدگی کنند که متاسفانه تا کنون هیچ اتفاقی نیفتاده است. نسبت به بعضی انواع مدارس خاص مثل نمونه و غیر دولتی هاعدالت آموزشی کمرنگ محسوب می شود.

نکته دیگر این است که به طور پنهان خود را تافته جدا بافته می دانند و انتظار دارند که حقوق آنها به دلیل شرایط ایثارگری که دارند منظور شود که متاسفانه چنین نمی شود.

۷. در این نوع مدرسه به احساس شکست وجود دارد ولی اگرهم احساس شکست وجود داشته، به دلیل فضای ارزشی و شرایط هم ارز با دیگر دانش آموزان، انگیزه شان برای جبران و رفع احساس شکست بالا است.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: ۸. تنوع لازم است تا مردم حق انتخاب داشته باشند اما مدارس ایثارگران نباید تحت هیچ شرایطی ادغام شوند.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

تمامی دانش آموزان این مدارس به طور مشترک بر روی این نکته توافق دارند که معلمان و کادر مدیریتی مدارسشان همگی کاملا جهادی و دلسوزانه عمل می کنند و هیچ گونه چشم داشتی ندارند. علی الخصوص که بهترین معلمان را برای این ها به کار گرفته اند .

ایشان معتقدند که مدارس ایثارگران مدرسی با کمترین هزینه و بیشترین خروجی هستند اما متاسفانه همگی ابراز داشتند که امکانات این مدارس بسیار ضعیف است ولی با وجود همه این مشکلات فارغ التحصیلان این مدارس بسیار عملکرد خوبی دارند.

ایشان معتقدند که ادغام این مدارس به هر شکلی نوعی ضربه به فرهنگ ایثار و شهادت است این در حالی است که این مدارس باید با توجه به همه ابعادی که دارند از جمله ابعاد مذهبی و اسلامی باید به عنوان الگو برای همه مدارس به ویژه مدارس بزرگسالان مطرح و شناسانده شوند. (از این نکته نباید برداشت توسعه این مدارس تلقی شود)

نکته ای مثبت که مورد توافق همگی این دانش آموزان است فضا و جو موجود بین دانش آموزان این مدارس است زیرا نقاط مشترکی دارند معضلات و مشکلات همدیگر را به خوبی درک و لمس می کنند و این احساس همدلی باعث ایجاد انگیزه برای ادامه تحصیل این افراد می شود. واقعا از لحاظ امکانات در مضیقه هستند و بایستی مسئولین مدیران را در این زمینه حمایت کنند و فضا های بهتری در اختیارشان قرار دهند تا عملکردشان بهتر شود.

یکی از مشکلات عمده ای که این دانش آموزان مطرح کردند بحث امتحانات نهایی است زیرا معتقدند که فاصله و شکافی که بین این افراد و سایر دانش آموزان در حوزه امتحانات نهایی برایشان غیر قابل تحمل است.

هم چنین این اعتقاد وجود دارد که مشکل عمده نظام آموزشی کشور مدیریت در سطح خرد است و موفقیت این مدارس عمده دلیلش مدیران موفق و کاربلد و البته دلسوز است که این ویژگی بایستی باید در کل نظام آموزشی تسری پیدا کند و برای آن باید برنامه ریزی صورت بگیرد.

ایجاد تعامل بین سپاه، ارتش و آموزش و پرورش موفقیت این مدارس را دو چندان خواهد کرد. می توان از پتانسیل بسیج هم برای این ها استفاده کرد. استفاده از فرزندان نیروهای شاهد و ایثارگران برای کار در مدارس ایثارگران بسته به توانمندی هایشان هم پیشنهاد شد.

معتقد بودند این مدارس اصلا نباید با مدارس دیگر ادغام شود به دلیل شرایط خاص دانش آموزان و وجود شکاف فرهنگی بین آنها و سایر دانش آموزان مدارس بزرگسال که نمونه آن در برخوردهایی که با ایشان در حوزه امتحان نهایی می شود کاملا مشهود است به گونه ای که حتی مورد تمسخر سایر دانش آموزان هستند و نحوه برخورد ایشان برایشان آزار دهنده است. با توجه به همین نکته خواستار این هستند که مسئولان، حوزه امتحان نهایی ما را از بقیه دانش آموزان جدا کنند.

تقویت رویکرد کنکوری در مدارس ایثارگران برای موفقیت بیشتر دانش آموزان این مدارس در کنکور سراسری پیشنهاد شد و خلا آموزش های کنکوری حس می شود.

از نکات خوب دیگر انگیزه‌ای است که در این دانش آموزان ایثارگر ایجاد شده و در رفع بسیاری مشکلات آنها موثر بوده و روی فضای خانواده های آنان هم تاثیرات خوبی بر جای گذاشته است. از مشکلات دیگری که برای این ها مطرح بود این که ایثارگران مقاطع راهنمایی بلا تکلیفند. بسیاری از ذی نفعان مدارس ایثارگران و خدماتی که می دهند را نمی شناسند.

جمع بندی کار کردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کار کردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی دانش آموزان	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
د	کارکرد				آموزشی	آموزشی	تربیتی	ایثارگران
-	اول	غیرکارکردی (سوال از ملاک های انتخاب مدرسه)						به دلیل تعداد کم مدارس، ملاک اصلی انتخاب مدرسه نزدیکی به محل سکونت است.
۲۰	منفی	دوم	فرارمغزها	مشترک				موضوعیت نداشت
۲۱	مثبت	سوم	وجود برنامه های آموزشی غیر درسی برای تقویت بنیه اعتقادی مخاطبین	اعتقادی، عبادی، اخلاقی				به دلیل امکانات ضعیف کمتر مطرح است
۲۲	منفی	سوم	سطحی سازی ارزش های دینی	اعتقادی، عبادی، اخلاقی				اصلا مطرح نیست
۲۳	مثبت	سوم	اهمیت داشتن ادای فرائض	اعتقادی، عبادی، اخلاقی				به طور برجسته مطرح است
۲۴	مثبت	سوم	اخلاق مداری	اعتقادی، عبادی، اخلاقی				پررنگ مطرح است
۲۵	مثبت	سوم	وجود علاقه به نماز و شعائر دینی	اعتقادی، عبادی، اخلاقی				در حد برجسته مطرح است
۲۶	مثبت	چهار	مشارکت دانش آموزان در فعالیتهای اجتماعی (درون و بیرون مدرسه مثل صبحگاه، اردوها، راهپیمایی ها)	اجتماعی-سیاسی				پررنگ مطرح است
۲۷	مثبت	چهار	گرایش به فعالیتهای اجتماعی	اجتماعی-سیاسی				پررنگ مطرح است
۲۸	مثبت	پنج	اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی	مشترک				در حد معمول مطرح است ولی انضباط درونی شده است
۱۴	مثبت	پنج	نظارت و ارزیابی فعالیت های تربیتی	علمی فناوریانه				بیشتر از دیگر مدارس مطرح است
۲۹	مثبت	شش	عدالت آموزشی	اجتماعی-سیاسی				عدالت آموزشی نسبی در مدارس وجود دارد ولی در قیاس با مدارس دیگر عدالت نقض می شود
۳۰	منفی	هفت	ایجاد احساس شکست تحصیلی	مشترک				وجود دارد ولی انگیزه برای رفع احساس شکست بالا است.

۱- این کارکرد در سوالاتی که از والدین پرسیده می شد احصاء گردیده است به همین خاطر شماره آن ۱۴ است و لیکن در دانش آموزان بزرگسال ایثارگران نیز این سوال بررسی شده است.

۳-مدارس بزرگسالان

هدف نوع مدرسه: هدف کلی مدارس بزرگسالان، ایجاد فرصتهای تحصیلی برای کسانی است که به دلیل ضرورتها و شرایط زندگی، اقتصادی و یا هر علت دیگر قادر به تحصیل تمام وقت در مدارس عادی نباشند و یا تحصیل خود را در مدارس عادی به صورت ناقص رها کرده باشند.

الف-مدیران مدارس بزرگسالان		
لیست حضار: جلسه ۴ مورخ ۹۲/۱۰/۲۴		
نام دبیرستان های دخترانه و منطقه	نام دبیرستان های دخترانه و منطقه	توضیحات
شهدید بهشتی ۱۸ جابر ابن حیان ۲ شهدید نراقی ۱۵ هجرت ۲ آیت الله سعیدی ۱۱	شهدید طاهریان ۹ توحید ۶ راه دانش ۱۷ طوبی ۱۴	این جلسه با حضور ۶ نفر از مدیران و ۳ نفر از معاونین مدارس بزرگسالان شهر تهران برگزار گردید.

تحلیل هدف: شرایط عمومی این مدارس نازل است، انگیزه تحصیلی پایین است و کسب مدرک تحصیلی مهمترین انگیزه ورود افراد به این نوع مدرسه است و لذا شائبه مدرک فروشی در این نوع مدارس مطرح است خصوصا که آموزش و پرورش هم نظارت چندانی بر این نوع مدارس اعمال نمی کند و اگرچه عملکرد این مدارس با هدف تاسیسی آن انطباق دارد ولیکن مشکلات جدی دیگری در کنار شرایط این مدارس به چشم می خورد.

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال اول: حضار معتقد بودند در مورد کارکرد انتظار نمره بدون تلاش نیاستی وجود و حضور مدارس راه دور را نادیده گرفت که وجود چنین مدرسی باعث شده است که باور مدرک فروشی در مردم تقویت گردد به گونه ای که دانش آموزان و حتی برخی والدین انتظار دارند که چنین اتفاقی در مدارس بزرگسال نیز بیفتد ولی سعی و تلاش بر این است که نمرات واقعی و نشان دهنده میزان واقعی تلاش دانش آموزان باشد.

سوال دوم: قاعدتا قسم دوم مد نظر است یعنی دانش آموز موفق کسی است که پرتلاش است، ارتباط خوبی با دیگران برقرار می کند، و... اما معضلاتی دامن گیر جامعه فعلی ماست که از تحقق چنین دانش آموزی جلوگیری می کند که عمده ترین عامل را می توان کنکور دانست به گونه ای که دانش آموز ما حتی رغبت پرداختن به سایر ابعاد وجودی خود را ندارد و از طرفی آموزش و پرورش ما نیز صرفا به ابعاد

آموزشی نظر دارد. اما واقعا برای مدیران که در خط مقدم جبهه آموزش فعالیت می کنند با توجه به ناهنجاری های جامعه وجود یک دانش آموز جامع الاطراف دارای اهمیتی بسیار بالا است زیرا صرفا موفقیت در کنکور منجر به حضور جوانان سالم و موفق در جامعه ما نخواهد شد.

سوال سوم: متاسفانه پدیده کنکور لطمات بسیار سنگینی بر پیکره جامعه ما وارد ساخته است و بسیاری از ارزش های مطلوب اجتماعی را در نظر اعضای جامعه مخدوش نموده است. به گونه ای که در حال حاضر علاوه بر اینکه به عنوان یک عامل مهم برای خانواده ها و دانش آموزان مطرح است به تولید دانش آموزانی با بنیان علمی ضعیف کمک کرده به گونه ای که قبلا از کنکور با تعبیر قیف وارونه یاد می - شد اما در حال حاضر این قیف به یک قوطی تبدیل شده است که همین تغییر ماهیت باعث شده است دانش آموزی که در درس هندسه نمره یک گرفته است در آزمون سراسری در رشته عمران پذیرش بگیرد که این جای تاسف است. از سوی دیگر، مسئولین ضرورتی به وجود معاون تربیتی در این مدارس احساس نکرده اند و این در حالی است که تنوع سنی در بزرگسالان محسوس است و تعداد دانش آموزان بازمانده از مدارس روزانه در این میان قابل توجه است و نیاز به مداخلات تربیتی بی پاسخ مانده است. علی الخصوص که به دلیل بالاتر بودن سن به راحتی حاضر نیستند در نوع ظاهر و پوشش علی الخصوص در مدارس دخترانه زیربار مقررات آموزش و پرورش بروند.

سوال چهارم: فرهنگ عمومی از بیماری مدرک گرایی رنج می برد و مدرک در باغ بهشت است و فارغ از این که مدرک اخذ مبین یادگیری نیز باشد برای کسب آن به هر آب و آتشی زده می شود. با وجود این رویکرد مدرک گرایی در کشور ما، و رویکرد های پنهان منفی برای رسیدن به سطوح بالای شغلی - اجتماعی - اقتصادی و... به هر قیمت، جایی را برای تربیت نیروی متعهد و ملتزم باقی نمی گذارد.

سوال پنجم: در پاسخ به این سوال بایستی مطرح گردد که مدیران اساسا معتقد بودند که سیر فرهنگی در کشور ما به خصوص در میان جوانان سیر نزولی دارد و از طرفی دیگر با یک دید کلان اگر بخواهیم به موضوع نظر کنیم باید اذعان کنیم که جایگاه معلم و استاد در جامعه ما دچار یک شکست ارزشی شده که شاید بتوان ظهور و بروز بیرونی آن را عدم توانمندی اقتصادی معلمان دانست که باعث شده این قشر زحمتکش برای تکافوی هزینه های شخصی خود به شدت کار کنند و همین امر باعث شده که ایشان روز به روز از جایگاه اصلی خویش دور شوند.

سوال ششم: اعتقاد بر این است که اساساً نظام آموزش و پرورش کشور ما از اهداف خود دور شده است ولی در مورد مدارس بزرگسال مدیران معتقد بودند که اولاً وجود مدارس راه دور خود انحرافی بزرگ در اهداف مدارس بزرگسال را سبب گشته است و هم چنین جالب این است که اساساً ادارات آموزش و پرورش همین که مدرسه ای عنوان بزرگسال را به خود گرفت دیگر نظارت چندانی بر فعالیت ها و شرایط این مدارس نخواهند داشت.

سوال هفتم: متأسفانه در این شرایط کنکور به عنوان اصلی ترین هدف شناخته شده است و همه برای موفقیت در آن تمام تلاش خود را به کار می گیرند اما اساساً در این مدارس مسئله دامن زدن به کنکور چندان مطرح نیست بلکه بعضی قرائن حاکی از آن است که پرداختن به بعد تربیت از کمرنگ شده است که این مورد اصلاً نشانه خوبی نیست.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال هشتم: در مورد ادغام حضار معتقد بودند که کاهش تنوع حتماً باید صورت گیرد و خوب است کاهش تنوع در قالب دو نوع مدرسه دولتی و غیر دولتی نهایی شود و الباقی انواع مدارس در این دو نوع مدرسه ادغام شوند.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

در تصمیم گیری های آموزش و پرورش نگاه اقتصادی اولویت یافته است به دلیل این که همه راهها به کنکور ختم می شود و برای اخذ نتیجه در کنکور این ذهنیت مطرح است که هر قدر هزینه شود نتیجه کسب می شود.

در خصوص کیفیت مدارس عادی نگرش نازل است و لیکن در بزرگسالان این نگرش نازل تشدید شده است. دانش آموز مدارس بزرگسال هم از نظر بنیه علمی هم از نظر بنیه مالی ضعیف است. برای بزرگسالان نباید آموزش رایگان باشد و به ازای هر واحد در سال جاری ۷۰۰۰ تومان دریافت می شود که برای دانش آموزی که واحدها را کامل گرفته است مبلغ حدود ۱۵۰۰۰۰ تومان است که به زعم مدیران هزینه کاغذ مصرفی دانش آموزان را کفاف نمی دهد.

دست و بال مدیران بزرگسالان کاملاً بسته است چرا که فقط در سازمان مدرسه مدیر نیروی موظف محسوب می شود و باید از نیروی غیرموظف استفاده شود که با پرداخت حق الزحمه ای که بعضاً تا ۹ ماه به تأخیر می افتد انگیزه همکاران فرهنگی پایین است. در بزرگسالان حتی پاداش همکاران فرهنگی نیز قطع شده

است و این موضوع را در شأن آموزش و پرورش نمی‌دانند که در مدارس بزرگسالان معلمان است شمار شوند. مدیر حق استفاده از نیروی آزاد را ندارد. ۴ سال است که به بزرگسالان نیروی موظف داده نمی‌شود.

نگاه مچ گرفتن از اولیاء مدرسه تفوق یافته است. به اعتقاد مدیران حاضر در جلسه مدخل وجود این مشکل وجود مدارس راه دور است که با نمره فروشی، وضعیت تأسف‌باری برای اعتبار آموزش و پرورش ایجاد کرده‌اند. برای رفع بی‌اعتباری آزمون‌های مدارس راه دور، تمهید آموزش و پرورش برگزاری آزمون‌های آنان در مدارس بزرگسالان است که خود این موضوع مشکلات مدارس بزرگسالان را تشدید کرده است. براساس مقررات این دانش‌آموزان در مدارس بزرگسالان تحت عنوان داوطلب آزاد تا لحظه آخر قبل از امتحانات امکان ثبت نام دارند و عموماً موسسه‌های آموزشی که البته در بین آنان مدارس راه دور هم وجود دارد با دریافت رقم‌های ۳-۲ میلیون تومان و بدون ارائه آموزش‌های کافی این دانش‌آموزان را به آزمون‌های مدارس بزرگسالان حواله می‌دهند و آزمون‌های واقعی مدارس بزرگسال علی‌رغم وعده‌های داده شده به این‌ها، موجبات نارضایتی داوطلبین آزاد که البته هزینه‌های گزاف هم پرداخته‌اند را فراهم آورده است.

نکته جالب این است که حاضران مشکل مدرک فروشی را ناشی از موسسه‌های آموزشی آزادی می‌دانند که مدارس راه دور در بین آنان گاهی وجود دارد ولی در قضاوت کلان، مدارس راه دور را محل همه مسایل مدرک فروشی می‌دانند. به نظر می‌رسد اطلاع‌رسانی آموزش و پرورش و معرفی مدارس راه دور به عنوان مجموعه‌های خاطی و عملاً برخورد با این مدارس که حتی اجازه ندارند آزمون‌هایشان را در مدارس خودشان برگزار کنند در این ذهنیت نقش مهم‌تری داشته و شاید این اقدامات با سوگیری در جهت حذف مدارس راه دور به انجام رسیده است. از سوی دیگر ناکارآمدی قوانین و عدم شناخت کافی از مقررات تحصیل در مدارس بزرگسالان، سبب شده موسسات آموزشی غیرمعتبر از نیاز این دانش‌آموزان به اخذ مدرک، بهره‌برداری‌های سوء نمایند. حجم محتوای زیاد کتاب‌های درسی و فشار حافظه‌ای که طبیعت آموزش و پرورش کشور ما را شکل داده مشکلات مدارس بزرگسال که عموماً دانش‌آموزان ضعیف‌تر در آن به تحصیل مشغولند را تشدید کرده و شائبه مدرک فروشی را در این شرایط بیشتر می‌کند.

- در مورد مدارس راه دور ذهنیت عمومی همکاران فرهنگی منفی است و موسسان آن را افراد صاحب نفوذی می‌دانند که عموماً سبب می‌گردند نتوان برای اصلاح مشکلات آنجا از خط قرمزهای ایجاد شده عبور کرد در عین حال مدارسی که تحت روابط و سفارشد و با تماس‌های تلفنی مدارک صادر می‌کنند.

- مدیران بزرگسالان پیشنهاد داشتند که با بالا بردن شهریه واحدهای انتخابی بزرگسالان در مدارس و بازگذاشتن دست مدیران مدارس در ارائه آموزش های کافی و حتی استفاده مفید از نیروهای مازاد (مدارس) و معلمان ثابت و برچیدن مقررات دست و پاگیر کارشناسی نشده می توان دست موسسات آموزشی غیرمعتبر و سودجو را از این بخش مظلوم آموزش کوتاه کرد.

- مدیران معتقد بودند عمده مقررات مالی وضع شده متوجه ادارات مناطق است و با ادارات کل مدخلیتی ندارد.

- درمیان مدیران مدعو جلسه مدیران توانمندی حضور داشتند که به دلیل سابقه درخشان در مدارس دیگر، کیفیت آموزشی و پرورشی مدرسه بزرگسال مورد نظر خود را به طور قابل ملاحظه ای ارتقاء داده اند.

جمع بندی کارکردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی مدیران و معلمان	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
۱	منفی	اول	انتظار پاداش بدون تلاش	مشترک	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	بزرگسالان
۲	مثبت	دوم	موفقیت گرایی	مشترک					شائبه آن به قوت مطرح است به طور ضعیفی مطرح است و تحت تاثیر اخذ مدرک است
۳	مثبت	سوم	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگی ها	مشترک					چندان مطرح نیست
۴	منفی	سوم	نتیجه گرایی	مشترک					مطرح است ولی بیشتر در راستای اخذ مدرک است
۵	مثبت	سوم	وجود انگیزه تحصیلی	مشترک					پایین است
۶	مثبت	سوم	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)	اجتماعی- سیاسی					به دلیل وجود دو طیف دانش آموزان مردودی که در سن مدرسه اند و بزرگسالان با سن بالاتر مشکلات ارتباطی وجود دارد
۷	مثبت	سوم	اهمیت داشتن زنگ ورزش	زیستی-بدنی					چندان مطرح نیست
۸	مثبت	سوم	وجود کلاس های فوق برنامه هنری	زیبایی شناختی-هنری					چندان مطرح نیست
۹	مثبت	سوم	اهمیت داشتن سلامت جسمی-روانی دانش آموزان	زیستی-بدنی					سلامت جسمی چندان مطرح نیست ولی تلاش برای ادامه تحصیل از نظر روانی ارضا کننده است
۱۰	مثبت	سوم	توجه به آراستگی ظاهری و فردی	زیبایی شناختی-هنری					چندان مطرح نیست و بیشتر متاثر از شرایط جامعه است تا مقررات آموزش و پرورش
۱۱	مثبت	چهار	التزام به ارزش های نظام	اعتقادی-مبادی اخلاقی					چندان مطرح نیست
۱۲	مثبت	پنج	تکریم معلمان	اجتماعی-سیاسی					پررنگ نیست
-		شش	غیر کارکردی (تناسب با اهداف مصوب)						تناسب با اهداف مصوب وجود دارد ولی مشکلات جدی موجود است
۱۳	منفی	هفت	وجود فضای رقابتی	اجتماعی-سیاسی					چندان مطرح نیست
-		هشت	غیر کارکردی (سوال از امکان ادغام)						توصیه حذف و ادغام با راه دور است

ب- والدین مدارس بزرگسالان

لیست حضار: جلسه ۹ مورخ ۹۲/۱۱/۸

ردیف	حضار	سطح تحصیلات	شغل	پایه تحصیلی فرزند	مقطع	نام دبیرستان	توضیحات
۱.	این جلسه با حضور ۴ نفر از والدین مدارس بزرگسال شهر تهران برگزار گردید. در این سه نیز ۹ نفر از والدین دعوت شدند که افراد فوق در جلسه حاضر شدند.	دیپلم	خانه دار	سوم	۶	توحید	مادر و فرزند باهم در جلسه شرکت داشتند و نقطه نظرات هر دو اخذ شد
۲.		سوم تجربی	دانش آموز	سوم	۶	توحید	
۳.		دیپلم	خانه دار	پیش دانشگاهی	۱۵	امامت	مادر دانش آموز دختر
۴.		۹ کلاس	بازنشسته	پیش دانشگاهی	۱۷	راه دانش	پدر دانش آموز دختر
۵.		دیپلم	بازنشسته	پیش دانشگاهی	۱۸	شهید بهشتی	پدر دانش آموز پسر

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

پاسخ سوال ۱: عده‌ای به دلیل نزدیک بودن به محل زندگی و عده‌ای هم با تحقیق در این مدارس ثبت نام کردند.

پاسخ سوال ۲: والدین آشنایی دقیق و خاصی با فعالیت های مدرسه ندارند. مدرسی که انجمن اولیاء دارند، آشنایی نسبی خانواده‌ها از طریق انجمن صورت می‌گیرد که اولیای منتخب در انجمن نماینده ی همه ی اولیا هستند و در اصل رابط بین مدارس و اولیا این انجمن اولیاء هستند. مدرسی که انجمن اولیاء ندارند از توصیفات دانش آموزان در جریان کارهای مدرسه قرار می‌گیرند، مدرسه هم در حد معمول پاسخ‌گوی انتظارات اولیا هست. در مجموع این دسته از والدین نظارت چندانی بر فعالیت های مدرسه فرزندشان ندارند.

پاسخ سوال ۳: اعضا متفق‌القول بودند که معلمان مدارس بزرگسال از نظر آموزشی- تربیتی خوب هستند. از کادر آموزشی در تدریس رضایت داشتند. عموماً از معلم های باتجربه و با سابقه در این مدارس استفاده می‌شود، اما بعضی معلمان هم هستند که ضعیف عمل می‌کنند و تعهد کاری ندارند. تربیت اجتماعی دانش- آموزان به دلیل شرایط سنی آنها و نوع رابطه معلم و دانش آموزان صمیمی و مناسب است. جو همکاری بین دانش آموزان خوب است. کار کنکوری در دستور کار این مدارس قرار ندارد.

در مجموع به نظر می‌رسد به دلیل عدم وجود معلمان قوی با انگیزه و عدم وجود هزینه و اعتبار کافی در این نوع مدرسه، ابعاد آموزشی و تربیتی ضعیف است. اگر چه در بین مدیران بعضاً "مدیران توانمند مدارس عادی که به کار در مدارس بزرگسالان گمارده شده‌اند و توانسته‌اند خوب عمل کنند موجود بود

پاسخ سوال ۴: عده ای معتقدند که به دلیل این که افراد در یک کلاس هم سن نیستند حس رقابت نه تنها وجود ندارد بلکه حس سرخوردگی هم ایجاد می شود، اما عده ای هم کاملاً نظر برعکس دارند و معتقدند که به همین دلیل که سن ها متفاوت است فضای رقابتی سالمی ایجاد شده است و انگیزه هم برای کنکور بیشتر شده است. لذا، کلاس های فوق برنامه با استفاده از افراد متخصص جهت کاهش احساس خود کم بینی در ابتدای سال برای این دانش آموزان ضروری به نظر می رسد.

فضای این مدارس رقابتی نیست و می توان گفت این دانش آموزان در بعضی موارد به دلیل فضای رقابتی در دیگر مدارس کارشان به مدارس بزرگسالان افتاده است.

احساس غرور کاذب مشهود نیست ولیکن به دلیل تجربه شکست ها خیلی احساس خود کم بینی مشهود است.

پاسخ سوال ۵: اگر چه دریافت های مدیران مدارس از دانش آموزان هزینه اولیه آنان را کفاف نمی کند ولیکن از منظر دیگران (انواع مدارس دیگر) در این نوع مدرسه رویکرد سود انگاری پنهان مدیران مشهود است. رانتی پنهان بین نیروهای ادارات مناطق وجود دارد که عموماً " آنها می توانند مدیران مدارس بزرگسال باشند که شائبه سودانگاری مدیران این مدارس را تقویت می کند.

پاسخ سوال ۶: فاصله ی طبقاتی بالاخره در هر جایی هست ولی در این مدارس فخرفروشی و .. دیده نمی شود چون همه ابتدا تحصیل را رها کردند الان از تمام شرایط برای درس خواندن استفاده می کنند و به این مسائل توجهی نمی کنند. لذا، از نقاط قوت مدارس بزرگسال کمتر بودن احساس تفاوت طبقاتی در بین دانش آموزان نسبت به مدارس دیگر است و دانش آموزان قوی از نظر تحصیل دیگران را یاری می کند. و مدرسه بزرگسال از والدین پولی جهت برطرف کردن مسائل اقتصادی مدرسه نمی گیرد.

پاسخ سوال ۷: کنکور خیلی مطرح نیست و این که به صورت جداگانه کنکوری کار شود. در مورد فعالیت های غیر علمی هم در حد معمول مناسبت ها را مراسم برگزار می شود ولی اردو و کارهای خاص هنری زیاد دیده نمی شود. همه ی والدین متفق القول بودند که در مدارس بزرگسالان کمتر به ابعاد تربیت اخلاقی، تربیت زیستی، تربیت اقتصادی دانش آموزان توجه می شود. و مناسبت های مذهبی و ملی در این مدارس کم تر مورد توجه قرار می گیرد. اما، رابطه اجتماعی معلمان با دانش آموزان مناسب است.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: پاسخ سوال ۸: نظر اکثریت بر این است که مدارس بزرگسال و ایثارگران با هم ادغام شود و یک سری از امکانات را هم برای این مدارس قرار دهند. و همین طور مدارس راه دور کلا منحل شوند.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

این مدارس برای کسانی مفیدست که شاغلند و وقت به مدرسه آمدن را ندارند ولی برای بچه هایی که دروسی را پاس نکرده اند این مدارس عموماً مفید نیستند. دانش آموزان کم سن و سال هنگام ورود به مدارس بزرگسال ترس و اضطراب خاصی دارند و این ترس با افت تحصیلی دانش آموزان همراه است که البته به مرور زمان حل می شود. اگرچه وجود دانش آموزان مسن تر که انگیزه ی تحصیلی برای ادامه تحصیل دارند، باعث بوجود آمدن انگیزه ادامه تحصیل در دانش آموزان کم سن در مدارس بزرگسال می شود ولی بهتر است که کلاس ها را از لحاظ گروه سنی جدا کنند چون حتی آموزش برای یک نوجوان ۱۷ ساله با یک فرد سن بالا فرق دارد، بچه ها سریع تر درس را متوجه می شوند و انگیزه ی بیشتری هم دارند. مسن ترها یک سوال را ممکن است بارها پرسند این طوری کلاس برای جوان ترها جذابیت ندارد.

اعضاء معتقد بودند که: چون دانش آموزان مدارس بزرگسالان از نظر سنی خیلی با هم متفاوت هستند و از نظر تربیتی نیز در یک کلاس قرار دادن این دانش آموزان نتایج منفی زیادی در پی دارد چرا که سطح یادگیری در کلاس، گفتمان این دو گروه، آرزوها و افکار شان و ... باهم متفاوت است لذا، دانش آموزان هر پایه را از نظر سنی به دو گروه زیر ۲۵ سال و بالای ۲۵ سال تقسیم کنند و کلاس های این دو گروه را از هم تفکیک نمایند.

آموزش پرورش به اندازه ی کافی نیرو در اختیار مدارس بزرگسال قرار نمی دهد.. از مسائل مهم این مدارس، استفاده از معلمانی که استخدام رسمی آموزش و پرورش نیستند است، چون این معلمان تعهد قانونی به مدرسه ندارند، لذا، تعدادی از معلمان در وسط سال مدرسه را ترک می کند و پیدا کردن معلم جایگزین نیز خیلی سخت است.

از دیگر مشکلات مدرسه بزرگسال، تغییر مکان زود هنگام این مدارس است که باعث کاهش اعتبار این مدارس نزد معلمان خوب و دانش آموزان می شود و در نتیجه ریزش دانش آموزان را در پی دارد. آموزش پرورش باید به مسائل این مدارس توجه داشته باشد و بودجه اختصاص بدهد یا حداقل یک مدرسه ی مجزا

برای بزرگسالان راه اندازی کنند. چون هر سال جای مدارس را عوض می کنند خود دانش آموزان هم مدام اضطراب دارند که برای سال بعد باید در کجا ثبت نام کنند. یعنی یک نگرانی که هر لحظه ممکن مدرسه منحل بشود.

از مشکلات مدرسه بزرگسال ناهمگن بودن دانش آموزان است ناهمگن درمواردی نظیر آرایش، پوشش، احترام به قوانین مدرسه، انگیزه ورود به دانشگاه، و ... مثلا در مدرسه بزرگسالان دخترانه از لحاظ پوشش و آرایش تذکر لازم داده می شود و همه به نوعی رعایت می کنند. ولی وقتی از مدارس راه دور برای امتحان به مدارس بزرگسالان می آیند اصلا فرم مدرسه و قواعد مدرسه را رعایت نمی کنند.

قابل ذکر است در طول انجام این تحقیق مسائلی که برای مدرسه خاصی وجود داشت کمتر مورد تایید حاضران جلسه قرار می گرفت و بعضا به مدارس هم ارز اسناد می شد. مثلا در مشکل رعایت نکردن نرم مدرسه در پوشش مناسب، بزرگسالان تخطی را به راه دوری ها اسناد می کردند و راه دوری ها به بزرگسالان. نظر بر این بود که امتحانات مدارس بزرگسال به نحو احسن برگزار می شود و سوال های امتحانی از پیش تعیین شده نیست. و با دانش آموزان مدارس دیگر در امتحان نهایی شرکت می کنند. و نمره های این مدارس واقعی است. از سوی دیگر مدرسه از منظر امکانات و منابع مالی ضعیف است.

بدلیل این که در مدارس بزرگسال والدین خیلی با مدرسه در ارتباط نیستند و در امور مدرسه اظهار نظر نمی کنند؛ لذا به نظر می رسد فعالیت های انجمن اولیاء صوری است و بایستی اعضای انجمن اولیاء که انتخاب می شوند قوی و آگاه باشند تا بتوانند امور آموزشی- تربیتی مدرسه را با کمک با دیگر گروه های ذیربط به نحو احسن هدایت نمایند. تعدادی از دانش آموزان بخصوص کم سال ترها از قوانین و مقررات تمکین ندارند خصوصا در ایام امتحانات، که یکی از دلایل چنین مشکلاتی عدم ارتباط موثر مدرسه بزرگسالان، با والدین دانش آموزان است.

در مدرسه بزرگسالان کلاس های آمادگی برای کنکور برگزار نمی شود. هر چند تعدادی از دانش آموزان درخواست کلاس کنکور را دارند اما مدرسه نمی تواند پاسخگوی این نیاز باشد.

تعداد قابل توجهی از دانش آموزان بدلیل ضعف مالی و فرهنگی از مدارس روزانه باز مانده اند سپس مجبور به ادامه تحصیل در مدارس شبانه شدند. مدارس شبانه ای موفق ترند که با مدارس روزانه در یک مکان هستند و مدیر هر دو مدرسه یک فرد است و البته مدیر آنها توانمند است.

میزان تراکم دانش آموزان و کلاس های مدرسه بزرگسال بالاست.

همه ی اعضا نظر بر این داشتند که مدارس راه دور خوب نیست.

هر واحدی حدود ۷ هزار تومان یعنی جمعا حدود ۱۱۴ هزار تومان شهریه ی ثابت مدرسه است که رقم

بالایی نیست و به نظر می آید این رقم را باید واقعی تر و متناسب تر در نظر گرفت.

جمع بندی کار کردها

نوع مدرسه	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	ساحت های تعلیم تربیت	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی والدین	سوالات	نوع کارکرد	کارکرد
بزرگسالان	تربیتی	آموزشی	تربیتی	آموزشی					
نزدیکی و در دسترس بودن مدرسه						غیر کارکردی (سوال از ملاک های انتخاب مدرسه)	اول		-
سطح انتظار از این مدارس به دلیل ضعف تحصیلی دانش آموزان و شرایط خاص آنان نازل است و در بخش جدی از آن بی پاسخ است.						غیر کارکردی (سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)	اول		-
به صورتی ضعیف مطرح است			•	•	علمی فناوریانه	نظارت و ارزیابی فعالیت های تربیتی و آموزشی	دوم	مثبت	۱۴
به صورتی ضعیف مطرح است	•	•			علمی فناوریانه	تعالی کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی	سوم	مثبت	۱۵
مطرح نیست	•				اجتماعی - سیاسی	وجود احساس غرور کاذب	چهار	منفی	۱۶
به دلیل شکست های قبلی مطرح است	•				اجتماعی - سیاسی	وجود احساس خود کم بینی	چهار	منفی	۱۷
مدارس دیگر می پندارند رانتهی پنهان بین نیروهای ادارات مناطق وجود دارد و عموماً آنها می توانند مدیران مدارس بزرگسال باشند که شائبه سودانگاری مدیران این مدارس را تقویت می کند.	•				اقتصادی - حرفه ای	سودانگاری مسولین مدارس	پنج	منفی	۱۸
چندان مطرح نیست	•				اجتماعی - سیاسی	وجود احساس تفاوت طبقاتی	شش	منفی	۱۹

ج- دانش آموزان مدارس بزرگسالان					
لیست حضار: جلسه ۱۴ مورخ ۹۲/۱۱/۲۱					
ردیف	جنسیت	پایه تحصیلی	منطقه	نام دبیرستان	توضیحات
۱.	مرد	پیش دانشگاهی	۱۸	شهیدبهبشتی	ایشان کاردانش برق صنعتی می خوانده درها کرده و رفته خدمت و الان مشغول کار است ولی برای ادامه تحصیل به دلایلی انگیزه یافته و حتی رشته را عوض کرده و در بزرگسالان تجربی می خواند
۲.	زن	پیش دانشگاهی	۱	شهیدمدنی	تاسوم شبانه بوده و پیش را در روزانه می خواند
در این جلسه ۴ دانش آموز بزرگسال پسر دعوت شدند که دوفرد ذکرشده به دعوت پاسخ دادند. البته یکی از مدیران محترم پس از پیگیری متعدد نهایتاً دانش آموز خود را معرفی نکرد. این جلسه فقط برای پسران برگزار شد.					

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

۱) مدارسی که دانش آموزان انتخاب کرده اند با توجه به معیارهای خاصی نبوده است. انتظار و هدف خاصی هم نسبت به حضور در مدرسه ندارند صرفاً به دنبال گذراندن شرایطی هستند که در حال حاضر در آن گرفتارند و شاید مهم ترین انگیزه آنان دستیابی به مدرک است.

۲) با نظر بر اینکه اکثریت دانش آموزان این مدارس مشکلات فردی- اجتماعی مختص خود را دارند، لذا، حضور در مدرسه برای این دانش آموزان چندان جذایبیتی ندارد. شرایط اجتماعی این گونه طلب می کند تا مدرکی داشته باشند لذا برای اخذ آن در تلاشند. اگرچه معتقد بودند امیدی به بهبود شرایط با توجه بالا رفتن مدرک در این کشور وجود ندارد و در حال حاضر آن کسی که دیپلم دارد با کسی که کارشناس ارشد است تفاوت چندانی از نظر جایگاه اقتصادی - اجتماعی ندارد. حتی در برخی موارد می توان گفت که مدارس بسیاری از ویژگی های مثبت آنها را گرفته است از جمله انگیزه، رفتار درست و حتی در برخی موارد اخلاق را در آنها متزلزل کرده است.

۳) در این نوع مدارس هرکسی می تواند اعتقاد خودش را داشته باشد و اصلاً اجباری در ابراز یک نگرش خاص وجود ندارد. در این مدارس برنامه های آیینی - مذهبی برگزار می گردد و هرکس که علاقه مند باشد می تواند شرکت کند. جایگاه احترام و اخلاق بد نیست ولی در کل نمی توانیم ویژگی دینی بودن را به این مدارس اطلاق کنیم.

۴) برنامه های تفریحی و اردویی در این مدارس جایگاهی ندارد و اهمیت چندانی به آن داده نمی شود. همچنین مراسم صبحگاه خاصی برگزار نمی شود.

۵) وضعیت توجه به مسائل انضباطی در این مدارس مثبت ارزیابی شد به گونه ای که دانش آموزان معتقدند که اصلا فضایی برای فرار از مدرسه و یا حضور نیافتن سر کلاس ها ندارند و مدیران و معاونان نسبت به این مسئله حساسیت بالایی دارند.

۶) در داخل مدارس ما تبعیض خاصی دیده نمی شود. اما در سطح کلان وجود تبعیض بیداد می کند که نشان بارز آن وجود مدارس نمونه دولتی و تمرکز امکانات و معلمان خبره در این مدارس است که باعث شده دانش آموزان مدارس دولتی متضرر شوند. به گونه ای وجود معلمان ناکارآمد در مدارس دولتی دانش آموزان را نسبت به درس و آموزش بی انگیزه و در برخی موارد دلزده کرده است.. حتی وجود سهمیه های مختلف به ویژه در مورد خانواده های شاهد و ایثارگر یک تبعیض بزرگ در نظام آموزشی است زیرا بایستی هر کس در یک نظام آموزشی صحیح بر اساس توانمندی های خود پیشرفت کند نه انواع و اقسام سهمیه هایی که به انحاء مختلف تخصیص می یابد.

۷) بیشتر شکست های خود معطوف به دوران راهنمایی و در درس هایی مثل ریاضی، عربی و.... می دانستند. اما اگر شکستی در دوران متوسطه وجود داشته باشد یکی از دلایل عمده اش را معلمان خودتلقی می کردند.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: ۸) بایستی مدارس ایثارگران، راه دور و بزرگسالان در هم ادغام شود. مدارس عادی و نمونه در هم ادغام شود. به دلیل تمرکز معلمان خبره و امکانات بهتر در این مدارس. مدارس غیر دولتی در مناطق مرفه نشین افزایش پیدا کند و مدارس دولتی در این مناطق جمع شود و فقط مناطق کمتر برخوردار از آموزش رایگان بهره برداری کنند. روند انتخاب و گزینش در مدارس استعداد درخشان اصلاح شود زیرا که تمامی دانش آموزان این مدارس تیزهوش واقعی نیستند.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

دانش آموزان این مدارس معتقدند که اساسا دلیل این که در حال حاضر در مدارس بزرگسالان درس می خوانند عمده دلیلش مدارس قبلی این افراد است که به دلایل مختلف از جمله وجود معلمان ناکارآمد باعث این اتفاق شده است. همچنین این افراد معتقدند که در این مدارس کار تربیتی چندانی صورت نمی گیرد به برنامه های تفریحی و اردویی اصلا توجهی نمی شود و تمام توجهات بر روی برنامه های آیینی و مذهبی است به طور مثال شرکت در راهپیمایی و نماز جمعه.

این افراد معتقدند که در کل کیفیت آموزشی بین مدارس شبانه نازل تر است و وابستگی به کیفیت نیروی انسانی (معلم) به عنوان یک اولویت اصلی بسیار توجه شود چون ناکارآمدی در این حوزه آسیب های زیادی به دانش آموزان وارد ساخته است که همین دانش آموزان نیز از این مسئله آسیب دیده اند.

نکته قابل توجه این است که این دانش آموزان علاقه برای رسیدن به اهدافشان را دارند و بسیار با انگیزه هستند ولی نسبت به شرایط اجتماعی بسیار بدبین هستند و اصلا امیدی نسبت به پیشرفت ندارند و به عبارت دیگر تلاش هایشان را صرفا برای داشتن مدرک می دانند.

این دانش آموزان نسبت به زمان بندی برنامه های آموزشی در این مدارس معترض هستند و بیان می کنند که دانش آموزان مدارس شبانه که سرکار می روند نمی توانند به این برنامه خود را برسانند و همین مسئله مانعی است برای پیگیری مدرسه و ادامه تحصیل.

مسائل پرورشی آن طور که باید و شاید در این مدارس پررنگ نیست اما نسبت به انجام برخی امور به ویژه امور دینی و مذهبی اصلا اجباری ندارند. در این زمینه نکته ای که قابل توجه است این که معلمان این مدارس ورای مسائل آموزشی به شرایط خاصی که برخی از دانش آموزان دارند توجهی نمی کنند و خیلی ساده از آن می گذرند و همین عدم توجه برخی از معلمان باعث دلزدگی دانش آموزان نسبت به درس همان معلم مربوط در دانش آموزان شده است که این به واقع مویذ این نکته است که معلمان اصلا آن طور که باید و شاید پیرامون مسائل تربیتی و روانشناختی - اجتماعی دانش آموزان، آموزش های کافی را اخذ نکرده اند.

این دانش آموزان نسبت به حضور در مدرسه اصلا احساس خوبی ندارند و تعطیلی مدارس را بسیار خوشایند می دانند به عبارت دیگر اصلا نسبت به حضور در مدرسه انگیزه ندارند.

در مورد ادغام معتقدند که اساسا وجود مدارس نمونه، استعداد درخشان، ایثارگران و راه دور و نشان از تبعیض دارند و بایست فکری برای این مسئله شود.

جمع بندی کارکردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی دانش آموزان	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
۲۰	منفی	دوم	فرارمغزها	مشترک				•	بزرگسال مطرح نیست
۲۱	مثبت	سوم	وجود برنامه های آموزشی غیر درسی برای تقویت بنیه اعتقادی مخاطبین	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	•				مطرح نیست
۲۲	منفی	سوم	سطحی سازی ارزش های دینی	اعتقادی، عبادی، اخلاقی				•	مطرح نیست
۲۳	مثبت	سوم	اهمیت داشتن ادای فرائض	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	•				مطرح نیست
۲۴	مثبت	سوم	اخلاق مداری	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	•				به طور خاصی مطرح نیست
۲۵	مثبت	سوم	وجود علاقه به نماز و شعائر دینی	اعتقادی، عبادی، اخلاقی				•	مطرح نیست
۲۶	مثبت	چهار	مشارکت دانش آموزان در فعالیت های اجتماعی (درون و بیرون مدرسه مثل صبحگاه، اردوها، راهپیمایی ها)	اجتماعی-سیاسی	•				مطرح نیست
۲۷	مثبت	چهار	گرایش به فعالیت های اجتماعی	اجتماعی-سیاسی				•	مطرح نیست
۲۸	مثبت	پنج	اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی	مشترک	•				مطرح است
۲۹	مثبت	شش	عدالت آموزشی	اجتماعی-سیاسی				•	عدالت بین مدارس بزرگسال و دیگر مدارس مخدوش است
۳۰	منفی	هفت	ایجاد احساس شکست تحصیلی	مشترک				•	به دلیل شکست های آموزشی مربوط به مدارس دیگری که این دانش- آموزان از آنجا به این مدارس منتقل شده اند و گاهی مقطع تحصیلی قبل این احساس همچنان همراه این دانش آموزان وجود دارد

۴- مدارس آموزش از راه دور

هدف نوع مدرسه: هدف کلی، برنامه ریزی آموزشی و پرورشی برای اجرای آموزش های از راه دور بر اساس قوانین و ضوابط آموزش و پرورش وزارت آموزش و پرورش اهداف جزئی، الف: تقویت بنیه و توان علمی دانش آموزان داخل کشور از طریق سایت مکمل آموزشی و برای بازماندگان از تحصیل واجد شرایط و ارائه مدرک تحصیلی ب: ایجاد زمینه برای غنی سازی اطلاعات علمی دانش آموزان از طریق منابع اطلاعاتی گسترده جهانی ج: تسهیل ارتباط علمی - پژوهشی (دانش آموز - معلم) و (دانش آموز - دانش آموز) ۴ پوشش فراگیر و مرحله ای - منطقه ای داوطلبین خارج از کشور متناسب با زبان، امکانات و محرومیت ها ۵) برون سپاری اجرای آموزش با حفظ عنصر جوابگویی زمینه های ایجاد مراکز مجری، زیر ساخت ها و سخت افزارها، نرم افزارها و تولید محتوا

مدیران مدارس آموزش از راه دور

لیست حضار: جلسه ۱۹ مورخ ۹۲/۱۲/۶

نام دبیرستان های پسرانه و منطقه	نام دبیرستان های دخترانه و منطقه	توضیحات
بصیرت ۱۲	دخترانه مصباح ۵، اخلاص ۱۷ نورعلم ۱۲	این جلسه با حضور ۴ نفر از مدیران مدارس راه دور شهر تهران و ۴ نفر از موسسین اولیه مدارس راه دور برگزار گردید. برای این جلسه نیز با ۱۰ مدیر راه دور از مجموع ۴۸ مدرسه تهران هماهنگ شد که افراد فوق دعوت محققان را اجابت کردند.

تحلیل هدف: به نظر می‌رسد بخش عمده جهت گیری‌های این مدارس مطابق اساس نامه از دستور کار خارج است، این مدارس باید به عنوان یک شیوه آموزش جدید که می‌توانسته بخش عمده‌ای از مشکلات بازماندگان از تحصیل را پوشش دهد، فعالیت می‌کرده که با موانع زیادی روبرو بوده است، باید غیر آموزش‌های کتاب پایه، به آموزش‌های تلویزیون پایه و اینترنت پایه نیز می‌پرداخته که در این بخش نیز توسعه کافی را پیدا نکرده است، باید به آموزش دانش آموزان خارج از کشور می‌پرداخته و همین طور در بخش آموزش‌های عشایری فعال می‌بوده که توسعه لازم را نیافته و ظاهراً برای این بی‌اقبال باید دنبال علت‌ها بود. علت‌هایی که درصدد حذف این مدارس بوده‌اند و با اطلاع رسانی ناصواب سعی در حذف این مدارس از گردونه داشته‌اند به طوری که ذهنیت بیشتر مدیران، والدین و حتی دانش‌آموزان را تحت تاثیر قرار داده است.

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال ۱: مشکلات این مدارس مانند انواع دیگر مدارس بزرگسالان است. دانش‌آموز بزرگسال در مدارس راه دور وضعیت متفاوتی ندارد و انتظار دریافت نمره غیر واقعی دانش‌آموزان از طرف مدیران این مدارس به شدت نفی می‌گردد و البته مثل همه مدارس که مخاطب بزرگسال دارند بالکل نمی‌شود منکر همه این مسائل شد. مواجهه دو سال اخیر که آزمون‌های این مدارس در مدارس بزرگسالان به انجام می‌رسد لطمات جدی به این مدارس زده و ذهنیت جامعه را در مرد این مدارس دچار خدشه ساخته است.

سوال ۲: در این مدارس فضای رقابت کنکوری چشم گیر نیست و دانش‌آموز موفق هم کسی نیست که در فضای رقابتی خود را نشان می‌دهد بلکه جهت گیری اصلی ادامه تحصیل و تمام کردن نواقص تحصیلی است که البته جهت گیری مدرک گرایی هم در آن پررنگ است.

سوال ۳: به ابعاد مختلف رشدی در این نوع مدارس عموماً مانند مدارس روزانه و عادی پرداخته نمی‌شود ولیکن سعی بر این است که به مناسبت‌های دینی، سیاسی و اجتماعی پرداخته شود.

سوال ۴: سمت‌گیری اصلی این مدارس به صورت برجسته تربیت نیروی ملتزم به ارزش‌های نظام نیست اگرچه به صورت غیر مستقیم این کار در دست انجام است.

سوال ۵: حرمت و احترام معلم محفوظ است و لیکن باید شرایط همه مدارس بزرگسال را در این مدرس ملحوظ دانست.

سوال ۶: - عدم اعتماد به این نوع مدرسه شائبه‌های کلان سیاسی و مدیریتی دارد. وقتی معاون متوسطه وزارت‌خانه موضوع جعل مدرک و تقلب در صدور دیپلم در این نوع مدرسه را اطلاع‌رسانی می‌کند در حالی که شیوه و رویه موجود کشور کتمان این مسئله است به نظر می‌آید جهت‌گیری‌های سیاسی در تقابل با این نوع مدرسه مطرح است. از سوی دیگر، مدیران حاضر به تخلفات موجود که در این نوع مدرسه رخ می‌دهد اذعان داشتند ولی آن را فراتر از تخلفات دیگر انواع مدارس نمی‌دانستند و در عین حال صدمه زدن به سازوکار این نوع مدرسه را در این مسئله دخیل می‌دانستند. به نحوی که طبق اساسنامه این نوع مدرسه می‌باید از مدیران موظف آموزش و پرورش استفاده کند که این امر محقق نگشته است.

سوال ۷: در فضای این نوع مدرسه شرائط رقابتی دیده نمی‌شود. دانش‌آموزان بیشتر به دنبال مدرک گرفتن هستند. کمتر به مسئله کنکور پرداخته می‌شود. مدرسه تقریباً به مسئله کنکور بی‌تفاوت است. و برنامه ریزی خاصی در این زمینه نکرده است. انگیزه ادامه تحصیل در مدارس پسرانه بیشتر اخذ مدرک است در حالی که در دختران بزرگسال انگیزه‌های غیرمدرک تحصیلی تفوق دارد و عموماً انگیزه‌های این دانش‌آموزان بالا تلقی می‌شود.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال ۸: ۱. مدارس بزرگسال باید منحل شود و بزرگسالانی که می‌خواهند ادامه تحصیل دهند لازم است به آموزش از راه دور مراجعه کنند ۲. آموزش خارج از کشور باید منحل شوند چون این آموزش‌ها مطابق اساس‌نامه مدارس راه دور بایستی در این نوع مدرسه انجام شود. ۴. مدارس عشایری باید تعطیل شوند و به مراکز آموزش از راه دور کشیده شوند. ۵. مدارس ایثارگران باید تعطیل شوند. همه این آموزش‌ها مطابق اساس‌نامه می‌تواند از طریق آموزش از راه دور انجام شود.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

در دولت قبل با آموزش از راه دور برخورد های سلیقه‌ای و سیاسی شد و تلاش بر حذف این نوع مدرسه بود. بر اساس اصل سی ام و اصل سوم قانون اساسی، آموزش و پرورش مسئول و متولی بدون تردید آموزش های عمومی در کشور است اگر به هر دلیلی نتواند این آموزش ها را در کشور تسهیل نماید مسئول است. در مقطع راهنمایی و دبیرستان ریزش خیلی زیاد است. که با سیستم ارزشیابی تحصیلی این ریزش کم شده است ولیکن مشکل در جایی دیگر آشکار شده است. در سطح نازل امتحانات و که در اصل به معنی تنزل کیفیت آموزشی است. آموزش و پرورش نمی تواند بگوید که تنها آموزش مطلوب چهره به چهره است، آن هم در هزاره ای که یونسکو آن را به عنوان هزاره آموزش از راه دور شناخته شده است. یک عده شاغل هستند و نمی توانند به آموزش و پرورش بیایند و باید در خارج از ساعت مدرسه بتوانند درس بخوانند. افراد از سن ۶ تا ۴۵ سالگی مشمول یادگیری هستند. مدارس عادی ناتوان از پوشش این حجم از افراد است. با محاسبه‌ای که در سال ۸۲ انجام شده بود، آموزش از راه دور حدود سیزده میلیون از افراد باز مانده تحصیل و نیازمند تحصیل را باید پوشش می داد. برای آن هایی که محروم از آموزش هستند شاید آموزش از راه دور بهترین گزینه‌ای باشد که در عین حال مشمولین آن بار دولت محسوب نشوند. این مسیری است که دنیا به سمت آن سیر کرده و حتی هوشمند سازی مدارس نیز باید از آنجا آغاز می شد. اگر آموزش به صورت سنتی باقی بماند و خود را به شیوه های جدید مجهز نسازد، مجموعه های انتشارات آموزشی به صورتی بی رویه رشد می کنند، چنانکه این اتفاق رخ داده است و فضای تعلیم و تربیت کشور در چالش با آسیب های آنان است. این ها همه در حالی است که نرخ بی سوادی در کشور بالا بوده و اقدامات نهضت سوادآموزی در یک مقطع و یک دوره مناسب بوده و نیاز به استفاده از شیوه های جدیدی است که شاید آموزش از راه دور بهترین فرصتی بود که ۱۰ سال در محاق قرار گرفته است.

آموزش از راه دور شامل ۳ بخش است: ۱. کتاب پایه (که دانشگاه پیام نور انجام می دهد)، ۲. تلویزیون محور (شبکه خاص آموزش از راه دور که درس ها باید از طریق آن ارائه شود) ۳. آموزش مجازی (اینترنت پایه). به دلیل برخوردهایی که با این نوع مدرسه و آموزش صورت گرفت آموزش از راه دور فقط در آموزش های کتاب پایه محدود ماند و مسایلی هم که در دیگر مدارس بزرگسال نیز رخ می دهد، را به این نوع مدرسه اسناد دادند و آن را اطلاع رسانی عمومی کردند.

بخشی از مشکلات آموزش از راه دور به شرح زیر است:

- آزمون مدارس راه دور طی ۲ سال اخیر در مدارس دیگر برگزار می‌شود. این امر بازتاب منفی داشته و علاوه بر این که خلاف مقررات است به صورت تلویحی به معنی عدم اعتبار و اعتماد به مسئولین مدارس راه دور می‌باشد. درگیری بین دانش‌آموزان مدارس راه دور و مدارس امتحان‌گیرنده هم نکته قابل توجه دیگری بود که طرح شد.

- پیشنهاد نظارت بیشتر و دقیق‌تر بر امتحانات بجای تغییر مکان امتحانات سبب اعتمادسازی مجدد این مدارس خواهد شد.

- از دلایل اقبال والدین به این نوع مدرسه می‌توان به محدود و شناور بودن ساعت درسی این نوع مدرسه اشاره کرد و البته هزینه دریافتی نازل در این نوع مدارس هم در اقبال به این نوع مدارس موثر بوده است.

- این نوع مدرسه پتانسیل پوشش به ۱۵ میلیون دانش‌آموز جامانده از تحصیل بین سنین ۶ تا ۴۵ سال را دارد و برای آموزش و پرورش فرصت منحصر به فردی تلقی می‌شود که از آن بهره گیرد.

- آموزش‌های از راه دور تجربه جهانی است که هم کشورهای توسعه‌یافته به سمت آن سوق داشته‌اند و این نوع آموزش که بالطبع در مدارس از راه دور تعقیب می‌گردیده و آموزش و پرورش ناگزیر به شکل‌های مختلف مثل هوشمندسازی و... به سمت آن خواهد رفت و به نظر می‌رسد به دلیل سلیقه مدیریتی مدیران مختلف در محاق قرار گرفته و زحمات و هزینه‌های آن نادیده گرفته شده است و با قوانین و مقررات دست و پاگیر و اطلاع‌رسانی‌های نادرست سعی کرده‌اند آنان را از میدان فعالیت بیرون کنند.

- به دلیل نوع آموزش این مدارس برای بزرگسالانی که سلیقه‌شان ایجاب می‌کند بیشتر در فضاهای غیر آموزش و پرورش تحصیل کنند این مدارس به نوعی مورد اقبال والدین هستند.

- تبلیغات آموزشگاه‌های آزاد عموماً با فعالیت این نوع مدرسه مدخلیتی ندارند و فضای مشوبی ایجاد شده است که زمینه سوءاستفاده‌های مختلف از آن فراهم شده است.

- این نوع آموزش بار هزینه‌های دولتی را کاهش می‌دهد.

- مدیران این نوع مدرسه، تخلفات مدارس بزرگسالان را ۲ برابر مدارس راه دور تلقی می‌کردند.

- پیشنهاد شد برای رفع مسائل حادث شده آزمون مشترک بهمراه ناظر بیرونی معتمد در نظر گرفته شود.

- نگرش وزارت‌خانه و دیگر فرهنگیان نسبت به این نوع مدرسه به دلیل اطلاع‌رسانی‌های نادرست منفی است که در ریزش دانش‌آموزان این نوع مدرسه موثر بوده است.

- رانت موجود ادارات برای مدارس بزرگسال (امتیاز این نوع مدرسه به افراد شاغل در ادارات آموزش و پرورش عموماً داده شده است) مسئله‌ای مخفی است که در نوع تخلفات حادث شده موضوعیت دارد.

- با توجه به ظرفیت این نوع مدرسه امکان پوشش مدارس بزرگسال، ایثارگران، عشایری و روستایی و استثنائی را تسهیل می‌سازد.

- محور فعالیت برای این نوع مدرسه در نظر گرفته شده بود که به دلیل مواجهات سیاسی صورت گرفته فقط محور کتاب پایه در مدارس فعلی فعال است. محور تلویزیون پایه و اینترنت پایه محورهایی است که در این حوزه مغفول مانده است.

- این نوع آموزش می‌تواند خلاء معلمان مازاد را با استفاده از ظرفیت به کارگیری معلمان موظف در مدارس راه دور به نوعی پوشش دهد و حل کند. از طرف دیگر می‌تواند خلاء معلمان توانمند در کلاس‌هایی که امکان پرکردن آن فراهم نبوده را ایجاد نماید.

- سوالات استاندارد شده برای این مدارس طی اقدامات قبلی باید متناسب با این نوع مدارس در نظر گرفته می‌شد که متاسفانه آموزش و پرورش در این خصوص نتوانسته اقدام لازم را معمول نماید.

جمع بندی کار کردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی مدیران و معلمان	ساحت‌های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
					آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	آموزش از راه دور
۱	منفی	اول	انتظار پاداش بدون تلاش	مشترک				•	نمره‌ها عمدتاً واقعی است و مانند دیگر مدارس بزرگسال است ولی اطلاع‌رسانی‌های نادرست در مورد این مدارس شدید بوده است.
۲	مثبت	دوم	موفقیت‌گرایی	مشترک	•				مطرح است ولی تحت اخذ مدرک است
۳	مثبت	سوم	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگی‌ها	مشترک	•				به صورت پررنگ مطرح نیست
۴	منفی	سوم	نتیجه‌گرایی	مشترک			•		مطرح است ولی تحت اخذ مدرک است
۵	مثبت	سوم	وجود انگیزه تحصیلی	مشترک			•		پایین است
۶	مثبت	سوم	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)	اجتماعی - سیاسی	•				در حد معمول مطرح است
۷	مثبت	سوم	اهمیت داشتن زنگ ورزش	زیستی - بدنی	•				به صورت پررنگ مطرح نیست
۸	مثبت	سوم	وجود کلاس‌های فوق برنامه هنری	زیبایی‌شناختی - هنری	•				به صورت پررنگ مطرح نیست
۹	مثبت	سوم	اهمیت داشتن سلامت جسمی - روانی دانش‌آموزان	زیستی - بدنی	•				به صورت پررنگ مطرح نیست
۱۰	مثبت	سوم	توجه به آراستگی ظاهری و فردی	زیبایی‌شناختی - هنری			•		به صورت پررنگ مطرح نیست
۱۱	مثبت	چهار	التزام به ارزش‌های نظام	اعتقادی - معنوی - اخلاقی			•		به صورت پررنگ مطرح نیست
۱۲	مثبت	پنج	تکریم معلمان	اجتماعی - سیاسی			•		در حد معمول مطرح است
-		شش	غیرکارکردی (تناسب با اهداف مصوب)						فاصله زیاد است
۱۳	منفی	هفت	وجود فضای رقابتی	اجتماعی - سیاسی			•		مطرح نیست
-		هشت	غیرکارکردی (سوال از امکان ادغام)						توصیه می‌شود مدارس بزرگسال با این نوع مدرسه ادغام شود

۵- مدارس استعداد های درخشان (سمپاد)

هدف نوع مدرسه: شناسایی و پرورش استعداد های درخشان در سطوح مختلف تحصیلی

الف- مدیران مدارس سمپاد		
لیست حضار: جلسه ۱۸ مورخ ۹۲/۱۲/۵		
توضیحات	نام دبیرستان های دخترانه و منطقه	نام دبیرستان های پسرانه و منطقه
این جلسه با حضور ۶ نفر از مدیران و ۱ نفر از مسئولین مدارس سمپاد وزارت خانه برگزار گردید.	فرزانگان ۶ منطقه ۶	علامه حلی ۸ منطقه ۳
	فرزانگان ۱۰ منطقه ۱۶	علامه حلی ۱۱ منطقه ۱۷
	فرزانگان ۱ منطقه ۶	علامه حلی ۱ منطقه ۱۱

تحلیل هدف: بین اهداف تاسیسی مدرسه و عملکرد جاری تناسب وجود داشته، ولیکن با توسعه بی رویه مدارس مدارس از اهداف اساسنامه ای این نوع مدارس فاصله ایجاد شده است.

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال ۱: همه ی حضار اذعان داشتند که نمره واقعی است. بچه ها خیلی خوب تلاش می کنند لذا، نمره های خوبی کسب می کنند.

سوال ۲: جهت گیری کنکوری در هدف گذاری مدارس موثر بوده و آن را دچار اعوجاج کرده است و به جای تربیت شهروندی متناسب، دانش آموز کنکوری تربیت می کند تا با قبولی در کنکور بتواند خود را موفق معرفی کند. مدارس سمپاد نیز از این امر مستثنی نیستند. دانش آموز موفق در مدارس سمپاد بیشتر در ابعاد آموزشی سنجیده می شود تا پرورشی و غیره. اما، انتظار مدیران از دانش آموزان این است که در ابعاد دیگر هم موفق شوند. مدیر هم در این ابعاد برنامه ریزی می کند.

سوال ۳: شوق به یادگیری در این مدارس خوب است. اما، از سوی دیگر بعضی اذعان داشتند که در مدارس دیگر فقط به بعد آموزشی پرداخته می شود و کمتر به ابعاد دیگر پرداخته می شود. دلیل اصلی آن هم این است که خانواده ها و جامعه از این مدارس فقط خدمات آموزشی را طلب می کنند.

سوال ۴: مدعی بودند که التزام به ارزش های نظام در این مدارس جدی است ولی واقعیت با آمار موجود از فرار مغزها مغایرت دارد.

سوال ۵: حرمت معلم ملاحظه می شود؛ اما در مجموع مدارس سمپاد دانش آموز محور هستند؛ لذا، به طور پنهان حرمت دانش آموز بیشتر از حرمت معلم حفظ می شود.

سوال ۶: تناسب وجود داشته، ولیکن با توسعه مدارس از اهداف اساسنامه‌ای قبلی که مطلوب این نوع مدارس است فاصله ایجاد شده است.

سوال ۷: حضار معتقد بودند رقابت در هر فضایی وجود دارد اما فضا به صورت رقابتی مثبت است، رقابتی سازنده و مناسب و بستگی دارد که ما با چه عینکی به آن نگاه کنیم. در مجموع به نظر می‌رسد این فضای رقابتی جنبه‌های منفی پررنگی هم دارد که قابل انکار نیست.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال ۸: با ادغام مدرسه خود موافق نبودند. و نظر بر این داشتند که مدارس نمونه باید به اساسنامه قبلی خود برگردند. در مجموع به نظر می‌رسد مهمترین عارضه امروز مدارس سمپاد توسعه بی‌رویه و بی‌کیفیتی است که موجب شده این مدارس جایگاه‌شان نسبت به قبل تنزل چشم‌گیری داشته باشد.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

مدارس سمپاد بر اساس استعداد هر کس شناسایی می‌شود و همان رشته مورد استعدادش هدایت می‌شود و آموزش می‌بیند. در مدارس سمپاد به بخشی از نیازها پاسخ می‌دهند ولی امکانات بیشتری برای پژوهش وجود دارد. غیر دولتی به این شکل از امکانات برخوردار نیستند. از قبل بین دانش‌آموزان سمپاد مدارس نمونه رقابت‌هایی وجود داشت. البته کارکردهای مدارس نمونه با سمپاد فرق می‌کند.

مدارس سمپاد به ۲ دلیل ایجاد شده است: ۱. رفع مشکل عقب ماندگی علمی کشور ۲. رفع عدم توان نظام آموزش عمومی برای تربیت نیروی توانمند برای ایجاد جهش در دانشگاه.

جهت گیری تاسیس مدارس نمونه عمدتاً به دلیل رفع محرومیت آموزشی روستاها و شهرهای دور از مراکز برخوردار آموزشی بوده است.

توسعه باید بر حسب نیازها باشد و ارتقاء کیفیت باید صورت گیرد باید نواقص را بر طرف کنیم.

هزینه‌های مدارس سمپاد بالا است و با مدارس غیر دولتی فاصله دارند. بر اساس این مطلب در مدارس سمپاد فرار مغزها صورت گرفته است. مهم‌ترین هدف در مدارس سمپاد شناسایی استعداد های درخشان در سطوح مختلف است.

توسعه در بعضی از قسمت‌ها بی‌رویه و غیر کارشناسانه است. افراد دارای ویژگی‌های شخصیتی مختلف و مهارت‌های مختلف دارند و آموزش و پرورش نمی‌تواند به آن‌ها پاسخ دهند. نظام آموزش و پرورش باید بتواند نیازهای دانش‌آموزانی که نخبه هستند برآورده کند. در مدارس سمپاد ملاک انتخاب برحسب هوش است. گسترش مدارس غیر دولتی و تیزهوشان در سال‌های اخیر بیش از اندازه بوده بنابراین باید مدارس بیشتری باشند که این افراد را شناسایی کنند و به المپیاد بفرستند.

توسعه در مدارس سمپاد به شدت ایراد داشت و مدیران ما را درگیر خود کرده است. تعداد مدارس سمپاد به طور وحشتناکی بالا رفته است و توسعه بدون در نظر گرفتن کیفیت رخ داده است. مدارس جدید از نظر کیفیت به شدت ضعیف هستند بنابراین این هر چیزی باید حد استاندارد داشته باشد. از دلایل توسعه بیش از حد مدارس سمپاد، عملکرد سلیقه‌ای در این مدارس است؛ چون ما قانون مدون نداریم و ناهماهنگی وجود دارد؛ در مدارس جدید التاسیس، آموزش به مدیران داده نمی‌شود و توقع خانواده‌ها در قبال که بچه‌هایشان تیزهوش است بالاست. این که همه شرایط توسعه را باید دید. در حال حاضر مدارس سمپاد تحت اختیار مدیران‌شان هستند و هر کدام به صورتی برنامه را پیش می‌برند و هماهنگی بین برنامه‌ها کم شده است. رشد شتابانی را که در همه ارکان آموزش و پرورش در سال‌های اخیر وجود داشت به این بخش از نظام صدمه وارد کرد.

از دیگر موارد ذکر شده در جلسه‌ی مدارس سمپاد می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- توسعه داده شده در مدارس جدید متفقاً غیرقابل توجیه و بی‌رویه تلقی می‌شود.
- توسعه مدارس سمپاد در شهرستان‌ها بسیار نامطلوب بوده است.
- فضای حاکم بر نگرش آحاد اجتماع و حتی آموزش و پرورش به مدارس سمپاد مطلوب نیست و این نیاز به تعدیل دارد.
- فضای دینی و ارزشی در کنار مجموعه فعالیت‌های آموزشی این مدارس نیز پررنگ است ولی ذهنیت جامعه در این خصوص باید تعدیل شود.
- بحث فرار مغزها و اسناد دادن آن به فضای انتخاب دانش‌آموزان سمپاد با مقاومت زیادی از طرف مدیران روبرو بود.
- انگیزه حضور و ماندگاری نخبگان در کشور باید در خلال فرهنگ‌سازی و همکاری نهادهای مختلف بالا رود.

- منکر فضای رقابتی درون مدرسه بین دانش آموزان بودند که طبعاً با جهت گیری های شدید درسی در این نوع مدرسه دور از واقعیت است.
- نباید مدارس نمونه را مدارس سمپاد شماره ۲ دانست و این خطای آشکاری است.
- برگشت به اساسنامه های قبلی مدارس سمپاد و نمونه مورد تاکید قرار گرفت.
- به ابعاد تربیتی پنهان در مدارس سمپاد از منظر کارکرد باید جدی نگریسته شود چرا که در این خصوص فرایند تربیتی ویژه ای در طول مدت مدید فعالیت ایجاد شده است.
- فرآیند تاسیس و توسعه مدارس جدید علمی و مصوب نیست و مدارس جدید و کادر آموزشی مدارس جدید التاسیس هنوز در فضای کار این نوع مدارس به خوبی قرار نگرفته اند و هیچ چیز مکتوب و مدونی برای شرح خدمات این اعضاء وجود ندارد. البته اساسنامه مدارس سمپاد در شورای عالی آموزش و پرورش در حال تدوین است.
- توصیه اصلاح عملکردهای تعلیمی و تربیتی مدارس سمپاد بجای پیشنهادات حذفی مورد توجه جدی قرار گرفت.
- در مورد برنامه غنی سازی در این دانش آموزان بیشتر سلیقه ای عمل می شود و البته برنامه ویژه ای ظاهراً در شورا عالی آموزش و پرورش در حال تدوین است.
- اشتغال اداری و مواجهه مدیران با موانع اداری زیاد مانع از پرداختن به وظیفه تخصصی مدیران است. علی الخصوص ذهنیت مقابل و منفی حاد جامعه در مورد این مدارس مورد تاکید قرار گرفت.
- روش نخبه پروری در کشور ما علمی تلقی نمی شود.
- تنوع به عنوان یک نیاز محسوب می شود ولی عاملی اصلی تنوع بیشتر اقتصادی و مبتنی بر کاهش بار مالی نظام آموزش و پرورش بوده است.
- روش ها و محتوای آموزش انواع مدارس یکساله است و این سبب شده است که تنوع مدارس علمی و متناسب نباشد و لازم است تنوع به ماهیت مخاطب خاص خود پاسخ دهد.
- مسائل قانونی و اخلاقی دانش آموزان خروجی مدارس سمپاد بسیار ناچیز است.
- دانش آموزان این مدرسه در همه مسائل اجتماعی مثل زلزله، جنگ، سیل و... در صف اول کمک به آسیب زدگان قرار دارند.

- نظام آموزشی مدارس سمپاد چنان قوتی دارد که نامتناسب با شرایط عمده دانشگاه‌های فعلی کشور است و این عدم توازن و پاسخ‌گویی به نیازهای این دانش‌آموزان فارغ‌التحصیل سمپاد در دانشگاه‌ها یکی از دلایل مهاجرت علمی این دانش‌آموزان محسوب می‌شود.
- در اسناد رسمی کشور استعدادهای درخشان تا قبل از سند تحول، رسماً شناخته نشده بود.
- دانش‌آموز محوری در مدارس سمپاد برجسته است.
- مشکلات اعتباری این مدارس برجسته است و نیاز به تامین لازم دارد.

جمع بندی کارکردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی مدیران و معلمان	ساحت‌های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
۱	منفی	اول	انتظار پاداش بدون تلاش	مشترک				•	سمپاد
۲	مثبت	دوم	موفقیت‌گرایی	مشترک	•				
۳	مثبت	سوم	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگیها	مشترک	•				
۴	منفی	سوم	نتیجه‌گرایی	مشترک		•			
۵	مثبت	سوم	وجود انگیزه تحصیلی	مشترک			•		
۶	مثبت	سوم	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش‌آموزان (حسن سلوک با دیگران)	اجتماعی-سیاسی		•			
۷	مثبت	سوم	اهمیت داشتن زنگ ورزش	زیستی-بدنی	•				
۸	مثبت	سوم	وجود کلاس‌های فوق برنامه هنری	زیبایی‌شناختی-هنری	•				
۹	مثبت	سوم	اهمیت داشتن سلامت جسمی-روانی دانش‌آموزان	زیستی-بدنی		•			
۱۰	مثبت	سوم	توجه به آراستگی ظاهری و فردی	زیبایی‌شناختی-هنری			•		
۱۱	مثبت	چهار	التزام به ارزش‌های نظام	اعتقادی، هیادی، اخلاقی				•	
۱۲	مثبت	پنج	تکریم معلمان	اجتماعی-سیاسی				•	
-		شش	غیر کارکردی (تناسب با اهداف مصوب)						
۱۳	منفی	هفت	وجود فضای رقابتی	اجتماعی-سیاسی			•		
-		هشت	غیر کارکردی (سوال از امکان ادغام)						توصیه به ادغام نمی‌شود ولیکن توسعه بی‌رویه باید متوقف شود و مدارس بی‌کیفیت باید به شرایط قبل بازگردند.

ب-والدین مدارس مدیران سمپاد					
لیست حضار: جلسه ۱۸ مورخ ۹۲/۱۲/۵					
ردیف	نام و نام خانوادگی	سمت	منطقه	نام دبیرستان	توضیحات
۱.	این جلسه با حضور ۳ نفر	مدیر	۱۶	علامه حلی ۱۰	پدر دانش آموز دختر
۲.	از والدین مدارس سمپاد	مدیر	۱۶	علامه حلی ۱۰	پدر دانش آموز دختر
۳.	شهر تهران برگزار گردید.	مدیر	۶	فرزانگان ۱	مادر دانش آموز دختر
۷تن از والدین دعوت شده در جلسه حاضر نشدند					

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال ۱: به دلیل علاقه فرزندمان به حضور در این مدارس باعث شد تا ما هم برای حضور فرزندمان در این مدارس تلاش کنیم البته بیشتر مایل بودیم تا فرزندمان در مدارس با سابقه تر پذیرفته شوند ولی این مورد دست ما نیست و آزمون برای این مهم تعیین کننده است. اما الان از این مدارس رضایت چندانی نداریم چون حس می کنیم چیز زیادی به فرزندمان اضافه نکرده اند و حتی در برخی موارد آن ها را با مشکلاتی مواجه ساخته اند.

سوال ۲: خب برخی از مدارس سمپاد در حوزه تربیتی خوب کار کرده اند و برخی این گونه نبوده اند و در کل بایستی در برنامه های تربیتی یک تجدید نظر صوت بگیرد زیرا انتظارات اخلاقی و تربیتی که ما داشتیم در فرزندمان محقق نشده است و متاسفانه مدارس نیز تا کنون برنامه مدونی در این رابطه برای والدین ارائه نکرده است. اما در مورد برنامه آموزشی انسجام خوبی مشاهده می شود اما تفاوت زیادی بین این مدارس با دیگر مدارس احساس نکرده ایم.

سوال ۳: بله ما از معلمان فرزندمان راضی هستیم در مورد این مسئله مشکل چندانی از طرف فرزندمان انعکاس نیافته است.

سوال ۴: فضای رقابتی در این مدارس همبستگی بسیار بالایی با نگرش خانواده ها دارد زیرا خانواده بدون توجه به توانمندی و ظرفیت فرزندانشان هرکاری می کنند تا فرزندانشان به مدارس سمپاد راه پیدا کنند. والدین اذعان داشتند که، در فرزندان خود احساس شکست را دیده اند به خصوص در مورد شرکت در المپیادها و هم احساس غرور کاذب را در ایشان مشاهده کرده اند به گونه ای که حتی گاهی والدین را هم سطح خود نمی دانند.

سوال ۵: در مورد کسب در آمد ما معتقدیم که اساسا توسعه مدارس سمپاد در سطح کلان به عنوان یک مسیر برای وزارت آموزش و پرورش جهت کسب در آمد است و نگرش مدیران در سطح خرد صرفا تابع همان چیزی است که به آن ها ابلاغ می شود. اما مسئولین مدرسه دغدغه مند و تلاشگر هستند و نباید از حق گذشت.

سوال ۶: این احساس به خصوص در مدارس سمپاد مناطق پایین شهر که دانش آموزان مناطق شمالی را پذیرش می کنند به خوبی قابل لمس است به صورتی که دانش آموزان مناطق شمالی بین خود و دانش آموزان مناطق کمتر برخوردار تفاوت احساس می کنند و خود را اصلا شبیه آن ها نمی دانند. اما این امتزاج فرهنگی گاهی باعث شده تا تک بعدی بودن دانش آموزان مناطق شمال شهر کمرنگ تر شود. از سوی دیگر، آفتی که همگی بر روی آن توافق دارند ایجاد غرور کاذب در دانش آموزان است که باعث شده است تا حتی این دانش آموزان والدین خود را هم سطح خود ندانند.

سوال ۷: ارزیابی در این حوزه از مدارس سمپاد مثبت است زیرا این مدارس به فرزندان ما این شجاعت را داده اند تا هم استعدادهای خود را شناسایی کنند و وهم در مسیر اعتلای استعدادهای خود قدم بردارند. از سوی دیگر، والدین معتقدند که مسائل تربیت اجتماعی چه در آموزش خانواده ها و چه در آموزش مهارت های زندگی برای دانش آموزان، باید بیشتر مورد توجه قرار بگیرد؛ توجه به پرورش ابعاد اجتماعی دانش آموزان چندان قوی نیست.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال ۸: توسعه این چنینی مدارس سمپاد اصلا صحیح نیست و باید اصلاح شود. مدارس شاهد بایستی حفظ شود. هیئت امنایی و نمونه بایستی در مدارس دولتی ادغام شوند. ادغام مدارس راه دور، بزرگسالان و ایثارگران نیز امکان پذیر است. ایشان معتقدند که در مورد مدارس دولتی واقعا بی عدالتی صورت گرفته است.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

والدین حاضر ۲ پدر از مدرسه فرزنانگان ۱۰ بودند که مدرسه جدید التاسیس بود و سال اول کارش بود و ذهنیت آنان طبعا در حد همین تجربه چند ماهه از مدرسه دخترشان است. مادری که در جلسه حاضر بود مادر یکی از دانش آموزان فرزنانگان ۱ بود که به واقع می توان گفت تیز هوش واقعی است و نحوه مواجهه خانواده

با این دختر نیز پیام بسیاری برای این حوزه دارد و لیکن از مواجهه نامطلوب و فضای رقابتی شکننده بین دانش آموزان و آسیب هایی که دخترش در این خصوص خورده است نکات قابل تاملی طرح شد.

عمده نکات طرح شده در جلسه اخیر به شرح زیر است:

افزایش تعداد مدارس سمپاد از انحرافات است که در اهداف مدارس نمونه دولتی، استعداد درخشان و سایر انواع مدارس به وجود آمده است که صرفاً برای جذب درآمد برای آموزش و پرورش صورت گرفته و در نهایت به صورت غیر مستقیم به مدارس غیر دولتی صدمات جدی وارد آورده است

دانش آموزان این مدارس با هوش واقعی نیستند و اختلاف سطح این دانش آموزان بسیار مشهود و ملموس است و همین مسئله باعث شده تا برخی از دانش آموزان از لحاظ علمی - محتوایی ارضا نشوند و به نوعی دلزدگی برایشان ایجاد شود.

تقسیم بندی دانش آموزان بدون توجه به مناطق محل زندگیشان معضل جدی مدارس جدید است. دانش آموزی که در منطقه شهرک غرب زندگی می کند باید به اجبار به مدرسه فرزنانگان منطقه ۱۶ برود. همین مسئله اختلاف طبقه اجتماعی - اقتصادی در میان دانش آموزانی که از خانواده های با شرایط مالی متفاوت انتخاب شده اند را هرچه بیشتر پررنگ می کند.

یکی از مسائلی که خلا آن حس می شود کم توجهی به آموزش خانواده در مدارس سمپاد است زیرا آگاهی در این رابطه والدین را در کنترل فرزندانشان و میزان موفقیت بیشتر در فرایند تربیت این دانش آموزان بهتر یاری خواهد کرد و باعث تسهیل و تعامل هرچه بیش تر بین مدارس و خانواده خواهد شد.

اما یکی از معضلات بسیار مهم که از پیامدهای این مدارس برای دانش آموزان و فرزندان ما بوده است تربیتی تک بعدی است که البته این مسئله در همه مدارس سمپاد صدق نمی کند ولی باز جای تامل دارد زیرا آموزش و پرورش صرفاً موفقیت در کنکور، المپیاد و سایر رقابت های این چنینی نیست بلکه آموزش و پرورش باید برای زندگی بهتر باشد، در صورتی که ما در فرزندانمان مهارت های زندگی را ناقص می بینیم.

دانش آموزان سمپاد دو دسته هستند ۱- کسانی که بسیار پیشرفت می کنند ۲- کسانی که بسیار پسرفت می کنند به گونه ای که حتی قادر به قبولی در دانشگاه نخواهند بود.

فضای دینی - ارزشی در مدارس فرزندانمان با توجه به این که نام سمپاد را یدک می کشند چندان قوی و تاثیرگذار نیست حتی از برخی مدارس شاهد نیز پایین تر است و متوجه شده ایم که این مدارس با توجه به نام و آوازه ای که دارند چندان تحفه ای هم نبودند.

جمع بندی کارکردها

نوع مدرسه	کارکرد پنهان	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	ساحت های تعلیم تربیت	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی والدین	سوالات	نوع کارکرد	کارکرد
سمپاد	تربیتی	آموزشی	تربیتی	آموزشی					
ملاک آزمون‌هایی است که قرار است نیزه‌شان را تشخیص داده و از دیگران جدا کند و فضای آموزشی همه مدارس-مانند کنکور-تحت تاثیر آنهاست و قبولی در این مدارس رویای خانواده‌هاست.						غیر کارکردی (سوال از ملاک های انتخاب مدرسه)	اول		-
مطابق آوازه این مدارس و ذهنیت خانواده‌ها نتوانسته‌اند به همه انتظارات پاسخ دهند ولی عموماً مثبت است.						غیر کارکردی (سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)	اول		-
مطرح است			•	•	علمی فناورانه	نظارت و ارزیابی فعالیت های تربیتی و آموزشی	دوم	مثبت	۱۴
با شدت مطرح است و متاثر از کنکور است	•	•			علمی فناورانه	تعالی کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی	سوم	مثبت	۱۵
مطرح است و شدت دارد	•				اجتماعی-سیاسی	وجود احساس غرور کاذب	چهار	منفی	۱۶
در حد معمول مطرح است	•				اجتماعی-سیاسی	وجود احساس خود کم بینی	چهار	منفی	۱۷
با توجه به دریافت هزینه نزدیک به مدارس غیر دولتی این شائبه وجود دارد ولیکن متاثر از نام مدرسه و عملکرد مقبول مدرسه از منظر والدین و حمایت دولتی ناچیز، اعتراض پررنگی مشهود نیست.	•				اقتصادی-حرفه ای	سودانگاری مسولین مدارس	پنج	منفی	۱۸
به قوت مطرح است علی الخصوص در مدارس جدید که قادر نبوده‌اند بر حسب مکان سکونت دانش آموزان آنها را جایابی کنند تشدید شده است.	•				اجتماعی-سیاسی	وجود احساس تفاوت طبقاتی	شش	منفی	۱۹

۶- مدارس شاهد

هدف نوع مدرسه: هدف، الف: تحقق فرمان های حضرت امام خمینی (ره) و تاکیدات مقام معظم رهبری در زمینه رسیدگی به امور تحصیلی و تربیتی فرزندان شاهد ب: الگوسازی مدارس شاهد به عنوان مجموعه ای از دستاورد های نظام در تربیت آینده سازان ایران اسلامی ج: ترویج فرهنگ ایثار و شهادت د: دستیابی به رشد و تعالی جامعه هدف با شاخص های توانمندی و عزت مندی با معیار های انقلاب اسلامی م: پیشگام بودن جامعه هدف در ایثار گری و تمدن اسلامی و صدور آرمان ها و ارزش های انقلاب اسلامی

الف-مدیران مدارس شاهد		
جلسه ۱۶ مورخ ۹۲/۱۱/۳۰		
توضیحات	نام دبیرستان های دخترانه و منطقه	نام دبیرستان های پسرانه و منطقه
این جلسه با حضور ۷ نفر از مدیران و ۴ نفر از معاونین مدارس شاهد شهر تهران برگزار گردید.	حضرت معصومه ۱۰، صابرین ۱، مطهره ۱۶، شهدای ۷ تیر ۶، معلم ۴	مهدیون ۱۳، شهید رجایی ۵، وارثان حسین ۱۷، شهید مطهری ۴، جلال آل احمد ۱

تحلیل هدف: براساس هدف الف اساسنامه شاهد، امروز تعداد فرزندان شهدا که با محرومیت والد مواجهند و براساس نیاز خاص آنان مدارس شاهد شکل گرفت اندکند و اگر مبنای ادامه کار این مدارس فقط همین دانش آموزان با نوع محرومیت خاص شان بود وجود مدارس شاهد در حال حاضر توجیهی نداشت ولی با احتساب فرزندان جانبازان، ایثارگران و رزمندگان، نیمی از دانش آموزان مدارس شاهد جرو طرح شاهدند و نیم دیگر طبق اساسنامه تاسیس باید از دانش آموزان مستعد خانواده های خوشنام غیر شاهد انتخاب گردند. در حال حاضر از مدارس شاهد استقبال خوبی وجود دارد و علت عمده آن تنوع مدارس و سردر گمی خانواده ها برای پیدا کردن مدرسه مناسب برای فرزندشان است، لذا با توجه به بافت مدارس شاهد به لحاظ وجود خانواده های ایثارگر و ارزشی و اقدامات فرهنگی که در این مدارس انجام می شود این نوع مدرسه مورد استقبال خانواده های متدین قرار دارد ولیکن توسعه چشمگیر این مدارس در ۳ سال اخیر بیشتر با هدف اقتصادی صورت گرفته است که با اهداف اساسنامه مغایرت دارد.

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس:

سوال ۱: از نظر نمره در مدارس شاهد باید گفت نمره به صورت واقعی است. حتی گاهی در مدارس شاهد نمره مستمر به دانش آموزان کم داده می شود تا در طی سال تحصیلی زمینه تلاش بیشتر دانش آموزان ترغیب شود و معمولاً این ها در پایان سال تحصیلی نمره بالایی می گیرند.

کارکرد پنهان تربیتی منفی انتظار پاداش بدون تلاش اینجا مطرح نیست و نمره واقعی است .

سوال ۲: چون خانواده هایی که مدرسه شاهد را انتخاب می کنند متدین و مذهبی هستند لذا، به دنبال محیطی سالم در مدرسه هستند که در این رابطه بعد پرورشی و تربیتی را خیلی مهم تر از بعد های دیگر می دانند مدرسه هم بالطبع در این راستا حرکت می کند از سوی دیگر، نگاه تربیتی و کیفی در بین مدیران مورد تاکید بود و این که به همه ابعاد رشد و تربیت دانش آموزان پرداخته اند.

کارکرد آشکار آموزشی مثبت موفقیت گرایی اینجا برجسته است ولی در موفقیت های مختلف دانش آموزان موفقیت در کنکور از دیگر موفقیت ها وزن بیشتری دارد و به آن بیشتر پرداخته می شود.

سوال ۳: خانواده ها دوست دارند فرزندانشان در مدارس شاهد درس بخوانند چون به لحاظ اخلاقی ، تربیتی و اعتقادی قوی است . کنکور نیز برای آنان ملاک است که متاثر از شرایط اجتماعی است ولی معتقد بودند که کنکور دغدغه دوم نظام تربیتی مدارس شاهد است.

سوال ۴: التزام به ارزش های نظام به زعم مدیران در این مدارس نهادینه شده و کارکرد مقبول است ولی بعضی سوء استفاده ها با رسم شاهد سبب ایجاد نگرشی استفاده ناروا و ناعادلانه در بعضی اقشار در مورد این نوع مدارس اشته.

سوال ۵: حرمت معلم محفوظ و فضای عمومی مدرسه مطلوب است.

سوال ۶: به نظر می رسد اصلاً انحرافی از اهداف اساسنامه ای صورت نگرفته است.

سوال ۷: حضار معتقد بودند فضای رقابتی سالمی در مدرسه وجود دارد. مشکل عمده درسی مربوط به بچه های طرح شاهد است که از نظر درسی ضعیف ترند .

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال ۸: حضار متفقاً با ادغام مدارس شاهد مخالف بودند و اظهار داشتند که مدارس شاهد مدارس خاص و با شرایط خاص هستند که به دلیل وجود فرزندان شهدا و ایثارگران و حفظ فرهنگ ایثار و شهادت باید آنها را حفظ کرد. لازم به ذکر است مدارس شاهد در بهترین فضاهای

آموزشی مناطق آموزشی و با قوی ترین کادر و نیروی انسانی فعالیت می کنند. همچنین جمع حاضر توسعه مدارس سمپاد و نمونه را نامناسب و آسیب نظام آموزشی تلقی می کردند. در مورد ادغام مدارس ایثارگران با بزرگسالان نیز نگاه مقاومتی بود و معتقد بودند مدارس ایثارگران نیز باید به حیات خود ادامه دهند.

جمع بندی محققان هم عدم توصیه ادغام این مدارس است ولی توسعه این مدارس باید متوقف شود و مدارس شاهد جدیدالتاسیسی که کیفیت لازم را ندارند بهتر است به شرایط قبل بازگردند.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس:

- خانواده‌ها به دلیل شرایط خاص فرهنگی مبتنی بر ارزش مداری، متقاضی حضور فرزندانشان در مدارس شاهدند و مجموع تقاضاها بسیار زیاد است.

- تعدد و تنوع مدارس موجب سرگردانی والدین است ولیکن در صورت تقویت شرایط مدارس عادی و عمومی وجود تنوع می تواند مقبول باشد.

- مدارس شاهد در ۱۰ سال اخیر دچار مشکلات عدیده‌ای چه از طرف آموزش و پرورش چه بنیاد شهید می باشند.

- طرح پراکنده شاهد چندان توفیق نداشته است.

- عملکرد متمرکز در تدوین شرایط و ضوابط ثبت مدارس شاهد دست مدیران را بسته است که عملاً به دلیل وجود سفارش‌های مکرر است.

- سفارش پذیری و فشار برای پذیرش دانش آموزان خاص سفارش شده، توهینی به ساحت مدیران است و چهره ناعادلانه‌ای به مدارس شاهد داده است.

- زمان اختصاصی کارکنان مدارس شاهد از زمان دیگر کارکنان آموزش پرورش بالاتر است و ما به ازایی هم برایشان دیده نشده است.

- مدارس شاهد در برداشتن بخشی از بار مالی دولت موثر بوده‌اند ولیکن با مشکلات مالی عدیده‌ای دست به گریبان هستند.

جمع بندی کارکردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی مدیران و معلمان	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
۱	منفی	اول	انتظار پاداش بدون تلاش	مشترک				•	مطرح نیست ونمره واقعی است
۲	مثبت	دوم	موفقیت گرایی	مشترک	•				مطرح است ولی تحت تاثیر کنکور است
۳	مثبت	سوم	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادهای و شایستگی ها	مشترک		•			مطرح است
۴	منفی	سوم	نتیجه گرایی	مشترک			•		مطرح است و متاثر از کنکور است
۵	مثبت	سوم	وجود انگیزه تحصیلی	مشترک			•		مطرح است
۶	مثبت	سوم	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)	اجتماعی- سیاسی		•			در حد معمول مطرح است
۷	مثبت	سوم	اهمیت داشتن زنگ ورزش	زیستی- بدنی	•				در حد معمول مطرح است
۸	مثبت	سوم	وجود کلاس های فوق برنامه هنری	زیبایی شناختی- هنری	•				در حد معمول مطرح است
۹	مثبت	سوم	اهمیت داشتن سلامت جسمی-روانی دانش آموزان	زیستی- بدنی		•			در حد معمول مطرح است
۱۰	مثبت	سوم	توجه به آراستگی ظاهری و فردی	زیبایی شناختی- هنری				•	در حد معمول مطرح است
۱۱	مثبت	چهار	التزام به ارزش های نظام	اعتقادی-مبادی اخلاقی				•	بیشتر از دیگر مدارس مطرح است
۱۲	مثبت	پنج	تکریم معلمان	اجتماعی-سیاسی				•	در حد معمول مطرح است
-		شش	غیر کارکردی (تناسب با اهداف مصوب)						دارد
۱۳	منفی	هفت	وجود فضای رقابتی	اجتماعی-سیاسی			•		مطرح است
-		هشت	غیر کارکردی (سوال از امکان ادغام)						توصیه به ادغام نمی شود

ب- والدین مدارس شاهد

لیست حضار: جلسه ۲۱ مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۱۴

ردیف	حضور	تحصیلات	شغل	پایه تحصیلی فرزند	منطقه	نام دبیرستان	توضیحات
۱.	این جلسه با حضور ۳ نفر از والدین مدارس شاهد شهر تهران برگزار گردید. در این جلسه نیز ۱۰ نفر از والدین دعوت شده بودند که افراد فوق محققان را اجابت کردند.	دیپلم	خانه دار	سوم	۶	شهدای ۷ تیر	مادر دانش آموز دختر
۲.		لیسانس	بازنشسته	دوم	۱۶	مطهره	پدر (آزاده) دانش آموز دختر
۳.		لیسانس	فرهنگی	دوم	۱۰	حضرت معصومه	پدر دانش آموز دختر، مدیر مدرسه ای غیرانتفاعی در منطقه ۱۰

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال ۱: والدین این مدارس بدنبال مدرسه ارزش مدار بوده‌اند و بعلاوه آن عملکرد مدیران را نیز رصد کرده‌اند تا به بهترین مدرسه برسند.

سوال ۲: والدین با فعالیت‌های مدرسه آشنا هستند ولی در مدارس جدید التاسیس مشکلات زیادی وجود دارد که خانواده‌ها ترجیح می‌دهند برای حفظ امنیت فرزند خود آن را با مدرسه مطرح نکنند.

سوال ۳: عموماً فضای آموزشی مدارس خوب ارزیابی می‌شد ولیکن معتقد بودند فضای ارزشی متناسب با نام مدارس شاهد در بعضی از مدارس نادیده انگاشته می‌شود.

سوال ۴: فضای مدرسه رقابتی است ولیکن رقابت توأم با رفاقت و جنبه منفی رقابت برای والدین دانش-آموزان در مدارس شاهد ملموس نبود و ارزیابی حاضران این جلسه از رقابت، منفی نبود.

سوال ۵: فضای مدرسه را هم فضای غیر کاسبکارانه می‌دیدند و دغدغه‌ی اصیل تعلیم و تربیت مشهود است.

سوال ۶: فضای طبقاتی مشهود و پررنگ نیست.

سوال ۷: به ابعاد مختلف توجه می‌شود اگرچه نباید اثرات کنکور را ندید گرفت چرا که همه ابعاد مختلف رشدی تحت الشعاع کنکور قرار دارد و با آن تنظیم می‌شود. در مورد فرهنگ ارزشی و دینی می‌شود گفت فضای مدارس شاهد نسبت به دیگر مدارس کمی مطلوب تر است ولی باید اذعان کرد این تفاوت آنقدر برجسته نیست و متناسب با نام مدرسه شاهد و انتظاری که از این مدارس می‌رود، فرهنگ ارزشی و دینی پررنگ و مشهود نیست.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال ۸: پیشنهاد حذف مجتمع‌های آموزشی مطرح شد. عملکرد هیات امنائی‌ها غیر از دردرس نبوده و عملکرد مدیران خوب در مدارس دولتی شاید بسیار بیشتر از هیات امنائی‌ها توانسته اعتماد خانواده‌ها را جلب کند. توسعه نمونه و سمپاد و شاهد منفی و نادرست ارزیابی شد. تجربه اداره خودگردان مدرسه تجربه‌ای مفید و متناسب ارزیابی شد. معتقد بودند در مدارس راه دوره تخلفات زیادی شکل گرفته است.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

مادر حاضر در جلسه اشاره داشت، فرزند دومشان سمپادی است و بین اقدامات تربیتی و اعتقادی دو مدرسه، مدرسه شاهد را ضعیف عنوان می‌کرد. وی معتقد است جهت گیری اول خانواده‌شان همین موضوع اقدامات تربیتی و اعتقادی است و این در مدرسه شاهد اجابت نشده است.

در فعالیت‌های آموزشی هم آنان را ضعیف ارزیابی می‌کرد. علت، به زعم ایشان نوپا بودن مدرسه و نداشتن ملاک لازم پذیرش دانش آموزان بوده است بنحوی که جو مذهبی مدرسه به زعم ایشان نازل ارزیابی می‌شود و فرهنگ ارزشمند بودن چادر پوشیدن در این مدرسه شاهد تحت تاثیر جو درس کم‌رنگ است.

یکی از پدران حاضر نیز فضای ارزشی و اعتقادی مدارس شاهد را در اولویت اصلی انتخاب این نوع مدرسه می‌دانست بنحوی که فرزندشان از راه دوری را برای حضور در مدرسه طی می‌کنند ولیکن از آن راضی‌اند و معتقدند مدرسه شاهد فرزندشان واجد این ویژگی‌هاست. در عین حال عملکرد مدیر را در توفیق حاصله موثر می‌دانستند و معتقد بودند ایشان و تیمشان در موفقیت‌های به دست آمده نقش اصلی را دارند. برای ایشان عملکرد مدیر محترم چنان چشم اندازی داشت که حاضر بود فارغ از نوع مدرسه‌ای که این خانم مدیر، مدیریت می‌کند بچه‌اش را در آن فضا قرار دهد.

پدر حاضر دیگر اذعان داشتند در سال اول دبیرستان دخترشان مدرسه نمونه هم پذیرش شده بود و پدر معتقد بود مرتکب اشتباه مهلکی شدند و با ثبت نام دخترشان در نمونه آسیب قابل توجه و چشمگیری به درس و انگیزه و فضای ذهنی ارزشی دخترشان زده‌اند، به نحوی که بچه در مدرسه نمونه مورد نظر دچار آسیب جدی گردید و با تلاش فراوان برای اصلاح دوباره وضعیت نامبرده، وی را مجدداً با تلاش فراوان به شاهد بازگرداندند و رویکردشان به عملکرد مدرسه شاهد و عملکرد خانم مدیر بسیار مثبت بود.

عملکرد کنکوری سال گذشته مدارس شاهد که در مدرسه تهذیب منطقه ۵ تجمیع شده بود مورد بحث قرار گرفت و کار درسی سال گذشته عموماً خوب ارزیابی شد و علت تعطیلی آن برای ایشان واضح نبود، ولیکن دو والد معتقد بودند فضای ارزشی و دینی مدرسه تهذیب در شان مدارس شاهد نبوده و نیست به نحوی که یک از پدران حاضر گفتند از ادامه کار درسی فرزندشان در شاهد تهذیب منطقه ۵ به دلیل نوع فضای ارزشی ممانعت کرده‌اند.

- موضوع مهمی دیگر تفاوت سطح دانش آموزان مدارس شاهد است که معلم کلاس را دچار چالش می‌کند و توصیه این بود که آموزش‌های ترمیمی و تکمیلی در فضایی بیرون از کلاس درسی رسمی برای دانش آموزان ضعیف‌تر منظور گردد.

- اشاره به رعایت بعضی مسائل اولیه ظاهری مثل نظم یا اتو داشتن لباس روحانیونی که برای نماز یا اجرای برنامه‌های فرهنگی در مدارس حضور می‌یابند به عنوان یکی از دافعه‌های دینی این افراد مطرح شد که موجب دوری دانش آموزان از آنان می‌گردد.

- دوگانگی دیگری در کارکرد مدارس شاهد مشهود است. وقتی قائلند که خانواده‌های غیرطرح شاهد را پذیرند تحمیل کردن چادر به مادران آنان در هنگام ورود به مدرسه گریز از دین ایجاد می‌کند و منجر به رفتارهای ریاکارانه می‌شود که در منظر و مرعای دانش آموزان است. پیشنهاد شد برای رفع این منظور دانش آموزان در مدارس شاهد پذیرش شوند که به ارزشی مانند چادر از قبل ملتمز باشند تا آن را تحمیل تلقی نکنند.

- مشکل اعتبار لازم مدارس هم مشکل دیگری است که خواهی نخواهی مدارس یاری خانواده را طلبیده‌اند و تاکید شد که مدارس آن را وجه معامله نکرده و با آن برای خانواده‌ها فشار درست نکرده‌اند.

- در مورد نمره مستمر عنوان شد عموماً نمرات مستمر واقعی نیست و این در عملکرد آموزش مدارس موثر بوده است.

- بخشنامه‌های زیاد و غیرضروری که لازم است در مورد ابلاغ آنان به مدارس شاهد تجدید نظر شود نیز مورد تاکید قرار گرفت.

جمع بندی کار کردها

کارکر د	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی والدین	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار آموزشی	کارکرد آشکار تربیتی	کارکرد پنهان آموزشی	کارکرد پنهان تربیتی	نوع مدرسه شاهد
-		اول	غیرکارکردی(سوال از ملاک های انتخاب مدرسه)						ارزش گرایی مدارس - عملکرد مثبت مدیران
-		اول	غیرکارکردی(سوال از پاسخ به انتظارمخاطبین)						عموما مثبت است ولی جای کار بسیار است
۱۴	مثبت	دوم	نظارت و ارزیابی فعالیت های تربیتی و آموزشی	علمی فناوریانه	*	*			مطرح است
۱۵	مثبت	سوم	تعالی کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی	علمی فناوریانه			*	*	مطرح است و متاثر از کنکور است
۱۶	منفی	چهار	وجود احساس غرور کاذب	اجتماعی-سیاسی				*	اندکی مطرح است ولی شدت ندارد
۱۷	منفی	چهار	وجود احساس خود کم بینی	اجتماعی-سیاسی				*	در حد معمول مطرح است
۱۸	منفی	پنج	سودانگاری مسولین مدارس	اقتصادی - حرفه ای				*	چندان مطرح نیست
۱۹	منفی	شش	وجود احساس تفاوت طبقاتی	اجتماعی - سیاسی				*	چندان مطرح نیست

۷- مدارس عادی دولتی

هدف نوع مدرسه: آموزش در کشور ایران خدمت دولتی محسوب می گردد. بر اساس مواد قانونی ۱۹، ۲۰ و ۳۰ قانون اساسی حکومت جمهوری اسلامی ایران، دولت موظف به ارائه برنامه های آموزش ابتدایی و متوسطه رایگان به کلیه شهروندان ایرانی بدون در نظر گرفتن جنسیت، رنگ، نژاد، قومیت و... آنان می باشد.

لیست حضار: جلسه ۳ مورخ ۹۲/۱۰/۲۳		
توضیحات	نام دبیرستان های دخترانه و منطقه	نام دبیرستان های پسرانه و منطقه
این جلسه با حضور ۹ نفر از مدیران و یک نفر از معاونین آموزشی مدارس عادی دولتی و ۱ نفر از مسئولین اداره کل شهر تهران برگزار گردید. قابل ذکر است از مجتمع آموزشی دکتر شریعتی منطقه ۴ مدیران راهنمایی و متوسطه همزمان در جلسه حاضر بودند.	امام جعفر صادق (ع) ۵	دکتر شریعتی ۴
	زهرا بنیانیان ۷	دکتر شریعتی ۴
	سمیه ۱	دکتر شریعتی ۲
	ریحانه النبی ۱۰	مرحوم سعیدی ۱۹
	استاد مطهری ۱۲	مکتبی ۱۴

تحلیل هدف: در مدارس دولتی هر چند دولت تمام تلاش خود را برای جامه ی عمل پوشاندن به قانون ۱۹-۲۰-۳۰ قانون اساسی صرف کرده است، اما، در سطح حداقلی توانسته است در این امر موفقیت کسب نماید. زیرا، تربیت مسئله ای چند جانبه است؛ در مدارس دولتی، دولت به دلیل محدودیت هایی که با آن مواجه بوده است توانسته امکاناتی را برای امر آموزش مهیا نماید اما، بستر سازی های لازمه در امر تعالی کیفیت آموزشی و تربیتی در اکثر مدارس دولتی هنوز صورت نپذیرفته است. توسعه مدارس مختلف مانند سمپاد، نمونه، شاهد هم سبب شده مدارس دولتی به مکانی برای حضور دانش آموزانی تبدیل شود که در هیچ یک از مدارس خاص امکان قبولی نیافته اند. این فضایی است که انگیزه پیشرفت دانش آموزان را مخدوش می کند و هدف ایجاد بستری لازم در راستای تعالی کیفیت آموزشی و تربیتی مدارس را تحت تاثیر قرار می دهد.

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال اول: در مدارس دولتی با توجه به رویکرد هایی که نسبت به مدارس عمومی وجود دارد نمرات واقعی است اما متاسفانه با توجه به نمرات غیر واقعی که در دوره راهنمایی به دانش آموزان داده می شود و متاسفانه هیچ گونه نظارتی بر آن وجود ندارد باعث می شود دانش آموزان اولاً از لحاظ بنیان علمی ضعیف باشند، ثانیاً این رویکرد نمره دهی در دوره راهنمایی باعث شده است تا توقع خانواده ها نیز به صورت کاذب افزایش پیدا کند که همین امر باعث شده است تا هم دانش آموزان با وجود نمرات واقعی در دوره متوسطه با

شکست و سرخوردگی رو به رو شوند و هم والدین نسبت به عملکرد مدیریت مدرسه و کادر آموزشی دچار بی اعتمادی شوند و هم نسبت به توانمندی های فرزند خود دچار تردید شوند.

سوال دوم: در پاسخ مدیران رسیدگی همه جانبه به دانش آموزان به عنوان آرمانی ترین هدف قابل شناسایی است و مدیران به حق با تمام توان در راه رسیدن به چنین هدفی در تلاشند اما محدودیت هایی موجود در نظام آموزشی را به عنوان مانعی مهم قلمداد می کردند زیرا معتقد بودند که نظام آموزشی ما با سیاست های نا صحیح و بعضا ناقص مدارس را نسبت به ابعاد تربیتی و تحقق انسان جامع الطرف تهی ساخته اند و باعث شده مدارس صرفا به آموزشگاه تبدیل شوند و همین تغییر ماهیت مدرسه در نظام آموزشی باعث شده است تا صرفا موفقیت تحصیلی ملاک قرار گیرد که تمامی مدیران متفق القول از این شرایط شدیداً ناراضی بوده اند.

سوال سوم: نتیجه محوری و موفقیت در کنکور به عنوان آفتی از سوی مدیران که مبتلا به دانش آموز و به خصوص خانواده هایشان می باشد معرفی گردید که همین امر باعث شده تا والدین و دانش آموزان نسبت به امور غیر از مسائل آموزشی توجه چندانی نداشته باشند.

سوال چهارم: وجود دغدغه های اجرایی و مشکلاتی که در فضای آموزشی مدارس عمومی وجود دارد و هم چنین عدم پشتیبانی درست از سوی وزارت آموزش و پرورش کشور اصلاً مجالی برای پرداختن به چنین مباحثی را ایجاد نکرده است و حتی بی عدالتی های آموزشی که با وجود گسترش مدارس استعداد درخشان و مدارس نمونه دولتی و هم چنین وجود مدارس راه دور ایجاد شده باعث شده است تا اساساً بذریعۀ اعتمادی نسبت به نظام در وجود دانش آموزان به صورت کاملاً نا محسوس رشد یابد.

سوال پنجم: در پاسخ به این سوال بایستی به توانمندی معلمان رجوع کرد که وجود معلمان توانمند تا حدودی جلوی رفتار نامناسب را نسبت به معلم و جایگاه ایشان می گیرد اما مورد خاصی از سوی مدیران ارائه نشده است.

سوال ششم: مدیران معتقدند که اصلاً نظام آموزشی کشور ما از اهداف اصیل خود دور شده است و متعاقباً مدارس دولتی نیز به همین شکل بیشترین آسیب را متحمل شده اند که نمود چنین مسئله به اشکال مختلفی ظهور و بروز پیدا کرده است از جمله اینکه توجه و پشتیبانی درستی نسبت به مدارس دولتی صورت نمی گیرد؛ ترویج فرهنگ و نتیجه گرایی انتظارات خانواده ها که جهت گیری اصلی شان قبولی در کنکور

است، انتظارات مسئولین ادارات که از مدارس درصد رشد و قبولی در کنکور می‌خواهند، تبدیل شدن مدارس دولتی به محل تجمع دانش آموزان از همه جا مانده و از همه جا رانده، ضعف در تامین منابع مالی و ضعف در تکریم دانش آموزان که متأسفانه سیاست های کلان و ناصحیح به این مورد آخر بسیار دامن زده است.

سوال هفتم: نتیجه محور شدن سه ضلع اصلی آموزش یعنی خانواده، دانش آموز و در نهایت مسئولین (و به تبع آن مدیران مدارس)، مشکل مبتلا به نظام آموزشی کشور است در نتیجه توجه به کنکور، اصلی ترین دغدغه دانش آموزان است که همین امر باعث اعمال فشارهایی به مدیران مدارس می شود که در اجرایی ترین سطح نظام آموزشی مشغول به کارند و به واقع تمام تلاش خود را برای موفقیت دانش آموزان در کنکور می کنند.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال هشتم: پیشنهادات چنین بود که مدارس باید صرفاً در اشکال ذیل ادامه حیات دهند: ۱. مدارس عادی دولتی ۲. مدارس غیر دولتی (البته با شرط وجود نظارت محکم و دقیق) ۳. مدارس بزرگسالان ۴. مدارس استعداد درخشان (البته با شرط بازگشت به رویه قبل و کاهش تعداد این نوع مدارس) ۵. مدارس معروف به مدارس استثنایی

مدیران متفق القول نسبت به مدارس راه دور به عنوان آفت نظام آموزشی یاد کردند که بایستی حذف شوند زیرا که این مدارس صدمات جبران ناپذیری به نظام آموزشی کشور وارد ساخته اند. هم چنین ایشان نسبت به مدارس شاهد نظر خوبی نداشتند زیرا معتقد بودند این نوع مدارس با توجه به شرایطی که در گذشته برای آن ها وجود داشته است که در حال حاضر دیگر آن شرایط محلی از اعراب ندارند به بسیاری از امکانات دست پیدا می کنند که همین امر باعث محرومیت بیش از حد مدارس دولتی شده است. هم چنین مدارس نمونه دولتی را نیز به عنوان یک معضل قلمداد نمودند زیرا اولاً با توجه به امکانات زیادتری که نسبت به مدارس دولتی دارند نتایج قابل قبولی را به دست نیاورده اند و هم چنین با اخراج دانش آموزانی که نتوانسته اند خود را با شرایط سخت این مدارس سازگار نمایند به نوعی کرامت انسانی دانش آموزان را زیر سوال می برند. (البته مدیران معتقد بودند که حذف کامل این نوع مدارس در حال حاضر امکان پذیر نیست بنابراین بایستی شرایط برای محدود کردن هرچه بیشتر این مدارس هرچه سریعتر فراهم گردد).

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

مسئله نتیجه گرایی دامنگیر مدارس دولتی نیز می باشد. در ترویج فرهنگ و نتیجه گرایی انتظارات خانواده ها که جهت گیری اصلی شان قبولی در کنکور است و انتظارات مسئولین ادارات که از مدارس درصد رشد و قبولی در کنکور می خواهند هم داستان هستند.

مشکلات تربیتی موجود در مدارس مورد توجه مدیران حاضر قرار داشت و عملاً مدیران حاضر اذعان داشتند که به صلاحیت های عمومی پرورشی ابعاد مختلف دانش آموزان توجه دارند و لیکن در محدودیت و بسته بودن دست و عملکرد آنان اتفاق نظر وجود داشت. لذا عملاً در مدارس عمومی شرایط آموزشگاهی با تأکید صرف بر آموزش و فقدان تربیت و خلاء نیروهای تربیتی کارآمد و وجود برنامه تربیتی مناسب مشهود است.

حاضر معتقد بودند در مدارس دولتی تراکم دانش آموز زیاد و غیرقابل قبول است و تراکم زیاد ناشی از مزاد دانش آموزانی است که در مدارس استعداد های درخشان، نمونه، هیأت امنایی و غیردولتی جذب نشده اند. فضای مدارس عمومی انباری برای دپوی دانش آموزانی با این ویژگی است به اضافه این که آسیب دانش آموزان سرخورده از عدم پذیرش در مدارس فوق در مدارس عادی دولتی مشکلات را افزون می سازد. لذا، انگیزه تحصیلی دانش آموزان مدارس دولتی به دلیل موارد این چنینی در سطح بالایی نیست. از سوی دیگر، مسائل این چنینی فشار روانی (منفی) بالایی را بر دانش آموزان وارد می سازد.

وجود مدارس خاص مثل استعدادهای درخشان و نمونه سبب ایجاد فضای تبعیض آمیزی در مدارس دولتی شده است به نحوی که این مدارس مملو از بچه های ضعیف است و فضای رقابتی بین آنها وجود ندارد.

انتظارات خانواده و انتظارات آموزش پرورش از مدیران در دو مسیر متفاوت و متعارض است. خانواده قبولی در کنکور را طلب می کند که مستلزم استفاده از معلمان توانمند و وجود اعتبارات و امکانات لازم از سوی آموزش و پرورش است که مدیر به دلیل عدم وجود چنین امکانات و نیروهای توانمندی ناگزیر به سمت نیروهای آزاد سوق می یابد. در عین حال بخشنامه های آموزش و پرورش اجازه استفاده از نیروهای آزاد را نمی دهد و عملاً وجود معلمان مزاد که کفایت لازم آموزشی را ندارند و بار آموزشی و پرورش در عین حال نیاز به وجود معلم توانمند با آنان تأمین نمی گردد و مدیر نمی تواند از نیروی آزاد استفاده کند و در صورت استفاده یا باید قانون را دور بزند و یا منتظر بازخواست اداری باشد.

در اکثر مدارس دولتی برای امر تربیت بدنی، بیشتر به تخصیص دادن یک معلم ورزش (اعم از تخصصی یا غیر تخصصی) برای درس ورزش اکتفا شده است؛ اما، از نظر کیفیت در سطح مطلوب نیست. دانش آموزان علاقمند نیز (در خارج از زمان مدرسه) خود برای این امر برنامه ریزی جداگانه دارند.

هر چند در مدارس دولتی از نیروی مشاوره استفاده می شود اما، به دلایلی این مسئله در آموزش و پرورش ما با موفقیت زیادی همراه نبوده است. از جمله این مسائل این که: تعدادی از مدارس از نیروی مشاوره تخصصی استفاده نمی کنند. فرهنگ استفاده از مشاور در بین دانش آموزان در سطح بالایی نیست.

برای مسئله سلامت جسمی - روانی در اکثر مدارس دولتی برنامه ریزی خاص صورت پذیرفته است. کلاس های فوق برنامه خاصی وجود ندارد. دانش آموزان علاقمند نیز از خدمات موسسات بیرونی (با هزینه خانواده) استفاده می کنند.

معاونین و دیگر نیروها به آراستگی ظاهری دانش آموزان نظارت دارند.

همه مداخلات در مدارس عادی انجام می شود چون به تعداد دانش آموز مدارس استعداد درخشان یا نمونه نمی توانیم دست بزنیم لذا تراکم دانش آموزان در این مدارس نقض عدالت است، علی الخصوص با وجود شرایط همسان و بدون رقابت در این مدارس و در مجموع فضای مدارس عمومی از توسعه بی رویه بیشترین صدمه را متحمل شده اند.

در اجرای سند تحول بد عمل شده است چون بالا بردن تراکم و توسعه بی رویه به معنی تنزل کیفیت بوده است. معلمان تخصصی دروس پیش دانشگاهی کمند و این مسئله در مناطق بالای تهران مثل منطقه ۲ و ۳ متوجه دروس عمومی است و کمبود معلم توانمند دروس عمومی مشهود است و عموماً از نبود معلم خوب دبیرستان شکایت وجود داشت.

حذف امتحانات نهائی پایه سوم راهنمایی صدمات جبران ناپذیری به ارزشیابی آموزشی وارد کرده و متفقاً معتقد بودند نمرات دوره راهنمایی غیر واقعی است. نمرات دبیرستان را نیز البته واقعی نمی دانستند و لیکن نسبت به دوره راهنمایی واقعی تر تلقی می شد.

صدمات مدارس راه دور به مدارس متوسط عمومی تأمل برانگیز است و معتقد بودند نمرات آنجا غیر واقعی، عاطفی و از سر ترحم و در عین حال با سفارش و رابطه محوری است. لذا پیشنهاد حذف زودهنگام و فی الفور مدارس راه دور مطرح گردید و معتقد بودند بازرسی از این مدارس هم غیر واقعی است.

پیشنهاد محدود کردن مدارس شاهد مطرح بود و بعضی از حضار به ضرورت وجود مدارس شاهد در شرایط امروز اعتقاد نداشتند.

پیشنهاد چنین بود که این مدارس به حیات خود ادامه دهند: (۱) عادی - دولتی؛ (۲) مدارس استعدادهای درخشان با شرط برگشت به آئین‌نامه‌های قبل از توسعه بی‌رویه، حذف مدارس نمونه و هیأت امنائی، حذف مدارس ایثارگران و راه دور و (۳) ادغام آن با بزرگسالان؛ (۴) غیردولتی و تحت نظارت دقیق و (۵) بزرگسالان. مدیران حاضر ملاک‌های انتخاب دانش‌آموزان مدارس نمونه را قبول نداشتند و در مورد مدارس استعدادهای درخشان نیز ان‌قالت‌های فراوانی وجود داشت. مثل پایین بودن سطح هوش اکثر دانش‌آموزان این مدارس از استانداردهای هوشمندی در عین حال وجود مجموعه‌های آموزشی کنار مدارس برای ورود دانش‌آموزان به مدارس استعدادهای درخشان را مؤثر می‌دانستند.

ضعف شدید خروجی‌های دوره راهنمایی در دروس مختلف محل اعتراض همه حاضران جلسه بود. متفقاً مدیران معتقد بودند که عدالت آموزشی با توسعه مدارس تیزهوشی نمونه، هیأت امنائی و شاهد نقض شده است و مطابق آئین‌نامه، مدارس فوق‌الذکر حق دارند هریک از معلمان سازمان مدارس عمومی را برای مدرسه خود جذب نمایند و عملاً معلمان کارآمد مدارس عمومی جذب مدارس ذکر شده گردیده‌اند و معلمان موجود مدارس عادی از کیفیت آموزش کافی برخوردار نیستند.

معتقد بودند برنامه‌های ارائه شده مثل ۶-۳-۳، حذف تعطیلی ۵شنبه‌ها و دیگر طرح‌های جدید، برنامه‌هایی است که نیاز به بازخورد و اصلاح دارد و لازم است در صورت تصمیم‌گیری جوانب آن مطالعه و سنجیده شود و حذف یا اعلام حذف انجام برنامه‌ها ایجاد بحران می‌کند. طبعاً اطلاع‌رسانی اخبار آموزش و پرورش نیاز به پختگی و سنجیدگی دارد که در ماههای اخیر تعجیل در بیان برنامه‌های ارائه شده تصمیم‌سازان را در مسیرهای بدون بازگشت قرار می‌دهد.

انتخاب رشته در سال اول متوسطه نامطلوب است. سوم راهنمایی زمان مناسب‌تری برای این منظور بوده است. حذف نمونه‌ها ضروری است و توسعه استعدادهای درخشان هم نامطلوب بوده و در هر منطقه یک مدرسه بزرگسالان ضرورت دارد و حذف مدارس راه دور هم مورد تأکید بود. عدم پرداخت مطالبات منجر به کاهش انگیزه همکاران شده است.

در مدارس مناطق بالاتر مشکل اصلی خلاء معلمان دروس عمومی است. نیروی انسانی نامتوازن توزیع شده است در شهر تهران ۸۰٪ نیروها خانمند لذا مدارس دخترانه ناگزیر به استفاده از نیروی مرد هستند و ۷۰٪ نیروهای مورد استفاده گزینش نشده‌اند.

فشار مدیران مدارس زیاد است و باید به همه جوابگو باشد و تعبیر شهید زنده برای مدیران و سیل همه مشکلات به سمت آنان قابل توجه بود.

اجرای اجباری آزمون مرآت که در ۱۴ مهر ۹۲ انجام شده و درخواست پرداخت هزینه آن برای مدیران قابل قبول نبوده است و امکان آن را ندارند.

سیاست نادرست هوشمندسازی مورد تأکید بود و هم آن را غیرواقعی می‌دانستند و هم سیاستی نادرست. دو مدیر از مجتمع آموزشی شریعتی منطقه ۴ حضور داشتند و به محسنات مجتمع‌های آموزشی تأکید داشتند که اکثر تصمیم‌سازی‌ها درون خود مجتمع انجام می‌شود و استقلال عمل مجتمع ویژگی مبرز این مجتمع‌هاست.

جمع بندی کارکردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی مدیران و معلمان	ساحت‌های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
۱	منفی	اول	انتظار پاداش بدون تلاش	مشترک				•	عادی دولتی
۲	مثبت	دوم	موفقیت‌گرایی	مشترک	•				عادی دولتی
۳	مثبت	سوم	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگی‌ها	مشترک	•				عادی دولتی
۴	منفی	سوم	نتیجه‌گرایی	مشترک			•		عادی دولتی
۵	مثبت	سوم	وجود انگیزه تحصیلی	مشترک			•		عادی دولتی
۶	مثبت	سوم	مهارت اجتماعی ارتباطی - مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)	اجتماعی - سیاسی	•				عادی دولتی
۷	مثبت	سوم	اهمیت داشتن زنگ ورزش	زیستی - بدنی	•				عادی دولتی
۸	مثبت	سوم	وجود کلاس‌های فوق برنامه هنری	زیبایی شناختی - هنری	•				عادی دولتی
۹	مثبت	سوم	اهمیت داشتن سلامت جسمی -	زیستی - بدنی	•				عادی دولتی

					روانی دانش آموزان			
در حد معمول مطرح است	•			زیبایی شناختی - هنری	توجه به آراستگی ظاهری و فردی	سوم	مثبت	۱۰
در حد معمول مطرح است	•			اعضای، عادی، اخلاقی	التزام به ارزش های نظام	چهار	مثبت	۱۱
در حد معمول مطرح است	•			اجتماعی-سیاسی	تکریم معلمان	پنج	مثبت	۱۲
تناسب دارد ولیکن توسعه مدارس خاص آسیب جدی به این مدارس وارد کرده است					غیر کارکردی (تناسب با اهداف مصوب)	شش		-
مطرح و تحت تاثیر کنکور است	•			اجتماعی-سیاسی	وجود فضای رقابتی	هفت	منفی	۱۳
توصیه به ادغام نمی شود					غیر کارکردی (سوال از امکان ادغام)	هشت		-

ب-والدین مدارس دولتی						
لیست حضار: جلسه ۸ مورخ ۹۲/۱۱/۷						
ردیف	حضرار	سمت	پایه تحصیلی فرزند	م منطقه	نام دبیرستان	توضیحات
۱	این جلسه با حضور ۵ نفر از والدین مدارس عادی دولتی شهر تهران برگزار گردید.	رئیس انجمن اولیاء و مربیان	دوم	۴	دکتر علی شریعتی	پدر دانش آموز پسر
۲		رئیس انجمن اولیاء و مربیان	اول	۱۴	مکتبی	پدر دانش آموز پسر
۳		رئیس انجمن اولیاء و مربیان	دوم	۲	سمیه	مادر دانش آموز دختر
۴		رئیس انجمن اولیاء و مربیان	چهارم	۵	امام جعفر صادق (ع)	مادر دانش آموز دختر
۵		رئیس انجمن اولیاء و مربیان	سوم و چهارم	۱۹	مرحوم سعیدی	پدر ۲ دانش آموز پسر که فرزندشان این مدرسه تحصیل می کنند

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

- **پاسخ سوال اول:** عده ای صرفاً به دلیلی نزدیک بودن به محل زندگی، مدرسه را انتخاب کرده بودند و عده ای دیگر برای ثبت نام در این مدرسه پرس و جوی فراوانی کرده بودند و با آگاهی و دید کامل فرزند خود را ثبت نام کرده بودند و البته به مرور نگاه بهتری هم پیدا کرده اند.
- **پاسخ سوال دوم:** اکثریت اولیا حاضر عضو انجمن هستند و از طریق حضور در انجمن با فعالیت های مدرسه آشنایی دارند و انتظارشان در حد معمول برآورده می شود و از طریق همین انجمن نظارت کلی به کارکرد مدارس دارند و یک سری از ایرادات را هم انتقال می دهند.
- **پاسخ سوال سوم:** عملکرد معلم ها نسبتاً خوب است ولی در هر مدرسه ای بالاخره معلم هایی هم هستند که خیلی ضعیف عمل می کنند.
- **پاسخ سوال چهارم:** اکثر اولیا نظرشان بر این است که فضای رقابتی کاملاً سالمی در بین بچه ها وجود دارد که روابط صمیمانه را هم بیشتر می کند.

- **پاسخ سوال پنجم:** طبعا اولویت اول کسب درآمد نیست ولی در کنار کسب درآمد، به تعلیم و تربیت نسبی بچه ها هم می پردازند.

- **پاسخ سوال ششم:** معتقدند که به دلیل این که مدارس عادی تعداد دانش آموزان زیادی دارند قطعا فاصله- ی طبقاتی در این مدرسه ها وجود دارد چون هر کسی خانواده اش از یک صنف است. و این فاصله ی طبقاتی تا حدودی مقایسه را ایجاد می کند ولی جمع حاضر از آسیب هایی که به دوستی های دانش آموزان وارد می شود گزارشی ارائه نکردند.

- **پاسخ سوال هفتم:** در کنار کارهای کنکوری به حد توانشان فعالیت های تفریحی و اردویی و ... هم دارند.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: پاسخ سوال هشتم: عده ای از اولیا این تفکیک در مدارس را نوعی بی عدالتی می دانند و موافق ادغام هستند. مدارس خاص باید سر جای خود بمانند ولی مدارس نمونه و عادی باید باهم ادغام شوند.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

والدین مدارس دولتی احساس می کنند که دولت نتوانسته است که به انتظارات آنها پاسخ لازم را دهد. رویکرد والدین مدارس دولتی بیشتر جنبه عدم رضایتمندی داشت. زیرا مدرسه فرزند خود را از منظر ابعاد مختلف نظیر سطح توانمندی معلم، سطح امکانات مدرسه و پیشرفت تحصیلی فرزندانشان و غیره با دیگر انواع مدارس (نظیر نمونه و سمپاد) مقایسه می کنند. لذا، اگر امکان و مجالی برای آنها پیش آید سعی می کنند فرزندان خود را در دیگر انواع مدارس ثبت نام نمایند.

از مهمترین کارکرد پنهان و مثبت مدارس دولتی مشخص بودن جایگاه معلم نسبت به دانش آموز است و معلم در این نوع مدارس اقتدار و جایگاه مناسبی دارند و اکثر والدین نیز از این جایگاه معلم دفاع می کنند. و سعی می کنند فرزندان خود را نسبت به این امر تمکین دهند.

والدین اذعان داشتند که استفاده مدارس از آزمون هایی مثل مرات، که برای دانش آموزان مدرسی برگزار می شود که خیلی بالاتر از سطح دانش آموزان مدارس دولتی هستند، در آن ها احساس ایجاد سرخوردگی می شود، لذا اگر قرار است آزمون برگزار گردد باید معلمان متناسب با آن، حل تمرین داشته باشند که بچه در سر جلسه توانایی پاسخ گویی به سوالات را داشته باشند.

از مشکلات کنونی مدارس فقدان برنامه ریزی و نبود بودجه لازم است. مثلا اگر مدرسه قرار باشد تعمیراتی داشته باشد یا امکاناتی برای آن قرار داده شود، از پیش تعیین شده و بودجه ی آن هم معین باشد. مردم در این صورت با کمک کردن مشکلی ندارند. اما مدرسه ای که هر سال به بهانه ی تهیه ی رایانه از مردم پول می گیرند و مردمی که هر سال همین حرف را می شنوند و عملکردی هم نمی بینند قطعا پیش خود تصور می کنند مدیر مدرسه پول مردم را صرف حساب شخصی خود می کند.

الان آموزش پرورش هیچ ارزیابی نسبت به مدارس ندارد. مدارس مشکل خودمحوری پیدا کرده اند. برنامه از بالا ابلاغ می شود ولی کاملا خودمحورانه عمل می شود. مدیر خودش تصمیم می گیرد، دریافت می کند، و خودش هم هزینه می کند.

یک مدرسه سه نوع تابلوی آموزشی دارد یعنی یک مدرسه با سه عنوان. همه ی بچه ها دچار دوگانگی شدند. تغییر نظام عوارص روانی برای خانواده ها ایجاد کرده است. مثلا فرزند من کلاس پنجم است ولی نمی داند آیا سال آینده کلاس ششم دارد یا خیر؟

عملکرد مدارس دولتی به نسبت مدارس غیرانتفاعی خیلی بهتر است. بچه هایی که در مدارس دولتی تحصیل کردند به نسبت کسانی که در غیرانتفاعی ها بودند، توانایی تطابق بیشتری دارند و با مسائل دانشگاه بهتر کنار می آیند و قبولی زیادتری در دانشگاه دارند.

یعضی مدارس هیات امنایی (مثل البرز) مرده و سردند. بچه ها با هم هیچ ارتباطی ندارند. ارتباط دوستی و رفاقت هم در بین بچه ها دیده نمی شود.

در مدارس غیرانتفاعی نمره ها واقعی نیستند؛ خیلی خیلی کاذب اند. بچه ای که نمره ی ۲,۵ از یک معلم گرفته بود آخر سال مدیر این دانش آموز را قبول کرد. مدیر خودش تعیین می کرد به هر کسی چه نمره ای باید داد. چون از یک ولی ۶ میلیون و از دیگری ۱۰ میلیون گرفته است در نتیجه نمره را بر حسب پولی که گرفته است توزیع می کند در نتیجه فضای رقابتی مثبت از بین می رود. چنان که مشهود است ذهنیت خانواده ها نسبت به عملکرد مدارس خاص علی الخصوص مدارس غیردولتی منفی است و معتقدند در این مدرس نمره دانش آموزان واقعی نیست و والدین متمول می توانند با تزریق بودجه به مدرسه، نمره دلخواه فرزندشان را کسب کنند.

تبعیض در اجرای آزمون های ورودی تیزهوشان بین مناطق پایین و بالای تهران دیده می شود.

تنوع مدارس امری طبیعی و ضروری تلقی می شد.

- انتخاب این نوع مدرسه بیشتر به دلیل نزدیکی به منزل است
- اگر مدیریت قوی در مدرسه وجود داشته باشد دانش آموز قوی می شود و شرایط آموزشی مطلوب خواهد بود. گروه کنکوری از طرف والدین به نام گروه خرگوش معرفی شدند که در فضای بعضی مدارس فعالند و رایگان فعالیت می کنند.
- فضای اخلاقی- تربیتی برخی مدارس خوب نیست.
- استفاده از روابط محوری در ثبت نام دانش آموز در بعضی مدارس گزارش می شد.
- در صورت ارائه خدمات مناسب از سوی مدرسه، والدین از کمک مالی به مدرسه استقبال دارند.
- به خلاء آموزش مهارت های زندگی در مدارس کشور اشاره شد.
- نمره های دانش آموزان مدارس غیر انتفاعی - غیر دولتی غیر واقعی است. نمره مدارس دولتی واقعی تر است.
- نقض عدالت آموزشی توسط مدارس غیر انتفاعی مشهود است.
- آزمون های ورودی برخی از انواع مدارس نیز غیر واقعی است.
- کلاس های تقویتی بعضا مدارس عوام فریبانه است.
- روابط محوری در ثبت نام دانش آموزان در مدارس شاهد دیده می شود.
- مدیران در مقابله با والدین و مسئولین انجمن که گاهی معترضند رویکرد توجیهی و حذفی دارند.
- ۵۰ درصد از انتظارات والدین در این نوع مدرسه بر آورده می شود.
- ارزیابی حاضران از میزان توانمندی معلمان حدود ۶۵ درصد است.
- فضای رقابتی مدارس دولتی مناسب است.
- عدم تاکید و تمرکز بیش از حد بر کنکور در مدارس دولتی را ضعف این مدارس قلمداد می کردند.
- میان تدریس معلم های خانم و آقا در مدارس غیر انتفاعی تفاوت است.
- پیشنهاد شد جهت بالا بردن کارایی مدیر از معلم و دانش آموز ارزیابی داشته باشد.
- استفاده از متخصصین روانشناس جهت شناسایی و ثبت نام دانش آموزان تیز هوش توصیه شد.
- تعطیلی مدارس شاهد و نمونه پیشنهاد شد.
- نظارت بیشتر بر مدارس غیردولتی و غیر انتفاعی پیشنهاد شد.

جمع بندی کارکردها

نوع مدرسه	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	ساحت های تعلیم تربیت	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی والدین	سوالات	نوع کارکرد	کارکر د
عادی دولتی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	آموزشی					
نزدیکی به محل سکونت- پرس و جو از عملکرد مثبت مدیران						غیر کارکردی(سوال از ملاک های انتخاب مدرسه)	اول		-
در حدمعمول از مدرسه رضایت دارند						غیر کارکردی(سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)	اول		-
ضعیف است و بیشتر از طریق انجمن اولیاء مطرح است			•	•	علمی فناورانه	نظارت و ارزیابی فعالیت های تربیتی و آموزشی	دوم	مثبت	۱۴
مطرح است و متاثر از کنکور است	•	•			علمی فناورانه	تعالی کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی	سوم	مثبت	۱۵
در حد معمول مطرح است	•				اجتماعی- سیاسی	وجود احساس غرور کاذب	چهار	منفی	۱۶
در حد معمول مطرح است	•				اجتماعی-سیاسی	وجود احساس خود کم بینی	چهار	منفی	۱۷
مطرح است ولی اولویت اول نیست	•				اقتصادی- حرفه ای	سودانگاری مسولین مدارس	پنج	منفی	۱۸
چندان مطرح نیست	•				اجتماعی-سیاسی	وجود احساس تفاوت طبقاتی	شش	منفی	۱۹

ج- دانش آموزان مدارس دولتی					
لیست حضار: جلسه ۱۳ مورخ ۹۲/۱۱/۲۰					
ردیف	حضرار	پایه تحصیلی	مطقه	نام دبیرستان	توضیحات
۱	در این جلسه از ۶ نفر از دانش آموزان دختر استفاده شد و همه دعوت را اجابت کردند	دوم	۱	سمیه	
۲		چهارم	۵	امام جعفر صادق(ع)	
۳		سوم	۱۲	شهید مطهری	
۴		سوم	۱۲	شهید مطهری	
۵		دوم	۷	زهره بنیانیان	
۶		سوم	۱۰	ریحانه النبی	

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال ۱) بعضی از مدارس توانسته اند به انتظارات دانش آموزان پاسخ دهند و برای برخی دیگر خیر. اگر بخواهیم از زاویه کنکور به مسئله نگاه کنیم؛ خیر، مدارس نتوانسته اند پاسخگوی انتظارات دانش آموزان باشد. زیرا، نه محتوای صحیح و نه وقت کافی برای این مهم وجود دارد. کنکور برای تمامی دانش آموزان به عنوان اصلی ترین هدف مطرح است به طوری که تمام فعالیت های آنان را تحت الشعاع خود قرار داده است

به طوری تمامی این دانش آموزان به نوعی به تک بعدی بودن در ابعاد مختلف وجودیشان اذعان داشتند. البته توجه مسئولین مدارس را در ایجاد چنین نگرشی دخیل می دانند.

اما از زاویه داشتن برنامه ای برای گذراندن درست و صحیح اوقاتمان چرا، مدارس راضی کننده هستند.

سوال ۲) برای برخی از این دانش آموزان مدارس دستاوردهای مثبتی داشته است. از جمله افزایش اعتماد به نفس، افزایش انضباط و درونی شدن آن در زندگی، مسئولیت پذیری و برای برخی دیگر نه دستاورد مثبتی داشته و نه دستاورد منفی چشمگیری. فضای اخلاقی مدارس، روابط و رفتار بین دانش آموزان و معلمان از نظر جمع حاضر بسیار خوب ارزیابی شد و مورد خاصی مشاهده نکرده اند. هیچ یک از دانش آموزان علاقه مند به خروج از کشور نبودند و مدارس نیز دخالتی در رفتن و یا ماندن نداشته اند. وجود نمره گرایی و رقابت مخرب در بین دانش آموزان از دیگر مسائل مطرح شده توسط دانش آموزان است. عواملی همچون کنکور و معیارهای کمی برای رتبه بندی دانش آموزان در این امر دخالت داشتند.

سوال ۳) مشکل اخلاقی خاصی بین دانش آموزان و در بین معلمان وجود ندارد. اما مدارس، در کل مدارس نیستند که به بتوان آن ها را دینی خواند. نگاه دینی پررنگ نبود ولیکن شرایط دینی تحمیلی هم مشهود نبود؛ زیرا تعداد دانش آموزان در این مدارس بسیار بالا است و همین موضوع، تنوع روش های تربیت در بین خانواده ها وجود دارد همین امر مجموعه ای با روش های تربیت های مختلف را ایجاد کرده است. مدارس نیز گاهی در نهادهای دینی و مذهبی در دانش آموزان خود موفق بوده اند و برخی دیگر خیر. مراسم مذهبی در این مدارس تقریباً به صورت کامل برگزار می شود و هیچ اجباری هم در شرکت وجود ندارد. ولی برخی از مدارس با استفاده از محرک های انگیزشی ناصحیح باعث ایجاد رفتار ظاهر سازانه در بین دانش آموزان شده اند به طور مثال شرکت در نماز جماعت جهت اخذ نمره بیشتر.

سوال ۴) مدارس در برگزاری جشن ها های ملی، مراسم آیینی و مذهبی اهتمام کافی را دارد و فعالیت های اردویی و تفریحی در این مدارس خوب ارزیابی شده که البته انتقاداتی از جانب برخی دانش آموزان در نحوه نگرش مسئولین مدرسه به این موضوع را وارد کردند. از سوی دیگر، انجام فعالیت اجتماعی در سطح مدارسشان خوب است و خوشبختانه هیچ اجباری برای شرکت در برنامه ها وجود ندارد اما، درگیر کردن دانش آموزان با فعالیت های اجتماعی (که یکی از کارکرد های پنهان مدرسه باید باشد)، کم رنگ بود. اما در برخی مدارس تبعیضاتی به دلایل مختلف برای شرکت در جشن ها و برنامه های مدرسه وجود دارد که دلایل مختلفی دارد از جمله کمبود امکانات بود لذا، بی عدالتی در اجرای برنامه های پرورشی مورد تاکید

بود. اما گاهی دیده شده است که از برنامه های اردویی آن طور که باید و شاید استقبال نشده است و گاهی هم مدارس در این گونه برنامه ها بین دانش آموزان تفاوت هایی را قائل شده اند که به نظر ما اصلاً نباید وجود داشته باشد. مثلاً معیار هایی در بردن و نبردن دانش آموزان به اردو قرار داده اند که این معیار ها از نظر تربیتی صحیح نیست. مثلاً فقط دانش آموز درس خوان را به اردو می برند نه دانش آموزی که در ابعاد دیگر موفق بوده است.

سوال ۵) دانش آموزان این مدارس در مورد این که مدیران و معاونین نسبت به مسائل انضباطی حساسیت بالایی دارند متفق القول بودند. به گونه ای که رفتار دانش آموزان دایماً از سوی کادر مدرسه چک می شود و مورد پیگیری است. آنها زمینه ی مسائل انضباطی هیچ کم کاری نشان نداده اند و حتی نسبت به این مسائل بسیار حساس هستند و همه چیز به واقع تحت کنترل است. این کنترل دقیق، به نوعی هم باعث انضباط درونی در دانش آموزان و اصلاح رفتار ناصحیح تعداد قابل توجهی از دانش آموزان شده است.

سوال ۶) وجود احترام بین دانش آموزان و معلمان، عدم تبعیض در مسائل آموزشی نیز به عنوان نکات مثبت مدارس دولتی است. در داخل مدارس اصلاً تبعیض خاصی وجود ندارد. ولی اگر تبعیضی هم وجود دارد بین مدارس است به ویژه با وجود مدارس استعداد درخشان، نمونه دولتی و غیردولتی که با داشتن امکانات کافی کیفیت بهتری را رقم زده اند. دولت بایستی به مدارس عادی دولتی توجه دوچندان کند تا کارایی این مدارس این گونه تنزل نیابد و به مدارس بی مصرفی تبدیل نشوند که دایماً از سایر مدارس عقب تر و با کیفیت نازل تری شناخته شوند.

لذا، احساس بی عدالتی شدیدی بین اکثریت دانش آموزان مدارس دولتی مشهود است و علت عمده آن وجود مدارس غیر انتفاعی و هزینه های مختلفی است که در آن مدارس برای دانش آموزان می شود که فضای رقابت عادلانه را نقض کرده است

سوال ۷) هیچ یک از دانش آموزان احساس شکست تحصیلی خاصی را تجربه نکرده بودند (به دلیل این که مدیران محترم بهترین دانش آموزان خود را عموماً به این جلسه هدایت می کردند). اما از نظر آنها، احساس شکست متفقاً در اکثریت دانش آموزان مدارس دولتی وجود دارد و فضای رقابتی و جو کنکور یک عامل اساسی در این امر محسوب می شود.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال ۸) در کل شرایط فعلی باید حفظ گردد و این که به مدارس دولتی بهای بیشتری داده شود و کیفیت این مدارس بایستی ارتقا پیدا کند. در بحث ادغام مدارس بیشتر از حذف غیرانتفاعی ها صحبت به عمل آمد.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

دانش آموز مدرسه دولتی نسبت به انواع مدارس دیگر بیشتر روحیه ی درخواستی دارد تا پاسخ دهی؛ دانش آموز مدارس دولتی در مدرسه دولتی از سفره ی همگانی بهره می برد؛ این بهره مندی گاهها با عدم رضایت همراه است. میزان بهره بری نیز بیستر بستگی به توانمندی خود دانش آموز است. یعنی دانش آموز هر چه توانمند باشد می تواند بیشتر از این امکانات حداقلی استفاده نماید. از سوی دیگر، دانش آموزان مدارس دولتی در مقایسه با مدارس دیگر بیشتر ابعاد و واقعیت های طبیعی جامعه را تجربه می کنند چون بیشتر زمان مفید خود در کنار انواع مختلف افراد جامعه هستند.

- مسئله فرار مغزها در مدارس دولتی بیشتر مربوط به خانواده هایی است که از امکانات مالی قابل توجهی برخوردار هستند می باشد. اما فرار مغزها در مدارس دولتی نسبت به مدارس نمونه و سمپاد کمتر است.

- دانش آموزان این مدارس در مورد این که مدیران و معاونین نسبت به مسائل انضباطی حساسیت بالایی دارند متفق القول بودند. به گونه ای که رفتار دانش آموزان دایما از سوی کادر مدرسه چک می شود و مورد پیگیری است. ایشان معتقدند در بخشی از موارد این توجه کافی باعث درونی شدن انضباط در این افراد شده است. انضباط بیرونی در فضای مدرسه سخت و پیگیرانه و انضباط درونی که منجر به رعایت خودگردان قوانین باشد بسیار نازل بود و جو رقابتی به این فضا دامن زده است.

اما یکی از نکات قابل توجه در صحبت های دانش آموزان فشار بیش از حد مدارس بر روی برخی از مسائل تربیتی از جمله حجاب و یا نماز است. به طوری حجاب اجباری باعث شده که دانش آموزان نسبت به حجاب تعلق خاطر چندانی نداشته باشند و صرفا برای رفع تکلیف این کار را انجام دهند اما برخی از مدارس نیز توانسته اند در این زمینه موفق عمل کنند به طوری که دانش آموزان نسبت به حجاب نگرش خوبی پیدا کرده اند. در حوزه تربیت شکاف عمیقی بین خانواده ها و مدرسه وجود دارد و همین شکاف باعث بی اعتمادی دانش آموزان به مدرسه شده است و احکام تربیتی آن شده است و یا در بحث نماز برخی از مدارس از مشوق های نامناسبی در این زمینه استفاده می کنند به طور مثال نمره که همین امر باعث شده است تا دانش

آموزان برای جلب توجه مسئولین مدرسه در نماز شرکت کنند که این موضوع بایستی اصلاح شود البته ناگفته نماند که برخی از مدارس هم در این زمینه موفق عمل کرده اند.

فعالیت های اردویی و تفریحی در این مدارس خوب ارزیابی شده که البته انتقاداتی از جانب برخی دانش آموزان در نحوه نگرش مسئولین مدرسه به این موضوع را وارد کردند. از جمله در انتخاب معیار برای شرکت دانش آموزان در شرکت در اردوها از جمله معدل، همیار معلم بودن و ... که این ها اصلا مناسب نیست و فضا باید به گونه ای فراهم شود تا همه دانش آموزان بتوانند در این اردوها شرکت کنند. ایشان معتقدند که انجام فعالیت اجتماعی در سطح مدارس خوب است و خوشبختانه هیچ اجباری برای شرکت در برنامه ها وجود ندارد. اما در برخی مدارس تبعیضاتی به دلایل مختلف برای شرکت در جشن ها و برنامه های مدرسه وجود دارد که دلایل مختلفی دارد از جمله کمبود امکانات.

- نکته قابل توجه دیگری که جای تامل و تفکر دارد عدم انطباق ساعات آموزشی و میزان محتوای آموزشی است که باعث شده است تا معلمان کارایی خود را از دست بدهند و هم چنین این مسئله باعث فشار دو چدانی بر روی دانش آموزان شده است که همگی نسبت به این مسئله اعتراض داشتند. حتی ایشان اعتقاد داشتند که این کمبود زمان باعث شده است تا بسیاری از ساعات پرورشی و تربیت بدنی به جبران کمبودهای آموزشی منجر شود. از سوی دیگر برنامه ریزی خاصی جهت تعالی و تقویت بعد اعتقادی دانش آموزان نمی شود. تقویت بنیه اعتقادی دانش آموز بیشتر منوط به برنامه ریزی و فرهنگ خانواده ها است. مدرسه نیز بیشتر به اطلاع رسانی و یا برنامه های کوتاه مدت در زمینه فرایض دینی اکتفا می کند. مثلا نماز جماعت در مدارس برگزار می شود. در صبحگاه شهادت و اعیاد ائمه (ع) همراه با مراسم کوتاهی برگزار می شود؛ اما در مجموع رویکرد و برنامه ریزی هدفمند در این زمینه از سوی مدارس صورت پذیرفته است.

دانش آموزان با توجه به این شرایط خواستار برقراری تعطیلی روزهای پنج شنبه بودند. ایشان هم چنین بیان داشتند که عدم کارایی آموزشی معلمان و عدم تمرکزشان بر روی مسائل آموزشی مربوط به کنکور باعث شده است که اولاد دانش آموزان به کلاس های بیرون از مدرسه گرایش پیدا کنند و ثانيا باعث شده تا موسسات مختلف از این خلاء به نفع خود بهره برداری کنند.

کنکور برای تمامی دانش آموزان به عنوان اصلی ترین هدف مطرح است به طوری که تمام فعالیت های آنان را تحت الشعاع خود قرار داده است و این دانش آموزان به نوعی به تک بعدی بودن در ابعاد مختلف وجودیشان اذعان داشتند. البته توجه مسئولین مدارس را در ایجاد چنین نگرشی دخیل می دانند.

- وجود نمره گرایی و رقابت مخرب در بین دانش آموزان از دیگر مسائل مطرح شده توسط دانش آموزان است. عواملی همچون کنکور و معیارهای کمی برای رتبه بندی دانش آموزان از جانب ایشان مطرح شد. وجود احترام بین دانش آموزان و معلمان، عدم تبعیض در مسائل آموزشی نیز به عنوان نکات مثبت مطرح شد
- در ایجاد فضای رقابتی معلمان نیز نقش پررنگی دارند.
 - خلاء برنامه درسی مناسب و فعالیت های اجرایی مشهود بود.
 - دریافت وجوه مختلف به نام مدارس دولتی و رایگان خدشه وارد ساخته است.
 - گرایش به استفاده از کلاس های بیرون آموزشگاه بین دانش آموزان برجسته بود.
 - تک بعدی بودن دانش آموزان و پرداخته نشدن به ابعاد مختلف شخصیت آنان مسئله مهم دیگری بود که مورد توجه قرار گرفت.

جمع بندی کارکردها

نوع مدرسه	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	ساحت های تعلیم تربیت	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی دانش آموزان	سوالات	نوع کارکرد	کارکرد
چندان مطرح نیست	•				مشترک	فرارمغزها	دوم	منفی	۲۰
چندان مطرح نیست				•	اعتقادی، عبادی، خلافی	وجود برنامه های آموزشی غیر درسی برای تقویت بنیه اعتقادی مخاطبین	سوم	مثبت	۲۱
مطرح است	•				اعتقادی، عبادی ،اخلاقی	سطحی سازی ارزش های دینی	سوم	منفی	۲۲
کم رنگ مطرح است			•		اعتقادی، عبادی ،اخلاقی	اهمیت داشتن ادای فرائض	سوم	مثبت	۲۳
در حد معمول مطرح است			•		اعتقادی، عبادی ،اخلاقی	اخلاق مداری	سوم	مثبت	۲۴
کم رنگ مطرح است	•				اعتقادی، عبادی ،اخلاقی	وجود علاقه به نماز و شعایر دینی	سوم	مثبت	۲۵
در حد معمول مطرح است			•		اجتماعی-سیاسی	مشارکت دانش آموزان در فعالیت های اجتماعی (درون و بیرون مدرسه مثل صبحگاه، اردوها، راهپیمایی ها)	چهار	مثبت	۲۶
در حد معمول مطرح است	•				اجتماعی-سیاسی	گرایش به فعالیت های اجتماعی	چهار	مثبت	۲۷
در حد معمول مطرح است			•		مشترک	اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی	پنج	مثبت	۲۸
در مقایسه با مدارس خاص عدالت آموزشی مخدوش است		•			اجتماعی-سیاسی	عدالت آموزشی	شش	مثبت	۲۹
مطرح است	•				مشترک	ایجاد احساس شکست تحصیلی	هفت	منفی	۳۰

۸- مدارس غیر دولتی

هدف نوع مدرسه: افزایش کیفیت آموزش، ارضای نیاز های متنوع مردم و فراگیران، ایجاد و تنوع در محتوا و خدمات آموزشی، تنوع در روشهای عرضه مطالب، کاهش فشارهای ناشی از انتظار مردم از دولت و استحکام بیشتر نظام آموزش و پرورش، ضرورت توجه جدی دولت به حمایت از مدارس غیر انتفاعی و تشکیل سازمانی مستقل برای آنها را ایجاد می کند.

الف- مدیران مدارس غیر دولتی		
لیست حضار: جلسه ۱۵ مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۸		
نام دبیرستان های پسرانه و منطقه	نام دبیرستان های دخترانه و منطقه	توضیحات
حافظ ۱۴ ایشان سابقاً مدیر نمونه مردمی صنیعی فر منطقه ۱۵ بوده اند و عملکرد موفق تعلیم و تربیتی در مجموعه ایشان قابل تامل است.	فدک ۱۶ فدک ۱۶ عترت ۴ ندای ریحانه ۱۶	این جلسه با حضور ۵ نفر از مدیران مدارس غیردولتی شهر تهران برگزار گردید. ۲۰ مدیر حاضر زوج فرهنگی بازنشسته اند که با هم مجتمعی آموزشی را اداره می کنند. ۶ مدیر دعوت شده در جلسه حاضر نشدند.

تحلیل هدف: فعالیت های آموزشی- تربیتی مدارس غیردولتی در مجموع تفاوت معناداری با دیگر انواع مدارس ندارد. تنوع و کیفیت فعالیت های این نوع مدارس بیشتر بستگی به میزان همکاری و خواست عمومی خانواده و مسئولین تصمیم گیرنده مدارس دارد که هر دو چانه زنی های خود را چه به صورت پنهان و چه به صورت آشکار در زمینه ی تقبل هزینه ها انجام می دهند. حال اگر رویکرد تربیتی افراد هزینه کننده و تصمیم گیرنده در هر مدرسه ای قوی باشد فعالیت های آن مدرسه به اساسنامه تصویب مدارس غیردولتی نزدیک می شود و برعکس. توسعه مدارس خاص به مدارس غیردولتی آسیب جدی زده و جایگاه قائل نشدن برای این نوع مدارس که توأم با نگرش منفی جدی نسبت به این مدارس است، بیمه نکردن و عدم حمایت سنواری از معلمان این نوع مدارس و عدم نظارت متعادل همراه با حمایت از این مدارس، فاصله این مدارس را با اهداف تاسیسی بیشتر کرده است.

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال ۱: معتقد بودند عموماً نمره واقعی است و مشکل عمده نمرات غیر واقعی مدارس راهنمایی است.

در مدارس دولتی برای بالا بردن سطح قبولی عموماً نمرات مستمر غیر واقعی است. چنان که مشهود است مدارس غیردولتی هم نمره دهی مدارس دولتی را غیر واقعی فرض می کنند و معتقدند در آن مدارس نمرات مستمر را غیر واقعی می دهند و به نوعی هر نوع مدرسه این مسئله را به مدرسه دیگر

اسناد می‌کند که با این تفصیل می‌توان چنین استنباط کرد که اصل مسئله نمره غیر واقعی در انواع مدارس وجود به اشکال مختلف وجود دارد.

سوال ۲: عموماً نگاه تربیتی مدیران قابل توجه بود ولیکن در پایه سوم و پیش‌دانشگاهی انتظارات قبولی در کنکور سایه اش بر مدارس است و فضای رقابتی را موجب شده است. درصد قبولی در کنکور برای مدارس غیردولتی عموماً به عنوان یک شاخصی مطرح است و همین‌طور برای این مدارس موفقیت دانش‌آموزان در آزمون‌هایی مثل مرآت مهم تر است.

سوال ۳: عموماً امکانات مدرسه‌ها برای پرورش ابعاد مختلف رشد فراهم است ولیکن فضای عمومی دانش‌آموزان در بی‌میلی و بی‌رغبتی است. شاید کنکور را بتوان یکی از عوامل آن دانست.

سوال ۴: نگاه مثبتی به التزام به ارزش‌های نظام مشهود نبود و جو بی‌تفاوتی و تهی بودن از ارزش‌های مربوط به نظام مورد اتفاق جمع بود.

سوال ۵: عموماً جایگاه و حریم معلم در نظرات جمع حاضر محفوظ بود و قادر بوده‌اند ذهنیت نادرستی که معتقد است چون پول می‌دهد می‌تواند اختیار مدرسه و معلم را داشته باشد کم رنگ است.

سوال ۶: عموماً مطابق اساسنامه فعالیت می‌کنند ولی موانع ایجاد شده توسط سیاست‌گذاران کار این نوع مدارس را دچار موانع متعدد ساخته است. توسعه بی‌رویه مدارس خاص، جایگاه قائل نشدن برای این نوع مدارس، نگرش منفی به مدارس غیردولتی، بیمه نکردن و عدم حمایت سنواری از معلمان این نوع مدارس و.....

سوال ۷: در سالهای سوم و چهارم فضای رقابتی این مدارس شدید است و سعی دارند به انتظارات خانواده‌ها در قبولی فرزندشان در کنکور پاسخ دهند.

جزوه دزدی، آسیب رساندن به یکدیگر برای کنارزدن رقیب و نمونه‌هایی از شرایط این فضای رقابتی است.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال ۸: در سمبلیک شدن مدرسه شهادت‌توافق نظر بود و این که ۲ مدرسه در سطح شهر تهران برای این منظور کافی است و در صورت لزوم در قالب مدارس هیات امنایی می‌توان الباقی مدارس شاهد را طبقه بندی کرد. پیشنهاد حذف مدارس راه دور و ایثارگران در قالب مدارس بزرگسالان داده شد.

مدارس نمونه دولتی و استعدادهای درخشان لازم است توسعه‌شان متوقف و به صورت تدریجی به شرایط اولیه تاسیسی خود بازگردند.

پیشنهاد ایجاد عنوان جدیدی از مدارس که بعضی از انواع مدارس را در دل خود جای دهد برای ادغام بدون حساسیت انواع مدارس ضروری است.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

- این مدارس بالاچار نتیجه گرا هستند؛ چون به طور پنهان رقیب همه جانبه همه ی انواع مدارس هستند. در اکثر مدارس غیر دولتی از معلم ورزش تخصصی استفاده می شود. چون مدارس غیردولتی بیشتر دانش آموز محور است لذا، کلاس های هنری با توجه به سلیقه های شخصی دانش آموزان برگزار می شود.

چون والدین مدارس غیر دولتی از نظر مالی در جایگاه مناسبی هستند لذا، بیشتر امور مربوط به سلامت جسمانی و روانی دانش آموزان توسط والدین صورت می پذیرد. مسئولین مدرسه به امر ظاهری دانش آموزان تاکید می کنند.

- روی توسعه مدارس مختلف توافق وجود داشت که نامناسب بوده است. سبب شد که کار مدارس غیر انتفاعی در جذب دانش آموزان سرآمد دچار مشکل شود و توسعه مدارس نمونه و استعداد درخشان صرفاً با جهت گیری جذب منابع مالی است و خود دولت به بخش خصوصی در این خصوص لطمه وارد می سازد.

- مشکل شهریه مدارس بالا شهر و پایین شهر عادلانه نیست و برای مدارس پایین شهر امکان افزایش متناسب با تورم را نداشته اند.

- نگاه مسئولین و نیروهای اداری مناطق به مدارس غیر دولتی نازل است و حتی از دادن تشویقات هم به هم استنکاف دارند، نیروهای غیر دولتی در ضمن خدمت مورد آموزش قرار نمی گیرند، بیمه نمی شوند سابقه کاری شان لحاظ نمی گردد، و انگیزه کافی برای همکاری ندارند.

- نگاه نامطلوب به مدارس عمومی به دلیل گوناگونی مدارس و اختصاص بودجه و امکانات بالاتر به مدارس خاص و دست چین کردن دانش آموزان است، سبب ناهنجاری فرهنگی، اجتماعی است که باید برای آن در خصوص کاهش تنوع چاره اندیشی کرد.

- توسعه مدارس نوعی فریب تلقی می‌شود که با عناوین دهن پرکن مثل سمپاد و نمونه قصد جذب منابع مالی است و در عین حال هم کیفیت گویای این نام‌های پر طمطراق نیست هم مردم فریب داده شده‌اند هم به بی‌اعتمادی دامن زده شده است.
- مدیران معتقد بودند علی‌رغم این که هیچ حمایتی از مدارس غیردولتی صورت نمی‌گیرد و مدارس غیردولتی عموماً بدون مسئول و رها هستند اما در بحث نظارت بسیار سخت گیرانه عمل می‌شود. خانواده‌ها نیز حساسیت لازم در این خصوص را دارند و البته بهترین ناظران محسوب می‌شوند.
- شهریه مدارس سمپاد با بیشتر مدارس غیردولتی هم‌تراز است و این به دلیل توسعه بی‌رویه‌ی مدارس سمپاد است که برای آموزش تخصصی بیشتر مطالبه اعتباری بالاتری از سبد خانوار دارند و این برای مدارس غیردولتی نامطلوب است و این با سیاست ادامه حیات مدارس غیردولتی در تعارض است.
- آسیب‌های فرهنگی در سنوات اخیر به فضای تعلیم و تربیتی مدارس آسیب جدی وارد ساخته است و ارزش‌هایی مثل صداقت زیر سوال رفته است. ارزش‌های مختلف سطحی و نازل گشته است تا بلو قرآن مدارس به عنوان نمونه بیان شد.
- آفت طبقاتی شدن نظام آموزشی حاصل مدارس متنوع و توسعه بی‌رویه‌ی مدارس سمپاد، نمونه، و... است که به فضای بی‌عدالتی جامعه دامن زده است.
- تربیت نیروی زبده آموزشی و اجرائی به عنوان یک راهبرد اساسی و محوری در پیشبرد اهداف نظام آموزشی مورد تاکید است.
- پیشنهاد شد همان گونه از خیر مدرسه ساز تجلیل می‌شود مدیران مدارس غیردولتی خیرین مدرسه دارند و باید از آنها تجلیل شود.
- پیشنهاد ادغام مدارس، تدریجی و با حساب و ملاحظه باشد و عجله‌ای و دفعی به نتیجه نخواهیم رسید.
- پیشنهاد شد بعضی ادغام‌ها در قالب یک نام که همه آن نوع مدارس را پوشش می‌دهد شکل گیرد تا از ایجاد حساسیت‌های مضر اجتناب شود.

جمع بندی کارکردها

نوع مدرسه	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	ساحت های تعلیم تربیت	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی مدیران و معلمان	سوالات	نوع کارکرد	کارکرد
غیردولتی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	آموزشی					
اگرچه سعی بر اخذ نمره واقعی است ولی این انتظار تلویحا وجود دارد	•				مشترک	انتظار پاداش بدون تلاش	اول	منفی	۱
مطرح است ولی تحت تاثیر کنکور است				•	مشترک	موفقیت گرایی	دوم	مثبت	۲
اگر چه تحت تاثیر کنکور است ولی بیش از دیگر مدارس مطرح است			•		مشترک	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگی ها	سوم	مثبت	۳
مطرح است و متاثر از کنکور است		•			مشترک	نتیجه گرایی	سوم	منفی	۴
مطرح است		•			مشترک	وجود انگیزه تحصیلی	سوم	مثبت	۵
در حد معمول مطرح است			•		اجتماعی - سیاسی	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)	سوم	مثبت	۶
بیش از دیگر مدارس مطرح است				•	زیستی - بدنی	اهمیت داشتن زنگ ورزش	سوم	مثبت	۷
بیش از دیگر مدارس مطرح است				•	زیبایی شناختی - هنری	وجود کلاس های فوق برنامه هنری	سوم	مثبت	۸
بیش از دیگر مدارس مطرح است			•		زیستی - بدنی	اهمیت داشتن سلامت جسمی - روانی دانش آموزان	سوم	مثبت	۹
در حد معمول مطرح است	•				زیبایی شناختی - هنری	توجه به آراستگی ظاهری و فردی	سوم	مثبت	۱۰
در حد معمول مطرح است	•				اعتقادی، مادی، اخلاقی	التزام به ارزش های نظام	چهار	مثبت	۱۱
در حد معمول مطرح است	•				اجتماعی - سیاسی	تکریم معلمان	پنج	مثبت	۱۲
به دلیل توسعه بی رویه مدارس خاص، نگرش منفی مردم و عدم نظارت متناسب با اهداف تاسیسی فاصله دارند						غیر کارکردی (تناسب با اهداف مصوب)	شش		-
بیش از دیگر مدارس مطرح است		•			اجتماعی - سیاسی	وجود فضای رقابتی	هفت	منفی	۱۳
توصیه به ادغام نمی شود						غیر کارکردی (سوال از امکان ادغام)	هشت		-

لیست حضار: جلسه ۲۰ مورخ ۹۲/۱۲/۷							ب- والدین غیردولتی
ردیف	حضار	سطح تحصیلات	شغل	پایه تحصیلی فرزند	مناطقه	نام دبیرستان	توضیحات
۱	این جلسه با حضور	دیپلم	آموزگار	سوم	۱۰	فدک	مادر دانش آموز دختر
۲	۳ نفر از والدین مدارس	سیکل	خانه دار	سوم	۴	حافظ	مادر دانش آموز پسر
۳	غیردولتی شهر تهران برگزار گردید.	لیسانس روانشناسی	فرهنگی بازنشسته	اول	۱۶	عترت	مادر دانش آموز دختر
غیر از والد مدرسه ندای ریحانه همه والدین در جلسه حاضر بودند و در جلساتی که مدیران کم تعداد بودند امکان دعوت فقط برای والدین مدارس آنها بود و به راحتی ممکن نبود مدیری که خودش دعوت محققان را اجابت نکرده والد دانش آموزش را مجاب کرد که در جلسه حاضر باشد.							

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

ج ۱) دلایل مختلفی برای انتخاب این مدارس وجود داشت از جمله شرایط محیط زندگی، تحقیق پیرامون کیفیت مدرسه و... اما آنچه مشهود است علاقه مند شدن والدین و دانش آموزان به این نوع مدارس است و به عبارت دیگر مدارس غیردولتی توانسته اند رضایت والدین را تامین کنند.

ج ۲) در این مدارس سعی بر آن است تا به همهی ابعاد تربیتی توجه شود به گونه ای که در اولویت دوم قرار گرفتن مقوله کنکور و نبود رقابت های ناسالم در این مدارس مورد توجه والدین بود. ایشان معتقد بودند که گرایش فرزندانشان به مسائل اعتقادی و مذهبی سالم و به دور از تعصب برایشان مهم ترین اولویت را دارد و والدین حاضر متفق القول معتقد بودند که این مدارس باید در راستای جو سالم تلاش نمایند تا فضای درس و کنکور و...

ج ۳) تمامی حاضرین معتقد بودند که دانش آموزان با معلمان رابطه ای خوبی برقرار کرده اند و معتقد بودند که کادر آموزشی این مدارس بسیار مجرب هستند و فرزندان رابطه ای خوب و صمیمی با اولیای مدرسه و معلمان برقرار کرده اند.

ج ۴) ایشان معتقد بودند که فضای رقابتی خوب ارزیابی می شود رقابت ناسالم وجود ندارد مدارس در تلاش هستند تا علاقه و انگیزش دانش آموزان را به درس تحریک نمایند که تا حدودی موفق عمل کرده اند و از بروز فضای ناسالم رقابتی جلوگیری کرده اند و از محوریت یافتن برخی مسائل از موفقیت در کنکور و... جلوگیری کرده اند و تمام تلاش خود را کرده اند تا دانش آموزان نتایج خود را براساس میزان تلاش خود ارزیابی نمایند.

ج ۵) ایشان معتقد بودند که کسب منابع مالی به عنوان دغدغه‌ای اصلی برخی مدارس است و این یک نکته منفی است اما غفلت از مسائل تربیتی در مدارس افراد حاضر بسیار کم‌رنگ بود و همه معتقد بودند که پرداختن به مسائل تربیتی و پرورشی در مدارس متبوعشان از اولویت اول برخوردار است.

ج ۶) ایشان بیان داشتند که این مسائل بایستی با توجه به مناطق مختلف شهری بررسی شود و ایشان معتقد بودند که مدارس مناطق بالایی شهر بیش‌تر به این مسائل طبقاتی دامن می‌زنند و این مسائل بسیار مطرح هستند اما در مناطق پایین و میانی شهر اصلاً این بحث‌ها پررنگ نیست و موارد کمی از دست گزارش شد.

ج ۷) در این مدارس همه حاضرین معتقد بودند که در مدارس متبوعشان کنکور اصلاً اولویت اصلی را ندارد و توجه به همه‌ی ابعاد تربیتی وجود مورد توجه است. اما نمی‌توان از وجود برخی رقابت‌های ناسالم در برخی مدارس غیردولتی چشم‌پوشی کرد.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: - ج ۸) در مورد ادغام ایشان به حذف مدارس استعداد درخشان اعتقاد داشتند به دلیل فشارهای بیش از حد آموزشی و همچنین دامن زدن به اختلافات طبقه‌ای و همچنین معتقد بودند که بایستی بر روی مدارس دولتی تمرکز شود با توجه به افزایش میزان مشارکت مردم در راستای کیفیت بخشی به این نوع مدارس. در مورد ادغام مدارس شاهد و ایثارگر معتقد بودند که این مدارس بایستی حفظ شوند اما بدون هیچ‌گونه افزایش و توسعه.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

در بین انواع مدارس، والدین مدارس غیر دولتی حساسیت خاصی نسبت به مدارس فرزندان خود دارند. زیرا، هم هزینه در برابر دریافت خدمات می‌دهند هم دولت نسبت به انواع مدارس دیگر حمایتی از مدارس آنها نمی‌کند.

- رضایت نسبی والدین از مدارس غیردولتی پررنگ بود.

- علی‌رغم نگاه مالی در مدارس غیردولتی فضای تعلیم و تربیتی اصیل‌تر است. نمونه‌هایی مانند ثبت‌نام رایگان دانش‌آموز به صورت عادی در غیردولتی‌ها بدون سخت‌گیری‌های معمول رخ می‌دهد.

- در مورد مدیران مدارس حاضر در جلسه ذهنیت مثبت و قابل توجه بود. علاقمندی، با انگیزگی، انضباط کارآمد و تعهد کارآئی مورد تأکید قرار گرفت.

- نمره‌دهی نظام ارزشیابی مطلوب ارزیابی شد.

- مسئله نظارت بر فرایندهای تربیتی مطلوب ارزیابی می‌شد ولیکن تقویت نظارت مورد تاکید است.
- کادر مجرب آموزشی در مدارس غیردولتی استفاده می‌شود.
- ذهنیت عمومی والدین و دانش‌آموزان بابت پولی که مدرسه از آنان اخذ می‌کند نامطلوب است و والدین برای پول داده شده بعضاً به خود اجازه رفتارهای غیرمعارف را می‌دهند که این برای اولیاء مدرسه مشکل‌ساز است.
- در مدرسه پسرانه غیردولتی حافظ به صورت موفق مدیر محترم توانسته یونیفورم برای پسران را جا بیندازد که مسئله قابل تامل و مهم تلقی می‌شود و این در حالی است که پسران نسبت به پوشیدن یونیفورم عموماً مقاومت بیشتری نشان می‌دهند.
- در مدارس دخترانه حاضر، پوشش چادر اجباری تلقی می‌شود که عوارض ناخواسته‌ای ایجاد کرده است. تعارض تربیتی بین خواسته‌های اولیاء مدرسه مثلاً در استفاده از پوشش چادر و سلیقه خانواده‌ها، در انتخاب آزادانه دانش‌آموزان موثر بوده و زمینه برخورد دوگانه را موجب شده است.
- اهمیت به مسائل تربیتی در بین مدارس حاضر برجسته است و پرداختن به مسئله کنکور در بین موارد حاضر اولویت اول محسوب نمی‌شود.
- با توجه به جو غیرمذهبی در بعضی خانواده‌های مدارس غیردولتی، ولی ترجیح خانواده‌ها این است که مسائل مذهبی برای فرزندشان اولویت باشد.
- فضای رقابتی مدارس موجود سازنده و سالم ارزیابی می‌شد و نمونه‌ای از اخراجی‌های مدرسه شاهد در جلسه حاضر بود که علی‌رغم ایثارگر بودن پدر به دلیل نیاوردن حدنصاب معدل لازم در فضای رقابتی شاهد از مدرسه اخراج شده بود ولیکن در غیردولتی فدک منطقه ۱۶ توانسته به صورت بسیار قابل توجهی خود را جزو دانش‌آموز موفق قرار دهد.
- بحث نگاه طبقاتی در مناطق مختلف متفاوت است. در منطقه ۱ نمونه‌ای در جلسه گزارش شد که حاکی از نگاه طبقاتی بسیار شدید و حاد موجود بود و بیانگر این که به صورت طبیعی در مدارس متمول‌نشین این عارضه حادث‌تر محسوب می‌شود.
- شکاف ارزشی در نگاه اولیاء مدرسه و خانواده‌ها مشهود است به نوعی که دانش‌آموزان برای برنامه اردویی سفر مشهد علی‌رغم برنامه‌ریزی خوب مدرسه، از این برنامه استقبال خوبی نمی‌کنند.

- حذف مدارس استعدادهای درخشان به دلیل فشارهای درسی مضاعف روی دانش آموزان و ایجاد فاصله طبقاتی قابل ملاحظه، توصیه شد .

- وجود مدارس شاهد مثبت ارزیابی شد ولیکن با توسعه آن موافق نبودند.

- تمرکز روی مدارس عادی و ارتقاء سطح آموزش های عمومی به همراه بالا بردن نرخ مشارکت والدین توجه گردید.

جمع بندی کار کردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کار کردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی والدین	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
					آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	غیردولتی
-	اول	غیر کارکردی (سوال از ملاک های انتخاب مدرسه)							شرایط خانوادگی - نزدیکی مدرسه به محل سکونت - عملکرد مثبت مدیران
-	اول	غیر کارکردی (سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)							عموما مثبت است
۱۴	مثبت	دوم	نظارت و ارزیابی فعالیت های تربیتی و آموزشی	علمی فناوریانه		•			بیش از مدارس دیگر مطرح است
۱۵	مثبت	سوم	تعالی کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی	علمی فناوریانه			•	•	مطرح است و متاثر از کنکور است
۱۶	منفی	چهار	وجود احساس غرور کاذب	اجتماعی - سیاسی				•	در حد معمول مطرح است
۱۷	منفی	چهار	وجود احساس خود کم بینی	اجتماعی - سیاسی				•	در حد معمول مطرح است
۱۸	منفی	پنج	سودانگاری مسولین مدارس	اقتصادی - حرفه ای				•	مطرح است ولی جهت گیری های تعلیم و تربیتی آنان تفوق دارد
۱۹	منفی	شش	وجود احساس تفاوت طبقاتی	اجتماعی - سیاسی				•	در مدارس غیردولتی مناطق متمدول نشین شدیدتر است.

۹- مدارس نمونه

هدف نوع مدرسه: هدف کلی؛

- ۱- اهتمام ویژه به امر تربیت این دانش آموزان در تراز دانش آموزان شاخص در تعهد، ایمان و علاقه به نظام جمهوری اسلامی ایران،
- ۲- ارائه نمونه ای مناسب برای سایر مدارس در ارتقای کیفیت آموزش و پرورش،
- ۳- فراهم آوردن شرایط مناسب برای ادامه تحصیل دانش آموزان مستعد،
- ۴- ایجاد زمینه تربیت نیروی انسانی مورد نیاز مناطق کمتر برخوردار از میان دانش آموزان بومی - منطقه ای
- ۵- تشویق و ترغیب دانش آموزان مستعد، به ویژه دانش آموزان مستعد مناطق محروم و افزایش رشد علمی و تربیتی آنان و جلوگیری از ضایع شدن نیروهای مومن و متقی که در تداوم انقلاب نقش اساسی داشته اند و نیز استفاده از تجربیات حاصله در ارتقاء کیفیت آموزش سایر آموزشگاه ها
- اهداف جزئی: الف: تربیت دانش آموزان شاخص در تعهد، ایمان و علاقه به نظام جمهوری اسلامی ایران
- ب: ارائه نمونه ای مناسب برای سایر مدارس در ارتقاء کیفیت آموزش و پرورش ج: فراهم آوردن شرایط مناسب برای ادامه تحصیل دانش آموزان مستعد د: ایجاد زمینه تربیت نیروی انسانی مورد نیاز مناطق کمتر برخوردار از میان دانش آموزان بومی - منطقه ای

لیست حضار: جلسه مورخ ۹۲/۱۰/۲۱		
الف- مدیران نمونه		
نام دبیرستان های دخترانه و منطقه	نام دبیرستان های دخترانه و منطقه	توضیحات
دخترانه رشد ۱۶	پسرانه صنیعی فر ۱۵	این جلسه با حضور ۹ نفر از مدیران و ۱ نفر از معاونین مدارس نمونه شهر تهران و ۱ نفر از معاونین اسبق آموزشی آموزش و پرورش شهر تهران برگزار گردید. ۵ مدرسه از مدارس نمونه دولتی قدیمی و ۵ مدرسه از نمونه دولتی های جدیدالتاسیس در جلسه حاضر بودند.
دخترانه فدک ۱۸	پسرانه رشد ۱۶	
دخترانه عفاف ۵	پسرانه امام جعفر صادق (ع) ۹	
دخترانه امام محمدباقر (ع) ۴	پسرانه اسدآبادی ۱۱	
دخترانه مکتب الاحرار ۱۰	امام موسی صدر ۱	

تحلیل هدف: اکثر مدارس نمونه در بعد آموزشی موفق بوده اند، اما، موفقیت آنها در امر آموزش آنها را از توجه به ابعاد دیگر به دلایلی باز داشته است. این امر مدارس نمونه را از اساسنامه خود فاصله انداخته است. مثلاً، در این مدارس زنگ ورزش به اندازه زنگ ریاضی اهمیت ندارد. کلاس های فوق برنامه در این

مدارس جایگاه اصلی خود را ندارد؛ فقط دانش آموزان خود جوش در کلاس های بیرون از مدرسه در این کلاس ها ثبت نام می کنند.

سلامت جسمی- روانی دانش آموزان هدف مسئولین است؛ اما، فشار های آموزشی بالاخص مسئله کنکور، مسئولین مدرسه را در نائل شدن به این هدف با داشته است.

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

پاسخ سوال یک: در مورد دریافت نمره بدون شایستگی، مدارس نمونه دولتی متفقا نظر مدیران حاکی از دریافت نمره واقعی است و دانش آموز شایستگی نمره مورد نظر را دارد و به دلیل نوع خاص مدرسه و احتمال حذف دانش آموز در صورت کسب نکردن نمره حد نصاب لازم وجود دارد. در این خصوص نمره دانش آموز مبتنی بر مبتنی بر تلاششان می باشد.

پاسخ سوال دوم: براساس گفته مدیران در این مدارس به تلاش دانش آموزان احترام گذاشته می شود و سعی می شود که در مدارس تلاش دانش آموزان دیده شود. اما نکته اینجاست که در بین صحبت های مدیران محترم یک توجه بسیار زیادی به اختراعات و کسب مدال های المپیادی تاکیدی زیادی وجود داشت و به نوعی گرایش به نخبه گرایی در ایشان محسوس است.

پاسخ سوال سوم: بعد پرورشی در مدارس نمونه مورد توجه است ولیکن نسبت به فرآیند آموزشی و جهت گیری کنکوری کم رنگ تر است. مدیران اکثرا بر روی این نکته توافق داشتند که عمده وقت ایشان صرف مسائل اجرایی می شود که اصلا وظیفه ایشان نیست و انجام این امور مربوط به مقامات بالا دستی است و همین نکته و نقصان باعث غفلت از امور تربیتی است و همگی بر روی این نکته توافق داشتند که دانش آموزان این نوع مدارس برای زندگی واقعی آماده نشده اند و شعار آموزش برای زندگی را محقق نساخته اند.

پاسخ سوال چهارم: مدیران از وجود ناهنجاری های اجتماعی در سطح کلیه مدارس به انحاء مختلف صحبت کردند و این شرایط را به نوعی برآیندی از واقعیت جامعه دانستند و معتقد بودند که گرایشات مذهبی در بین دانش آموزان ضعیف است و حتی نشانه هایی در مورد عدم التزام به ارزش های انقلاب اسلامی وجود ندارد.

پاسخ سوال پنجم: توجه به حرمت جایگاه و مقام معلم صرفا به نظر مدیران از این جهت پاس داشته نمی شود که سازمان آموزش و پرورش با توجه به فشار کاری و ساعات اضافی تدریس هیچ منابعی برای اعطای پاداش به معلمان در نظر نگرفته است که این به نوعی باعث سرخوردگی در معلمان این نوع مدارس شده

است و در این نوع مدرسه هیچ گونه نشانه ای از عدم توجه دانش آموزان و خانواده ها به جایگاه و مقام معلم گزارش نشد.

پاسخ سوال نهم: مدیران رضایت چندانی از اساسنامه جدید ندارند و همگی بر کیفیت بالای اساسنامه قبلی توافق داشتند و معتقد بودند که از محورهایی عدول شده است از جمله عدم توجه به پشتیبانی های مالی که این مورد در گذشته وجود داشت. عدم توجه به مستعد بودن دانش آموزان و شناسایی این دست دانش آموزان و از همه مهم تر عدم توجه به بضاعت مالی دانش آموزان؛ این در حالی است که هنوز توقعاتی در این خصوص بین والدین وجود دارد.

پاسخ سوال هفتم: فضای رقابتی بین دانش آموزان وجود دارد و توجه بیش از حد به مواردی از قبیل کنکور و المپیاد وجود دارد که البته ایجاد فضای رقابتی بین مدارس نیز خود بر این مشکل دامن زده است و هم چنین فضای حاکم بر جامعه نیز از عوامل اصلی است و این توجه بیش از حد به مسائل آموزشی غفلت از مسائل تربیتی را باعث شده است.

پاسخ سوال هشتم: پیشنهاد شد در مجموع ۵ نوع مدرسه متنوع داشته باشیم: استعداد های درخشان، نمونه دولتی، نمونه مردمی (که می تواند در قالب مدارس هیات امنایی باشد)، بزرگسالان، غیر دولتی.

- به دلیل عملکرد ضعیف و اخذ شهریه بالاتر از مدارس نمونه در مدارس شاهد، پیشنهاد شد مدارس شاهد و هیئت امنایی در قالب مدارس نمونه مردمی تجمیع گردند که بالتبع ضرورت احیاء مجدد مدارس نمونه مردمی مورد تاکید قرار گرفت.

- مدارس راه دور را به دلیل هنجار شکنی، و نقض قانون فاجعه نظام آموزشی می دانستند و پیشنهاد ادغام مدارس راه دور، شبانه و ایثارگران در قالب مدارس بزرگسالان داده شد.

- مدارس استعداد درخشان

- مدارس غیر دولتی

- نمونه دولتی

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

در مورد توسعه مدارس نمونه با دوجبهت گیری مواجهه بودیم: مدیران مدارس قدیمی معتقد بودند توسعه بی رویه بوده و نباید به این طریق توسعه داد و توسعه مبتنی بر اساسنامه قدیمی قابل قبول تر است.

مدارس جدید عموماً نظرشان با توسعه مدارس موافق بود که طبیعی است چنین باشد ولیکن هر دو گروه مدیران معتقد بودند که کشش جذب دانش آموز وجود دارد و لیکن مدیریت کاردان در این خصوص قابلیت اصلی را به منصفه ظهور می رساند.

مدیران چه قدیمی چه جدید التاسیس به دلایلی با گسترش این مدارس مخالفند از دلایل مخالفت آنها: گسترش این مدارس بدون توجه به سیاست تامین منابع مالی و کمک مالی به آموزش و پرورش؛ عدم کارایی اساسنامه جدید نسبت به اساسنامه قدیمی؛ نبود برنامه توجیهی به ویژه برای مدیران مدارس تازه تاسیس؛ گسترش بدون توجه به کیفیت و ایجاد توقع در بین خانواده ها و به ویژه نبودن برنامه های پیشبینی از این مدارس و صرفاً تکیه بر مدیران این مدارس (بروز عملکرد سلیقه ای)؛ و نیز گسترشی که در نهایت منجر به شکاف بین این نوع مدارس و بالادست با مدارس دولتی؛ هم چنین نبود نیروی آموزشی توانمند که این بر خلاف توقعات والدین و دانش آموزان در مورد این مدارس است.

در منطقه ۱۸ مدرسه قدیمی فدک امسال با وجود دریافت دانش آموز از چند منطقه همجوار باز هم قادر نبوده است حد نصاب دانش آموز را تکمیل کند و لیکن در منطقه ۱ با وجود مدارس غیر انتفاعی با شهریه بالا، بالادست برای والدین فرهنگی وجود مدارس نمونه یک اولویت محسوب می شود. موضوع به معنای لزوم توجه منطقه ای و متناسب با نیاز هر منطقه به توسعه چنین مدرسی است.

فرایند تبدیل مدارس غیر نمونه به نمونه بدون زمینه سازی های لازم شکل گرفته و جهت گیری های مالی اولویت داشته است.

بحث نیاز به مدارس نمونه رابطه مستقیم با نوع منطقه ندارد و محرومیت حتی در مناطق بالادست و مرفه نیز به انحاء مختلف موجود است و در صورت امکان، وجود مدرسه ای از این نوع مدارس در هر منطقه ای ضرورت دارد. و توسعه بیشتر آن قابل قبول نیست.

برای توسعه مدارس نمونه امکانات لازم، از جمله معلم کارآمد، دانش آموز با حد نصاب مورد نظر و مستعد و پشتیبانی های مختلف برای یادگیری بهتر در حد مدارس نمونه در نظر گرفته نشده است. در بخشنامه

های مدارس نمونه در مقایسه با مدارس استعداد درخشان عدالت آموزشی ملحوظ نگردیده، به نحوی که در مدارس نمونه امکان استفاده از نیروهای آزاد که عموماً از فارغ التحصیلان خود این مدارس هستند و بار مالی چندانی برای این مدارس ایجاد نمی‌کنند، مسدود است و مدیر موفق برای استفاده از چنین نیروهایی لازم است از بخشنامه مورد نظر عدول نماید همچنین امکان دریافت مالی از والدین نسبت به مدارس استعداد های درخشان به مراتب پایین تر است در عین حال امکانات مدارس نمونه نسبت به این مدارس ضعیف تر است. مدیر مدارس نمونه اعتبار کافی برای هزینه کردن و تامین نیاز های مختلف آموزشی را در اختیار ندارد و هزینه مورد نظر ۵۸۰۰۰۰ هزار تومان برای هر پایه و ۱۵۸۰۰۰۰ تومان برای پیش دانشگاهی کفایت نمی‌کند.

به دلیل بالا بودن سطح آموزش دانش آموزان و کار بیشتر و عمیق تر معلم و عدم دریافت حقوق متمایز از مدارس عادی، انگیزه معلمان برجسته در این مدارس پایین است و انحاء مختلف تشویق معلمان قوی با تذکرات و توبیخ اداری از سوی آموزش و پرورش روبرو است. لذا، در مدارس نمونه جدید عمدتاً نیروی برجسته آموزشی جذب نشده است.

معلمان دروس تخصصی در سطح مدارس نمونه کم هستند و به دلیل فضای رقابتی عموماً نرخ حق التدریسشان بالاست، و عملاً مدیران مدارس نمونه به سمت فارغ التحصیلان خودشان سوق دارند که با موانع بخشنامه ای روبرو هستند.

به دلیل ادغام آزمون تیزهوشان و نمونه امکان انتخاب به دانش آموزان داده شده است علی الخصوص در مدارس نمونه قدیمی که صاحب اعتبار آموزشی قابل توجهی هستند مثل مدارس دخترانه و پسرانه رشد منطقه ۱۶؛ و این سبب شده میانگین هوشی دانش آموزان مدارس نمونه نیز یک دست نباشند و مدیران بعضاً بین کلاس های خود دست به طبقه بندی زده اند. در عین حال دانش آموز مستعد تیزهوشی که می تواند در مدرسه استعداد درخشان قبول شود ولی به دلیل شرایط ضیق مالی مدارس نمونه را برگزیده است دچار احساس تبعیض شده است.

پیشنهاد مشارکت با نهادهای بیرونی مانند شهرداری برای تامین منابع اعتباری مدارس نمونه نظیر تامین هزینه های جاری مدرسه، مکان، و تعمیرات مدرسه و ... داده شد.

به دلیل فعالیت موازی با کار آموزشی مدارس، بعضی دانش‌آموزان تمایل دارند در این مدارس ثبت نام کنند ولی فقط آزمون بدهند و کار اصلی در آموزشگاه‌های بیرونی به انجام برسد. موضوع تبدیل آموزش و پرورش به آموزشگاه و کمرنگ شدن فرایندهای تربیتی نیز از مباحث مطرح شده بود. در مورد این که مدارس نمونه مدرسه تیزهوشان شماره ۲ هستند و در رتبه بعد از مدارس استعداد درخشان قرار می‌گیرند توافق بود. اگر چه بعضی از مدارس قدیمی مانند رشد خود را هم ارزش مدارس استعداد درخشان می‌دانستند.

حداقل یک مدرسه نمونه برای پوشش دانش‌آموزان مستعد محروم هر منطقه مطرح شد. آراستگی ظاهری دانش‌آموزان مورد تاکید و نظارت اولیاء مدارس است.

جمع بندی کار کردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی مدیران و معلمان	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
					آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	نمونه
۱	منفی	اول	انتظار پاداش بدون تلاش	مشترک				•	مطرح نیست و نمره واقعی است و نمره پایین خطر اخراج را در پی دارد
۲	مثبت	دوم	موفقیت گرایی	مشترک	•				مطرح است ولی تحت تاثیر کنکور است
۳	مثبت	سوم	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگی‌ها	مشترک		•			بیش از مدارس دیگر در قالب شرکت در جشنواره‌ها و المپادها مطرح است ولی همچنان تحت تاثیر کنکور است.
۴	منفی	سوم	نتیجه گرایی	مشترک			•		مطرح است و متاثر از کنکور است
۵	مثبت	سوم	وجود انگیزه تحصیلی	مشترک			•		با قوت مطرح است
۶	مثبت	سوم	مهارت اجتماعی ارتباطی - مطلوب دانش‌آموزان (حسن سلوک با دیگران)	اجتماعی - سیاسی		•			در حد معمول مطرح است
۷	مثبت	سوم	اهمیت داشتن زنگ ورزش	زیستی - بدنی	•				در حد معمول مطرح است
۸	مثبت	سوم	وجود کلاس های فوق برنامه هنری	زیبایی شناختی - هنری	•				در حد معمول مطرح است
۹	مثبت	سوم	اهمیت داشتن سلامت جسمی - روانی دانش‌آموزان	زیستی - بدنی		•			در حد معمول مطرح است
۱۰	مثبت	سوم	توجه به آراستگی ظاهری و فردی	زیبایی شناختی - هنری			•		در حد معمول مطرح است
۱۱	مثبت	چهار	التزام به ارزش های نظام	اعتقادی، عبادی، اخلاقی			•		در حد معمول مطرح است
۱۲	مثبت	پنج	تکریم معلمان	اجتماعی - سیاسی				•	در سطح دانش‌آموزان مطرح است است ولیکن متولیان آموزش و پرورش مناطق برای کار چشم‌گیر و سخت معلمان این مدارس مابه ازایی

در نظر ندارند									
توسعه بی کیفیت داده شده فاصله از اهداف مصوب را زیاد کرده است.						غیر کارکردی (تناسب با اهداف مصوب)	شش		-
با شدت مطرح است		•			اجتماعی-سیاسی	وجود فضای رقابتی	هفت	منفی	۱۳
توصیه به ادغام نمی شود						غیر کارکردی (سوال از امکان ادغام)	هشت		-

ب- والدین نمونه							
لیست حضار: جلسه ۶ مورخ ۹۲/۱۱/۱							
ردیف	حضر	سطح تحصیلات	شغل	پایه تحصیلی فرزند	منطقه	نام دبیرستان	توضیحات
۱	این جلسه با حضور ۵ نفر از والدین مدارس نمونه شهر تهران برگزار گردید.	کارشناسی ارشد	خانه دار	اول	۱۰	مکتب الاحرار	مادر دانش آموز دختر
۲		دیپلم	خانه دار	چهارم	۱۵	صنّعی فر	مادر دانش آموز پسر
۳		لیسانس علوم تربیتی	فرهنگی بازنشسته	دوم	۴	امام محمدباقر (ع)	پدر دانش آموز دختر
۴		لیسانس دامپروری	کارشناس کشتارگاه	چهارم	۱۸	فدک	پدر دانش آموز دختر
۵		لیسانس آمار	کارشناس مالی بانک		۱۶	رشد	پدر دانش آموز پسر
۵ نفر از والدین در جلسه حاضر نشدند.							

الف - پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

پاسخ سوال اول: عده ای از اولیا برای یافتن این مدارس پرس و جوی فراوانی کرده بودند و حتی با کادر مدرسه مذاکراتی داشتند تا از شرایط مدرسه مطمئن شوند. اما عده ای دیگر صرفاً به دلیل نمونه دولتی بودن یا نزدیک محل زندگی بودن، این مدرسه را انتخاب کردند. و اکثر اولیا نگاه بهتری نسبت به بدو ورودشان، به مدرسه پیدا کرده اند.

پاسخ سوال دوم: به دلیل این که اکثر این اولیا خودشان عضو انجمن بودند، از فعالیت های مدرسه هم اطلاع کافی داشتند و با توجه به شرایطشان تا حدی نظرات خودشان را بیان می کنند اما عده ای معتقد بودند که نظراتشان اعمال نمی شود و به صورت نسبی انتظاراتشان از مدرسه برآورده شده است. عده ای هم از مدرسه ناراضی بودند؛ چون امکانات مدرسه کیفیت مناسب نداشته است و این مشکل به مرور زمان حل شده است. اما اذعان داشتند که: سخت گیری های بیش از حد معلمان و کادر آموزشی مدرسه گاهی باعث دلزدگی دانش آموزان از دروس و رفتن به مدرسه شده است.

پاسخ سوال سوم: تقریباً اکثریت از سطح آموزشی مدرسه و معلمان راضی هستند، ولی در کل کارکرد هر معلمی متفاوت است. و عده ای هم معتقد بودند که برخورد برخی از معلم ها در مدارس بیشتر شبیه حکمرانی در یک پادگان است به همین دلیل رابطه ی صمیمیت در بین آنها وجود ندارد.

پاسخ سوال چهارم: فشار روحی در مدارس برای بچه ها بسیار بالاست، خصوصاً در مدارس که استعدادهای درخشان هستند، و این فشار روانی باعث می شود بچه ها از دیگر ابعاد زندگی دور بمانند. از سوی دیگر، استرس یک مساله ی فراگیر در تمام مدارس است که نتیجه ی همین کنکورگرایی است؛ معلم ها نیز برای رفع این استرس از طرف آموزش پرورش توجیه نمی شوند. وقتی فشار روانی تا این حد زیاد است مشاهده می کنیم اکثر بچه هایی که تیزهوشند از لحاظ ارتباطی و تعاملی ضعیف عمل می کنند و همین طور فشار درسی مشکلات و آسیب های اندامی هم ایجاد کرده. اکثراً کتف بچه ها به دلیل درس خواندن زیاد منقبض شده است.

در مجموع اذعان داشتند که فرزندان آنها چنین شکستی را تجربه نکرده اند؛ ولی دوستان آنها زمانی که در آزمون ورودی نمونه دولتی قبول نشدند، فرزندشان دچار افسردگی شده است. چون دوستان خود را از دست داد. برخی والدین مدارس را به پادگان نظامی تشبیه کردند. مثلاً معلم ادبیات در مدرسه ای طوری رفتار می کرد که بچه ها از این درس بیزار شده اند، خصوصاً که سن بلوغ هم مزید بر علت شده و باید همگام با پرورش سالم رشد یابد. مقایسه ی بین کلاس ها هم از طریق معلم ها خیلی رواج دارد.

پاسخ سوال پنجم: مدارس به دنبال کسب درآمد نیستند و به ابعاد تعلیم و تربیت توجه دارند.

پاسخ سوال ششم: با توجه به این که احساس فاصله طبقاتی فی نفسه و به طور پنهان در هر فردی است و با توجه به شرایط تربیتی و محیطی بین افراد متفاوت است. این احساس فاصله ی طبقاتی بین دانش آموزان نمونه کمتر دولتی قابل مشاهده است. اما، والدین نیز اذعان داشتند که فرزند مان در مدرسه استعداد درخشان قبول شدند اما، به خاطر هزینه بالای این مدرسه ثبت نام نکرد؛ این مسئله به طور پنهان برای دانش آموز این احساس فاصله ی طبقاتی را بوجود می آورد.

پاسخ سوال هفتم: والدین اذعان داشتند که نتیجه گرایی به عنوان یک آفت بزرگ در جامعه است. کنکور به عنوان ملاک موفقیت محسوب می شود یعنی اگر بچه ی من کنکور قبول نشود موفق هم نخواهد بود. این نتیجه مداری فضای آموزشی را خدشه دار کرده است. در مدارس نمونه دولتی علاوه بر آموزش به

مساله ی پرورش هم توجه ویژه ای می شود، زنگ پرورشی کامل اجرا می شود یا مثلا برای زنگ ورزش حتی برای پایه ی چهارم هم ساعتی خاص اختصاص داده می شود. در مجموع نظر اکثر والدین بر این است که در این مدارس به همه ی ابعاد آموزشی توجه می شود و غیر از جهت گیری های کنکوری به اردوها و... هم توجه دارند.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: پاسخ سوال هشتم: معتقد بودند که تمامی مطالب درباب تنوع مدارس، کارشناسی بیشتری شود و گسترش مدارس به این شکل نامتعارف نباید صورت بگیرد و حد واسط مدارس استعدادهای درخشان و عادی دولتی هم باید مدارس نمونه قرار بگیرند. و این که مساله ی تیزهوشان به غیر از رشته ی ریاضی، به دیگر رشته ها هم تسری پیدا کنند. برخی کاملا موافق با ادغام مدارس بودند. برخی نیز مخالف افزایش مدارس نمونه و استعدادها بودند، مدارس نمونه باید برای مناطق محروم تر باشند و آزمون مدارس نمونه و استعدادهای درخشان نیز باید از هم تفکیک شوند و حد وسط مدارس دولتی و مدارس نمونه هم، مدارس هیات امنایی قرار بگیرند و موافق ادغام مدارس نمونه و استعدادهای درخشان نبودند.

در مجموع، نظر کلی والدین در باب ادغام این بود که مدارس شاهد ترجیحا حضور نداشته باشند و مدارس استعداد درخشان و نمونه دولتی با هم ادغام نشوند و گسترش بی رویه و بدون کارشناسی مدارس هم متوقف شود.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

والدین مدرسه نمونه دولتی رضایتمندی خود را در بعد آموزشی اذعان داشتند؛ از سوی دیگر، کارکرد پنهان منفی مدارس نمونه مورد توافق همه بود؛ این که دانش آموز مدارس نمونه در بعد روانی، اجتماعی مورد رضایت والدین نبود و انتقاد آنها این بود که مدرسه در دفع فشارهای روانی حاصل از کنکور، کلاسها و ... موفق نبوده است. آنها اذعان داشتند که مدرسه در بعد تربیت روانی -اجتماعی فرزندان شان برنامه ریزی نداشته است.

مدارس نمونه دولتی، مدارس همه جانبه اند و ابعاد رشدی توجه دارند. البته از این نظر نقش خانواده خیلی پررنگ تر از مدارس است. از نظر والدین، هر چه تنوع مدارس کمتر باشد موفقیت هم بالاتر خواهد رفت یعنی سطح کیفی ارتقا می یابد حتی همین قبولی در کنکور هم حذف شود زیرا عملکرد بچه ها بهتر خواهد

بود. از طرفی اولیا باید بچه های خود را (چه به صورت مستقیم و چه غیر مستقیم) تحت نظارت داشته باشند و ارتباط کلامی با فرزند خود داشته باشند تا بچه ها دچار غرورهای کاذب نشوند.

از جمله موارد ذکر شده در جلسه می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- در بعد پرورش فرزندان، اولیا و مدارس با یکدیگر باید همکاری کنند و نظارت کافی را بر بچه ها داشته باشند.
- اگر آزمون کنکور حذف شود، سطح کارکردی بچه ها به مراتب بالاتر خواهد رفت و نتیجه محوری به عنوان یک آفت بزرگ، از بین خواهد رفت.
- دانش آموزان نباید فقط از لحاظ آموزشی تقویت شوند بلکه باید ابعاد دیگری چون یادگیری تعاملات اجتماعی هم در آن ها رو به بهبودی برود.
- باید مدارس بتوانند در بچه ها انگیزه ی تحصیل را ایجاد کنند.
- فرزندان ما در مدارس باید جوری تربیت شوند که از لحاظ اخلاقی هم به جایگاه ویژه ای برسند و پایبند به اصول نظام شوند.
- مراکزی مثل قلمچی و ... آسیب های ویژه ای به بحث آموزش و پرورش ما وارد می کنند و صرفاً راهی برای کسب درآمد پیدا کرده اند.
- ضعف در فرهنگ سازی، مسائلی چون چشم و هم چشمی و توجه زیاد به مد هم باعث شده است که آموزش و پرورش ما کارایی کافی را نداشته باشند و این مجموعه ها نیز رشد یابند.
- به دلیل اینکه کنکور محور همه چیز قرار گرفته، موفقیت صرفاً در قبولی کنکور دیده می شود.
- بچه ها شدیداً از لحاظ ارتباطی و تعاملی با جامعه، ضعیف عمل می کنند خصوصاً قشر تیزهوش ما، به دلیل این که توجه شان فقط بر بالابردن توانمندی علمی برای کنکور است.
- نمی توان گفت که مطلقاً سوالات و تست های مراکزی چون قلمچی، مناسب نیستند بلکه گاهی باعث پیشرفت و توانایی بچه ها هم می شوند.
- این سلیقه محوری ها باید از نظام آموزشی ما حذف شوند و اگر هم تنوع باقی می ماند، باید هر یک از مدارس طبق اساس نامه های خود عمل کنند.

جمع بندی کار کردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی والدین	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
-	-	اول	غیر کارکردی (سوال از ملاک های انتخاب مدرسه)		آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	نمونه
-	-	اول	غیر کارکردی (سوال از ملاک های انتخاب مدرسه)						قبولی در آزمون، عملکرد مثبت مدیران، نزدیکی به محل سکونت
-	-	اول	غیر کارکردی (سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)						عموما مثبت است ولی در مدارس جدید نسبت به کیفیت پایین امکانات و خدمات گلايه زياد است
۱۴	مثبت	دوم	نظارت و ارزیابی فعالیت های تربیتی و آموزشی	علمی فناوریانه	•	•			مطرح است
۱۵	مثبت	سوم	تعالی کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی	علمی فناوریانه			•	•	مطرح است و متاثر از کنکور است
۱۶	منفی	چهار	وجود احساس غرور کاذب	اجتماعی- سیاسی				•	مطرح است
۱۷	منفی	چهار	وجود احساس خود کم بینی	اجتماعی-سیاسی				•	مطرح است علی الخصوص که این مدارس خود را رتبه بعد از تیزهوشان می دانند و آزمون هایشان با هم بر گزار شده و آنجا پذیرفته نشده اند
۱۸	منفی	پنج	سودانگاری مسولین مدارس	اقتصادی- حرفه ای				•	چندان مطرح نیست
۱۹	منفی	شش	وجود احساس تفاوت طبقاتی	اجتماعی- سیاسی				•	مطرح است زیرا بعضی قبول شدگان تیزهوشان به دلیل عدم وسع مالی مدارس نمونه ران انتخاب کرده اند

ج- دانش آموزان نمونه

لیست حضار: جلسه ۱۱ مورخ ۹۲/۱۱/۱۴

ردیف	جنسیت	پایه	منطقه	نام دبیرستان	توضیحات مدرسه
۱	پسر	پیش دانشگاهی	۱۶	دخترانه رشد	جزو مدارس نمونه دولتی قدیمی تهران
۲	پسر	سوم	۱۶	پسرانه رشد	جزو مدارس نمونه دولتی قدیمی تهران
۳	دختر	سوم	۱۸	دخترانه فدک	جزو مدارس نمونه دولتی قدیمی تهران
۴	پسر	سوم	۹	پسرانه امام جعفر صادق (ع)	قدیمی ترین نمونه تهران
۵	دختر	سوم	۵	دخترانه عفاف	نمونه دولتی جدیدالتاسیس
۶	دختر	سوم	۴	دخترانه امام محمدباقر (ع)	نمونه دولتی جدیدالتاسیس
۷	پسر	سوم	۱۱	پسرانه اسدآبادی	نمونه دولتی جدیدالتاسیس
۸	پسر	سوم	۱۱	پسرانه اسدآبادی	نمونه دولتی جدیدالتاسیس

دانش آموز دبیرستان مکتب الاحرار منطقه ۱۰ ، دانش آموز دبیرستان امام موسی صدر منطقه ۱ و دانش آموز دبیرستان صنیعی فر منطقه ۱۵ غایب بودند و در این جلسه دانش آموزان دختر و پسر با هم در جلسه حضور داشتند.
قابل ذکر است دانش آموز مدرسه عفاف با پدرشان در جلسه حاضر بود که نقطه نظرات پدر نیز اخذ شد.

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

۱) در مجموع دانش آموزان از این که در مدارس نمونه درس می خوانند بسیار راضی هستند و احساس می کنند تا حد زیادی از آن چه به دنبالش بودند در این مدارس محقق شده است البته نارسایی هم وجود داشته است ولی تلاش کادر مدرسه محسوس بوده و همگی برای بالا بردن کیفیت مدارس تلاش خود را کرده اند.

از مهمترین انتظارات والدین از مدارس نمونه دولتی پرداختن به ابعاد تربیتی دانش آموزان است. انتظارات والدین از تمام مدارس این است که به دانش آموزان بر اساس لیاقت و شایستگی هایشان نمره دهند. نکته ی مهمی که به صورت پنهان در صحبت های دانش آموزان قابل تشخیص بود این که: اکثر دانش آموزان عامل اصلی موفقیت خود را خدمات مدرسه و مدیریت قوی می دانستند؛ اراده، تلاش و نقش دانش آموزان در موفقیت های کسب شده نامشخص بود و به آن کمتر اشاره داشتند که شاید تحت تاثیر جو مدرسه، از شناخت توانمندی و شایستگی های خود در فائق آمدن بر مشکلات و شکستها غفلت داشتند.

۲) همگی معتقدند که ناهنجاری خاصی در این مدارس ندیده اند علاوه بر روابط درسی و آموزشی وجود یک فضای دوستی و صمیمیت در این مدارس به خوبی محسوس است که از آن به عنوان یک ویژگی بسیار مثبت می توان نام برد. این مدارس اگر مشکلی هم داشته اند زیاد حاد نبوده است برخی شاید چیز خاصی به دست نیاورده باشند اما چیزی هم از دست ندادند و اما فاکتورهایی که قبلا نداشتند در این مدارس به دست آوردند از جمله اعتماد به نفس و اهمیت به امور دینی همچون نماز. یکی از مزیت های مدارس ما نسبت به سایر مدارس وجود یک صمیمیت و همدلی بین دانش آموزان و معلمان است که با وجود فضای درسی سنگین به خوبی برای ما قابل لمس است. اشتیاق برای رفتن به خارج از کشور بین برخی از بچه وجود دارد ولی خوشبختانه اصلا فراگیر نیست. دانش آموزان احساس خود برتر بینی ندارند. مدرسه در ایجاد این احساس اصلا تاثیر چندانی نداشته است.

۳) اخلاق در این مدارس جایگاه خوبی دارد به طوری که با وجود یک حس رقابتی که برای موفقیت در عرصه تحصیل وجود دارد اما این رقابت اصلا رفاقت ها را از بین نبرده است. مسائل دینی و مذهبی در این مدارس به خوبی قابل مشاهده است و اصلا اجباری در ایجاد نگرشی خاص وجود ندارد و دانش آموزان از این شرایط تاثیرات زیادی گرفته اند. از سوی دیگر، در مدارس نمونه دولتی بر شعار دینی و مناسبات مذهبی اهمیت خاصی قائلند. فعالیت های پرورشی مناسب علاقه ی دانش آموزان و برای فعالیت های

پرورشی مدرسه مناسب است و دانش آموزان خودجوش مشارکت دارند و این فعالیت ها دانش-آموزمحور است، با این وجود تعداد شرکت کننده در نماز جماعت مدرسه کمتر از نصف تعداد کل دانش آموزان است. نماز جماعت روزانه برگزار می شود.

۴) سطح تربیت اجتماعی در مدارس نمونه دولتی خوب است. رابطه دانش آموز - معلم - مدیر خوب است.

فعالیت های اجتماعی و آیینی به خوبی در این مدارس اجرا می شود و حتی خود دانش آموزان را در اجرای هرچه بهتر این برنامه ها دخیل می کنند و خوشبختانه استقبال از این مدارس نیز بسیار خوب است. در مورد اردوهای تفریحی نیز این مدارس بسیار خوب عمل می کنند که دانش آموزان از این قضیه بسیار راضی هستند.

۵) در مدارس نمونه دولتی بر مسائل انضباطی دانش آموزان تاکید خیلی زیاد می شود. والدین پیگیر مسائل انضباطی دانش آموزان هستند و همه موارد انضباطی دانش آموزان را در اختیار خانواده ها قرار می دهند و دانش آموزان همگی به توجه به قوانین مدرسه مجاب شده اند. البته نباید این نکته را فراموش کرد که گاهی در برخی از مدارس این دیسپلین برای دانش آموزان بسیار آزار دهنده شده است ولی در کل ارزیابی دانش آموزان از این مسئله خوب است.

۶) همه ی دانش آموزان به وجود عدالت نسبی در کلیه امورات آموزشی - تربیتی مدارس نمونه دولتی اذعان داشتند. در این مدارس در داخل مدارس تبعیض خاصی وجود ندارد دانش آموزان از امکانات مناسبی نسبت به سایر مدارس برخوردارند. معلمین خوبی دارند و از این شرایط راضی هستند (نسبت به تبعیض فراتر از مدارس مورد خاصی اشاره ای نشد). دانش آموزانی که از مدارس جدید و قدیمی آمده بودند نسبت به جزییات تفاوت هایی که در ارائه خدمات و امکانات و امکانات همین مدارس نمونه وجود داشت اطلاعات کافی نداشتند و محققان هم قصد نداشتند با ارائه اطلاعاتی که ارائه آن را لازم نمی دانستند ذهنیت دانش-آموزان حاضر را نسبت به مدرسه شان مخدوش سازند.

۷) احساس شکست تحصیلی در مدارس نمونه دولتی پایین است. ولی اگر بخواهیم به صورت کلی نگاه کنیم برخی از دانش آموزان قادر به رساندن خود به سطح کلاس ها نیستند و این خود باعث عقب افتادن این افراد می شود و احساس شکستی را در این دانش آموزان ایجاد می کند. البته برخی از آنها نیز به خاطر قبول

نشدن در آزمون سمپاد به نوعی احساس شکست را تجربه کرده اند. دانش آموزان این مدارس در کل یک احساس خود کمتر بینی نسبت به دانش آموزان سمپاد دارند.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: ۸) اکثریت دانش آموزان مدارس نمونه دولتی با ادغام مدارس نمونه با دیگر انواع مدارس مخالف هستند زیرا فضای رقابتی دانش آموزان پایین می آید و دانش آموزان قوی در حین آموزش معلم احساس بیهودگی می کنند و دانش آموزان ضعیف احساس حقارت. اگر قرار باشد بین مدارس ادغامی صورت بگیرد بهتر است مدارس نمونه با سمپاد ادغام شود. البته با سمپادهای اولیه موافق ترند.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

دانش آموزان مدارس نمونه از تربیت اجتماعی و جو حاکم بر مدرسه رضایتمند بودند؛ در حالی که والدین از تربیت اجتماعی و جو حاکم بر مدارس نمونه دولتی رضایت کافی را نداشتند. از دلایل این امر این نکته است که دانش آموز مدارس نمونه به طور پنهان به دنبال کارکرد آموزشی مدارس نمونه دولتی است و انتظار تربیت اجتماعی در سطح بالا از مدرسه را ندارند؛ اما، والدین فقط به کارکرد آموزشی این مدارس اکتفا نمی کنند. تاکید به مسائل تربیتی از انتظارات مهم والدین از مدارس نمونه است.

دانش آموزان این مدارس از فضای تربیتی حاکم در این مدارس بسیار راضی به نظر می رسند. برنامه های متنوعی در این مدارس اجرا می شود که همه می توانند از این برنامه بسته به علایق خودشان استفاده کنند و اجباری هم وجود ندارد. برنامه اجتماعی و مناسبتی به گونه ای بوده برای بچه ها نگرش منفی ایجاد نکرده است.

فشار درسی در این مدارس بسیار بالا است و معلمان با تجربه و کار آموزشی اضافه باعث شده است که دانش آموزان نتوانند نتایج خود را بر گردن مسئولین مدرسه بیندازند و صرفا اگر نقصانی هم باشد متوجه خود دانش آموزان است.

همه برای کسب حداقل ها تلاش می کنند تا در این مدرسه بمانند چرا که تعداد زیادی از این دانش آموزان موفقیت در آینده را منوط به حضور در این مدارس می دانند بنابراین بسیار تلاش می کنند تا بتوانند در سال بعد هم در این مدرسه بمانند.

کادر آموزشی و امکانات مدرسه برای دانش آموزان راضی کننده به نظر می رسد و این دانش آموزان در شرایط احساس راحتی می کنند. علت اصلی این احساس رضایت را باید در ارتباط با معرفی دانش آموزان از طرف مدیران توضیح داد، چرا که عموماً مدیران بهترین دانش آموزان مدارس خود را برای شرکت در این جلسات معرفی می کردند و لذا این نظرات طبعاً نظرات شاگردان خوب مدارس است نه همه دانش آموزان. از دلایل جذب و ماندگاری دانش آموزان در مدارس نمونه دولتی ارائه سطح بالای خدمات علمی- تربیتی مدارس نمونه دولتی است و نمره ها واقعی هستند و اگر دانش آموزی نمره پایین بگیرد دلیل اصلی آن کم کاری خود دانش آموز است و فضای رقابتی مثبت است.

پیشنهاد آنها مبنی بر رضایت سنجی از مدارس، این بود که به دلیل رویکرد کنکوری در کشور ما، رضایت دانش آموزان از مدارس خود بیشتر مبتنی بر قبولی آنها در کنکور دانشگاهی و در رشته های معتبر است.

دانش آموزانی در مدارس نمونه دولتی هستند که در مدارس استعداد درخشان نیز پذیرفته شده بودند؛ اما به دلیل رضایت دانش آموزان از مدارس نمونه دولتی (در ابعاد آموزشی- تربیتی) و البته جدید التاسیس بودن مدرسه سمپاد از ادامه تحصیل در مدارس استعداد درخشان منصرف شده و مدارس نمونه را ترجیح داده اند. میزان دریافت شهریه ها از دانش آموزان در مدارس نمونه دولتی در شهر تهران متفاوت است (۵۰۰,۰۰۰ تومان تا ۱,۰۰۰,۰۰۰ تومان).

دانش آموزان مدارس نمونه دولتی، تدریس معلمان خود را مطلوب ارزیابی کردند به همین دلیل در کلاس های کنکور بیرون از مدرسه خود شرکت نمی کنند. و از کتب کمک آموزشی موسساتی نظیر قلم چی و ... استفاده نمی کنند.

در صورت مهیا بودن امکانات و شرایط توسعه مدارس نمونه دولتی خوب است (کیفیت مداری مهم است). اما با وضع موجود خیر. علاوه بر این مدارس نمونه دولتی دیگری در تهران است که از منظر آموزشی- تربیتی در حد مطلوب نیستند.

از مشکلات مدارس نمونه دولتی کم رنگ بودن رویکرد به رشته های علوم انسانی- فنی حرفه ای - کار دانش در تمام فضای روانی و فیزیکی مدرسه است.

اکثر دانش آموزان شناختی دقیق از فعالیت های تربیتی- آموزشی انواع گوناگون مدارس ندارند.

هوش و استعداد دانش آموزان ما با معیار های آموزشی - تربیتی مدارس نمونه دولتی مطابقت دارد اما، هوش و استعداد دانش آموزان مدارس تیز هوشان با معیار های آموزشی - تربیتی مدارس تیزهوشان مطابقت ندارد

دانشگاه تربیت معلم معلمان ضعیفی را برای آموزش و پرورش تربیت می کند. لذا، باید یک بازیابی اساسی در برنامه های کلان تربیت معلم صورت پذیرد.

از مشکلات اساسی در ما مدرک گرایی و عدم استفاده از مدیران حرفه ای در تمام سطوح آموزش و پرورش است. علم مدیریت در اکثر سطوح آموزش و پرورش اجرا نمی شود.

کار کنکوری به اشکال مختلف حتی با کمک از موسسات بیرون از مدرسه به صورت جدی پیگیری می شود.

جمع بندی کار کردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی دانش آموزان	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی دانش آموزان	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
۲۰	منفی	دوم	فرارمغزها	مشترک				•	نوع مدرسه نمونه مطرح است ولی کمتر از تیزهوشان
۲۱	مثبت	سوم	وجود برنامه های آموزشی غیر درسی برای تقویت بنیه اعتقادی مخاطبین	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	•				به دلیل شرایط کنکور این برنامه ها برجسته نیست
۲۲	منفی	سوم	سطحی سازی ارزش های دینی	اعتقادی، عبادی، اخلاقی				•	مطرح نیست
۲۳	مثبت	سوم	اهمیت داشتن ادای فرائض	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	•				مطرح است
۲۴	مثبت	سوم	اخلاق مداری	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	•				بیش از سایر مدارس مطرح است
۲۵	مثبت	سوم	وجود علاقه به نماز و شعایر دینی	اعتقادی، عبادی، اخلاقی				•	در حد معمول مطرح است
۲۶	مثبت	چهار	مشارکت دانش آموزان در فعالیتهای اجتماعی (درون و بیرون مدرسه مثل صبحگاه، اردوها، راهپیماییها)	اجتماعی-سیاسی	•				بیش از سایر مدارس مطرح است
۲۷	مثبت	چهار	گرایش به فعالیت های اجتماعی	اجتماعی-سیاسی				•	بیش از سایر مدارس مطرح است
۲۸	مثبت	پنج	اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی	مشترک	•				بیش از سایر مدارس مطرح است
۲۹	مثبت	شش	عدالت آموزشی	اجتماعی-سیاسی				•	در حد معمول مطرح است
۳۰	منفی	هفت	ایجاد احساس شکست تحصیلی	مشترک				•	وجود دارد و پذیرفته نشدگان تیزهوشان آن را تشدید کرده است.

۱۰- مدارس وابسته به دستگاه‌های دولتی

هدف نوع مدرسه: هدف کلی؛ این مدارس در راستای اهداف کلی و هدف‌های دوره تحصیلی نظام آموزش و پرورش کشور، با استفاده از مشارکت سایر دستگاه‌ها است.

هدف جزئیات الف: ارتقای سطح کیفی و رقابت‌پذیری فعالیت‌های آموزشی و تربیتی مدارس ب: مشارکت و استفاده از ظرفیت دستگاه‌های دولتی و نهاد‌های عمومی در توسعه آموزش و پرورش ج: تسهیل و ارائه خدمات آموزشی و پرورشی با اولویت برای فرزندان کارکنان مذکور د: توسعه فعالیت‌های پژوهش خلاقیت، نوآوری، فناوری، کارآفرینی، پرورشی

الف- مدیران وابسته		
لیست حضار: جلسه ۵ مورخ ۹۲/۱۰/۲۵		
نام دبیرستان‌های دخترانه و منطقه	نام دبیرستان‌های پسرانه و منطقه	توضیحات
دخترانه شهید مطهری ۱۲	پسرانه شهید مطهری ۱ پسرانه شهید مطهری ۱۲	این جلسه با حضور ۳ نفر از مدیران که همه مدیران این نوع مدارس را شامل می‌شد و معاون آموزشی آموزش متوسطه مدارس علوم و معارف اسلامی شهید مطهری. شهر تهران برگزار گردید.

تحلیل هدف: با مشارکت سایر دستگاه‌ها، مدارس ایجاد شده است که از نظر محتوایی و روش کار منحصر به فرد و متمایز نمی‌باشند و نهایتاً در ردیف مدارس غیردولتی قرار می‌گیرند. در این حوزه و با مشارکت دستگاه‌های غیرآموزش و پرورش، فقط می‌توان مدارس علوم معارف اسلامی وابسته به مدرسه عالی شهید مطهری را از نظر محتوایی و روش کار در این طبقه بندی از مدارس قرار داد که البته اولویت خاصی برای فرزندان کارکنان دستگاه مذکور ندارند و دانش‌آموزانش از بین دانش‌آموزان علاقه‌مند انتخاب می‌گردند و مطابق اساس‌نامه، فعالیتی تربیت‌مدار را تعقیب می‌کنند.

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال ۱: در این مدارس دانش‌آموزان شایستگی نمره را دارند و نمرات بر اساس شایستگی‌ها داده می‌شود.
سوال ۲: دانش‌آموز موفق دانش‌آموزی است که هم در بعد آموزش و هم در بعد تربیتی موفق باشد. اما مدیران، بعد تربیتی را مهم‌تر از بعد آموزشی تلقی می‌کنند. کنکور و تست زدن در این مدارس در اولویت نیست.

سوال ۳: با توجه به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و اهداف برنامه های مورد نظر خودمان سندی تدوین شده است که مشخصه ی آن عملیاتی و کاربردی بودن آن است نه صرفاً بیان کلی یک سری اهداف از جمله تربیت دینی اما بدون توجه به فاز عملیاتی آن و این برنامه به تمام مدارس ابلاغ شده است و نکته ی دیگر آن که در این برنامه به گروه های سنی و علائق آن ها نیز توجه شده است به شکلی که این نوع تربیت برای آن دلزدگی ایجاد نکند به عبارت دیگر مدیران به پرورش فکری و دینی و اخلاقی اولویت اول را داده و مباحث آموزشی در اولویت دوم قرار دارد. اما نسبت به مسائل آموزشی غافل نبوده اند به صورتی که در ۲۰ سال گذشته قبولی دانش آموزان این مدارس در کنکور صد در صد بوده است این در حالی است که در هنگام ثبت نام دانش آموزان به آن ها و والدین شان اعلام می شود که ما یک موسسه کنکوری نیستیم ولی نسبت به آینده شما نیز بی تفاوت نیستیم بنابراین در سال چهارم برنامه ریزی خاص خودمان را داریم و اصلاً در این فرایند هیچ موسسه یا آموزشگاهی را وارد نمی کنیم و خوشبختانه توانسته اند از این رویکرد نتیجه مناسب نیز دریافت کنند. اکثر دانش آموزان این مدارس جذب رشته های حقوق و الهیات می شوند و تعداد کمی هم رشته های جامعه شناسی و روان شناسی را انتخاب می کنند اما رویکرد تربیتی در این مدارس هیچ گاه مورد غفلت واقع نمی شود و اساس این رویکرد همان نیروی انسانی کیفی توانمند است. به طور مثال معلمان این مدارس روحانی هستند از جمله معلم زبان، فلسفه و جامعه شناسی که این بسیار تاثیرگذار است زیرا دانش آموز به این نتیجه می رسد که هم می توان روحانی بود و هم به علوم روز مسلط بود. وقتی این بینش ایجاد شد در زمانی که دانش آموز به سال چهارم می رسد با هدف این که می خواهد یک متفکر اسلامی باشد برای قبولی کنکور تلاش می کند، انرژی می گذارد و در نهایت به جامعه دانشگاهی می پیوندد جهت دست یابی به همان هدفی که از لحاظ فکری برای رسیدن به آن از قبل آماده شده است.

سوال ۴: بله؛ تقریباً می توان گفت که در این مدارس تربیت نیروی متعهد و ملتزم به ارزش های اسلامی جامعه ی عمل پوشیده است؛ یا حداقل می توان گفت در این هدف، از مدارس دیگر موفق تر بوده است.

سوال ۵: بله؛ از جمله تاکیدات، و کارکرد های پنهان این مدارس است که به خوبی رعایت حقوق معلمان در دستور کار است.

سوال ۶: بله؛ مدارس وابسته به مدرسه عالی شهید مطهری در امر تربیتی و به خصوص تربیت دینی در بین مدارس مورد بررسی مقام ممتازی کسب کرده است که این مسئله به خاطر نگاه سیستمی به امر تربیت است

به نحوی که اولاً نیروهای اجرایی این مدارس بی وقفه در راستای اهداف مورد نظر تلاش می کنند، دوماً محتوا با اهداف هماهنگ است و ثالثاً نیروی آموزشی این مدارس خود در امور دینی و تربیتی به جایگاه بالایی دست پیدا کرده اند. حضار معتقد بودند اگر در نظام آموزشی عمومی رشته معارف، مبانی انسان شناسی و تربیت دینی وارد می شد توفیقات این مدارس در امر تربیت بیش از وضع موجود می شد ولی مدیران معتقد بودند آموزش و پرورش نه تنها تسهیل گر نبوده است بلکه در ابعاد مختلف و به اشکال گوناگون موانع زیادی را برای ایجاد نموده است.

سوال ۷: رقابت این مدارس نسبت به مدارس دیگر خیلی خیلی کم است؛ این نوع مدارس خود را موسسه کنکوری نمی دانند با مجموعه های انتشارات آموزشی نیز مرتبط نیستند و متولیان مدرسه با برنامه ریزی های خود دانش آموزان را برای کنکور آماده می کنند و عموماً نیز شرایط مطلوبی حاصل می شود.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال ۸: مدیران معتقد بودند که، وجود تنوع چندگانگی در مدارس فشار زیادی بر پیکره نظام آموزشی وارد می سازد. لذا، ما امروز می توانیم بسیاری از مدارس را در قالب مدارس غیردولتی باز تعریف کنیم. به طور مثال مدارس وابسته به سازمان انرژی اتمی مدارس خاص نیستند زیرا نه آموزش و رویکرد تربیتی منحصر به فردی دارند نه دانش آموز خاص دارند و نه رشته خاص اما امروزه در قالب یک مدرسه خاص شناخته می شوند که این اصلاً درست نیست و به نظر ما می توان آن را در قالب مدارس غیردولتی معرفی کرد که متولی آن یک سازمان است. اما شما هیچ گاه نمی توانید مدارس استثنایی را حذف کنید چون این مدارس دانش آموز خاص دارد که این دانش آموز نیازمند خدماتی است که سایر مدارس توانمندی پاسخگویی به این نیازها را ندارند بنابراین وجودشان الزامی است. اگر ما به تقسیم بندی گذشته برگردیم می توانیم به نسبت زیادی روی این تنوع و چندگانگی تاثیرگذار باشیم. البته جای این تذکر نیز وجود دارد که مدارس استعداد درخشان نیز بایستی در قالب مدارس خاص تعریف شود اما یک مسئله روشن است که در مدارس استعداد درخشان ضعیف عمل کرده ایم به خصوص در امر تربیت. اگر به بعد تربیتی در همه ی مدارس توجه شود به خصوص در مدارس استعداد درخشان، دیگر شاهد فرار مغزها نخواهیم بود. اما باز باید تکرار کرد که باید در مدارس استعداد درخشان تعریف روشن و مشخصی ارائه کرد و این مدارس به صورت محدود در همان تقسیم بندی مذکور جای داده شوند. در مجموع، مدیران معتقد بودند در بحث ادغام راه چاره در این است که مدارس ما تنها در سه قالب اصلی جای داده شوند که این سه

قالب عبارتند از: مدارس عادی دولتی، مدارس خاص (مدارسی با شیوه آموزشی خاص و یا محتوای خاص) و در نهایت مدارس غیر دولتی.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

در مدارس کشور مدارسی تحت نام مدارس وابسته فعالیت می‌کنند مانند مدارس دانشگاه وابسته به دانشگاه رازی کرمانشاه، و دانشگاه کردستان و ایلام و مدرسه انرژی اتمی و ... که عملاً عملکردشان مشابه مدارس غیردولتی است با این تفاوت که مثلاً در مدرسه انرژی اتمی فقط در رشته ریاضی دانش آموز تربیت می‌کنند.

شاید عمده‌ترین و مرتبط‌ترین نوع مدرسه وابسته، مدارس علوم و معارف اسلامی وابسته به مدرسه عالی شهید مطهری است که نوعی جداگانه از مدارس محسوب می‌شود و جهت‌گیری متمایز و روشی را تعقیب می‌کند. مدرسه عالی شهید مطهری به تبعیت از دانشگاه الازهر مصر و با رویکردی شیعی در زمان ناصرالدین شاه قاجار تاسیس شد و به تربیت روحانیان پرداخت. در زمان پهلوی به دانشگاه معقول و منقول تغییر نام پیدا کرد و در زمان پهلوی دوم در این مدرسه رویکرد تربیت روحانیون درباری پیگیری شد. بعد از انقلاب نیز با نام مدرسه عالی شهید مطهری ادامه حیات داده است و تولید آن با حضرت آیت اله امامی کاشانی است و در دو رشته فقه و حقوق اسلامی و فلسفه به صورت کاملاً تخصصی فعالیت می‌کند. در این مدرسه ساختار آموزشی کاملاً دانشگاهی و ساختار تربیتی کاملاً حوزوی است.

مدارس علوم و معارف اسلامی وابسته به مدرسه عالی شهید مطهری در کل کشور ۲۷ مدرسه‌اند که جمعاً ۳۰۰۰ دانش آموز دارند که در تهران جمعاً دو مدرسه دخترانه و پسرانه علوم و معارف اسلامی در منطقه ۱۲ از سال ۶۲-۶۱ فعالند و یک مدرسه پسرانه نیز در ۳ سال اخیر در شهرک شهید محلاتی منطقه یک تأسیس شده است که مدیران هر سه مدرسه در جلسه حاضر بودند. این نوع مدرسه که به اذعان متولیان آموزش و پرورش حوزه علمیه آموزش و پرورش محسوب می‌شوند، اساسنامه خود را در ۶۳/۳/۹ به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رساندند. شورای عالی آموزش و پرورش نیز در سنوات ۷۶-۷۵ مطابق مصوبه‌ای به بعضی مراکز حوزه و فرهنگی برحسب ضوابطی اجازه تأسیس رشته معارف اسلامی را داد که

۱- اشاره به اظهار نظر جناب آقای زرافشان معاون متوسطه وزارت آموزش و پرورش در بازدید از این مدارس

بعضی مراکز غیرانتفاعی مثل مدارس ثامن الحجج، پیام غدیر، کوثر و مدارس هدی (جامعه الزهرا) مجوز فعالیت خود را از شورای عالی آموزش و پرورش دریافت کردند. ۷۶/۱۲/۱۰ زمان تصدی آقای دکتر مظفر در وزارت آموزش و پرورش مطابق اساسنامه‌ای همه مراکز غیروابسته به آموزش و پرورش نوع فعالیت خود را در ۳-۴ نوع فعالیت خلاصه کردند و در حال حاضر نیز ۳ نوع مدرسه معارف اسلامی فعالند مدارس وابسته به دستگاهها، مدارس غیرانتفاعی و مدارس دولتی که محدودند. البته در سال ۱۳۸۵ رئیس سازمان پژوهش طرحی را به مجلس بردند که مدارس عادی نیز می‌توانند رشته معارف اسلامی بزنند که متعاقب آن سازمان تبلیغات مجوز مدارس صدرا را گرفتند که ۱۱۰ مدرسه در این سراسر کشور با این نام تاسیس شد. دلیل عمده مخالفت متولیان مدارس شهید مطهری با شکستن انحصار مدارس معارف اسلامی و توسعه این مدارس، توسعه بدون کیفیت این مدارس بود و از همین رو متولیان مدارس شهید مطهری بر تاسیس مدارس تک رشته‌ای معارف اسلامی اصرار داشتند که بتواند فضای تربیتی لازم را در این خصوص ایجاد کند. در سال ۹۱ پیامکی از طرف معاون متوسطه وقت آموزش و پرورش به مدیران مدارس متوسطه ارسال شد که می‌توانند رشته معارف اسلامی را نیز در کنار سایر رشته‌ها داشته باشند که این تیر خلاصی در رشته معارف اسلامی محسوب می‌شد.

تلاش های متعددی اخیراً صورت گرفته تا از این روند توسعه این نوع مدارس جلوگیری شود زیرا متولیان مدارس شهید مطهری اساساً با این شکل توسعه مخالفند به گونه ای که در طول این سال ها فقط ۲۷ مدرسه دارند و حتی مدارس را که توانستند کیفیت لازم را به دست آورند تعطیل کردند چرا که رویکرد خود را کیفی دانسته نه کمی و یکی از مشکلات خود را با مدارس صدرا همین مغفول ماندن بعد کیفی دانسته و از ایشان بارها خواسته اند تا مدارس بی کیفیت خود را تعطیل کنند.

رویکرد بنیادی و اصلی در ارتباط با مدارس علوم و معارف این است که اساساً در این مدارس دو بعد آموزش و تربیت را از یکدیگر جدا نمی‌کنند و هر دو همزمان رشد می‌کنند و این که هم اولاً با رشد بی کیفیت و دوماً با تلفیق این رشته در کنار باقی رشته‌ها مخالفند ناشی از همین رویکرد است. اساساً این جهت-گیری در باقی رشته‌ها از جمله ریاضی و.. قابل پیاده سازی نیست. البته در خصوص رشته علوم و معارف اسلامی به دو دلیل با توسعه بی رویه این رشته مخالفت وجود دارد؛ اولاً توسعه این رشته نیازمند یک نیروی انسانی کارآمد و کیفی است که متأسفانه چنین نیرویی در حال حاضر به قدر کفایت وجود ندارد در نتیجه توسعه بدون توجه به این اصل آسیب زا است؛ ثانیاً قشر خاصی متقاضی تحصیل در این رشته به نسبت رشته

های ریاضی و تجربی هستند و در صورت گسترش آن همان بلایی بر سر این رشته خواهد آمد که بر سر رشته های انسانی و فنی و حرفه ای آمده است که اصلا خوشایند نیست. در ضمن این نکته را نیز نباید فراموش کرد که این دلایل مغایرتی با تاسیس مدارس با فضای اسلامی که دارای رشته های ریاضی تجربی و انسانی هستند، ندارد. اما در مدارس وابسته به مدرسه عالی یک تربیت حوزوی اتفاق می افتد و یک پیوند بین دانش آموز و حوزه اتفاق می افتد ولی در مدارس دینی به طور مثال پیوند با علوم و فنون اتفاق می افتد اما در یک فضای مذهبی و دینی لذا باید به آن توجه نمود.

لروما وجود تنوع همیشه بد نیست به طور مثال در دهه هفتاد و به طور مشخص در سال ۷۷ یک تقسیم بندی وجود داشت و مدارس عموماً در سه قالب مشخص تعریف می شدند ۱- مدارس عادی - دولتی ۲- مدارس غیردولتی ۳- مدارس خاص که شق سوم بر اساس معیارهایی متمایز می شد که از جمله این معیارها عبارتند از: ۱- دانش آموز خاص ۲- رشته خاص ۳- روش تربیتی و آموزشی خاص. بنابراین تقسیم بندی اولاً باید تلاش خود را متمرکز کنیم بر روی کاهش عناوین و محدود سازی و جلوگیری از توسعه بی رویه و ثانیاً کیفیت بخشی به مدارس و آموزش و تربیت در آن ها.

اما آن چه مدنظر است این است که مشکل آموزش و پرورش کشور ما تنوع و چندگانگی مدارس نیست بلکه آن چه بایستی ما به دنبال بررسی آن باشیم خود آموزش و پرورش است. بزرگ ترین و عمده ترین مشکل آموزش و پرورش وجود شکاف و فاصله بین نیروهای ستاد و صف است، به گونه ای که گاهی این شائبه برای مخاطب ایجاد می شود که اصلاً نیروهای ستاد هیچ اطلاعی از آن چه در مدرسه می گذرد ندارند. نمود این ادعا بخشنامه هایی است که موجب ایجاد موانع بسیار برای مدیران مدارس شده است. مشکل عمده بعدی متوجه وضع معیشتی معلمان است که باعث افت شدید وضعیت کیفی آموزش شده است به صورتی که مدارس خاص و غیردولتی تا جایی که مقدور باشد در تلاشند که از معلمان آموزش و پرورش استفاده نکنند و این جای پرسش دارد.

نکته دیگر در خصوص منابع انسانی، نبود معیار صحیح در استخدام نیروهای آموزشی است به گونه ای که در استخدام معلمان دین و زندگی هیچ معیاری رعایت نشده و ما شاهد بودیم که این معلمان حتی از لحاظ ظاهری نیز هیچ شباهتی با معلمان ایده آل این درس ندارند. هم چنین برنامه های تربیتی مدون و هم چنین برنامه های آموزشی صحیح کار را به جایی رسانده که اگر آموزش و پرورش را همین الان تعطیل کنیم هیچ اتفاقی نمی افتد و مدارس کار خود را ادامه می دهند چون در حال حاضر با وجود همه ی خلاء هایی که

آموزش و پرورش ما با آن روبه روست این دستگاہ عریض و طویل تنها کاری که برای ما می کند چاپ کتب درسی است بنابراین بایستی این رویکردها عوض شود به خود آموزش و پرورش به عنوان مشکل اصلی نگریسته شود و اگر این کار صورت نگیرد و قرار باشد سند تحول با همین ساختار اجرایی شود سند تحول نیز به افتضاح کشیده خواهد شد.

به عنوان پیشنهاد در حوزه منابع انسانی می توان این گونه مطرح کرد که می شود با توانمندسازی مدارس نسبت به تامین نیروی انسانی کیفی چه در حوزه مدیریت و چه در حوزه نیروی آموزشی از خود آموزش و پرورش و فارغ التحصیلانش کمک بگیریم کاری که در این مدارس انجام شده و بسیار هم موفق بوده است. در مورد محتوای آموزشی و کتب درسی، نکته ای که قابل طرح است این که متأسفانه ارتباط نادرست و غلطی بین کارشناسان دفتر تالیف کتب درسی و موسسات آموزشی - کنکوری شکل گرفته است که بسیار ضربه زننده است. به طور مثال کتاب ریاضی پایه ششم با وجود شروع سال تحصیلی هنوز چاپ نشده اما یکی از موسسات آموزشی کتاب تمرین همین کتاب ریاضی را منتشر کرده بود که ادامه ی چنین روند عواقب ناگواری خواهد داشت.

اعتقاد متولیان مدارس شهید مطهری این است که رشته معارف اسلامی مخاطب خاص خود را دارد و قرار نیست با پوشش دانش آموزان بازمانده از رشته های دیگر، کیفیت آموزش و پرورش این مدارس تنزل پیدا کند.

- در این نوع مدرسه اصول حوزوی مبنای آموزش هاست و طبعاً تسری آموزش های حوزوی در همه مدارس قابلیت تحقق ندارد و مخاطب خاص خود را می طلبد مخاطبی که در جستجوی پرورش فکری با جهت گیری های اسلامی است.

- در تهران مبلغ شهریه هر دانش آموز حدود ۳ میلیون تومان است و در سال پیش دانشگاهی ۵۰۰ هزار تومان نیز اضافه می شود.

- مدیران بخشنامه های صادره از سوی ادارات آموزش و پرورش را غیرمرتبط و پرحجم و کارشناسی نشده می دانستند.

- ملاک های رتبه بندی و ارزش گذاری در مدارس کنکور مدار است و در این مدارس سعی شده است این ملاک ها تربیت مدار باشد.

- بخشنامه‌های ادارات آموزش و پرورش در مورد دعوت دانش‌آموزان به نمازخواندن دانش‌آموزان را غیر کارشناسانه دانسته و معتقد بودند منجر به درست کردن ضدانقلاب است.

- بخشنامه‌های ادارات آموزش و پرورش در مورد اردوها نیز همین وضعیت را دارد و عملاً منجر به تعطیلی برنامه‌های اردویی می‌گردد.

مدیران این مدارس صرفاً بر مسائل تربیتی تأکیدات ویژه ای داشتند و از بعد تربیتی به عنوان اصلی وجه مغفول مانده در نظام تربیت کشور یاد کردند. ایشان در مورد مدارس شهید مطهری معتقد بر این اصل هستند که این مدارس با وجود فلسفه خاصی حرکت می‌کنند که اساساً اصولشان همخوانی چندانی با اصول حاکم بر نظام آموزشی کشور ندارند. مدیران این مدارس ادعا داشتند از برنامه آموزشی حاکم بر نظام آموزشی کشور تبعیت نمی‌کنند زیرا آن را مانعی برای فعالیت‌های خود می‌دانستند.

مدیران مدعی بودند که استفاده از معلمان روحانی در این نوع مدارس با توجه به ناکارآمدی معلمان وزارت آموزش و پرورش بسیار کارآمدی بالایی دارد و مباحث مربوط به امور تربیتی به شکل صحیح‌تری دنبال می‌شوند.

جمع بندی کارکردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی مدیران و معلمان	ساحت‌های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
۱	منفی	اول	انتظار پاداش بدون تلاش	مشترک				•	مطرح نیست و نمره واقعی است
۲	مثبت	دوم	موفقیت‌گرایی	مشترک	•				با قوت مطرح است
۳	مثبت	سوم	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگی‌ها	مشترک	•				با قوت مطرح است
۴	منفی	سوم	نتیجه‌گرایی	مشترک			•		مطرح نیست زیرا جو مدرسه رقابتی نیست
۵	مثبت	سوم	وجود انگیزه تحصیلی	مشترک			•		با قوت مطرح است
۶	مثبت	سوم	مهارت اجتماعی ارتباطی - مطلوب دانش‌آموزان (حسن سلوک با دیگران)	اجتماعی - سیاسی	•				با قوت مطرح است
۷	مثبت	سوم	اهمیت داشتن زنگ ورزش	زیستی - بدنی	•				مطرح است
۸	مثبت	سوم	وجود کلاس‌های فوق برنامه هنری	زیبایی‌شناختی - هنری	•				مطرح است
۹	مثبت	سوم	اهمیت داشتن سلامت جسمی - روانی دانش‌آموزان	زیستی - بدنی	•				با قوت مطرح است
۱۰	مثبت	سوم	توجه به آراستگی ظاهری و فردی	زیبایی‌شناختی - هنری				•	با قوت مطرح است

۱۱	مثبت	چهار	التزام به ارزش های نظام	اعتقادی، مبادی، اخلاقی			•	به صورت برجسته بیشتر از دیگر مدارس مطرح است
۱۲	مثبت	پنج	تکریم معلمان	اجتماعی-سیاسی			•	با قوت مطرح است
-		شش	غیر کارکردی (تناسب با اهداف مصوب)					دارد
۱۳	منفی	هفت	وجود فضای رقابتی	اجتماعی-سیاسی			•	مطرح نیست
-		هشت	غیر کارکردی (سوال از امکان ادغام)					توصیه به ادغام نمی شود

ب- والدین وابسته							
لیست حضار: جلسه ۱۰ مورخ ۹۲/۱۱/۹							
ردیف	حضور	سطح تحصیلات	شغل	پایه تحصیلی فرزند	متطقه	نام دبیرستان	توضیحات
۱	این جلسه با حضور ۳ نفر از والدین مدارس وابسته شهر تهران برگزار گردید.	لیسانس	کارمند	اول	۱۲	شهید مطهری	پدر و فرزند با هم در جلسه حاضر بودند و فرزند دیگر شان هم در این مدرسه است
۲		پیش دانشگاهی	دانش آموز	چهارم	۱۲		مادری که دو فرزندشان این مدرسه بوده اند
۳		دیپلم	خانه دار	دوم	۱۲	شهید مطهری	مادر دانش آموز پسر
۴		دانشجوی کارشناسی ارشد	پاسدار	چهارم	۱	شهید مطهری	

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

پاسخ سوال ۱: جمیع اولیا برای ثبت نام مدارس بسیار تحقیق کردند، از مدارس دیدن کردند و با آگاهی و

شناخت کامل حاضر به ثبت نام در این مدارس شدند و به مرور زمان هم بر تصمیم خود استوارتر شدند.

پاسخ سوال ۲: با فعالیت های مدرسه بسیار آشنایی دارند و انتظاراتشان تقریبا به صورت خوبی برآورده شده

است.

پاسخ سوال ۳: معلم ها و کادر آموزشی بسیار خوب عمل می کنند و از لحاظ برقراری ارتباط با بچه ها هم

موفق بوده اند.

پاسخ سوال ۴: در مدرسه فضای رقابتی بسیار سالمی وجود دارد که به فضای صمیمانه ی بین دانش آموزان

هم منجر شده است.

پاسخ سوال ۵: دغدغه ی اصلی این مدارس پرورش بچه ها، تزکیه ی نفس و آموزش اسلام ناب است. لذا،

خروجی دانش آموزان این مدارس در جامعه، سرآمد هستند و اکثرا نقش مفیدی در نظام ایفا می کنند.

پاسخ سوال ۶: احساس طبقاتی و ... خیلی به چشم نمی خورد.

پاسخ سوال ۷: هم از لحاظ کنکور بسیار غنی هستند و هم اینکه از لحاظ تفریحات، اردو و مراسم خیلی خوب برنامه ریزی می کنند و برای بچه ها وقت می گذارند. برای مثال در مدرسه ی دخترانه ی شهید مطهری، به ظاهر و آراستگی دانش آموزان خیلی توجه می شود و حتی کادر خود مدرسه با ظاهری کاملاً شیک در بین بچه ها حضور می یابند؛ در این مدارس جدای از بحث های سیاسی به ابعاد فکری و مذهبی دانش آموزان خیلی توجه می شود و در این مدارس کادر آموزشی به حدی دقیق عمل می کنند که دغدغه و نگرانی برای مشکلات بلوغ فرزندان دیده نمی شود.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: پاسخ سوال ۸: معتقد بودند به جای واژه ی ادغام باید گفت: اتخاذ ملاک از مدرسی که موفق عمل کرده اند. بهتر است که همه ی مدارس به صورت تخصصی اداره شوند، و هر مدرسه به یک رشته پردازد. مدارس شاهد هم کلاً نباید با هیچ مدرسه ای ادغام شوند به دلیل اینکه از لحاظ فرهنگی و اخلاقی خیلی ضعیف هستند. والدین مخالف سرسخت ادغام مدارس شهید مطهری با دیگر مدارس هستند، ولی اگر قرار باشد مدارس شهید مطهری با مدرسه ای ادغام شود بهتر است با مدارس فرهنگ ادغام بشوند. مدارس استعدادهای درخشان را نمی توان حذف کرد ولی باید ایرادات آن اصلاح شود.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

- مدرسه قادر بوده در سطحی بسیار بالاتر از انتظارات خانواده ها قرار گیرد.
- این نوع مدارس از لحاظ سطح دینی و مذهبی غنی هستند و اسلام ناب را آموزش می دهند هم در مسائل جاری تحلیل روز دارند.
- قبل از ورود به مدرسه از بچه ها مصاحبه هایی می گیرند و به این طریق دانش آموزان خود را غربال می کنند.
- فضای رقابتی سالم است.
- باید به علوم انسانی هم، در کنار شیمی و ریاضی و .. نگاه ویژه شود به دلیل این که جامعه به افراد ماهر در این زمینه نیاز بیشتری دارد.

- مدارس دیگر هم باید این دیدگاه را ایجاد کنند که علاوه بر آموزش، تزکیه هم از جایگاه ویژه ای برخوردار بوده و به آن پرداخته شود و این کار علاوه بر کلاس های درسی است و باید در قالب برگزاری اردوها و کلاس های تفریحی و دینی انجام شود.

- علت موفقیت مدارس شهید مطهری، تخصصی کار کردن آن هاست.

جمع بندی کار کردها

نوع مدرسه	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	ساحت های تعلیم تربیت	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی والدین	سوالات	نوع کارکرد	کارکرد
وابسته	تربیتی	آموزشی	تربیتی	آموزشی					
ارزش گرایی و تفوق ابعاد تربیتی بر ابعاد آموزشی - عملکرد مثبت مدیران - گرایش به رشته علوم و معارف اسلامی						غیر کارکردی (سوال از ملاک های انتخاب مدرسه)	اول		-
کاملاً مثبت است						غیر کارکردی (سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)	اول		-
با قوت مطرح است			•	•	علمی فناوریانه	نظارت و ارزیابی فعالیت های تربیتی و آموزشی	دوم	مثبت	۱۴
با قوت مطرح است	•	•			علمی فناوریانه	تعالی کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی	سوم	مثبت	۱۵
چندان مطرح نیست	•				اجتماعی-سیاسی	وجود احساس غرور کاذب	چهار	منفی	۱۶
چندان مطرح نیست	•				اجتماعی-سیاسی	وجود احساس خود کم بینی	چهار	منفی	۱۷
اصلاً مطرح نیست	•				اقتصادی - حرفه ای	سودانگاری مسولین مدارس	پنج	منفی	۱۸
اصلاً مطرح نیست	•				اجتماعی-سیاسی	وجود احساس تفاوت طبقاتی	شش	منفی	۱۹

۱۱- مدارس هیات امنایی

هدف نوع مدرسه: ۱- ارتقای کیفیت برنامه های آموزشی و پرورشی ۲- تقویت نظام مدیریتی مالی و اجرایی

مدارس مبتنی بر گسترش عدالت آموزشی ۳- اجرای سیاست مدرسه محوری به عنوان الگویی برای اداره

مدرس ۵- جلب و توسعه مشارکت های مردمی و خیرین در احداث و اداره امور مدارس

الف - مدیران هیات امنایی

لیست حضار: جلسه ۲ مورخ ۹۲/۱۰/۲۲

توضیحات	نام دبیرستان های دخترانه و منطقه	نام دبیرستان های پسرانه و منطقه
این جلسه با حضور ۶ نفر از مدیران مدارس هیات امنایی و ۲ نفر از معاونین مدرسه فیض کاشانی شهر تهران برگزار گردید. ۳ مدیر هم علی رغم هماهنگی در جلسه حاضر نشدند.	شهدای ۷ تیر ۱۳ فیض کاشانی ۱۴ نرگس دخانچی ۱۷ حضرت زهرا ۶ دخترانه فرزانتگان ۱۸	محمد افشار ۳ توحید ۵

تحلیل هدف: مدارس هیات امنایی با توسعه مدرسی مثل تیزهوشان، نمونه دولتی و شاهد دچار صدمه شده- اند، و عملا در مورد نقش خود دچار ابهامند و طبعاً این ابهام به خانواده‌ها هم تسری دارد. این که همان مدارس نمونه مردمی سابق در قالب مدارس هیات امنایی فعالیت می‌کنند و فقط نمی‌توانند با برگزاری آزمون دانش آموز انتخاب کنند و این مسئله را نقطه ضعف این مدارس می‌دانند. از طرف دیگر هیات امناء جایگاه واقعی خود را ندارد و البته این مدارس موفق شده‌اند مشارکت‌های مردمی خوبی را جلب کنند به نحوی که خیرین مدرسه ساز در لیست امناء آنان قرار دارد ولی به نظر می‌رسد اجرای سیاست مدرسه محوری با این مدارس هنوز در آغاز راه است و توسعه بی‌رویه مدارس ذکر شده عملکرد آنان را تحت تاثیر خود قرار داده است.

الف - پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال اول: یکی از مهم ترین امتیازات مدارس هیئت امنایی ارزشیابی دقیق و بدون تخطی است و نمرات واقعی است و با نگاهی به لیست نمرات امتحان نهایی متوجه خواهیم شد که معمولاً نمرات مستمر دانش آموزان از نمرات امتحان نهایی دانش آموزان ما بالاتر است و این خود دلیلی بر این مدعا است. معلمان بر حسب کار و عملکرد دانش آموزان نمره لازم را به او می‌دهند. اما نکته قابل توجه در پاسخ به این سوال این است که مدیران اساساً با مشکل عدم وجود معلمان توانمند رو به رو هستند و کارایی معلمان موظف پایین است، سازمان آموزش و پرورش هم با بخشنامه های خود بر گستره این مشکل افزوده است. از جمله بخشنامه استفاده از معلمان مرد در نوبت صبح مدارس دخترانه است که همین امر توان رقابتی این مدارس به ویژه با مدارس غیر دولتی را کاهش داده است و اجازه استفاده مناسب‌تر از این معلمان را از مدیران گرفته است.

سوال دوم: دانش آموز ایده آل این مدیران دانش آموزی است که به همه ابعاد آموزشی و تربیتی دست پیدا کند اما باز مشکل مشابهی که این مدارس به مانند سایر مدارس به آن دچارند وجود فضای نتیجه محوری است که عملاً پرداختن به سایر ابعاد را با محدودیت مواجه ساخته است.

سوال سوم: قبولی در کنکور برای دانش آموزان و خانواده های آن ها در راس اولویت ها قرار دارد به گونه ای که حتی برای ثبت نام در دوره اول متوسطه سوال والدین از مدیران در مورد عملکرد مدرسه در میزان قبولی سال های قبل در کنکور است و عملاً سایر اولویت ها اهمیت چندانی در میان خانواده ها و دانش آموزان ندارد. به عبارت دیگر، معضلی که درد و زخمی مزمن بر پیکره ی نظام آموزش و پرورش کشور غفلت از ابعاد تربیتی و پرورشی است و عوامل زیادی در این امر دخیلند. خانواده ها مهم ترین عاملند چرا که موفقیت فرزندان شان یک ارزش محسوب می شود تا جایی که در برخی موارد مشاهده شده است که دانش آموز برای ثبت نام در سال اول دبیرستان خواستار عملکرد مدرسه در کنکور سراسری است که این اصلاً علامت جالبی نیست. شاید باور این موضوع سخت باشد ولی باید با این واقعیت رو به رو شویم که خانواده نسبت به ابعاد تربیتی و اخلاقی دانش آموز در مدرسه اصلاً حساسیت ندارد اما در مقابل به بعد آموزشی بسیار تاکید می کند و حاضراست برای موفقیت فرزندشان در کنکور هزینه ها کنند. در مقابل چنین انتظاری، متقابلاً مدارس نیز به سمت آموزش محوری در مدارس سوق دارند به گونه ای که تمام شاخص ها یا بر اساس نمرات امتحانات نهایی است و یا بر اساس درصد قبولی در کنکور سراسری. اصلاً هیچ توجهی به ابعاد اخلاقی و تربیتی نمی شود.

اما اگر بخواهیم به ابعاد تربیتی و غفلت از آن به صورت کلان نگاه کنیم متوجه خواهیم شد که بهتر است مطلب فوق با چند سوال روشن شود: در نظام تعلیم و تربیتی که صرفاً برای ورود عده ای خاص و استخدامشان در این وزارت خانه به جذب معلم دین و زندگی اقدام می کنند که حتی برخی از ایشان روحوانی صحیح قرآن را نمی دانند می توان از تربیت صحبت کرد؟

آیا تاسیس مدارس قرآنی و صرف هزینه های هنگفت و با عنایت به عدم کارایی این طرح و صرفاً انجام فعلیتی برای گزارش به رهبری معظم انقلاب و جلب نظر مراجع عظام جایی برای پرداختن به تربیت باقی می گذارد؟

آیا در کشوری که از آزاد اندیشی داد سخن می رود و در عمل و در نظام آموزشی کشور هر گونه نقد و نقادی منکوب می شود از تربیت و اخلاق صحبت کردن رواست؟

آیا می شود در نظام (تعلیم و تربیت) که مدیران ارشدش بدون هیچ تاملی و تحقیقی اقدام به فعالیت های دفعی می کنند و مدیران مدارس را با مشکلات نامحدود اجرایی در گیر می سازند از تربیت سخن گفت؟

سوال چهارم: در این مورد اعتقاد بر این است که دانش آموزان امروز بسیار باهوش، فهیم و دانا هستند و حرف های خود را صریح و بدون پرده بیان می کنند اما برخلاف این همه ادعایی که وجود دارد مبنی بر نقد و آزاد اندیشی، اما متاسفانه صحبت از نظام جمهوری اسلامی و نقد نظام به عنوان خط قرمز مطرح است که اصلا نبایستی در مورد آن حرف زد با این شرایط نقش دانش آموز را در سازندگی و نقش آفرینی در مملکت اسلامی چگونه می خواهیم توجیه کنیم؟

سوال پنجم: متاسفانه چه در میان خانواده ها و چه در میان والدین و دانش آموزان رفتار نا صحیح دیده می شود به طور مثال دانش آموز یا خانواده ای که انتقادی از رفتار معلم را صریح بیان می کند، معلم در صورتی که قادر به پاسخگویی نباشد نهایتا دانش آموز را به نوعی مورد هدف بغض و خود قرار می دهد و به نوعی او را اذیت می کند. همین شکل خانواده ها که البته این مشکل در هیئت امنایی ها ظهور بیشتری دارد به این شکل که مثلا اعضای هیئت امنای گاهی اوقات با کادر آموزشی مدرسه به گونه ای رفتار می کنند که گویا صاحب همه چیز هستند و ما هم به نوعی باید از ایشان حرف شنوی داشته باشیم به عبارت دیگر در این نوع مدارس برای خانواده تفاوت دو مفهوم مداخله و مشارکت به درستی روشن نشده است و این موضوع آزار دهنده است.

سوال ششم: به نظر مدیران مدارس هیئت امنایی به نوعی ادامه دهنده راه مدارس نمونه مردمی هستند که اساسا جمع کردن مدارس نمونه مردمی اشتباه بود. به این دلیل که اگر در مدارس هیئت امنایی برای حضور دانش آموز، آزمون وجود داشت کیفیت بالایی در این مدارس حکمفرما بود اما متاسفانه این مدارس جمع شدند و در یک قالب دیگر احیا شده اند اما این مدارس به نوعی قربانی رقابت با مدارس نمونه دولتی و استعداد درخشان شده هستند. هم چنین عدم شفاف سازی مقررات مربوط به دریافت هزینه توسط والدین مشکلاتی را برای مدارس ایجاد کرده است حتی در برخی مناطق صرفا برای جذب منابع مالی دست به تاسیس این نوع مدارس کرده اند که اصلا به صلاح نبوده است. عمده ترین مشکل هم مربوط به خود هیئت امنای می شود که اساسا برگزاری جلساتشان با مشکلاتی مواجه است به گونه ای که حتی برخی از اعضا خود را متعهد به حضور در جلسات نمی دانند و به نوعی هیئت امنای ماهیت اصلی خود را از دست داده است.

سوال هفتم: در بین دانش آموزان فضای رقابتی حاکم است اما مدیران همه تلاش خود را می کنند که موفقیت دانش آموزان را تسهیل کنند و البته برای پاسخ به این سوال این نکته نیز باید مورد توجه باشد که اساسا در دوره پیش دانشگاهی این مسئله پر رنگ تر می شود اما در سایر دروه ها سعی بر این است که اولاً رقابت ها سالم باشد و ثانيا همه چیز تنها به این رقابت محدود نشود.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال هشتم: پیشنهاد تلفیق مدارس هیات امنایی ، استعداد درخشان و نمونه دولتی داده شد که طبعاً به نفع مدارس هیات امنایی است و لیکن آسیب های توسعه مدارس استعدادهای درخشان و نمونه دولتی برای مدارس هیات امنایی قابل توجه است و متفقا نظرشان این بود که نباید چنین بی رویه توسعه این مدارس اتفاق می افتاد همین بحث در مورد مدارس هیات امنایی نیز مطرح بود و مدیران با توسعه بی رویه این نوع مدارس نیز مخالف بودند.

بحث تلفیق مدارس شاهد با هیات امنایی که در نشست مدیران مدارس نمونه دولتی پیشنهاد شده بود با اقبال عمومی مدیران حاضر روبرو بود ولیکن بعضی از اعضاء برای حفظ اسم مدارس شاهد بدون توسعه این نوع مدارس تاکید داشتند.

پیشنهاد حذف مدارس ایثارگران و راه دور در قالب مدارس بزرگسالان داده شد. مدارس غیردولتی نیز به شرط قوانین سفت و سخت و نظارت صحیح و درست بر اخذ استانداردهای کیفی آموزش به حیات خود ادامه دهند. مدارس دولتی نیز به قوت خود باقی بمانند.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

مدارس هیات امنایی نیز مانند انواع دیگر مدارس، با مسئله کنکور محوری روبرو است. این کنکور محوری (نتیجه گرایی) بر تمام ابعاد مدرسه سایه افکنده است. در این نوع مدارس هر چند به بعد پرورشی نیز پرداخته می شود ما نسبت به بعد آموزشی کم رنگ تر است. مثلا زنگ ورزش نسبت به زنگ فیزیک از اهمیت چندانی برخوردار نیست. کلاسهای فوق برنامه در سطح خوبی نیست.

از سوی دیگر تراکم زیاد برنامه ریزی آموزشی داخل مدرسه و کلاس های آمادگی برای کنکور فشار روانی زیادی را بر دانش آموزان وارد می سازد. لذا، مدارس هیات امنایی نیز مثل دیگر مدارس برای این مسئله دانش آموزان چاره اندیشی علمی نکرده است.

قانون اساسی ما پاسخگوی آموزش رایگان نیست و متأسفانه رویکرد آموزش و پرورش در این مورد درست نیست چرا که علی‌رغم این که همیشه بر رایگان بودن آموزش تأکید می‌کنند ولی به هر طریقی سعی می‌کنند که از مردم مبالغی جهت تأمین منابع مالی جذب نمایند، این در حالی است که باید مردم نسبت به این واقعیت آگاه شوند که حتی مدارس دولتی نیز بدون کمک آن‌ها نمی‌توانند به حیات خود ادامه دهند. از طرف دیگر این واقعیت را نیز نمی‌توان کتمان نمود که مردم به دنبال مدرسه خوب می‌گردند و اگر فعالیت مدارس را قابل قبول بدانند حاضرند بابت آموزش‌های دریافتی هزینه پرداخت کنند. شاید بر این اساس بتوان گفت مدارس هیئت امنایی در میان انواع مدارس متعدد به این نیاز به خوبی پاسخ داده‌اند و از سوی دیگر، هم به نوعی با دخیل نمودن مردم در امر آموزش از هزینه‌های دولت در امر آموزش می‌کاهند.

شاید رکن مهم این مدارس تلاش مدیرانشان در راستای اولیاء محور بودن این مدارس است که موفق‌تر از بعضی مدارس عمل کرده‌اند و توانسته‌اند نظر بسیاری از خانواده‌ها را در فرایند برنامه‌ها احصاء نمایند و آن نظرات را به کار گیرند.

در خصوص هیات امناء و قدرت تصمیم‌گیری آنان در اداره مدرسه نظرات متفاوت بود ولیکن از جمع نظرات چنین استنباط می‌شود که هیات امناء در تصمیمات مدیر نقش پررنگی ندارند. هیات امناء نیز فرصت کافی برای آن لحاظ نمی‌کنند. مدیران نیز بیشتر به چشم ابزاری در خدمت مدیریت مدارس جهت تأمین اعتبارات مورد نیاز مدرسه به آنها می‌نگرند.

متفقاً معتقد بودند که از مدرسه آنها استقبال شایانی به عمل آمده است و صف انتظار ثبت نام ماهها قبل از شروع ایام ثبت نام مدارس است.^۱ توسعه خصوصاً مدارس نمونه دولتی دلیل دیگر استقبال از این نوع مدارس است. خانواده‌هایی که فرزندشان در چنین مدرسی پذیرفته نشده به دنبال پیدا کردن مدرسی هم‌ارز با مدرسی مثل نمونه و تیزهوشان برای فرزندشان هستند و مدارس هیات امنایی به این نیاز پاسخ داده است. این در حالی است که توسعه نامناسب مدارس نمونه و تیزهوشان این نیاز کاذب را ایجاد کرده و به این معضل دامن زده است.

فضای تعلیم و تربیتی مدارس هیات امنایی فضایی مطلوب‌تر و همه‌جانبه‌نگرتر است بدین نحو که علی‌رغم جهت‌گیری کنکوری و سرمایه‌گذاری بر روی کلاس‌های آمادگی کنکور که تقاضای خانواده‌هاست

۱ - ولیکن باید در نظر داشت که مدیران مدارس دعوت شده به جلسه جزء مدارس مطلوب از نظر اداره آموزش و پرورش استان تهران تلقی می‌شدند.

سعی در برنامه ریزی فرهنگی - تربیتی و نگاه به پرورش ابعاد مختلف شخصیتی دانش آموزان در دستور کار مدارس قرار دارد و نسبت به آنها کوتاهی نمی شود.

هزینه های دانش آموزی در مدارس هیات امنایی پایین تر از مدارس غیردولتی، استعداد درخشان است. مدارس هیئت امنایی مدارس هستند که مانند بسیاری دیگر از مدارس با مشکلات زیادی روبه رو هستند. از جمله مشکلات مدارس هیئت امنایی می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

تضعیف هیئت امناء به وسیله ی آموزش و پرورش و از طریق بخشنامه های متعدد (که این برخلاف آیین نامه ها و اساسنامه های مربوط به این نوع مدارس است. اما با این وجود هیئت امناء به عنوان ابزار و وسیله ای در دست مدیران است تا بتوانند برنامه های مورد نظر خود را (البته نه بصورت صد درصد) عملیاتی کنند .

نبود نیروی کیفی خانم به ویژه در سال چهارم مدیران مدارس دخترانه را در پاسخگویی به انتظارات دانش آموزان پیش دانشگاهی دچار مشکل کرده است. قانون مانع شده است که از معلم آقا در نوبت صبح استفاده شود ولی بعد از ظهر هم می شود از معلمان مرد استفاده کرد که این امر باعث فشار دو چندانی به دانش آموزان می شود. از طرف دیگر مدارس غیر دولتی با نبود چنین محدودیتی بسیاری از بهترین دانش آموزان این مدارس را به سوی خود جلب می کنند و همین دانش آموزان بهترین نتایج را برایشان در کنکور سراسری به دست می آورند.

مکان یابی ناصحیح در تاسیس و ایجاد این گونه مدارس در مناطق مختلف تهران است معضل دیگری است به گونه ای که مدیران مدارس جنوب شهر با وجود ناهنجاری های متعدد اجتماعی مثل مشکل اعتیاد والدین بخصوص پدر و مادر که خانواده ها با آن ها رو هستند باشد، توان پرداخت های حداقلی را ندارند و این معضلات مدیران مدارس این مناطق را بیش از پیش درگیر مسائل خانواده ها ساخته است و بیش از آن که مدیران فرصت پرداختن به مسائل مربوط به مدرسه را بیابند بایستی اولاً گوش شنوایی باشند برای شنیدن دردهای متعدد این خانواده ها و ثانیاً در پی مرتفع ساختن مشکل آن ها از طرق مختلف باشند که این عملاً عمده وقت مدیران را می گیرد. یا به طور مثال در منطقه ۶ تعداد مدارس هیئت امنایی و غیر دولتی برخی خانواده ها را که توان پرداخت ندارند دچار مشکل ساخته است و نوعی فاصله طبقاتی را دامن زده است چون خانواده قادر نیست فرزند خود را در غیردولتی ثبت نام کند ناگزیر او را در هیات امنایی نوشته است. از طرف دیگر به دلیل این که برخی خانواده ها طبق قانون در محدوده جغرافیای این مدارس قرار می گیرند از پرداخت شهریه استنکاف می کنند و باوری در مورد نوع مدرسه ای که قرار است با مشارکت والدین و امناء

اداره شود ندارند، که این مسئله دارای دو بعد اساسی است الف: مدیران بدون وجوهات دریافتی توان اداره مدرسه را ندارند ب: خانواده ها با این پرسش که اگر شما مدرسه دولتی در نزدیکی ما سراغ دارید نشان دهید به حق بودن انتظاراتشان را نشان می دهند.

جالب آن که وزارت آموزش و پرورش با این وجود و با توجه به آن چه شرح آن رفت به جای تاکید بر کیفیت بخشی مدارس به خصوص مدارس دولتی به توسعه ی بی رویه مدارس نمونه دولتی و استعداد درخشان اقدام کرده است که این به واقع حربه ای است که صرفا جهت جذب منابع مالی به کار گرفته می شود. از همین جا می توان نتیجه گرفت که مدارس نمونه بایستی محدود به مناطق جنوب شهر و با همان اساسنامه قبل شوند. شاید بتوان به عنوان یک پیشنهاد این گونه مطرح کرد که در برخی مناطق بایستی تمهیداتی اندیشیده شود که هیچ پرداختی صورت نگیرد و در برخی مناطق اصلا لزومی حس نمی شود مبنی بر رایگان بودن آموزش.

یکی دیگر از معضلات مورد بررسی نگرش مردم نسبت به مشارکت در هزینه ها است که دلیل عمده بروز مشکل در این حوزه رفتار دو گانه ی مسئولین است. به طور مثال وقتی یکی مدیران ارشد سازمان در یک برنامه تلویزیونی شماره همراه خود را می دهد می گوید هر کسی که خواست وجهی دریافت کند با بنده تماس بگیرید آیا می توان از مخاطب توقع مشارکت داشت؟ و همین سوء مدیریت ها بخش عمده ای از انرژی مدیران را در جهت توجیه والدین به ضروری بودن مشارکت آنها می گیرد.

از طرف دیگر معیار مفهوم مداخله و مشارکت برای خیلی از مردم و به ویژه اعضای هیئت امنای مدارس جا نیفتاده است. مدیریت نمودن برخی از اعضای هیئت امنای یکی از معضلات این نوع مدارس است چرا که آن ها فکر می کنند که صاحب همه چیز از جمله خود مدیران هستند که این دردآور است و این طرز نگرش بایستی در طول زمان اصلاح شود.

توسعه بی رویه مدارس استعداد درخشان و نمونه دولتی ضربات زیادی به مدارس هیئت امنایی وارد ساخته است علی الخصوص ثبت نام از دانش آموزان غیر بومی، جذب نیروهای کیفی و امکانات از یک سو، جذب دانش آموزان با کیفیت تر به روند کمی و کیفی مدارس هیئت امنایی آسیب زده است. در عین حال دیدگاه جمع به واقعی نبودن مبنای تیز هوشی در انتخاب دانش آموزان مدارس استعداد های درخشان یا نمونه اشعار دارد. از طرف دیگر موارد بسیاری مشاهده شده است مبنی بر این که عدم توانایی در پرداخت شهریه ها و فشار بیش از حد درسی به دانش آموزان، والدین و دانش آموزان را مجاب نموده است که حتی در

اواسط سال جهت ثبت نام به ما مراجعه نمایند که این اصلا با اهداف و ارزش های انقلاب همخوانی ندارد. به واقع بزرگترین خیانت در نظام آموزشی ما توسعه ی این مدارس به ویژه مدارس نمونه دولتی است. مسئولین به هر قیمتی حاضر بودند که این مدارس گسترش پیدا کنند تا جایی که ضعیف ترین و بی کیفیت ترین مدارس هر منطقه را با یک تابلوی نمونه دولتی بدون توجه به زیر ساخت و امکانات به محلی برای فریب مردم تبدیل کردند که اصلا شایسته نیست.

جمع حاضر مدارس هیات امنایی را منصفانه ترین شیوه اداره مدارس تلقی می کنند که فرصتی برای آموزش و پرورش است و مشرف به ادامه کار همان مدارس نمونه مردمی سابق است و ای بسا اگر بجای حذف مدارس نمونه مردمی اقدام به اصلاح مشکلات آن می کردند مطلوب تر بود. دو نفر از اعضای جلسه که از مدیران سابق مدارس نمونه مردمی بودند معتقد بودند که همان تجربیات در مدارس هیات امنایی در حال تکرار است و نگاه اعضاء به مدارس نمونه مردمی چشم گیر و قابل توجه بود.

مدارس هیات امنایی دعوت شده، مدارس خود را رقیب جدی برای مدارس خوب منطقه اعم از مدارس شاهد، غیردولتی، (و مدارس سطح بالا)... می دانستند .

مدیران متفقا معتقد بودند که آیین نامه های اجرایی مدارس هیات امنایی با بخشنامه های صادره دچار اعوجاج شده است و ضرورت بازگشت به آیین نامه سابق در قوت بخشیدن به مدارس هیات امنایی اهمیت دارد. پیشنهاد استفاده از آزمون برای ورود به مدارس هیات امنایی مطرح بود.

مدیران اذعان داشتند ضعف قابل توجهی در دبیران خانم دروس تخصصی سال پیش دانشگاهی وجود دارد و مدارس طبق بخشنامه اجازه استفاده از معلمان مرد در ساعت صبح را ندارند و این امر سبب ریزش دانش آموزان به مدارس دیگری را که این مشکل را پوشش داده اند گردیده است و مدیری که در این زمینه از بخشنامه تخلف کند توانسته از رفتن دانش آموزان به مدارس دیگر ممانعت به عمل آورد.

مشکل جدی الحاق دوره پیش دانشگاهی به دوره متوسطه است که مدیران مدارس را از جهت گیری های تربیتی اصیل تا میزان بالایی دور ساخته است و مدیران برای تامین معلمان تخصصی دوره پیش دانشگاهی نیروی زیادی را صرف می کنند که در صورت تفکیک پیش دانشگاهی از بخش متوسطه این معضل حل می گردد.

عملکرد بعضی مسئولین در رسانه ملی و بیان بندهایی از قانون اساسی که ناظر بر آموزش رایگان است بدون این که استثنائات مطرح در قانون را تشریح کنند، سبب شده که مردم رودرروی مدیران قرار بگیرند و پرداخت شهریه توسط مردم به چالش کشیده شده شود و هزینه روانی مدیران افزون گردد.

عدم شفاف سازی مقررات مربوط به دریافت هزینه توسط والدین مشکلاتی را برای مدارس ایجاد کرده است. انتظارات خانواده ها برای قبولی در کنکور، جهت گیری برنامه ریزی آموزشی و درسی مدارس را تحت تاثیر خود قرار داده و جهت گیری آموزشی بر جهت گیری پرورشی تفوق یافته است.

آموزش و پرورش مجوز استفاده از دبیران مرد در بعداز ظهر را داده، و وقتی مجوز صادر شده به زعم مدیران، صبح یا بعداز ظهر آن توفیری نمی کند. اصل مسئله متوجه ضعف عملکرد کارایی معلمان موظف است که علی رغم وجود آنان باید از معلمان آزاد علی الخصوص مرد در مدارس دخترانه استفاده شود.

جمع بندی کار کردها

نوع مدرسه	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	ساحت های تعلیم تربیت	کار کردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی مدیران و معلمان	سوالات	نوع کارکرد	کارکرد
هیات امنایی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	آموزشی					
مطرح نیست و نمره واقعی است	•				مشترک	انتظار پاداش بدون تلاش	اول	منفی	۱
مطرح است ولی تحت تاثیر کنکور است				•	مشترک	موفقیت گرایی	دوم	مثبت	۲
مطرح است ولی تاثیر کنکور است			•		مشترک	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگی ها	سوم	مثبت	۳
مطرح است و متاثر از کنکور است		•			مشترک	نتیجه گرایی	سوم	منفی	۴
مطرح است		•			مشترک	وجود انگیزه تحصیلی	سوم	مثبت	۵
در حد معمول مطرح است			•		اجتماعی - سیاسی	مهارت اجتماعی ارتباطی - مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)	سوم	مثبت	۶
در حد معمول مطرح است				•	زیستی - بدنی	اهمیت داشتن زنگ ورزش	سوم	مثبت	۷
در حد معمول مطرح است				•	زیبایی شناختی - هنری	وجود کلاس های فوق برنامه هنری	سوم	مثبت	۸
در حد معمول مطرح است			•		زیستی - بدنی	اهمیت داشتن سلامت جسمی - روانی دانش آموزان	سوم	مثبت	۹
در حد معمول مطرح است	•				زیبایی شناختی - هنری	توجه به آراستگی ظاهری و فردی	سوم	مثبت	۱۰
در حد معمول مطرح است	•				اعضادی، عبادی، اخلاقی	التزام به ارزش های نظام	چهار	مثبت	۱۱
در حد معمول مطرح است	•				اجتماعی - سیاسی	تکریم معلمان	پنج	مثبت	۱۲
به دلیل توسعه مدارس خاص دیگر این مدارس هم دچار مشکلات اند و تا رسیدن این مدارس به الگوی مدرسه محور فاصله زیاد است.						غیر کارکردی (تناسب با اهداف مصوب)	شش		-
مطرح است زیرا تحت تاثیر کنکورند		•			اجتماعی - سیاسی	وجود فضای رقابتی	هفت	منفی	۱۳
توصیه به ادغام نمی شود ولی توصیه به توسعه این مدارس نیز نمی شود.						غیر کارکردی (سوال از امکان ادغام)	هشت		-

ب- والدین هیات امنایی							
لیست حضار: جلسه ۷ مورخ ۹۲/۱۱/۵							
ردیف	حضر	سطح تحصیلات	شغل	پایه تحصیلی فرزند	مقطع	نام دبیرستان	توضیحات
۱	این جلسه با حضور ۳ نفر از والدین مدارس هیات امنایی شهر تهران برگزار گردید و ۵ نفر از والدین مدعو در جلسه حاضر نشدند.	لیسانس	مدرس	اول	۱۲	شهید باهنر	مادر دانش آموز پسر
۲		کارشناسی ارشد	خبرنگار	چهارم	۱۴	فیض کاشانی	پدر دانش آموز دختر
۳		دکتری	از معاونین شهرداری	دوم	۱۸	فرزانگان	پدر دانش آموز دختر

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

پاسخ سوال اول: به دلیل اینکه والدین مدارس هیات امنایی اکثراً فرهنگی هستند و یا شناخت دقیقی درباره مدارس دارند لذا، با تحقیق و اطلاعات دقیق اقدام به انتخاب مدرسه برای فرزند خود می کنند. آنها اذعان داشتند که نگاه مثبتی به مدرسه دارند. از سوی دیگر، از لحاظ آموزشی کیفیت بالایی داشت.

برای این قشر از والدین توانمندی مدیر خیلی مهم است. زیرا اگر مدیر توانمند نباشد، کار مدرسه کاملاً مختل می شود یعنی این توانمندی کاملاً فردی است. در نتیجه کارکردهای مدرسه با توجه به حضور این مدیر توانمند بسیار عالی است.

پاسخ سوال دوم: با فعالیت های مدرسه آشنایی دارند و مدرسه توانسته انتظارشان را پاسخ دهد. از مدرسه راضی هستند. از سوی دیگر تاکید بر سلامت روانی در مدرسه از جمله مهمترین انتظارات این والدین بود. ملاک آنها برای آموزش و پرورش تربیت سالم است و باید راهنمایی شود؛ انتظار دارند که مدرسه در مسائل مذهبی تسهیل کننده باشد و بر انضباط تاکید نماید. بر استفاده از موبایل یا وسایل آرایشی نظارت شود. اما، مدرسه نباید در این امور افراط کند.

پاسخ سوال سوم: از معلم ها و عملکردشان راضی هستند و معتقدند که هم مدیر هم معلمان تمام توان خود را صرف بچه ها می کنند، ولی گاهی معلم ها برخورد های خشک و انعطاف ناپذیری دارند، که مدرسه ها را شبیه به یک پادگان نظامی کرده است.

پاسخ سوال چهارم: نظر بر آن بود که فضای آموزشی کشور رقابتی و نتیجه محور است و همه مدارس نیز باطبع این گونه هستند. نتیجه این رقابت محوری، تربیتی دانش آموزانی با روحیه خود کم بین یا خود برتر بین نیز هست.

پاسخ سوال پنجم: خیر نگاه کاسب کارانه نیست. اولیاء دانش آموزان از مدرسه راضی هستند دغدغه‌ی اصلی بیشتر همین تعلیم و تربیت است.

پاسخ سوال ششم: خیرنگاه طبقاتی وجود ندارد. چون والدین این نوع مدارس بیشتر فرهنگی هستند، سعی کردند مشکلاتی این چنینی را حل کنند. اما، به هر حال وجود چنین مسائلی را خصوصا در مناطقی که تعداد مدارس غیر دولتی و هیات امنایی در کنا هم زیاد است، نباید انکار کرد.

پاسخ سوال هفتم: مدرسه بجای فشار آوردن برای قبولی کنکور، از حالت دوستانه استفاده می کند و دانش آموزان را که خود مشتاق پیشرفت در این زمینه هستند، از معلمان می خواهند برایشان کلاس کنکور و تقویتی فراهم سازند.

در این مدارس به ابعاد دیگر هم توجه می شود اما کنکور هم مهم است. مدرسه در زمینه‌ی تماس اجتماعی توانسته انتظارات را جوابگو باشد. از لحاظ برنامه‌ی پرورشی نیز برنامه‌ها مناسب است. اردوهای داخل و خارج از استان وجود دارد. در این مدارس علاوه بر جهت گیری کنکور، به انجام مراسم و اردو و ... می پردازند.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: پاسخ سوال هشتم: مدارس مثل استثنایی جزو مدارس هستند که نباید و نمی شود با مدرسه‌ی دیگری ادغام شوند. اما، مخاطبی معتقد بود که: متاسفانه در مورد مدارس تیز هوشان هم باید گفت، که این افراد از زندگی عادی خارج شده‌اند و باید کلا منحل شوند، چون نتیجه‌ی مورد نظر را هم نگرفته‌اند. اغلب این بچه‌ها جذب کشورهای دیگر می شوند و توزیع این‌ها ناعادلانه است، در صورتی که حضور بچه‌های تیزهوش تر در مدارس عادی برای جبران ضعف افراد متوسط لازم است. مدارس استعدادهای درخشان بهتر است با مدارس دیگر ادغام بشوند.

هزینه‌ی مدارس غیر دولتی خیلی بالاست و از طرفی این مدارس از نظر آموزشی وضعیت بهتری دارند. مدارس دولتی هیئت امنایی و نمونه دولتی را می شوند با هم ادغام کرد.

در زمینه ادغام مدرسه هیات امنایی و مدارس غیر دولتی دوجبهت گیری متفاوت بود: برخی موافق بودند و برخی مخالف اما در مورد مدارس غیر دولتی بحث را نمی شود با ادغام تعقیب کرد. از سوی دیگر حضار معتقد بودند که: ادغام در ستادها صورت بگیرد، یعنی لزومی برای ادغام خود مدارس نیست، بلکه ستادهای این مدارس باید ادغام شوند، مدیریت‌ها ترکیب شوند به دلیل اینکه هیچ لزومی بر این گسترش ستادها دیده

نمی شود. مثلا مدرسه‌ی استثنائی با هیچ چیز دیگری قابل ادغام نیست و نمی توان آموزش استثنائی را در کنار مدارس دیگر قرار داد، باید حتما مستقل باشد چون فرایند آموزش نوعی درمان هم هست یعنی کار مدارس کار درمانی اینها نیز محسوب می شود.

ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

آموزش و پرورش به طور خواسته یا ناخواسته تک بعدی و نتیجه گرا شده است؛ برای مسئولین بیشتر جنبه‌ی آموزشی مدارس مهم قلمداد می شود. آموزش پرورش فقط به آمادگی کنکور می پردازد در صورتی که باید به ساحت های اجتماعی و تعاملات و ایجاد حرفه های شغلی توجه داشته باشد و همین طور خود مدارس هم مشکلات زیادی دارند. از قبیل: ساحت های درسی غیر قابل انعطاف، عدم آشنایی معلمان با روحیه ی هر یک از دانش آموزان، تاکید معلم محوری و نمره محوری و شخصیت جدی معلم ها، عدم قبول ایده های خلاقانه ی دانش آموزان، تاکید به تفکرات همگرا به جای تفکرات واگرا در دانش آموزان. یعنی مدرسه شبیه به یک پادگان شده که تمام حس نشاط و انگیزه برای بچه ها از میان رفته است.

آموزش و پرورش و بالطبع مدارس در ایجاد احساس غرور کاذب یا خود کم بینی نقش بسزایی دارند؛ این نهاد ها می توانند با ایجاد جو روانی مطلوب از بروز روحیات منفی بکاهند.

فضای آموزشی ما الان فقط در خدمت کنکور قرار گرفته است و کنکور به عنوان یک آفت برای آموزش پرورش مطرح شده. حتی معلم هایی که رو به غیر انتفاعی آوردند، توانایی کنترل مدرسه را نداشته اند و متاسفانه ورشکست شدند و عمده دلیل این امر، سیاست های نادرست است. توسعه های بی رویه ای که مدارس مختلف پیدا کرده اند و جهت گیری ها تغییر پیدا کرد. مثلا مدارس نمونه و شاهد بدون کارشناسی لازم افزایش یافتند. وقتی ما الان فرزند شاهد نداریم، ۳۰۰ مدرسه ی جدیدی که تاسیس می شوند به عنوان یک رقیب برای غیرانتفاعی ها به میان می آیند و آسیب های جدی به هر دو مدرسه وارد می شود و طبیعی است که خانواده ها هزینه های کمتر نمونه دولتی را به غیرانتفاعی ها ترجیح می دهند.

آموزش و پرورش ما نتیجه گراست و عبور از کنکور هدف اصلی تلقی می شود. بحث علاقه کمتر مطرح است آینده شغلی از اهمیت بیشتری برخوردار است.

در مدرسه فرزندانگان منطقه ۱۸ سالی یک بار راهیان نور می روند، یا برای نقاط مختلف تهران و یا آسایشگاه ثارالله و... برنامه دارند. در مجموع برنامه ی اردویی قویی دارند. اردوی مشهد، باغ و موزه. اگر پولی از بچه ها

گرفته می شود، صرف امکانات آموزشی مثل پکیج و دیگر امکانات می شود. در هر کلاس مانیتور وجود دارد و مدرسه به اینترنت متصل است. امکانات مدرسه عالی است. اگر این امکانات در مدرسه غیر انتفاعی باشد سالی پنج میلیون می گیرند. گاهی از اولیاء کمک خواسته می شود. از افراد خیر و ثروتمند در تجهیز و تعمیر مدرسه کمک گرفته می شود. مثلاً جایی ۱۲ میلیون از خیرین کمک گرفته شد و ریالی نیز به جیب مدرسه نمی رود. یا مدرسه توسط یکی از والدین که نقاش بود رنگ شد.

- معلم نقش مهمی در تربیت دانش آموز دارد می تواند دانش آموزان را بر سر ذوق بیاورد یا از مدرسه فراری دهد. از سوی دیگر سلامت روانی معلم خیلی خیلی مهم است. باید معلم ها تاییدیه سلامت داشته باشند؛ زیرا تعداد قابل توجهی از معلمان مشکل سلامت روان دارند. معلمان نیز در یک دوره ی زمانی مشخص باید تست روانی بدهند. سلامتی جسمی نیروی انسانی نیز مهم است.

- در مدرسه فیض کاشانی ورود تکنولوژی به مدرسه ممنوع است. تبلت، موبایل و لب تاب ممنوع است و یک دیسپلین شدید وجود دارد.

در مدارس هیات امنایی ارزشیابی ها دقیق هستند.

- در مدرسه فرزندگان هم تقریباً مشارکت ها، برگزاری مراسم خوب انجام می شود ولی واقعا همین مراسم هم یک جنبه ی تشریفاتی دارد یعنی پر کردن برگه های گزارشی و فقط رفع تکلیف کردن، برای اینکه نوعاً این جور برنامه ها فورمالیته انجام می شود. در نتیجه برای اینکه مساله حل شود باید مدیران مدارس تحت فشار نباشند.

- عده ای از مدیران اذعان دارند که این قدر بخش نامه های نا متوازن در آموزش پرورش می آید که ما مجبوریم برای برطرف کردن انتظارات اولیا تا حدی این بخش نامه ها را دور بریزیم و به آن ها عمل نکنیم. یعنی اینقدر مقررات بد تعریف می شوند که ما مجبور می شویم خلاف همین قوانین عمل کنیم. وقتی ما به عنوان الگوی تربیتی بچه ها مجبور به خلاف کردن هستیم، انتظاری از دانش آموزان نمی توان داشت. وقتی دانش آموز می بیند که مدیرش تخلف می کند، طبیعتاً خود دانش آموز به قوانین پایبند نمی ماند. دقیقاً سیستم جوری عمل می کند که دستور می دهی و اجرا دریافت می کنی، یعنی از آن اجازه ی هر نوع خلاقیت گرفته می شود. همه باید طبق بخشنامه عمل کنند یعنی هیچ ابتکاری به چشم نمی خورد. مدرسه وجه ها و کالدهای متفاوتی دارند که ما الان فقط به یک وجه آن توجه می کنیم. در مورد بحث تنوع، اگر ساختار مدارس اصلاح بشوند، مشکل تنوع هم حل می شود. یعنی مدرسه ای که در سال ۶۷ به عنوان نمونه

تاسیس شده اگر بخواهیم لغو کنیم باید این اساس نامه ها را در قانون به صورت کلی مورد اصلاح قرار بدهیم.

والدین توصیه هایی^۱ نیز داشتند از جمله:

- در کارهای آموزشی باید ساختار مند عمل کرد.

- یکی از دلایل به وجود آمدن تنوع مدارس کسب درآمد است پس در نتیجه اگر وضعیت اقتصادی را بهبود بدهند، بحث تنوع هم حل می شود.

- آموزش پرورش می تواند با کارهای جانبی، هزینه های خود را تامین کند و از مردم پولی دریافت نکند. یعنی آموزش پرورش با خرید امتیازات فروشگاه ها و ... از شهرداری و دیگر نهادها می تواند به کسب هزینه های خود بپردازد.

- در حال حاضر وظیفه اصلی آموزش و پرورش که تربیت نیروی ماهر است، فراموش شده است و فقط به آمادگی کنکور می پردازند که این امر آسیب های جدی به آموزش وارد می کند.

- ساعت های درسی بسیار زیاد و نامنظم هستند در نتیجه بچه ها از مدرسه خسته و گریزان می شوند. مشکلات دیگری چون معلم محوری، شخصیت جدی و خشک کادر مدرسه، عدم قبول ایده های خلاقانه، تاکید به تفکر همگرا به جای تفکر واگرا و ... باعث شده است که فضای آموزشی ما شور و نشاطی برای بچه ها نداشته باشد.

- برای ایجاد تغییر در مدارس، باید تمامی دستورالعمل ها و ... را اصلاح کرده و این روند هم از مبداء خود آغاز شود. مبداء همه ی اینها هم ستادهاست که بی نهایت الان گسترش یافته اند.

- بهتر است به جای کاهش تنوع مدارس، تنوع ستادها را کم کنید و این ستادها را با یکدیگر ادغام کنید.

۱- از پیشنهادات والدین به مسئولین اجرایی طرح می توان به موارد ذیل اشاره کرد: - پرسشنامه هایی هم باید برای تمامی دانش آموزان سطح کشور قرار بگیرد که نظرات آن ها هم که هدف اصلی هستند، بررسی شود.

- تاکید به اینکه این طرح باید در تمامی نقاط کشور انجام شود، نه فقط در کلان شهر تهران. - همین پرسشنامه ها، روی سایت پژوهشکده یا سایت آموزش پرورش قرار داده شود و یک اعلام عمومی گردد برای اینکه تمامی اولیا از هر مدرسه موظف شوند به این پرسشنامه ها پاسخ دهند تا جنبه ی دموکراتیک کار حفظ شود. - این جلسات کانونی برای کار یک نقص محسوب میشوند به دلیل اینکه رای حداکثر مردم در نظر گرفته نمی شود. - در حال حاضر برای این طرح باید ابتدا تعریف تنوع مدارس ارائه می شد، یعنی الان باید به جای رد یا پذیرش تنوع، به چگونگی اجرای این طرح پرداخت. چون در اصل این تصمیم که تنوع کاهش پیدا کند از طرف آموزش پرورش پذیرفته شده است.

-افراد تیزهوش هم نباید جدا از دیگر بچه ها قرار بگیرند به دلیل این که هم خودشان شدیداً از لحاظ تعاملی ضعیف شده اند هم اینکه لازم است در مدارس بچه های تیزهوش هم باشند تا ضعف دیگر دانش آموزان را جبران کنند و فضای رفاقتی هم شکل بگیرد.

-مدیران مدارس دولتی هم از این امر شکایت دارند چون که مدارس دولتی تبدیل به یک انباری دانش آموزانی شده که همگی در یک سطح قرار دارند و هیچ فضای رقابتی وجود ندارد و انگیزه هم از بین رفته است، در صورتی که شعارهای بعد از انقلاب، رسیدگی به وضعیت عمومی مردم بوده است.

- یک مدیر می تواند کیفیت آموزشی را ارتقاء دهد حتی اگر سازمانش توانمند نباشد. مدیران در یک فضای بسته کوچک می توانند به میل خود عمل کنند اما در یک مجموعه بزرگ توانمندیشان کم رنگ است.

جمع بندی کارکردها

کارکرد	نوع کارکرد	سوالات	کارکردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی والدین	ساحت های تعلیم تربیت	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	نوع مدرسه
					آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	هیات امنایی
-		اول	غیر کارکردی (سوال از ملاک های انتخاب مدرسه)						عملکرد مثبت مدیران - بررسی و کنکاش والدین - پیدا کردن مدرسه ای هم ارز با تیزهوشان یا نمونه به دلیل قبول نشدن فرزندان در آن مدارس
-		اول	غیر کارکردی (سوال از پاسخ به انتظار مخاطبین)						عموما مثبت است
۱۴	مثبت	دوم	نظارت و ارزیابی فعالیت های تربیتی و آموزشی	علمی فناوریانه	•	•			مطرح است ولی امانه هنوز جایگاه واقعی خود را نیافته اند
۱۵	مثبت	سوم	تعالی کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی	علمی فناوریانه			•	•	مطرح است و متاثر از کنکور است
۱۶	منفی	چهار	وجود احساس غرور کاذب	اجتماعی - سیاسی				•	اندکی مطرح است ولی شدت ندارد
۱۷	منفی	چهار	وجود احساس خود کم بینی	اجتماعی - سیاسی				•	مطرح است خصوصاً به دلیل عدم پذیرش دانش آموز در مدارس خاص
۱۸	منفی	پنج	سودانگاری مسولین مدارس	اقتصادی - حرفه ای				•	چندان مطرح نیست
۱۹	منفی	شش	وجود احساس تفاوت طبقاتی	اجتماعی - سیاسی				•	اندکی مطرح است خصوصاً در مناطق بالاتر که تعداد غیردولتی ها زیاد است و والدین که بیشتر فرهنگی هستند به دلیل شرایط مالی این مدارس را ترجیح می دهند

ج- دانش آموزان مدارس هیات امنایی لیست حضار: جلسه ۷ مورخ ۹۲/۱۱/۵					
ردیف	جنسیت	پایه	مقطع	نام دبیرستان	توضیحات مدرسه
۱	از دانش آموز دختر دعوت-	سوم تجربی	۶	حضرت زهرا(ع)	
۲	شده فقط دانش آموز مدرسه-	دوم انسانی	۱۷	دخانچی	
۳	فیض کاشانی منطقه ۱۴ در	چهارم ریاضی	۱۸	شهدای ۷ تیر	
۴	جلسه حاضر نشد.	چهارم ریاضی	۹	شهدای ۷ تیر	
۵	قابل ذکر است در این جلسه فقط دانش آموزان دختر در جلسه حضور داشتند.	چهارم ریاضی	۱۸	فرزانگان	ایشان سال چهارم از فرزندان بیرون آمده و در غیر دولتی می خواند و سطح کار مدرسه قبل را بالاتر می دانست.

الف- پاسخ به سوالات و بررسی کارکردهای مدارس

سوال ۱) برخی از دانش آموزان راضی بودند، برخی دیگر نه؛ آنها اذعان داشتند که انتظار ما از مدرسه این است که از نظر سطح علمی بالاتر باشد. آنها مدرسه هیات امنایی را در مقایسه با مدرسه غیرانتفاعی خیلی بهتر می دانستند؛ اذعان داشتند با تغییر مدیریت مدرسه رو به بهبود بوده است. تعدادی نیز به خاطر نزدیکی مکانی مدرسه را انتخاب کرده بودند.

سوال ۲) در مدارس هیات امنایی حس مشارکت در فعالیت های اجتماعی از جمله شورای دانش آموزی و اردویی بالاست؛ فضای درسی عالی است و دبیرهای خوب در مدرسه وجود دارد. رابطه صمیمی بین مدیر و دبیر و... است و به دانش آموزان احترام می گذارند؛ ظاهر مدرسه و امکانات خوب است، این مدرسه به دانش آموزان اعتماد به نفس می دهد.

سوال ۳) به لحاظ دینی قوی است. معلمان هم به نماز جماعت می آیند. علاقه به دین و نماز ایجاد شد از مشوقها (کارت جایزه) استفاده می شود بچه ها هم خوششان می آید برای شرکت در نماز و .. اجبار نیست. فضای اخلاقی رضایت بخش است.

سوال ۴) : دانش آموزان (بالاخص پیش دانشگاهی) نهایت سعی خود را می کنند که به درس های خود برسند؛ اما، نیروهای مدرسه نیز به نوبه ی خود سعی می کنند تا فعالیت ها و برنامه های تربیتی خود را توسط دانش آموزان اجرایی کنند، مثلاً طوری صبحگاه را برنامه ریزی کرده اند که هر روز یک کلاس اجرا کرده و بچه ها مشارکت کنند. برای شرکت در برنامه ها از معلمان اجازه می گیرند. فعالیتهای اجتماعی و مشارکتها در تمام پایه های خوب است؛ فقط بچه های پیش دانشگاهی مشارکت خوبی ندارند و در

صبحگاه ها هم کمتر شرکت می کنند. اردو، راهپیمایی، زنگ انقلاب وجود دارد. سختی های سفرهایی مثل راهیان نور و تصادفات جاده ای دانش آموزان باعث شده که بچه ها به دنبال فرار از این اردو باشند. باید بچه ها نسبت به ارزش این سفر توجیه شوند، اما در کل، ولی مشتاق اردو نیستند.

سوال ۵) مدیر و معاونان بسیار جذبه دارند خیلی دقیق بررسی می کنند. کسی جرأت پیچاندن ندارد. مدرسه با برنامه ی دقیق است. اگر کسی دیر کند سر کلاس راه نمی دهند. کسر انضباط هم دارد پس سبب اصلاح می شود. کیف ها را می گردند. آمار را به والدین می دهند. از لحاظ تأخیر و غیبت خیلی اذیت می کنند تا اتفاقی برای بچه ها نیفتد. برای اطلاع دادن غیبت بچه ها خیلی به خانه زنگ می زنند تا خبر را اطلاع دهند. تأخیر و غیبت در نمره تأثیر دارد. بچه ها نیز اذعان داشتند که: نگاه دقیق مسئولین نسبت به موارد انضباطی دانش آموزان را لازم و مفید است.

سوال ۶) همه ی دانش آموزان اذعان داشتند: که عدالت بین بچه ها است. عدالت به لحاظ سطح و کار دبیرها برقرار است برای سطوح مختلف علمی، ولی مسئولین مدرسه بین ریاضی و تجربی با انسانی تفاوت قائلند. آنقدر عدالت را برقرار می کنند که حتی یک صدم هم بی علت به کسی نمی دهند. معلم بد برای همه است. در مقایسه با غیردولتی، غیردولتی معلم هایش بهتر است.

دبیر درس های تخصصی رشته ها متفاوت است. در این مدارس رقابت منفی دیده نشده و حتی گاهی قوی ترها به ضعیف ترها کمک درسی می کنند. گروه گروه هم می شوند تا یک قوی با چند ضعیف صبح زود در مدرسه حاضر باشند و باهم کار کنند.

سوال ۷) شکست تحصیلی بیشتر به دلیل قبول نشدن در آزمون مدارس نمونه و سمپاد است. از سوی دیگر اذعان داشتند که آزمون های قلمچی حسّ شکست القاء می کند. تعدادی از دانش آموزان نیز به دلیل عدم موفقیت در امتحانات دچار احساس ضعف و شکست می شوند.

ب- بررسی زمینه ادغام مدارس: سوال ۸) در این جلسه هر دانش آموز نظری در مورد ادغام داشت ولی عموماً نظرشان بر ادغام مدرسه شان با تیزهوشان یا نمونه بود و خود را با علی الخصوص نمونه ها نزدیک تر می دانستند.

- اگر هیات امنایی ها با تیزهوشان ادغام بشود، به جای حس عقب ماندگی حس رقابت شدید می شود تا ما بهتر توانایی مان را نشان دهیم. همان طور که آن ها یاد می گیرند ما هم یاد بگیریم.

- اگر هیات امنایی‌ها با نمونه دولتی‌ها ادغام شود باید سعی شود بین بچه‌های قوی و ضعیف اختلاف زیاد ایجاد نشود. با گرفتن آزمون بچه‌های هم‌سطح را می‌شود در کنار هم قرار داد. در مجموع خود را با نمونه دولتی در یک حد می‌دانستند.

- هیات امنایی‌ها با عادی هم می‌تواند ادغام شوند.

- **ج- بررسی نقاط قوت و ضعف مدارس و ارائه راهکار در جهت، افزایش کارکردهای**

مثبت و تقلیل کارکردهای منفی مدارس

در مجموع زمانی که نهادهای فرهنگی- تربیتی نظیر آموزش بتوانند ارزش‌های ملی- مذهبی را با روشهای مختلف برای دانش آموزان درونی کنند، حس تعلق خاطر، وطن دوستی و ... دانش آموزان تعالی یافته و دانش آموزان نسبت به جامعه خود احساس مسئولیت می‌نمایند. در سال‌های اخیر این وظیفه نهاد های تربیتی، و بالطبع آن نهاد آموزش و پرورش به دلایل مختلف کم رنگ شده است. لذا، همه ی مدارس به نوعی در امر فرار مغزها دخیل بودند. تعداد قابل توجهی از دانش آموزان اگر مجال و فرصتی دست آورند امکان مهاجرت وجود دارد. این فرار مغزها جزو کارکردهای منفی انواع مدارس است، مدارس و بالطبع دانش آموزانی که از نظر آموزشی قوی هستند، بیشتر در معرض مهاجرت می‌باشند، لذا، بایستی در کنار تاکید بر بعد آموزشی در مدارس به بعد تربیتی (نظیر هویت) پرداخته شود.

- دانش آموزان عموماً به توانمندی مدیران اشاره داشتند.

- امکانات مدرسه به زعم دانش آموزان مناسب و حتی بهتر از غیر انتفاعی‌ها محسوب می‌شد

- خود اتکایی در موفقیت دانش آموزان و توجه به تلاش فردی آنان مورد اشاره بود.

- فعالیت های اجتماعی مثل مراسم مذهبی، اعیاد، برگزاری صبحگاه و مناسب ارزیابی می‌شد

- عدم اجبار در فعالیت های اجتماعی مورد تاکید بود.

- دانش آموزان از کادر آموزشی در کل رضایت داشتند.

- فضای سیاسی جو مدرسه خنثی است. معتقد بودند در مدرسه بهتر است که بحث سیاسی نشود ولی معلم‌ها اطلاعات لازم را به بچه‌ها بدهند.

- اعتماد به نفس دانش آموزان بسیار خوب ارزیابی شد.

- فضای مذهبی درون مدرسه متعادل، معقول و برای دانش آموزان راضی کننده محسوب می‌شد.

- اجرای قوانین و انضباط درون مدرسه محکم و منسجم بود و لیکن وجود رفتارهای مثل گشتن کیف ها و وسایل شخصی را بد و نادرست می دانستند و به این ترتیب به نظر می رسید انضباط درونی نشده است.
- عدالت نسبی خوبی در فضای مدارس برقرار بود. بچه ها به این قائل بودند که اگر در یک کلاس هم دانش آموز سطح بالا، هم سطح متوسط و هم سطح پایین باشد نمودی از عدالت است. بچه ها از چنین کلاسی رضایت دارند.
- اکثر بچه ها علاقه دارند برای قبولی در کنکور به مراکز کمک آموزشی بیرون بروند: گاهی مدرسه شان هم برگزار می کند و گاهی برگزار نمی کند.
- در این مدارس تمرکز بچه ها بیشتر روی درس است و به مسائل حاشیه ای مثل «رابطه ی دختر و پسر» کم تر پرداخته می شوند.
- پیشنهاد ادغام بیشتر متوجه مدارس نمونه دولتی و استعدادهای درخشان بود. معتقد بودند نباید فکر کنیم که بچه های مدارس خاص تافته جدا بافته اند. آن ها به آن صورت پرورش یافته اند. شاید دیگران هم اگر در آن شرایط قرار می گرفتند، می توانستند همان مقدار خاص بشوند.
- موفقیت دانش آموزان استعدادهای درخشان را علاوه بر توانایی های شخصی دانش آموزان مرهون شرایط مدرسه هایشان می دانستند.

جمع بندی کار کردها

نوع مدرسه	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	ساحت های تعلیم تربیت	کار کردهای مندرج در سوالات جلسات کانونی دانش آموزان	سوالات	نوع کارکرد	کارکرد
هیات امنایی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	آموزشی					
مطرح است ولی کمتر مدارس تیزهوشان و نمونه	•				مشترک	فرارمغزها	دوم	منفی	۲۰
کمتر مطرح است				•	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	وجود برنامه های آموزشی غیر درسی برای تقویت بنیه اعتقادی مخاطبین	سوم	مثبت	۲۱
کمتر مطرح است	•				اعتقادی، عبادی، اخلاقی	سطحی سازی ارزش های دینی	سوم	منفی	۲۲
مطرح است			•		اعتقادی، عبادی، اخلاقی	اهمیت داشتن ادای فرائض	سوم	مثبت	۲۳
مطرح است			•		اعتقادی، عبادی، اخلاقی	اخلاق مداری	سوم	مثبت	۲۴
در حد معمول مطرح است	•				اعتقادی، عبادی، اخلاقی	وجود علاقه به نماز و شعایر دینی	سوم	مثبت	۲۵
پررنگ تر مطرح است			•		اجتماعی-سیاسی	مشارکت دانش آموزان در فعالیتهای اجتماعی (درون و بیرون مدرسه مثل صبحگاه، اردوها، راهپیمایی ها)	چهار	مثبت	۲۶
پررنگ تر مطرح است	•				اجتماعی-سیاسی	گرایش به فعالیت های اجتماعی	چهار	مثبت	۲۷
با قوت مطرح است			•		مشترک	اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی	پنج	مثبت	۲۸
مطرح است البته گاهی تبعیض بین رشته ها مطرح است		•			اجتماعی-سیاسی	عدالت آموزشی	شش	مثبت	۲۹
وجود دارد علی الخصوص که این دانش-آموزان در مدارس مثل تیزهوشان یا نمونه پذیرفته نشده اند.	•				مشترک	ایجاد احساس شکست تحصیلی	هفت	منفی	۳۰

فصل پنجم

مقدمه

تحلیل نهایی اطلاعات بدست آمده از نتایج این مطالعه را در ۲ محور ارائه می‌گردد؛ محور اول بررسی نتایج بدست آمده بر اساس سوال اول تحقیق است و در صدد تحلیل و جمع بندی هریک کارکردهای مثبت و منفی آشکار و نهان آموزشی و تربیتی در مدارس ۱۱ گانه است.

محور دوم نتایج جلسه تلفیقی که با حضور نمایندگان مدارس ۱۱ گانه برگزار گردید و یافته‌های بدست آمده پاسخگوی دو سوال عمده تحقیق (سوال دوم و سوم) در مورد ادغام مدارس و راهکارهایی تقویت آثار و کارکردهای مثبت (اعم از آشکار و نهان) و کاهش آثار و کارکردهای منفی (اعم از آشکار و نهان) است که سعی شده با لحاظ کردن نظرات نمایندگان مدارس ۱۱ گانه نهایی و ارائه گردد.

محور اول: تحلیل و جمع بندی نتایج هریک کارکردهای مثبت و منفی آشکار و نهان آموزشی و تربیتی در مدارس ۱۱ گانه

محور اول فصل پنجم بررسی نتایج بدست آمده بر اساس سوال اول تحقیق است و در صدد تحلیل و جمع بندی هریک کارکردهای مثبت و منفی آشکار و نهان آموزشی و تربیتی در مدارس ۱۱ گانه است.

سوال اول تحقیق: کارکردهای آشکار و پنهان مدارس چندگانه (عادی دولتی، غیر دولتی، استعدادهای درخشان، نمونه دولتی، هیات امنایی، شاهد، ایثارگران، راه دور، بزرگسالان، مدارس وابسته و مدارس استثنایی) در کلیه مدارس متوسطه شهر تهران چیست؟

در جلسات کانونی برگزار شده ۳۰ کارکرد مورد بررسی قرار گرفت که نتایج بررسی هر کارکرد در هر نوع مدرسه به شرح جداول زیر است که توصیف وضعیت هر نوع مدرسه در مورد کارکرد مورد نظر است:

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد اول
		مشترک	منفی	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	انتظار پاداش بدون تلاش
۱	استثنایی	مطرح نیست و نمره واقعی است						
۲	ایثارگران	مطرح نیست و نمره واقعی است						
۳	بزرگسالان	شائبه آن به قوت مطرح است						
۴	آموزش از راه دور	نمره ها عمدتاً واقعی است و مانند دیگر مدارس بزرگسال است ولی اطلاع رسانی های نادرست در مورد این مدارس شدید بوده است.						
۵	سمپاد	مطرح نیست و نمره واقعی است و نمره پایین خطر اخراج را در پی دارد.						
۶	شاهد	مطرح نیست و نمره واقعی است						
۷	عادی دولتی	مطرح نیست و نمره واقعی است ولیکن زمینه وجود این مشکل مشهود و تامیزانی به مقطع قبل مربوط است.						
۸	غیردولتی	اگرچه سعی بر اخذ نمره واقعی است ولی این انتظار تلویحا وجود دارد						
۹	نمونه	مطرح نیست و نمره واقعی است و نمره پایین خطر اخراج را در پی دارد						
۱۰	وابسته	مطرح نیست و نمره واقعی است						
۱۱	هیات امنایی	مطرح نیست و نمره واقعی است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد دوم
		مشترک	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	موفقیت گرایی
۱	استثنایی	به قوت مطرح است						
۲	ایثارگران	به قوت مطرح است						
۳	بزرگسالان	به طور ضعیفی مطرح است و تحت تاثیر اخذ مدرک است						
۴	آموزش از راه دور	مطرح است و تحت تاثیر اخذ مدرک است						
۵	سمپاد	به شدت مطرح است ولی تحت تاثیر کنکور است						
۶	شاهد	مطرح است ولی تحت تاثیر کنکور است						
۷	عادی دولتی	مطرح است ولی تحت تاثیر کنکور است						
۸	غیردولتی	مطرح است ولی تحت تاثیر کنکور است						
۹	نمونه	مطرح است ولی تحت تاثیر کنکور است						
۱۰	وابسته	با قوت مطرح است						
۱۱	هیات امنایی	مطرح است ولی تحت تاثیر کنکور است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد سوم
		مشترک	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	استعدادپروری هدایت صحیح استعدادها و شایستگی ها
۱	استثنایی	به دلیل ضعف امکانات به طوری ضعیف مطرح است						
۲	ایثارگران	مطرح است ولی تحت تاثیر مشکلاتی مثل کمبود مدرسه، امکانات و... است.						
۳	بزرگسالان	چندان مطرح نیست						
۴	آموزش از راه دور	به صورت پررنگ مطرح نیست						
۵	سمپاد	به شدت مطرح است						
۶	شاهد	مطرح است						
۷	عادی دولتی	به دلیل تمرکز اصلی بر کنکور کمرنگ مطرح است						
۸	غیردولتی	اگر چه تحت تاثیر کنکور است ولی بیش از دیگر مدارس مطرح است						
۹	نمونه	بیش از مدارس دیگر در قالب شرکت در جشنواره ها و المپادها مطرح است ولی همچنان تحت تاثیر کنکور است.						
۱۰	وابسته	با قوت مطرح است						
۱۱	هیات امنایی	مطرح است ولی تاثیر کنکور است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد چهارم
		مشترک	منفی	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	نتیجه گرایی
۱	استثنایی	مطرح نیست						
۲	ایثارگران	مطرح نیست						
۳	بزرگسالان	مطرح است ولی بیشتر در راستای اخذ مدرک است						
۴	آموزش از راه دور	مطرح است ولی تحت اخذ مدرک است						
۵	سمپاد	به شدت مطرح است و متاثر از کنکور است						
۶	شاهد	مطرح است و متاثر از کنکور است						
۷	عادی دولتی	مطرح است و متاثر از کنکور است						
۸	غیردولتی	مطرح است و متاثر از کنکور است						
۹	نمونه	مطرح است و متاثر از کنکور است						
۱۰	وابسته	مطرح نیست زیرا جو مدرسه رقابتی نیست						
۱۱	هیات امنایی	مطرح است و متاثر از کنکور است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد پنجم
		مشترک	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	وجود انگیزه تحصیلی
۱	استثنایی	در نابینایان مطلوب تر است دردیگر ناتوانی ها تحت تاثیر ضعف امکانات ضعیف تر است						
۲	ایثارگران	با قوت مطرح است						
۳	بزرگسالان	پایین است						
۴	آموزش از راه دور	پایین است						
۵	سمپاد	با قوت مطرح است						
۶	شاهد	مطرح است						
۷	عادی دولتی	توسعه مدارس خاص و وجود دانش آموزان پذیرفته نشده آن مدارس در مدارس دولتی انگیزه تحصیلی را تنزل داده است						
۸	غیردولتی	مطرح است						
۹	نمونه	با قوت مطرح است						
۱۰	وابسته	با قوت مطرح است						
۱۱	هیات امنایی	مطرح است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد هشتم
		اجتماعی-سیاسی	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	مهارت اجتماعی ارتباطی مطلوب دانش آموزان (حسن سلوک با دیگران)
۱	استثنایی	به دلیل تفکیک مدرسه و عدم ارتباط با افراد عادی به شکل ضعیف تر مطرح است						
۲	ایثارگران	با قوت مطرح است						
۳	بزرگسالان	به دلیل وجود دو طیف دانش آموزان مردودی که در سن مدرسه اند و بزرگسالان با سن بالاتر مشکلات ارتباطی وجود دارد						
۴	آموزش از راه دور	در حد معمول مطرح است						
۵	سمپاد	با قوت مطرح است						
۶	شاهد	در حد معمول مطرح است						
۷	عادی دولتی	در حد معمول مطرح است						
۸	غیردولتی	در حد معمول مطرح است						
۹	نمونه	در حد معمول مطرح است						
۱۰	وابسته	با قوت مطرح است						
۱۱	هیات امنایی	در حد معمول مطرح است						

ردیف	نوع	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکردهفتم
	مدرسه	زیستی - بدنی	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	اهمیت داشتن زنگ ورزش
۱	استثنایی	به شکل ضعیف تر مطرح است						
۲	ایثارگران	اصلا مطرح نیست						
۳	بزرگسالان	چندان مطرح نیست						
۴	آموزش از راه دور	چندان مطرح نیست						
۵	سمپاد	به صورت پررنگی مطرح است						
۶	شاهد	در حد معمول مطرح است						
۷	عادی دولتی	در حد معمول مطرح است						
۸	غیردولتی	بیش از دیگر مدارس مطرح است						
۹	نمونه	در حد معمول مطرح است						
۱۰	وابسته	مطرح است						
۱۱	هیات امنایی	در حد معمول مطرح است						

ردیف	نوع	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکردهشتم
	مدرسه	زیبایی شناختی - هنری	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	وجود کلاس های فوق برنامه هنری
۱	استثنایی	به شکل ضعیف تر مطرح است						
۲	ایثارگران	اصلا مطرح نیست						
۳	بزرگسالان	اصلا مطرح نیست						
۴	آموزش از راه دور	اصلا مطرح نیست						
۵	سمپاد	با قوت مطرح است						
۶	شاهد	در حد معمول مطرح است						
۷	عادی دولتی	در حد معمول مطرح است						
۸	غیردولتی	بیش از دیگر مدارس مطرح است						
۹	نمونه	در حد معمول مطرح است						
۱۰	وابسته	در حد معمول مطرح است						
۱۱	هیات امنایی	در حد معمول مطرح است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد نهم
	نوع مدرسه	زیستی-بدنی	مثبت	آموزشی	آموزشی	تربیتی	تربیتی	اهمیت داشتن سلامت جسمی-روانی دانش آموزان
۱	استثنایی	به شکل ضعیف تر مطرح است						
۲	ایثارگران	سلامت جسمی ایثارگران چندان مطرح نبود ولی به سلامت روحی آنان و ایجاد امکان ادامه تحصیل برای ارتقاء روحیه آنان توجه شده بود.						
۳	بزرگسالان	سلامت جسمی چندان مطرح نیست ولی تلاش برای ادامه تحصیل از نظر روانی ارضا کننده است						
۴	آموزش از راه دور	به صورت پررنگ مطرح نیست ولی تلاش برای ادامه تحصیل از نظر روانی ارضا کننده است						
۵	سمپاد	با قوت مطرح است						
۶	شاهد	در حد معمول مطرح است						
۷	عادی دولتی	در حد معمول مطرح است						
۸	غیردولتی	بیش از دیگر مدارس مطرح است						
۹	نمونه	در حد معمول مطرح است						
۱۰	وابسته	با قوت مطرح است						
۱۱	هیات امنایی	در حد معمول مطرح است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد دهم
	مدرسه	زیبایی شناختی-هنری	مثبت	آموزشی	آموزشی	تربیتی	تربیتی	توجه به آراستگی ظاهری و فردی
۱	استثنایی	عمومات تحت تاثیر شرایط مالی خانواده ها قرار داشت						
۲	ایثارگران	اصلا مطرح نیست						
۳	بزرگسالان	چندان مطرح نیست و بیشتر متأثر از شرایط جامعه است تا مقررات آموزش و پرورش						
۴	آموزش از راه دور	به صورت پررنگ مطرح نیست						
۵	سمپاد	در حد معمول مطرح است						
۶	شاهد	در حد معمول مطرح است						
۷	عادی دولتی	در حد معمول مطرح است						
۸	غیردولتی	در حد معمول مطرح است						
۹	نمونه	در حد معمول مطرح است						
۱۰	وابسته	با قوت مطرح است						
۱۱	هیات امنایی	در حد معمول مطرح است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان
		اعتقادی، عبادی، اخلاقی	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	التزام به ارزش های نظام
۱	استثنایی	چندان مطرح نیست						
۲	ایثارگران	به قوت مطرح است						
۳	بزرگسالان	چندان مطرح نیست						
۴	آموزش از راه دور	چندان مطرح نیست						
۵	سمپاد	در حد معمول مطرح است						
۶	شاهد	بیشتر از دیگر مدارس مطرح است						
۷	عادی دولتی	در حد معمول مطرح است						
۸	غیردولتی	در حد معمول مطرح است						
۹	نمونه	در حد معمول مطرح است						
۱۰	وابسته	به صورت برجسته بیشتر از دیگر مدارس مطرح است						
۱۱	هیات امنایی	در حد معمول مطرح است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان
		اجتماعی - سیاسی	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	تکریم معلمان
۱	استثنایی	در نابینایان چشم گیر است در دیگر ناتوانی ها هم البته مطرح است						
۲	ایثارگران	در حد شایسته ای مطرح است						
۳	بزرگسالان	به صورت پررنگ مطرح نیست						
۴	آموزش از راه دور	به صورت پررنگ مطرح نیست						
۵	سمپاد	در حد معمول مطرح است						
۶	شاهد	در حد معمول مطرح است						
۷	عادی دولتی	در حد معمول مطرح است						
۸	غیردولتی	در حد معمول مطرح است						
۹	نمونه	در سطح دانش آموزان مطرح است ولیکن متولیان آموزش و پرورش مناطق برای کار چشم گیر و سخت معلمان این مدارس مابه ازایی در نظر ندارند						
۱۰	وابسته	با قوت مطرح است						
۱۱	هیات امنایی	در حد معمول مطرح است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت		نوع کارکرد		کارکرد		کارکرد پنهان		
		اجتماعی - سیاسی	منفی	آموزشی	آشکار	آموزشی	پنهان	تربیتی	وجود فضای رقابتی	
۱	استثنایی	چندان مطرح نیست								
۲	ایثارگران	مطرح است ولی با شکلی مثبت و مطلوب								
۳	بزرگسالان	چندان مطرح نیست								
۴	آموزش از راه دور	مطرح نیست								
۵	سمپاد	به شدت مطرح است								
۶	شاهد	مطرح است								
۷	عادی دولتی	مطرح و تحت تاثیر کنکور است								
۸	غیردولتی	بیش از دیگر مدارس مطرح است								
۹	نمونه	با شدت مطرح است								
۱۰	وابسته	مطرح نیست								
۱۱	هیات امنایی	مطرح است زیرا تحت تاثیر کنکورند								

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت		نوع کارکرد		کارکرد		کارکرد پنهان		
		علمی فناورانه	مثبت	آموزشی	آشکار	آموزشی	پنهان	تربیتی	کارکرد چهاردهم ^۱	
۱	استثنایی	-								
۲	ایثارگران	-								
۳	بزرگسالان	به صورتی ضعیف مطرح است								
۴	آموزش از راه دور	-								
۵	سمپاد	مطرح است								
۶	شاهد	مطرح است								
۷	عادی دولتی	ضعیف است و بیشتر از طریق انجمن اولیاء مطرح است								
۸	غیردولتی	بیش از مدارس دیگر مطرح است								
۹	نمونه	مطرح است								
۱۰	وابسته	با قوت مطرح است								
۱۱	هیات امنایی	مطرح است ولی امناء هنوز جایگاه واقعی خود رانیاخته‌اند								

۱- قابل ذکر است کارکرد ۱۴ تا ۱۹ از جلساتی که برای والدین برگزار شده بود احصاء گردید و این جلسات برای والدین مدارس استثنایی و راه دور برگزار نگردید. دانش آموزان ایثارگر هم همگی بزرگسال محسوب می شدند و احضار والدین آنها موضوعیتی نداشت.

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد پانزدهم
		علمی فناوریانه	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	تعالی کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی
۱	استثنایی	-						
۲	ایثارگران	-						
۳	بزرگسالان	به صورتی ضعیف مطرح است						
۴	آموزش از راه دور	-						
۵	سمپاد	با شدت مطرح است و متاثر از کنکور است						
۶	شاهد	مطرح است و متاثر از کنکور است						
۷	عادی دولتی	مطرح است و متاثر از کنکور است						
۸	غیردولتی	مطرح است و متاثر از کنکور است						
۹	نمونه	مطرح است و متاثر از کنکور است						
۱۰	وابسته	با قوت مطرح است						
۱۱	هیات امنایی	مطرح است و متاثر از کنکور است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد شانزدهم
		اجتماعی-سیاسی	منفی	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	وجود احساس غرور کاذب
۱	استثنایی	-						
۲	ایثارگران	-						
۳	بزرگسالان	مطرح نیست						
۴	آموزش از راه دور	-						
۵	سمپاد	مطرح است و شدت دارد						
۶	شاهد	در حد معمول مطرح است						
۷	عادی دولتی	در حد معمول مطرح است						
۸	غیردولتی	در حد معمول مطرح است						
۹	نمونه	مطرح است						
۱۰	وابسته	چندان مطرح نیست						
۱۱	هیات امنایی	اندکی مطرح است ولی شدت ندارد						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد هفدهم
		اجتماعی-سیاسی	منفی	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	وجود احساس خود کم بینی
۱	استثنایی	-	-	-	-	-	-	-
۲	ایثارگران	-	-	-	-	-	-	-
۳	بزرگسالان	به دلیل شکست های قبلی مطرح است	-	-	-	-	-	-
۴	آموزش از راه دور	-	-	-	-	-	-	-
۵	سمپاد	در حد معمول مطرح است	-	-	-	-	-	-
۶	شاهد	در حد معمول مطرح است	-	-	-	-	-	-
۷	عادی دولتی	در حد معمول مطرح است	-	-	-	-	-	-
۸	غیردولتی	در حد معمول مطرح است	-	-	-	-	-	-
۹	نمونه	مطرح است علی الخصوص که این مدارس خود را رتبه بعد از تیزهوشان می دانند و آزمون هایشان با هم برگزار شده و آنجا پذیرفته نشده اند	-	-	-	-	-	-
۱۰	وابسته	چندان مطرح نیست	-	-	-	-	-	-
۱۱	هیات امنایی	مطرح است خصوصا به دلیل عدم پذیرش دانش آموز در مدارس خاص	-	-	-	-	-	-

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد هیجدهم
		اقتصادی - حرفه ای	منفی	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	سودانگاری مسئولین مدارس
۱	استثنایی	-	-	-	-	-	-	-
۲	ایثارگران	-	-	-	-	-	-	-
۳	بزرگسالان	مدارس دیگر می پندارند رانته پنهان بین نیروهای ادارات مناطق وجود دارد و عموماً " آنها می توانند مدیران مدارس بزرگسال باشند که شائبه سودانگاری مدیران این مدارس را تقویت می کند.	-	-	-	-	-	-
۴	آموزش از راه دور	-	-	-	-	-	-	-
۵	سمپاد	با توجه به دریافت هزینه نزدیک به مدارس غیر دولتی این شائبه وجود دارد ولیکن متاثر از نام مدرسه و عملکرد مقبول مدرسه از منظر والدین و حمایت دولتی ناچیز، اعتراض پررنگی مشهود نیست.	-	-	-	-	-	-
۶	شاهد	چندان مطرح نیست	-	-	-	-	-	-
۷	عادی دولتی	مطرح است ولی اولویت اول نیست و جهت گیری های تعلیم و تربیتی اولیاء مدرسه تفوق دارد	-	-	-	-	-	-
۸	غیردولتی	مطرح است ولی جهت گیری های تعلیم و تربیتی اولیاء مدرسه تفوق دارد	-	-	-	-	-	-
۹	نمونه	چندان مطرح نیست	-	-	-	-	-	-
۱۰	وابسته	اصلاً مطرح نیست	-	-	-	-	-	-
۱۱	هیات امنایی	چندان مطرح نیست ولی گاهی در قالب هایی مانند هزینه سرویس مدرسه و هماهنگی بین مسئول سرویس و مدیر قابل مشاهده است	-	-	-	-	-	-

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد نوزدهم
۱	استثنایی			-				
۲	ایثارگران			-				
۳	بزرگسالان			چندان مطرح نیست				
۴	آموزش از راه دور			-				
۵	سمپاد			به قوت مطرح است علی الخصوص در مدارس جدید که قادر بوده اند برحسب مکان سکونت دانش آموزان آنها را جابجایی کنند تشدید شده است.				
۶	شاهد			چندان مطرح نیست ولی موردی مثل هزینه ۳۰۰ میلیون تومانی برای تغییر نمای دبیرستان شاهد منطقه ی متمول نشین تهران چنین شبهاتی را دامن می زند.				
۷	عادی دولتی			چندان مطرح نیست چون بیشتر خانواده هایی که فرزندشان در مدرسه تحصیل می کنند هم سطحند				
۸	غیردولتی			وجود دارد و در مدارس غیردولتی مناطق متمول نشین شدیدتر است.				
۹	نمونه			مطرح است زیرا بعضی قبول شدگان تیزهوشان به دلیل عدم وسع مالی مدارس نمونه رانتخاب کرده اند				
۱۰	وابسته			اصلا مطرح نیست				
۱۱	هیات امنایی			اندکی مطرح است خصوصا در مناطق بالاتر که تعداد غیردولتی ها زیاد است و والدین که بیشتر فرهنگی هستند به دلیل شرایط مالی این مدارس را ترجیح می دهند				

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد بیستم
۱	استثنایی	مشترک	منفی	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	فرارمغزها
۲	ایثارگران			موضوعیت نداشت				
۳	بزرگسالان			مطرح نیست				
۴	آموزش از راه دور			-				
۵	سمپاد			-				
۶	شاهد							
۷	عادی دولتی			چندان مطرح نیست				
۸	غیردولتی			-				
۹	نمونه			مطرح است ولی کمتر از تیزهوشان				
۱۰	وابسته			-				
۱۱	هیات امنایی			مطرح است ولی کمتر از مدارس تیزهوشان و نمونه				

۱- کارکرد ۲۰ تا ۳۰ نیز به دلیل محدودیت های تحقیق فقط از ۵ جلسه با دانش آموزان مدارس ایثارگران، بزرگسالان، عادی دولتی، نمونه و هیات امنایی احصاء گردید.

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد بیست و یک
		اعتقادی، عبادی، اخلاقی	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	وجود برنامه های آموزشی غیر درسی برای تقویت بنیه اعتقادی مخاطبین
۱	استثنایی	-	-	-	-	-	-	-
۲	ایثارگران	به دلیل امکانات ضعیف کمتر مطرح است	-	-	-	-	-	-
۳	بزرگسالان	مطرح نیست	-	-	-	-	-	-
۴	آموزش از راه دور	-	-	-	-	-	-	-
۵	سمپاد	-	-	-	-	-	-	-
۶	شاهد	-	-	-	-	-	-	-
۷	عادی دولتی	چندان مطرح نیست	-	-	-	-	-	-
۸	غیردولتی	-	-	-	-	-	-	-
۹	نمونه	به دلیل شرایط کنکور این برنامه ها برجسته نیست	-	-	-	-	-	-
۱۰	وابسته	-	-	-	-	-	-	-
۱۱	هیات امنایی	کمتر مطرح است	-	-	-	-	-	-

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد بیست و دو
		اعتقادی، عبادی، اخلاقی	منفی	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	سطحی سازی ارزش های دینی
۱	استثنایی	-	-	-	-	-	-	-
۲	ایثارگران	اصلا مطرح نیست	-	-	-	-	-	-
۳	بزرگسالان	مطرح نیست	-	-	-	-	-	-
۴	آموزش از راه دور	-	-	-	-	-	-	-
۵	سمپاد	-	-	-	-	-	-	-
۶	شاهد	-	-	-	-	-	-	-
۷	عادی دولتی	مطرح است	-	-	-	-	-	-
۸	غیردولتی	-	-	-	-	-	-	-
۹	نمونه	چندان مطرح نیست	-	-	-	-	-	-
۱۰	وابسته	-	-	-	-	-	-	-
۱۱	هیات امنایی	کمتر مطرح است	-	-	-	-	-	-

ردیف	نوع	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد بیست و سه
	مدرسه	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	اهمیت داشتن ادای فرائض
۱	استثنایی	-						
۲	ایثارگران	به طور برجسته مطرح است						
۳	بزرگسالان	مطرح نیست						
۴	آموزش از راه دور	-						
۵	سمپاد	-						
۶	شاهد	-						
۷	عادی دولتی	کمرنگ مطرح است						
۸	غیردولتی	-						
۹	نمونه	مطرح است						
۱۰	وابسته	-						
۱۱	هیات امنایی	مطرح است						

ردیف	نوع	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد بیست و چهار
	مدرسه	اعتقادی، عبادی، اخلاقی	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	اخلاق مداری
۱	استثنایی	-						
۲	ایثارگران	پررنگ مطرح است						
۳	بزرگسالان	به طور خاصی مطرح نیست						
۴	آموزش از راه دور	-						
۵	سمپاد	-						
۶	شاهد	-						
۷	عادی دولتی	در حد معمول مطرح است						
۸	غیردولتی	-						
۹	نمونه	بیش از سایر مدارس مطرح است						
۱۰	وابسته	-						
۱۱	هیات امنایی	مطرح است						

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد بیست و پنج
		اعتقادی، عبادی، اخلاقی	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	وجود علاقه به نماز و شعایر دینی
۱	استثنایی	-	-	-	-	-	-	-
۲	ایثارگران	در حد برجسته مطرح است	-	-	-	-	-	-
۳	بزرگسالان	مطرح نیست	-	-	-	-	-	-
۴	آموزش از راه دور	-	-	-	-	-	-	-
۵	سمپاد	-	-	-	-	-	-	-
۶	شاهد	-	-	-	-	-	-	-
۷	عادی دولتی	کمرنگ مطرح است	-	-	-	-	-	-
۸	غیردولتی	-	-	-	-	-	-	-
۹	نمونه	در حد معمول مطرح است	-	-	-	-	-	-
۱۰	وابسته	-	-	-	-	-	-	-
۱۱	هیات امنایی	در حد معمول مطرح است	-	-	-	-	-	-

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد بیست و شش
		اجتماعی- سیاسی	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	مشارکت دانش آموزان در فعالیت- های اجتماعی (درون و بیرون مدرسه مثل صبحگاه، اردوها، راهپیمایی ها)
۱	استثنایی	-	-	-	-	-	-	-
۲	ایثارگران	پرننگ مطرح است	-	-	-	-	-	-
۳	بزرگسالان	مطرح نیست	-	-	-	-	-	-
۴	آموزش از راه دور	-	-	-	-	-	-	-
۵	سمپاد	-	-	-	-	-	-	-
۶	شاهد	-	-	-	-	-	-	-
۷	عادی دولتی	در حد معمول مطرح است	-	-	-	-	-	-
۸	غیردولتی	-	-	-	-	-	-	-
۹	نمونه	بیش از سایر مدارس مطرح است	-	-	-	-	-	-
۱۰	وابسته	-	-	-	-	-	-	-
۱۱	هیات امنایی	پرننگ تر مطرح است	-	-	-	-	-	-

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد بیست و هفت
۱	استثنایی	اجتماعی-سیاسی <td>مثبت <td>آموزشی <td>تربیتی <td>آموزشی <td>تربیتی <td>گرایش به فعالیت های اجتماعی</td> </td></td></td></td></td>	مثبت <td>آموزشی <td>تربیتی <td>آموزشی <td>تربیتی <td>گرایش به فعالیت های اجتماعی</td> </td></td></td></td>	آموزشی <td>تربیتی <td>آموزشی <td>تربیتی <td>گرایش به فعالیت های اجتماعی</td> </td></td></td>	تربیتی <td>آموزشی <td>تربیتی <td>گرایش به فعالیت های اجتماعی</td> </td></td>	آموزشی <td>تربیتی <td>گرایش به فعالیت های اجتماعی</td> </td>	تربیتی <td>گرایش به فعالیت های اجتماعی</td>	گرایش به فعالیت های اجتماعی
۲	ایثارگران			پررنگ مطرح است				
۳	بزرگسالان			مطرح نیست				
۴	آموزش از راه دور			-				
۵	سمپاد			-				
۶	شاهد			-				
۷	عادی دولتی			در حد معمول مطرح است				
۸	غیردولتی			-				
۹	نمونه			پررنگ مطرح است				
۱۰	وابسته			-				
۱۱	هیات امنایی			پررنگ مطرح است				

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد بیست و هشت
۱	استثنایی	مشترک	مثبت	آموزشی <td>تربیتی <td>آموزشی <td>تربیتی <td>اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی</td> </td></td></td>	تربیتی <td>آموزشی <td>تربیتی <td>اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی</td> </td></td>	آموزشی <td>تربیتی <td>اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی</td> </td>	تربیتی <td>اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی</td>	اهمیت رسیدگی به مسایل انضباطی
۲	ایثارگران			در حد معمول مطرح است ولی انضباط درونی شده است				
۳	بزرگسالان			مطرح است				
۴	آموزش از راه دور			-				
۵	سمپاد			-				
۶	شاهد			-				
۷	عادی دولتی			مطرح است				
۸	غیردولتی			-				
۹	نمونه			با قوت مطرح است				
۱۰	وابسته			-				
۱۱	هیات امنایی			با قوت مطرح است				

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد بیست و نه
۱	استثنایی	سیاسی اجتماعی	مثبت	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	عدالت آموزشی
۲	ایثارگران							عدالت آموزشی نسبی در مدارس وجود دارد ولی در قیاس با مدارس دیگر عدالت نقض می شود
۳	بزرگسالان							عدالت بین مدارس بزرگسال و دیگر مدارس مخدوش است
۴	آموزش از راه دور							-
۵	سمپاد							-
۶	شاهد							-
۷	عادی دولتی							در مقایسه با مدارس خاص عدالت آموزشی مخدوش است
۸	غیردولتی							-
۹	نمونه							در حد معمول مطرح است
۱۰	وابسته							-
۱۱	هیات امنایی							مطرح است البته گاهی تبعیض بین رشته ها مطرح است

ردیف	نوع مدرسه	ساحت های تعلیم تربیت	نوع کارکرد	کارکرد آشکار	کارکرد آشکار	کارکرد پنهان	کارکرد پنهان	کارکرد سی
۱	استثنایی	مشترک	منفی	آموزشی	تربیتی	آموزشی	تربیتی	ایجاد احساس شکست تحصیلی
۲	ایثارگران							وجود دارد ولی انگیزه برای رفع احساس شکست بالاست.
۳	بزرگسالان							به دلیل شکست های آموزشی مربوط به مدارس دیگری که این دانش آموزان از آنجا به این مدارس منتقل شده اند و گاهی مقطع تحصیلی قبل این احساس همچنان همراه این دانش آموزان وجود دارد.
۴	آموزش از راه دور							-
۵	سمپاد							-
۶	شاهد							-
۷	عادی دولتی							مطرح است
۸	غیردولتی							-
۹	نمونه							وجود دارد و پذیرفته نشدگان تیزهوشان آن را تشدید کرده اند.
۱۰	وابسته							-
۱۱	هیات امنایی							وجود دارد علی الخصوص که این دانش آموزان در مدارس سی مثل تیزهوشان یا نمونه پذیرفته نشده اند.

محور دوم: جمع بندی نتایج بر اساس جلسه تلفیقی

برای جمع بندی و نهایی کردن سوال دوم و سوم تحقیق از جمع بندی نتایج جلسه تلفیقی استفاده شد. جلسه تلفیقی بیست و پنجمین جلسه کانونی برگزار شده بود که در آن از حضور نمایندگان هر نوع مدرسه استفاده شد. در واقع این جلسه جمع بندی نتایج ۲۴ جلسه گذشته‌ای محسوب می شد که ۱۶۰ نفر از مدیران و معاونین آموزشی مدارس مدارس، والدین و دانش آموزان در آن شرکت داشتند و نقطه نظرات خود را در مورد کارکردهای مدرسه خودشان ارائه نمودند.

لیست حضار جلسه تلفیقی ۲۴ اسفند به شرح زیر است:

جمع بندی جلسه تلفیقی مدیران انواع مدارس ۱۳۹۲/۱۲/۲۴	
نوع مدرسه	حضار
ایثارگران، شاهد، نمونه دولتی قدیمی، نمونه دولتی جدیدالتاسیس، بزرگسالان، راه دور، غیر دولتی، عادی دولتی، وابسته، هیات امنایی	در این جلسه ۹ مدیر و ۱ معاون آموزشی از ۹ نوع مدرسه مورد مطالعه و یک نفر از مدیران اسبق وزارت خانه و ۱ معاون از مدارس وابسته که در مجموع ۶ نفر خانم و ۶ نفر آقا را شامل می شدند حضور یافتند. نماینده مدارس استعدادهای درخشان و نماینده مدارس استثنایی علی رغم هماهنگی قبلی در جلسه حاضر نشدند. البته دیدگاه هایشان در نشست های قبلی مربوط به نوع مدرسه شان اخذ شده است.

سوال دوم تحقیق: با در نظر داشتن کارکرد های آشکار و پنهان مدارس، کدامیک از مدارس با هم

قابلیت ادغام را دارند؟

سوال سوم تحقیق: با چه راهکارهایی می توان آثار و کارکردهای مثبت (اعم از آشکار و نهان) را

تقویت کرد و آثار و کارکردهای منفی (اعم از آشکار و نهان) را کاهش داد؟

جمع بندی مباحث صورت گرفته در این جلسه بر حسب سوال دوم و سوم تحقیق به شرح زیر است:

- در نوع **مدارس عادی - دولتی** ضرورت توجه جدی و همه جانبه برای رفع مشکلات حادث شده و

توسعه بی رویه مدارس سمپاد، نمونه دولتی و شاهد و البته هیات امنایی مورد تاکید قرار گرفت و لزوم توجه

مجدد آموزش و پرورش به احیاء مدارس عادی از نظر داشتن دانش آموزان ملحوظ گردید.

مدارس عادی دولتی امروزه انبانی از دانش آموزان بی انگیزه و برگشت خورده از مدارس خاصند، در حالی

که سرمایه گذاری اصلی نظام آموزش باید مبتنی بر ارتقاء و کیفیت بخشی این نوع مدارس باشد.

- در مورد **مدارس نمونه** بازگشت به اساسنامه قبل که این نوع مدرسه رامنحصر به دانش آموزان مناطق محروم می‌دانست مورد توجه قرار گرفت و رشد بی‌رویه این مدارس را آسیب‌تلقی می‌کردند که باید در اولین فرصت مورد تجدید نظر قرار گیرد. به واقع شایسته نظام آموزشی ما نیست که به قیمت رفع مشکلات مالی آموزش و پرورش از شیوه فریب مردم برای توسعه این مدارس استفاده کند تا جایی که در بعضی مناطق ضعیف‌ترین و بی‌کیفیت‌ترین مدارس منطقه را با تابلوی نمونه دولتی بدون توجه به زیرساخت و امکانات به عنوان مدرسه نمونه دولتی به مردم معرفی کرده‌اند.

- در مورد مدارس **استعدادهای درخشان** نیز لزوم بازگشت به اساسنامه اولیه مورد تاکید بود و توسعه ایجاد شده در سنوات اخیر را آسیب‌جدی نظام تعلیم و تربیت کشور تلقی می‌نمایند. جمع‌نظرات مبتنی بر این بود که مدارس تیزهوشان قادر نیستند تیزهوشان واقعی را جذب کنند و افراد جذب شده تیزهوش نیستند و لازم است آزمون‌های مدارس استعدادهای درخشان از نظر سطح علمی و کیفیت قادر باشند دانش‌آموزان تیزهوش را به طور واقعی و با تعداد محدودتر برای این مدارس سرند نمایند.

- در **مدارس هیات امنایی** جمع‌بندی این است که این مدارس فرصتی برای خانواده‌های طبقه متوسط جامعه که عموماً کاربر فرهنگی و فرزندان خانواده‌های آموزش و پرورشی هستند، ایجاد کرده است ولیکن لازم است این مدارس به هیچ وجه توسعه نیابند. تدوین آئین‌نامه‌هایی که قدرت مدیران در مقابل سفارش‌پذیری برای ثبت نام در این نوع مدرسه را تقویت می‌کند و مدیر می‌تواند در مقابل سفارشات ثبت نام غیرقانونی دانش‌آموزان بایستد مورد تاکید قرار گرفت.

- در مورد **مدارس وابسته** پس از بررسی انواع مدارس وابسته، به نظر می‌رسد سبک کار اکثریت این مدارس مشابه مدارس غیردولتی است و در رده این نوع مدارس طبقه بندی می‌شوند. مدرسه‌های وابسته به مدرسه عالی شهیدمطهری تنها مدرسه موجودی است که می‌توان به دلیل سبک کار منحصر به فرد، آن نوع مدرسه وابسته را متمایز دانست و بهتر است این نوع مدرسه همچنان به کار خود ادامه دهد و در صورت ارتقاء کیفیت، توسعه یابد و برای این نوع مدرسه نیز توسعه بدون کیفیت آسیب‌زا است.

- **مدارس غیردولتی** نیازمند نظارت دقیق‌اند که باید همراه با اقدامات لازم برای اصلاح نگرش منفی مردم به این نوع مدارس مورد توجه جدی قرار گیرد. مجوزهای تاسیس آن نیز باید به افراد ذی‌صلاح تعلق گیرد.

- در مورد **مدارس شاهد** توسعه رخ داده نامناسب است. لازم است از توسعه بی رویه این نوع مدرسه ممانعت به عمل آید و با حفظ و کیفیت بخشی آموزش و پرورش در احیاء فرهنگ و ارزش‌های شهدا بکوشیم. سفارش پذیری در ثبت نام این نوع مدارس آسیب جدی دیگری است که باید کنترل شود.

- در مورد **مدارس ایثارگران** با توجه به کاربران خاص و محدود و البته نیازمند شرایط خاص، لازم است که مدارس موجود و خدماتی که به خانواده جانبازان و ایثارگران بزرگسال ارائه می‌کنند ادامه یابد و لیکن از توسعه این نوع مدارس با هر عنوانی باید اجتناب شود.

- در مورد **مدارس راه دور** نگرش موجود افراد حاضر در جلسات کانونی عموماً منفی بود و این مسئله متوجه مشکلات موجود مدارس راه دور به دلیل ساقط شدن ساز و کار این نوع مدارس است. در این نوع مدرسه که عملاً پایه مدارس هوشمند محسوب می‌شود برخورد و نگاه سلیقه‌ایی اعمال شده است و آموزش‌هایی که از بدو آغاز تا امروز می‌توانست نظام آموزشی کشور را توانمند سازد و در بخش‌های مربوط به بزرگسالان تحول ایجاد نماید ناکارآمد ساخته است. از سوی دیگر تاکید شد که با توسعه علمی این مدارس در کنار ایجاد آموزش مجازی (تلویزیون پایه و اینترنت پایه) در کنار آموزش کتاب پایه موجود، می‌توان بخش عمده‌ای از فعالیت‌های یادگیری مدارس دیگر نظیر مدارس عشایری، مدارس خارج از کشور، مدارس بزرگسال غیردولتی، مدارس ایثارگران و... را تحت این نوع آموزش، پوشش داد.

- در مورد **مدارس بزرگسال دولتی** جمع‌بندی حذف مدارس بزرگسال دولتی و کاستن از بار هزینه‌های آموزشی دولت است. **مدارس بزرگسال غیردولتی** نیز لازم است در مدارس راه دور ادغام گردد. لازم است ادغام مدارس، تدریجی و با حساب و ملاحظه باشد و عملکرد عجله‌ای و دفعی اثرات نامطلوب دارد.

- در مورد **مدارس استثنایی** جمع‌بندی توجه و حمایت بیشتر از این نوع مدارس است. مشکل اساسی این نوع مدرسه تامین هزینه سرویس رفت و آمد است که با اطلاع رسانی معیوب، انتظارات خانواده‌ها از مدیران منفی و غیرواقعی است. لازم است در خصوص تلفیق دانش آموزان نابینا، ناشنوا و دارای اختلال جسمی حرکتی، در مدارس عادی تمهیدات لازم اندیشیده شود.

- در مورد **شیوه ارزشیابی همه انواع مدارس**، یافته‌ها مبین آن است که در مدارس قبل از متوسطه (نتایج این مطالعه به دوره ابتدایی و راهنمایی اشاره دارد و طبعاً دوره متوسطه اول که اخیراً اجرا می‌شود مورد نظر نمی‌باشد) ارزشیابی دانش آموزان نازل و بی کیفیت است و ممکن است اجرای نظام ارزشیابی کیفی در آن مدخلیت داشته باشد که نیاز به آسیب شناسی است و لازم است برای ارتقاء کیفیت آموزش مدارس، آزمون‌های واقعی و استاندارد تهیه شود. برگزاری مجدد امتحانات نهائی در هر مقطع تحصیلی پیشنهاد اجرایی خوبی بود که در مورد آن اجماع وجود داشت.

- به دلیل این که نظام آموزشی کشور در چنبره **کنکور** گرفتار است، آب گل آلودی برای ماهیگیران این حوزه فراهم شده است تا فضای شناختی خانواده‌ها را در مورد موفقیت یا عدم موفقیت در کنکور تحت تاثیر خود قرار دهند و سود خود را رقم زنند که آسیب‌های جدی را متوجه نظام تعلیم و تربیت کشور ساخته است، از جمله این که پرداختن به بعد تربیت از پایه فراموش شده است که این مورد اصلاً نشانه خوبی نیست. لذا لازم است با **اقدامات فرهنگی و رسانه‌ای**، ذهنیت جامعه به نقطه تعادل برگردد و برای ارتقاء واقعی شرایط آموزشی و پرورشی مدارس کشور با محوریت آموزش و پرورش تلاش شود و اگر قرار است از سبب هزینه‌های خانواده در این خصوص هزینه شود در صحن مدارس این کار به انجام رسد.

جمع نظرات مبین این بود که **فاصله قابل توجهی بین ستاد و صف** وجود دارد و منویات کسانی که در ستادهای آموزش و پرورش فعالند با واقعیت‌های جاری مدارس مباینت دارد و آیین نامه‌های اجرایی مدارس عموماً واقعی نیست، گاهی مدیر مجبور است قانون را دور بزند و وقت زیادی از مدیران و دست اندرکاران مدارس برای پاسخ به آن صرف می‌شود و از همه بدتر این که مردم را در مقابل نظام آموزش و پرورش کشور قرار می‌دهد و لازم است تعامل لازم در این بین ستاد و صف خصوصاً معمول گردد.

ادغام بخش‌های مرتبط ستادی و **کوچک سازی هرچه بیشتر ستادهای فربه** امکان رسیدگی هرچه بیشتر به مدارس و دانش آموزان که کاربران اصلی آموزش و پرورش هستند را فراهم می‌کند.

- سیر فرهنگی در کشور ما به خصوص در میان جوانان سیر نزولی دارد و باید اذعان کنیم به **شکست ارزشی جایگاه معلم و استاد** در جامعه ما و شاید بتوان علت آن را عدم توانمندی اقتصادی معلمان دانست که باعث شده این قشر زحمتکش برای تکافوی هزینه‌های شخصی خود به شدت کار کنند و همین امر باعث شده که ایشان روز به روز از جایگاه اصلی خویش دور شوند.

- **رویکرد اقتصادی** در آموزش و پرورش منجر به نزول کیفیت آموزشی و تربیتی سطوح مختلف آموزش و پرورش شده است لذا با **جایگزین کردن رویکرد آموزشی ، تربیتی** در نظام تربیتی کشور می توان در بلند مدت هزینه های اقتصادی را جبران کرد.

- وجود هر نوع مدرسه ای متناسب با **فلسفه وجودی** آن مورد تاکید قرار گرفت و جمع نظرات این بود که در صورت احراز شرایط مبتنی بر فلسفه وجودی، باید آن نوع مدرسه به حیات خود ادامه دهد و کاربران خاص خود را پوشش دهد و توسعه به هر نحو در غیر از شرایط فوق نامطلوب تلقی می شود.

محدودیت های پژوهش:

- در بعضی جلسات برگزار شده حضار کم تعداد بودند و البته مقرر بود که حداقل ۶ نفر در جلسه باشند لیکن در بعضی افراد انگیزه چنان پایین بود که حاضر به شرکت در جلسات ما نبودند. علت دیگر تنظیم وقت جلسه با همه حضار بود که انصافا کاری سخت بود و طاقت فرسا بود به طوری که ۱۶۰ نفر در ۲۵ جلسه کانونی شرکت داشته اند .

- طبعا ارزیابی کار مدرسه از ذی نفعان حساسیت هایی دارد و با مقاومت و دفاع آنان روبرو بود علی الخصوص که سوال از ادغام نوع مدرسه آنان مطرح بود. عملا بسیاری از مشکلات مدرسه خود را به انواع مدارس دیگر اسناد می دادند و گاهی هم نگاه های غیر کارشناسی در مورد دیگر مدارس فراوانی قابل توجهی داشت.

- مدیران از جلسات صبح استقبال بیشتری داشتند و امکان برگزاری همه جلسات در صبح فراهم نبود.
- هماهنگی تلفنی با ۱۶۰ نفر و مجاب کردن آنان برای شرکت در جلسات و اجرای ۲۵ جلسه در ۲/۵ ماه کاری بسیار سخت و طاقت فرسا بود.

- برای جلسات با دانش آموزان سختی کار زیاد تر بود چون برای هماهنگی آوردن و برگرداندن آنها غیر از مدرسه بعضا باید رضایت والدین را هم جلب می کردیم و در عین حال حضور دختران و پسران در یک جلسه را صلاح ندانستیم و فقط یک جلسه دانش آموزان نمونه بین دو جنسیت توأم برگزار شد و البته با دانش آموزان ایثار گر هم چنین بود که آنها بزرگسال محسوب می شدند.

- مدیرانی که برای شرکت در جلسات هماهنگ نشدند و همکاری نکردند امکان مجاب کردن والدین آنها تقریبا ناممکن بود و لذا جلسات با والدین و دانش آموزان هم کم تعداد برگزار شد.

- سوگیری هایی در کار وجود داشت که از بیرون به کار تحمیل شده بود. مقام محترم وزرات از ادغام مدارس در موقعیت های مختلف اظهاراتی داشتند مبنی بر این که معتقد به ادغام و کاهش انواع مدارسند و محققین در جلسات با فشار و مقاومت زیادی روبرو بودند. مثلا مطرح بود که برای این کار تصمیمات از قبل گرفته شده است. یا حتی محققان را عامل ادغام دانسته و گاهی مورد تهدید قرار می دادند.
- سوگیری دیگری که در این کار وجود داشت و جزو محدودیت های کار محسوب می شد این بود که مدیرانی که در جلسات حاضر بودند، والدین و دانش آموزانی را به جلسات کانونی، معرفی می کردند که از آنها ذهنیت مساعدتری داشتند و طبعاً آن افراد هم در مورد مدرسه، مدیر و کادر آموزشی نظر مطلوب تری داشتند و عملاً نظرات والدین و دانش آموزان نظرات همه والدین و دانش آموزان این مدارس نبود. این مسئله در مورد خود مدیران هم تسری داشت به نحوی که برای انتخاب مدیران هم علی رغم تاکید به کارشناسان ادارات در آموزش و پرورش کل تهران که مدیری معرفی کنند که شرایط حد وسط نوع مدرسه مور نظر را داشته باشد ولی در عمل و بیشتر مدیران مطلوب تر مناطق در این جلسات کانونی شرکت کردند.
- محدودیت دیگر این بود که به دلیل محدودیت زمانی امکان برگزاری جلسات کانونی برای والدین ۲ نوع مدرسه (استثنایی و راه دور) فراهم نشد و همین طور فقط جلسات کانونی برای دانش آموزان مدارس ایثارگران، بزرگسالان، عادی دولتی، نمونه دولتی و مدارس هیات امنائی برگزار شد و به دلیل ذکر شده از برگزاری جلسات با دانش آموزان ۶ نوع مدرسه دیگر بازماندیم.
- محدودیت مهم دیگر کار که به طولانی شدن زمان اجرای طرح منجر شد کلان بودن موضوع بررسی یعنی بررسی کارکردهای آشکار و پنهان آموزشی و تربیتی در بین انواع مدارس متنوع بود و این که کارفرما سعی داشت هیچ نوع مدرسه ای از قلم نیفتد و البته کار به کل کشور و همه مقاطع تحصیلی قابل تعمیم باشد، که عملاً این موارد محقق نشد و مدارس ورزش از دایره بررسی این مطالعه بیرون ماندند، مطالعه به شهر تهران محدود گردید، مقطع متوسطه برای انجام کار انتخاب شد و از بین رشته های متوسطه به رشته متوسطه عمومی اکتفا شد.
- موضوع دیگری که زمان اجرای طرح را به تعویق انداخت عوض شدن روش اجرای تحقیق بود. برای این مطالعه روش پیمایش پیش بینی شده بود و زمان مبسوطی برای تدوین پرسشنامه های طرح

گذاشته شد ولیکن در اثنای کار جمع بندی نهایی چنین تقریر یافت که کار با روش اجرای جلسات کانونی به انجام رسد.

پیشنهادات تحقیقات آتیه

- به دلیل حجم گسترده کار، گزارش جلسات به صورت خلاصه ارائه شده است و مشروح جلسات برگزار شده زمینه لازم برای انجام مطالعه ای کیفی را فراهم کرده است که لازم است در اسرع وقت به انجام رسد.
- زمینه انجام پیمایشی از کار با پرسشنامه های تهیه شده نیز فراهم شده است و پرسشنامه ها در خلال جلسات پایلوت شدند و انجام پیمایشی در کل کشور می تواند یافته های منحصر به فردی را فراهم کند.
- برای تصمیم گیری در خصوص ادغام مدارس خوب است مطالعه ای موازی با جهت گیری های مطالعه اخیر توسط پژوهشگران دیگری نیز به انجام برسد تا مشخص شود آیا دیگر محققان هم به چنین نتایجی می رسند .
- خوب است در مطالعه ای دیگر جلسات کانونی با دیگر مدارس کشور نیز برگزار شود و صرفا به نتایج مطالعه تهران اکتفا نگردد.
- خوب است در مطالعه ای دیگر جلسات کانونی با مدارس دیگر مقاطع نیز برگزار شود تا استنباط کامل تری از کارکردهای انواع مدارس به دست آید.
- توصیه می شود این بررسی با موضوع بررسی کارکردهای مدارس ورزش و به صورت جداگانه در رشته های فنی و حرفه ای و کاردانش مقطع متوسطه نیز به انجام برسد.

فهرست منابع

- احمدی، احمد-قلی زاده، آذر- منصور، امین (۱۳۸۵). مقاله ای تحت عنوان: مقایسه عوامل موثر بر افت تحصیلی دانش آموزان شاهد و غیر شاهد دبیرستان های دخترانه شهر اصفهان، فصلنامه دانش و پژوهش در علوم تربیتی (دانشگاه آزاد)، سال سوم، شماره نهم، صص ۶۱-۷۷
- ادیب سرشکی، نرگس. پور محمدرضای تجریشی، معصومه، میرزمانی بافقی، محمود (۱۳۸۶). تاثیر برنامه آماده سازی بر میزان پذیرش ثدانش آموزان واجد اختلال حسی - حرکتی در مدارس فراگیر و عادی، مجله پژوهش در حیطه کودکان استثنایی، شماره ۲۵، ۲۶۴-۲۴۷.
- ادیب سرشکی، نرگس (۱۳۸۳). میزان پذیرش دانش آموزان استثنایی توسط دانش آموزان عادی در مدارس فراگیر. گزارش طرح تحقیقاتی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.
- استالی براس، الویر-بولوک، آلن (۱۹۸۲). ترجمه ع.پاشایی، فرهنگ اندیشه نو ۱۳۶۹، تهران: نشر مازیار
- اسکیدمور، ویلیام، تفکر نظری در جامعه‌شناسی، جمع مترجمان، تهران، نشر سفیر، ۱۳۷۲
- اعزازی، شهلا (۱۳۸۱)، معرفی حوزه جامعه‌شناسی آموزش پرورش، مجله رشد علوم اجتماعی، شماره ۱، صص ۵۵-۸۴
- افروز، غلامعلی (۱۳۷۷). روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- اکرمی، سیدرحمت اله. حاتم تهرانی، سعید. نخجوانی، رضا (۱۳۶۵) تحقیقی پیرامون نحوه مشارکت مردم در آموزش و پرورش، گزارش چاپ نشده سازمان برنامه و بودجه
- امیری - محمدعلی (۱۳۴۵). مساله واگذاری امور فرهنگی به مردم. نشر سازمان برنامه و بودجه
- آقا جان نشتایی، میترا، خاکسار، مینا (۱۳۷۳). پایان نامه ای تحت عنوان بررسی کیفیت آموزشی مدارس غیر انتفاعی و دولتی مقطع راهنمایی شهرستان تنکابن، به راهنمایی غلام حسین خباز، مرکز آموزش عالی و ضمن خدمت شهر گیلان، مقطع کارشناسی، رشته علوم تجربی
- باردن، لورنس. (۱۳۷۴). «تحلیل محتوا» ترجمه محمد یمنی دوزی سرخابی و ملیحه آشتیانی. تهران: دانشگاه شهید بهشتی
- بازرگان، زهرا (۱۳۷۲). هشدار از میان نامه ها. رشد معلم، مهرماه، صص ۵۹-۶۰
- برنجی، محمد رضا (۱۳۶۷). مدارس غیر انتفاعی، کمکی به توسعه آموزش و پرورش، مجله روانشناسی و علوم تربیتی (آموزش و پرورش)، پاییز و زمستان، شماره ۱۵، ۵۴-۳۴

- توکلی، مهین (۱۳۷۸). مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دچار نقص شنوایی در سیستم تلفیقی و سیستم مدارس خاص. سازمان آموزش و پرورش استثنایی.
- تیموری، بهنام اسحق (۱۳۹۰)، پایان نامه ای تحت عنوان مقایسه کیفیت آموزشی مدارس دولتی با مدارس هیات امنایی، به راهنمایی محمد غفاری، دانشگاه آزاد واحد تنکابن، مقطع کارشناسی ارشد، رشته مدیریت آموزشی
- جعفریان، رسول (۱۳۸۶). جریان ها و سازمان های مذهبی - سیاسی ایران. نشر مورخ
- حاضری، علی محمد (۱۳۷۷) مدارس غیر انتفاعی و تحرک اجتماعی. سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ ارشاد اسلامی
- حسینی، اشرف السادات (۱۳۸۹). پایان نامه ای تحت عنوان نظام حقوقی حاکم بر مدارس غیرانتفاعی، به راهنمایی محمد حسن حبیبی، مقطع کارشناسی ارشد، رشته حقوق عمومی، دانشگاه تهران (پردیس قم)
- حکیم زاده، رضوان و کیامنش، علیرضا و عطاران، محمد. (۱۳۸۶). تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره راهنمایی با توجه به مسائل روز جهانی در حوزه برنامه درسی. تهران: فصلنامه مطالعات برنامه درسی، سال دوم ۲۷-۵۴.
- حیدری چروده، مجید (۱۳۷۶) بررسی تطبیقی کارآمدی سازمانی مدارس غیرانتفاعی و دولتی دوره متوسطه شهر مشهد. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد
- خلیلی، علامرضا (۱۳۷۴)، طرح پژوهشی تحت عنوان مقایسه بهره هوشی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر مدارس نمونه دولتی، نمونه مردمی و غیر انتفاعی دوره راهنمایی مازندران، تحت نظارت قاسم پوریا
- رابرتسون، یان (۱۹۴۴). درآمدی بر جامعه (با تاکید بر نظریه های کارکردگرایی، ستیز و کنش متقابل نمادی)، ترجمه حسین بهروان ۱۳۷۷، چاپ سوم، مشهد: استان قدس رضوی
- راوندی، مرتضی (۱۳۶۴). سیر فرهنگ و تاریخ تعلیم و تربیت در ایران و اروپا. تهران: نشر گویا
- راوندی، مرتضی (۱۳۶۴). سیر فرهنگ و تاریخ تعلیم و تربیت در ایران و اروپا. تهران، نشر گویا.
- رفعت جاه، مریم (۱۳۷۶) بررسی عوامل مؤثر در عملکرد تحصیلی دانش آموزان مدارس غیرانتفاعی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران: دانشکده علوم اجتماعی
- ریتزر، جورج، نظریه ی جامعه شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، ۱۳۸۹، چ ۱۶، تهران: علمی
- ستوده، هدایت الله - بقایی سرابی، علی (۱۳۸۷). جامعه شناسی آموزش و پرورش، تهران: ندای آریا

- سند راهبردی معاونت پرورشی و تربیت بدنی (حاوی اهداف -سیاست ها -برنامه ها و شاخص های مبتنی بر ساحت های تربیتی ۱۴ گانه)، سال ۱۳۸۷، تهران: وزارت آموزش و پرورش، معاونت پرورشی و تربیت بدنی.
- شارع پور، محمود(۱۳۸۳). جامعه شناسی آموزش و پرورش، تهران: سمت
- صدیق، عیسی (۱۳۵۴). تاریخ فرهنگ ایران - انتشارات تهران.
- صفار حیدری، حجت (۱۳۸۳). بررسی انتقادی کارکردهای مدارس در دوران نو، مجله دانش و رفتار، دانشگاه شاهد، سال یازدهم، شماره ۹، ۸۹-۷۹
- ضیایی موحد، محمد(۱۳۹۰) بررسی تطبیقی فلسفه تربیتی و تجربیات مدارس اسلامی با نهضت یسوعی، مطالعه مدارس دبیرستان علوی. پایان نامه ارشد دانشگاه تهران
- عریضی، سیدحمید رضا(۱۳۸۲). سخنرانی تحت عنوان: مقایسه شیوه های مدیریت کلاس در مدارس دولتی و منتخب، فصلنامه آموزه، شماره ۲۵-۲۷، صص ۲۶-۲۸
- فرمehنی فراهانی، محسن(۱۳۷۸). فرهنگ توصیفی علوم تربیتی، تهران: اسرار دانش
- قاسمی پویا، اقبال(۱۳۷۷). پیدایش و گسترش مدارس جدید در دوره قاجار. نشر مرکز
- قدیری، حسن(۱۳۸۰). بررسی عوامل موثر در انتخاب مدارس غیر انتفاعی توسط والدین بر اساس موقعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده ها (با تکیه بر مطالعه در شهر تهران). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس
- کسروی، احمد(۱۳۵۳). تاریخ مشروطیت ایران. انتشارات امیرکبیر: چاپ دهم
- گال، مردیت- بورگ، والتر- گال، جويس(۱۹۴۲). روش های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روانشناسی، ترجمه احمد رضا نصر، حمید رضا عریضی، محمود ابوالقاسمی، خسرو باقری.....۱۳۸۳، تهران: سمت
- گل پرور، محسن (۱۳۸۹). بررسی نقش اخلاق تحصیلی، عدالت و بی عدالتی آموزشی در رفتارهای مدنی - تحصیلی دانشجویان، اندیشه های تازه در علوم تربیتی، دانشگاه آزاد واحد خوراسگان(اصفهان)، سال پنجم، شماره ۴، صص ۴۱-۲۵
- گل پرور، محسن. عریضی، سید حمید رضا، ۱۳۸۲، مقاله ای تحت عنوان: بررسی نگرش سنجی افراد جامعه نسبت به مدارس غیر انتفاعی در شهر اصفهان، فصلنامه آموزه، شماره ۱۸-۲۴، صص ۶۹-۵۷

- گلپرور، محسن، و عریضی حمید رضا (۱۳۸۳)، مقاله ای تحت عنوان: رابطه نحوه نگرش به مدارس غیر انتفاعی با رویکردهای عدالت اجتماعی، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۵، صص ۲۹۳-۳۱۸.
- گلشن فومنی، محمد رسول (۱۳۸۰). جامعه شناسی آموزش و پرورش، تهران: نشر دوران، چاپ سوم
- گوران، شهناز (۱۳۷۷)، پایان نامه ای تحت عنوان بررسی مسائل آموزشی مدارس غیر انتفاعی شهرستان ساری، به راهنمایی منصور تولیتی، کارشناسی ارشد، در رشته مدیریت آموزشی
- محمد بیگی، علی اعظم (۱۳۷۰). مدارس غیر انتفاعی و نقش آن در ایجاد فرصت‌های برابر آموزشی. فصل نامه تعلیم و تربیت شماره ۲۷ و ۲۸ پاییز و زمستان صص ۱۹-۳۴
- مرجانی، بهناز (۱۳۷۰). بررسی عوامل موثر در ایجاد مدارس فنی و حرفه ای در ایران از دارالفنون تا به امروز. پایان نامه ارشد دانشگاه تهران
- مقدسی، رضی (۱۳۷۳). بررسی و مقایسه برخی از ویژگی های مدارس غیرانتفاعی با مدارس دولتی مقطع متوسطه شهر اهواز. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران.
- مهر نوروزی، زهره (۱۳۸۴). سرمایه اجتماعی و نقش نهاد ها، مجلات ادبیات و هنر (حدیث زندگی)، شماره ۲۷
- نازک تبار، حسین؛ ویسی، رضا (۱۳۸۷). مقاله ای تحت عنوان: واکاوی رابطه سرمایه اجتماعی با تحصیل فرزندان، مجله فرایند مدیریت و توسعه، شماره ۶۸-۶۹، تابستان و پاییز، صص ۱۲۳-۱۴۹
- نصیری، مسعود (۱۳۸۵) بررسی نقش تغذیه در سلامتی جانبازان نخاعی، طرح پژوهشی: سازمان مخترعین و مبتکرین بسیجی کشور
- نوزری، محمد اسماعیل (۱۳۵۵). مسائل مربوط به انتقال مالکیت مدارس خصوصی به دولت. بررسی ۶۹. تهران: دربار شاهنشاهی، امور اجتماعی، سازمان شاهنشاهی بازرسی آموزش و پرورش.
- نوغانی، محسن (۱۳۸۲)، مقاله ای تحت عنوان : آموزش و پرورش و بازتولید فرهنگی، مجله آموزش اجتماعی، دوره جدید شماره ۳، صص ۱-۶
- وفادار، محمد حسین (۱۳۵۲). فلسفه تشکیل مدارس جامع (مبانی روانی و تربیتی آن). پایان نامه ارشد دانشگاه تهران به راهنمایی دکتر سرمد.
- هولستی، آر.آل. (۱۳۷۳). تحلیل محتوا در علوم اجتماعی و انسانی. ترجمه نادر سالارزاده میری. تهران: دانشگاه شهید بهشتی

- یمنی دوزخی سرخابی، محمد، مقاله ای تحت عنوان "تحلیل مسائل آموزش . پرورش ابتدایی ایران (رویکرد اجتماعی-آموزشی)، مجموعه مقالات سمپوزیوم جایگاه تربیت در آموزش و پرورش دوره ابتدایی، صص ۴۴۱-۴۵۱

- Astin.W.Alexander(۱۹۹۰).Educational assessment and educational equity. American journal of education, vol۹۸, no ۴
- Bourdieu,pierre et passeron,j.c(۱۹۷۰)la reproduction :elements pour une theorie du systeme en den seignement.paris,les Editions dominuit.
- Edlund ,sven (۱۹۷۴).Diskssionen om begavning survalet under reformation och stromakstiden.lund,Gleerups
- Fields,T.H.(۱۹۹۵). Inclusion with students. Journal with Specialist in Group Work. ۷, ۹۱-۹۸.
- <http://services.tehranedu.ir/schoolserch.asox?ing=fa>
- Harr bailey, Marcia j(۲۰۰۹). The start-up of religious charter schools: implications for privations for privatization and choice in u.s. education. New York, Fordham university
- Husen torsten (۱۹۴۸).Be gavning och miljo .stockholm ,almgvist and wiksell
- Holmes. George m, Jeff desimone. Rupp, Nicholas g(۲۰۰۳), Does school choice increase school quality, working paper ۹۶۸۳, <http://www.naber.org/papers/w/۹۶۸۳>
- Rinzulli” linda a. Heather macpherson rarrott. Irene r. beattie(۲۰۱۱). Racial mismatch and school type: teacher satisfaction and retention in charter and traditional public schools. Sociology of education. ۸۴(۱) ۴۸-۲۳. American sociological association
- Greene, jay p(۱۹۹۷), effectiveness of school choice : the milwaukee experimentcenter for public policy university of Houston and payl E. peterson
- Lynch,Kathleen; Baker, john.(۲۰۰۵). equality in education: and equality of condition perspective, throy and research in education. Vol.۳ no ۲ ۱۳۱-۱۶۴.
- Schiefelbein,Emesto; Farrell,josoph,(۱۹۸۲)Eight years of their lives:through schooling to the labour market in chile.ottawa,the international Development center.
- Sjostrand , wilhelm (۱۹۷۳).freedom and equality as fundamental educational principles in western democracy :from john locke to Edmund Burke.stockholm,Almqvist and wikell (studia scientiae pedagogicae upsalien,no ۱۲.

- UNESCO(۲۰۰۱). The Education for All(EFA) Flagship: the right to education for person with disabilities.Paris.
- Vagh, S., Elbum, B.E & Schumm, J.S.(۱۹۹۶). The effects of inclusion on the social functioning of students with learning disabilities. Journal of Learning Disabilities. ۲۹, ۵۹۸-۶۰۸.

پیوست‌های تحقیق

الف-سوالات مصاحبه‌ها:

با دست اندرکاران اجرایی:

- ۱- کارکردهای آشکار این نوع مدارس چیست؟
- ۲- کارکردهای پنهان این نوع مدارس چیست؟
- ۳- آیا این نوع مدارس بر اساس اهداف مصوب، اساسنامه و هدف وجودی خود به فعالیت ادامه می‌دهند؟
- ۴- آیا این نوع مدارس توانسته‌اند انتظارات مخاطبین (جامعه، خانواده، دانش آموز) خود را اجابت نماید؟
- ۵- چندگونگی و تنوع مدارس از نظر شما با توجه به وضعیت فعلی آموزش پرورش چگونه ارزیابی می‌شود (آیا بایستی به سمت تنوع حرکت کنیم، یا یکسان سازی مدارس)؟
- ۶- این نوع مدارس از منظر کارکردها با کدام مدارس قرابت دارد؟ (کارکرد مشترک)
- ۷- این نوع مدارس از منظر کارکردها با کدام مدارس غرابت دارد؟ (کارکرد متفاوت)
- ۸- نحوه تقویت کارکرد های مثبت آشکار و پنهان مدارس چیست؟
- ۹- نحوه تقلیل کارکرد های منفی آشکار و پنهان مدارس چیست؟
- ۱۰- این نوع مدارس با چه کدام نوع از مدارس امکان ادغام دارد؟

با صاحب نظران :

- ۱- به زعم شما مقصود از کارکرد های آشکار مدارس چیست؟
- ۲- به زعم شما مقصود از کارکرد های پنهان مدارس چیست؟
- ۳- آیا مدارس متنوع بر اساس اهداف مصوب، اساسنامه و هدف وجودی خود به فعالیت ادامه می‌دهند؟
- ۴- آیا مدارس متنوع توانسته‌اند انتظارات مخاطبین (جامعه، خانواده، دانش آموز) خود را اجابت نماید؟
- ۵- چندگونگی و تنوع مدارس از نظر شما با توجه به وضعیت فعلی آموزش پرورش چگونه ارزیابی می‌شود (آیا بایستی به سمت تنوع حرکت کنیم، یا یکسان سازی مدارس)؟
- ۶- کدامیک از مدارس از منظر کارکرد ها با یکدیگر قرابت دارند؟ (کارکرد مشترک)
- ۷- کدامیک از مدارس از منظر کارکرد ها با یکدیگر غرابت دارند؟ (کارکرد متفاوت)
- ۸- نحوه تقویت کارکرد های مثبت آشکار و پنهان مدارس چیست؟
- ۹- نحوه تقلیل کارکرد های منفی آشکار و پنهان مدارس چیست؟
- ۱۰- کدامیک از مدارس با یکدیگر امکان ادغام دارند؟

ب- سوالات جلسات گروه‌های کانونی:

با مدیران مدارس متنوع

۱. دانش‌آموزان مدرسه شما بدون این که شایستگی نمره را داشته باشند یا تلاش کافی برای درس داشته باشند آیا انتظار نمره قابل قبول دارند؟ معلمان چقدر به انتظار آنها پاسخ می‌دهند؟
۲. شما دانش‌آموز موفق را چگونه می‌دانید؟ کسی که نمرات خوب دارد و در تست‌ها درصد بالا دارد، کسی که پرتلاش است، کسی که ارتباط خوبی با دیگران برقرار می‌کند، و.....
۳. در این مدرسه به ابعاد مختلف رشد دانش‌آموزان چقدر توجه می‌شود؟ آیا فقط قبولی در کنکور برای آنها ملاک است یا شوق یادگیری، اجتماعی شدن، پرداختن به ابعاد ورزشی، هنری و بهداشتی هم برای آنها و خانواده‌هایشان مهم بوده است؟
۴. یکی از اهدافی که نظام تعلیم تربیت کشور در تاسیس مدارس متنوع دنبال کرده است تربیت نیروهای متعهد و ملتزم به ارزش‌های نظام جمهوری اسلامی بوده است. مدرسه شما، از نظر تربیت دانش‌آموزان با چنین مشخصه آیا موفق عمل کرده است؟
۵. آیا در مدرسه شما دانش‌آموزان، والدین، اولیاء مدرسه شان و حرمت معلم را ملاحظه می‌کنند؟ در حضور معلم یا در کلاس ادب رفتاری و کلامی رعایت می‌شود؟ حرف شنوی چقدر است؟
۶. فعالیت‌های مدرسه شما با اهدافی است که نوع مدرسه براساس آن تاسیس شده تناسب دارد؟ اگر فاصله وجود دارد در چه محورهایی است؟
۷. در مدرسه شما بین دانش‌آموزان فضای رقابتی وجود دارد؟ آیا کسب نتیجه برای دانش‌آموزان اولویت اول است و دانش‌آموزان مهم‌ترین هدف خود را کسب نتیجه درخشان در کنکور یا سایر رقابت‌ها می‌دانند؟ مدرسه به آن چقدر دامن می‌زند؟
۸. نظر شما در مورد ادغام مدرسه تان با دیگر مدارس چیست؟ (اگر قرار بر ادغام مدرسه تان باشد بهتر است با کدام مدارس ادغام گردد)

سوالات جلسات گروه‌های کانونی: با والدین مدارس متنوع

۱. به چه دلیل این نوع مدرسه را برای فرزندتان انتخاب کردید؟ آیا جستجو و کنکاشی برای انتخاب این مدرسه داشتید؟ آیا الان هم همان نگاه اولیه را به این نوع مدرسه دارید؟
۲. شما چقدر با فعالیت‌های آموزشی- تربیتی مدرسه فرزندتان آشنا هستید؟ چقدر بر آن‌ها نظارت دارید؟ چقدر انتظارات شما را برآورده کرده است؟ مدرسه چقدر به انتظارات شما پاسخ داده است؟
۳. توانمندی معلمان مدرسه فرزندتان شما چطور است؟ آیا در خوب تدریس کردن محتوای درسی است؟ آیا در انجام دادن کار تستی آنهاست؟ آیا مربوط به ایجاد علاقه در درس مورد نظر است. آیا در برقراری ارتباط صمیمانه است؟
۴. آیا در فرزند شما در فضای رقابتی مدرسه دچار احساسات غیر واقعی از شکست یا موفقیت نشده طوری که خود را فردی شکست خورده بداند یا به صورت غیر واقعی خود را موفق بیانگارد؟
۵. آیا اولویت اول برای مسئولین مدرسه فرزندتان کسب درآمد است؟ دغدغه اصیل تعلیم و تربیتی نیز مشاهده کردید؟
۶. در مدرسه فرزند شما احساس تفاوت طبقاتی چگونه است؟ آیا به آن دامن زده می‌شود؟ مثلاً انتظارات فرزند شما در مقایسه با دیگر شاگردان تغییر کرده؟ آیا طبقه اقتصادی و اجتماعی خانواده را در مقایسه با دیگر دانش‌آموزان باعث برتری یا حقارت و کوچکی می‌داند؟
۷. در این مدرسه به ابعاد مختلف رشد فرزند شما چقدر توجه شد؟ آیا فقط قبولی در کنکور برای شما ملاک بود یا شوق یادگیری، اجتماعی شدن، پرداختن به ابعاد ورزشی، هنری و بهداشتی فرزندتان هم برای شما مهم بوده است؟
۸. نظر شما در مورد ادغام مدرسه فرزندتان با دیگر مدارس چیست؟ (اگر قرار بر ادغام مدرسه فرزندتان باشد بهتر است با کدام مدارس ادغام گردد)

سوالات جلسات گروه های کانونی: با دانش آموزان مدارس متنوع

۱. با چه انتظاراتی این نوع مدرسه را انتخاب کردید؟ آیا مدرسه قادر بوده در این سالها به انتظارات شما پاسخ مناسب بدهد؟
۲. در این نوع مدرسه چه چیزهایی کسب کرده‌اید که فکر نمی‌کردید بشود در مدرسه کسب کرد، در کتاب‌های درسی هم نمی‌شد آنها را یافت. (مثلا فضای مدرسه آنقدر صمیمی بود که حس همکاری و کار گروهی تقویت شد و.....) در این مدرسه از آنچه که انتظار داشتید چه چیزهایی کسب نشد که باید به آن پرداخته می‌شد؟ (مثلا آیا فضای مدرسه چنان بود که حس در وطن خود ماندن و کار کردن را در شما تقویت کند یا حس رفتن به خارج در شما پررنگ شد)
۳. آیا مدرسه شما مدرسه‌ای دینی محسوب می‌شود؟ آیا فقط به ظواهر دینی مثل برگزاری نماز جماعت یا احیاء مناسک مذهبی و.... اهمیت داده می‌شود یا رعایت اخلاق در بین معلمان و دانش‌آموزان هم پررنگ است؟ آیا علاقه به مسائل دینی هم در بین دانش‌آموزان دیده می‌شود؟
۴. مدرسه شما برای فعالیت‌های اجتماعی دانش‌آموزان چقدر اهمیت قائل می‌شود؟ آیا برنامه‌ی صبحگاه به صورت گروهی یا کلاسی برگزار می‌شود، اردوهای علمی، فرهنگی و زیارتی وجود دارد، در برنامه‌هایی مثل راهپیمایی‌های مناسبتی و..... مشارکت دانش‌آموزان مشهود است؟ شما به حضور در این فعالیت‌ها علاقه دارید؟
۵. با مسایل انضباطی دانش‌آموزان (تاخیر، غیبت دانش‌آموزان یا اخراج از کلاس و.....) در مدرسه شما چگونه برخورد می‌شود؟ نحوه برخورد با خاطیان چگونه است؟ آیا سبب اصلاح رفتار خطا می‌شود؟ احضار والدین یا مطلع کردن آنها بجا و مناسب است؟
۶. معلمان در مدرسه شما بین دانش‌آموزان عادلانه رفتار می‌کنند؟ معلمان بیشتر به کدام دانش‌آموزان توجه دارند؟ در مقایسه بین مدرسه شما و مدارس دیگر امکانات عادلانه است؟ استفاده از کتاب‌ها و منابع آموزشی چگونه است؟ اعتبارات مالی چگونه است؟ امکان استفاده از معلمان خبره چگونه است؟
۷. تا حالا در مدرسه شما احساس شکست تحصیلی داشتید؟ چه علتی داشته؟ مدرسه را چقدر مسبب آن می‌دانید؟
۸. نظر شما در مورد ادغام مدرسه تان با دیگر مدارس چیست؟ (اگر قرار بر ادغام مدرسه تان باشد بهتر است با کدام مدارس ادغام گردد).